ARBOR SCIENTIAE RADICES, FLORES, ET FRUCTUS, SEU PRINCIPIA, CONCLUSIONES...

Hycrunera Papista, Francesco Campioni

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
S
15 — C
22
ROMA

ARBOR SCIENTIÆ BONI, ET MALI,

ARBOR SCIENTIÆ
RADICES, FLORES, ET FRVCTVS,
S E V

Principia, Conclusiones generales, & Resolutiones particulares, sanæ Doctrinæ Moralis.

A V T H O R E

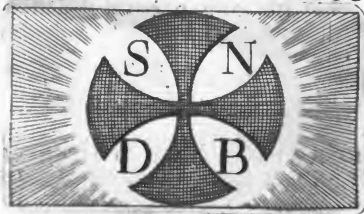
HYCRVNERA PAPISTA.

Erìt tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt. S.Paul. Tim.2. c.4.

ILL.mo ATQ; REV.mo D. D.

IOANNI BADVARIO

PRIMICERIO DIVI MARCI.

V E N E T I I S, M.DC.LXXXIV.

Sub Signo Nominis IESV propè Sanctum Iulianum.
Cum Licentia, & Priuilegio.

I. *S. Math. c. 23. vnus est magister &c.*

IESV CHRISTO FILIO DEI

1. VNI VERITATIS MAGISTRO

Diuo Petro

II. *S. Math. c. 16. Sed Pater meus &c. Act. c. 15. Per os meum &c. S. Luc. c. 22. Ne deficiat fides tua.*

2. VNI DEI PATRIS INFALLIBILIORI

Innocentio XI. bis Sanctissimo

III. *Concil. Constan. an. 37. Vuiclef, & art. 27. Huz, & Concil. Vienn. in Clement. de iure iurando c. Romani.*

3. VNI, AC IMMEDIATO IESV CHRISTI

V I C A R I O

Omnia concludam verbo

IV. *S. Bern. de consider. l. 2. c. 8. Potestate Petrus. S. Leo Pap. serm. 2. in anniuersario assumptionis suæ:* cuius dignitas in indigno heredē non deficit.

4. *VNI PETRO POTESTATE*

Me tibi totis præcordijs deuoueo.

V. *Iob. c. 34. si erraui &c.*

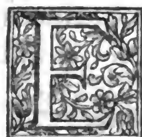
5. SI ERRAVI, TV ME DOCE: SI INIQVITATEM LOCVTVS SVM, VLTRA NON ADDAM.

Humillimus Obseq. & indignus Seruus

H. P. Braid.

ILL. AC REVERENDISS. D. D.

Semper Colendiss.

A fuit, ac tanta ſemper apud me tuarum virtutum exiſtimatio, vt nulla poſſit oratione comprehendi. Diu eſt, ex quo pectoris anguſtias aſpernata orbi terrarum ſtuduit innoteſcere; ſed vel per virium tenuitatem, vel per occaſionis infrequentiam hucuſq; non licuit. Auſpicatiſſima demùm, quæ, vltra Virgilianum pręconium,

Exijt ad Cęlum ramis felicibus, ARBOR,

optatiſſimam mihi viam aperuit, qua voti felicitas abſolueretur. Tuis igitur ſub auſpicijs prodit Liber hic, & argumenti præſtantia, & Authoris doctrina famigerabilis. Nulli magis, quàm tibi, tàm inſigne opus debebatur, quod & virtute tua illuſtrare, & authoritate tueri valeas. Quis enim Nobilitatis tuæ decus ignorat?

Qua mare, qua terræ, qua ſidus currit vtrumq;
ampliſſimæ familiæ tuæ iubar effunditur, ex qua, tamquã ex equo Troiano, tot Heroes prodiere, quot ſuſtinendo Imperij onere ſufficerent. Hæc nimirum Reipublicæ Duces, Militiæ Imperatores, Eccleſiæ Præſules, Vaticano Proceres, ſummiſq; Magiſtratibus pares dedit Præſides. Si quis autem ingenij tui magnitudinem neſcit, hunc vel ſe neſcire fatendum eſt. Nihil enim vel amęnioris litteraturæ, vel ſolidioris diſciplinæ, quod te lateat. Tenes vnus, quod omnes: adeò, vt citra aſſentationem de te dici poteſt, quōd de Stilicone dixit Claudianus:

In te mixta fluunt, & quæ diuiſa beatos
Efficiunt, collecta tenes.

Hinc meæ erga te venerationis origo, hinc huiuſce Operis nuncupandi ratio, hinc tuus ex Patauinæ Eccleſiæ Canonicatu ad Primicerialem dignitatem gradus, quo altiori honoris faſtigio prœludis. Cęterùm humanitatem tuam obſecro, atq; obteſtor, vt hoc qualecunq; mei erga te obſequij teſtimonium hilari fronte excipiat. Addet ſcilicet animos fauor, vt maiora imposterum obſeruantiæ ſpecimina meditemur, cultũq; conatibus non te prorſus indignis

vbe-

vberiùs proferamus. Te interim Deus quàm diutissimè seruet incolumem ad Patriæ decus, & Religiones incrementum.

Venetijs postridie nonas Iulij M.DC.LXXXIV.

Amplissimi Nominis tui

Addictissimus Seruus

Hieronymus Albricius.

NOI REFORMATORI

Dello Studio di Padoua.

HAuendo veduto per Fede del Padre Inquiſitore nel Libro intitolato *Arbor Scientiæ Boni, & Mali*, Autore Hycrunera Papiſta, non vi eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica; e parimente per atteſtato del Segretario noſtro, niente contro Prencipi, e buoni coſtumi, concediamo licenza à Lorenzo Baſeggio di poterlo ſtampare oſſeruando gl'ordini, &c.

Dat li 30. Marzo 1684.

(*Siluestro Valier Cau. Proc. Ref.*
(
(*Ferigo Marcello Ref.*

Gio: Battiſta Nicoloſi Segret.

PRÆ-

PRÆLVDIVM

Ad domesticos Auditores.

SCientia ritè Arbor dicitur. Arbori namque affixit Deus scientiam boni, & mali; Præsensque Opusculum ideò dicitur *Arbor scientiæ boni, & mali*, quia proponitur studioso cuilibet: *vt sciat reprobare malum, & eligere bonum*, vt loquar cum Isaia, *& hæc scientia pietatis*(ait S.Hieronymus apud Gratianum) *est, nosse legem, intelligere Prophetas, Euangelio credere, Apostolos non ignorare*. Arbor autem, vt exactè pernoscatur, *radix. flos.* & *fructus* nosci debent: vt Naturalistæ tradunt: sic, vt plenè hanc scientiam calleamus, *Radices*, seu prima principia; *Flores*, seu generales conclusiones; *Fructus* Resolutionum particularium contemplari debemus: quoniam verò Radix paucis est comperta: idcircò conqueritur sapiens dicens: *Radix sapientiæ, cui reuelata est*? Nam sicuti Arbor ex Radice occulta prodit, sic *trahitur de occultis sapientia*. Quare cum pauci fortasse ad Principia confugiant, nec ad Radices respiciant multis occultas: idcircò hæ nobis inuestigandæ erunt. 1.

Isai.c.7. & S. Hieron. dist.37.c.10. Grat. dist. 37. 10.

Iob.c.28.

Hæreses, quas propter hominum prauitatem, oportet esse; vt qui probatæ sunt bonitatis, manifesti fiant (vt inquit S.Paulus) Sacrosanctam fidei doctrinam deprauare contendunt: sic, & laxæ opiniones, quæ ob frigescentem Charitatem abundant, Sanctam morum doctrinam corrumpere pergunt. Nam quemadmodum Hæreses, quæ sunt peruersæ opiniones, contrariæ Euangelicæ doctrinæ, fidem conantur euertere: sic laxæ opiniones Charitatem labefactant. Quantum enim fauent amoris proprij desiderijs, tantum amori Dei aduersantur. *Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis*: inquit S. Paulus: quæ S.Augustinus ita explicat: *quantò regnum cupiditatis destruitur, tantò Charitatis augetur*, & iterum. *Regnat Carnalis Cupiditas, vbi non est Dei Charitas*. Siquidem *vtrique se amores in vno corde non capiunt*. Subdit S.Gregorius Papa. Nam Charitas (inquit S.Bonauentura:) *est vita virtutum, mors vitiorum*. Quamobrem videtur non esse minus vigilandum in Doctrina morum, quam in Doctrina Fidei. Par namque est aliquo perire defectu *Fidei*, vel defectu *Charitatis*. Quandoquidem, *qui offenderit in vno, factus est omnium reus*, vt inquit S.Iacobus. Sed non omnes capiunt verbum istud: imò sentiunt aliqui contrarium; siquidem.

S. Paul.Cor. 1.c.11.

S.Paul.Rom. c.8. Galat.c.5. Efes.c.2. S. August.de Decret. charit. lib.3.c. 10. & Enchirid. ad Laur.c. 117. S. Greg. Moral. lib. 8.c. 3. S.Bona.opusc. tom.2. de perfecti. n. vita c.7. S.Iacob. 2.

Aqua

III. Aqua sanæ doctrinæ trahitur de occulto puteo Diuinæ Sapientiæ (vt dicit Iob) cuius *fons est verbum Dei in excelsis* (vt dicit Sapiens) ac diffunditur iste fons in rationem naturalem, legem positiuam Dei, legesq; humanas. Verùm puteus iste obstruitur quodammodo per tot, contrariasque Doctorum opiniones; adeò vt aqua limpida sanæ Doctrinæ haud hauriri istis temporibus ferè possit: accidit enim (sicut refert Genesis) de puteis Abraham, qui obstructi fuerant à Philisteis, qui etiam contendebant ne iterum effoderentur: sic hodie videtur euenire; vel saltē si putei non obstruuntur; aqua sanæ Doctrinæ tot opinionibus turbatur quasi vt aqua turbida Ægypti: quare opus est frequēti opinionum damnatione *à Summis Pontificibus*, vt purgetur. Hanc tempestatē prædixisse videtur D. Paulus dicens: *Erit tempus, cum sanam doctrinā non sustinebunt*. Quare Sacerdotum erit iterum veritatem docere.

Iob. c. 28. Eccli. c. 1. Genes. c. 26. S. Paul. Timoth. 2. c. 4.

IV. Sacerdos autem non solùm in corde doctrinam, & veritatem habere debet, sed ex ore eius opportunè prodibit, maximè ad domesticos Fidei. *Labia enim Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius*: idcircò pro meo munere vobis sanā doctrinam, & nudam proferā veritatem; seu potius Puteum, & Fontem ostendam, ex quo eam haurire possitis: quoniam verò *Moralia moraliter tractanda, & tradenda sūt* (vt dicit Aristoteles cum alijs) Stylus erit simplex, ac clarus iuxta S. Pauli morem, & compendiarius, vt supersit tempus agendi, nec totum insumatur in discendo; tum etiam, quia vberiora, qui volet, ad citatos Authores confugere poterit. Eritq; libellus hic sicut *fons paruus* Esther, qui creuit in fluuium; vel vt granum synapis, quod minimum est omnibus oleribus: sed crescit in Arborem. Sic sentio & ego cū S. Ireneo mart.

Exod. c. 28. Leuit. c. 8. Malach. c. 2. Arist. Eth. l. 1. c. 3. S. Sales. l. 1. ep. 2. & l. 4. ep. 63. Aug. Massard. Tract. de arte Hist. S. P. Cor. 1. c. 2. Esth. c. 10. S. Iren. Pref. l. 1. aduers. har.

V. Sunt qui dicant tutioribus opinionibus Iansenismum promoueri. *Iansenismus* enim sacras leges coarctando plusquam oportet, contra Sacram Scripturam, Sanctorum, ac Superiorū definitiones, reducit Dei præcepta ad impossibile. Sunt è contra qui dicant laxis opinionibus Luteranismum foueri, ac propagari. *Luteranismus* enim nimis exaggerādo suauitatem Diuinæ Bonitatis, ac legis; adeò carnis desiderijs laxat habenas: vt demùm bona opera neget esse necessaria ad salutem. Iansenistæ, vt Pharisei imponunt hominibus onera grauia, & importabilia: Luterani verò prætendentes liberare spiritū ab oneribus, ac timore legis Mosaicæ, prolabuntur in libertatem carnis, de qua noxia libertate ad Galatas sic scribit D. Paulus. *Vos in libertatem vocati estis fratres, tantùm ne libertatem in occasionem detis carnis*.

D. Paul. Gal. c. 5.

VI. Ego autem Papista sum, veriùs corde, quàm nomine, quo nomine verè Catholicum me iacto; iuxtà Nouatorum etiam sensum, qui in vocabulario Italo Gallo, & Gallo Italo impresso Geneuæ anno 1664. V. *Papista* fatentur idem esse *Papista, ac Catholicus*: quamobrem cum Baronio nostro profiteor, & opto: *Sint nobis viuentibus hæc semper praconia laudum, & post mortem tituli sepulcrales, vt Romani, sic semper*

Baron. Martyrol. annot. 10. Octob.

semper dicamur, *& Papistæ*. Profiteor enim sic me velle viuere secundum Scripturas, & traditiones Dei; iuxtà Sanctorum vnanimen sensum, ac Summorum Pontificum decreta: & inter vtrumque teneo, & medius tutissimus ibo, via scilicet Regia Christi procedo, non declinans, neque ad dexteram, neque ad sinistram. Est enim Christianismus Magisterium, ac discipulatus Christi, qui est *via*, *veritas*, *& vita*, & docuit mortificare sapienter vitiosa carnis desideria, & viuificare probas animi nostri propensiones: *Ne quid nimis in hac schola docemur*: *noli igitur esse iustus multum*. Vt Iansenius: *sed post concupiscentias tuas ne eas*, vt Luterus: *Sed rationabile sit obsequium vestrum*. *Honor* enim *Regis iudicium diligit* (canit Dauid) *hoc est discretionem*. Explicat S. Ignatius, & idcircò vna Ecclesia sit magistra; Sancti Patres adiutores Dei, & Ecclesiæ, quia *qui vos audit*, *me audit*, protestatus est Deus; loquiturque hominibus oraculo Ecclesiæ, & ore superiorum, & idcircò millies profiteor cum Diuo Ambrosio, quòd, *In omnibus cupio sequi Romanam Ecclesiam*: Ipsa enim est *columna*, *& firmamentum veritatis*: vt dicit S. Paulus, & illius supremus Rector ore Ioannis 22. sic profitetur. *Nos veritatem tenemur colere*.

Eccles. c. 7. Eccli. c. 18. S. Paul. Rom. c. 12. Psal. 98. S. Ignat. epist. Circul. 2. S. Luc c. 10. S. Ambr. de Sacram. lib. 3. c. 1. Baron. ann. 384. n. 35. S. P. Tim. 1. c. 3. 10. 22. C. ad Condit. Extrauag. de verb. signif.

VII.

Hoc præcipit Dominus per Salomonem dicens: *Fili mi ne obliuiscaris legis meæ, & præcepta mea cor tuum custodiat*, *& describe in Tabulis cordis tui. Ne sit sapiens apud temetipsum, & ne innitaris prudentiæ tuæ*; *Innititur* (ait S. Hieronimus) *qui ea, quæ sibi agenda, vel dicenda videantur*, *Patrum decretis præponit*. *Hinc sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens*. Quamobrem etiam synodus Romana tempore Hillarij Papæ, sic quinquies clamauit. *Vt seruetur antiquitas rogamus*: vt refert Baronius. Idem quoque euenit tempore S. Stephani: *Nil nouandum, nisi quod traditum est*; Sanxerunt, & propterea *Retenta est antiquitas*, *& expulsa nouitas* (vt dicit S. Vincentius Lirinensis) quod refert etiam Cardinalis Baronius. Memores enim erant moniti prophetici dicentis. *Interrogate de semitis antiquis*, *& interroga Patres tuos*, *& ipsi dicent tibi ipsi* enim (ait Sapiens) *didicerunt à Patribus suis*: & Patres Patrum à Deo, qui *antiquus dierum* à Danielo dicitur, & docet hominem scientiam: *Seruemus igitur præcepta maiorum*: concludit S. Ambrosius apud S. Vincentium Lirinensem; Hinc *mos iste semper in Ecclesia viguit, vt quo quisque foret Religiosior, eo promptus nouellis adinuentionibus contrairet*.

Prouerb. c. 3. S. Hieron. in C. 1. e innitaris de consilio ... Eccli. c. 39. Baron. ann. 465. n. 26. S. Vinc. Lirin. Commonit. 1. c. 9. Baron. ann. 258. n. 52. Ierem. c. 6. Deuter. c. 32. Eccli. c. 8. Daniel c. 1. S. Vincentius commonit. 1. c. 7. S. Vincentius Commonit. 1. c. 9

VIII.

Opiniones propriæ non consentientes superioribus sunt veluti vulpes paruulæ, quæ demoliuntur vineam Domini exercituum, quæ est Domus Israel, & Ecclesia Dei: vnde cecinit etiam quidam mordendo, *Theologi varijs laqueant sensibus almam*, & sanctè etiam dolebat Beatus Iacopinus à Tuderto, quòd pluribus ruinam afferret sophistica Theologia: Sit igitur opusculum hoc quasi vita hiacin-

Cantic. c. 2. Isai. c. 5. B. Iacop. lib. 1. satir. 1. Numer. c. 15

thina

thina, quam aſpicientes lectores, admoneantur de mandatis amplectendis, & vna de nouis hominum opinionibus cauendis: iuxta Domini præceptum per Moyſis os.

IX. *Vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundet* (inquit Diuus Paulus) dummodo tamen à veritate non ſit alienus. Cæterum veritas ipſa prçualere debet, & omnes eam inuocare debemus, vt Eſdra admonet. Quamobrem admonet Eccleſiaſticus: *Non contradicas verbo veritatis vlla modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confundere. Eſt enim confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam, & gratiam.* Hæc ſapientis monita profiteor me obſeruaturum: Veritati non contradicam. Falſitatem ignoranter ſcriptam, retractabo, ſi legitimè conſear. Precor enim cum Regio Propheta Dominum, *ne auferas de ore meo verbum veritatis vſquequaque. Certiſſimum namque eſt* (dixit quidam Gamaliel relatus à S.Clemente Papa, & martyre.) *quòd neque amicitia, neque propinquitas generis, neque regni ſublimitas, homini debet eſſe pretioſior veritate.* Tu quoque lector fac ſimiliter: *Pro anima tua nè confundaris dicere vera: vt ipſum dicamus omnes, nec ſint in nobis ſchiſmata: ſed perfecti ſimus in eodem ſenſu, & ſententia; vt hortatur D. Paulus.* Hoc autem continget ſi vnius Eccleſiæ magiſtræ à Spiritu Sancto edoctæ ſenſibus, conformes erunt ſenſus noſtri: iuxta illud Philoſophicum effatum: *Quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe*: Nam *Eccleſia eſt columna veritatis,* (ait S. Paulus) *fundata ſupra firmam petram,* (ait S. Mattheus): Humana autem opinio circumfertur omni vento doctrinæ, ac affectionis, & tamquam Protheus mutatur, ac creſcit in immenſum; vt dixit olim S.Petrus, & refert S.Clemens: *Fides* (ait) *rerum, cauſarumque ſententiæ, pro ingenijs magis defendentium ponderantur. Vndè, & eadem cauſa nunc iuſta, nunc iniuſta putatur, & quod modò verum videbatur, alterius aſſertione falſum videtur.*

S.Paul.Rom c.14. Eſdra lib.3. c.4. Pſalm.118. Eccli.c.4. S.Clemens.l.1.Recognit. in fine. Eccli.c.4. S.Paul.Cor.1. c.1. S.Paul.Timoth 1.c.3. S.Math c 16 S.Clemens lib.1. Recognit. circa principium.

X. Triplex eſt huius opuſculi pars. *Prima* continet Radices huius Arboris, ſeu Principia moralis diſciplinæ, ex quibus cæteræ concluſiones morales deduci, ac Reſolutiones caſuum reduci debent; vt ſint ſanæ iuxta præceptum Philoſophi in libris *Analiticorum* de Reſolutionibus, & D.Thomæ. In *ſecunda parte* traduntur concluſiones Generales, quaſi Flores, & ſecunda quædam Principia. *Tertia* continet Reſolutiones particulares, ac deciſiones in explicatione Propoſitionum à Summis Pontificibus Alex.VII.& Innoc.XI.condemnatarum quæ, vt clarius intelligantur, coaceruantur ſub ſuis titulis virtutum, vel vitiorum, ad quos pertinere cenſentur; ac inter ſe ordine doctrinæ (quod fieri poteſt) diſponuntur; ſed prius prçmittitur doctrina fundamentalis, cui innititur eiuſmodi Propoſitionum condemnatio. *Quarta* poſtea prodibit, & interim melius inſtruitur, continebitque Ramos huius Arboris perutiles ſtudioſis.

D. Thom.1.2.q.93.art.5.q.96 art.1

XI Tri-

Tripliciter veritas patefieri potest. 1. confutando errorem ipsi contrarium; sicut qui describeret tenebras, indirectè indicaret & lucem: *contrariorum enim eadem est disciplina*. 2. Confirmando veritatem, sicut lumen seipso se prodit, & tenebras pellit. 3. confirmando veritatem, & confutando errores simul: ità dicit S. Dionysius Areopagita, & Concilium Tridentinum confirmat: *Non est satis veritatem dicere, nisi repellantur errores*. Idcircò in *prima* hac parte, vt melius agnoscatur veritas, deteguntur ipsius Radices. In *secunda* ostenduntur *Flores*, ac simul patefiunt Radices errorum. In *Tertia* errores ipsi singillatim confutantur, in explicatione iam dicta Propositionum condemnatarum à Summis Pontificibus Alex. VII. & Innoc. XI. XI.

S. Dionis. ep. 7. Trident. sess. 13. c. 8.

Testificor (cum Diuo Paulo) *coram Deo, & Christo Iesu, qui iudicaturus est viuos, & mortuos per aduentum ipsius, & Regnum eius*, quod zelo vnius veritatis, hæc scribo, iuxta eiusdem Apostoli sequentia verba: *prædica verbum, insta opportunè, importunè. At ostium mihi apertum est magnum, & euidens, & aduersarij multi*. Verùm memini eiusdem Pauli dicentis, *prædica verbum, in omni patientia, & doctrina*; nec qualecumque talentum dedit mihi Dominus, abscondere volo in terra, contra Euangelicum monitum: sicuti etiam monet Sapiens dicens: *Non abscondas sapientiam suam in decore suo*: nam *qui abscondit frumenta, maledicetur in populis, benedictio autem super caput vendentium*. XII.

D. Paul. Timoth. 2. c. 4. S. Paul. Cor 1. c. 16. S. Math. cap. 25. Eccli. c. 4. Prou. c. 1

Nec sumus sicut plurimi (audeo humiliter loqui iterum cum S. Paulo) *adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicuti ex Deo coram Deo, in Christo loquimur*: *Arrogantiæ autem non est quærere, vel asserere veritatem*, vt inquit Diuus Augustinus. Hanc (Deo dante) proponam, & spero placituram, *si modo* (loquor cum D. Petro apud S. Clementem Papam, & Martirem) *rationabiles sint auditores, & amici veritatis, qui discernere valeant vim speciemq; verborum, & agnoscere, qui sermo ex Arte sophistica veniat, non veritatem continens, sed imaginem veritatis, & qui sit, qui simpliciter, ac sine fuco prolatus, omnem vim, non in specie, & ornatu; sed in veritate, & ratione possideat*. XIII.

S. Paul. Cor. 2. c. 2. S. Augustin. tom. 7. lib. 4. contra e vltim. S. Clement. Pap. mart l. 1. de Recogn.

Si quis autem aduersarius esse mallet, *nouerit is* à me super hac materia, *quod sentio dictum* (commodat mihi verba S. Bernardus) *non sibi contradictum, etiamsi quid aliter ab ipso sapimus. Nam si verum nos sapimus: veritas ei contradicit, non nos. Sed enim si non confunditur acquiescere veritati; & veritas cum eo sapit, & nos; sin autem, seruum Dei tamen non oportet litigare; sed magis patientem esse ad omnes. Ideoque non quærimus pugnas verborum; nouitates quoque vocum, iuxta Apostolicam Doctrinam euitamus. Patrum tantùm opponimus sententias, ac verba proferimus, & non nostra; nec enim sapientiores sumus, quàm Patres nostri. Abundet sanè in suo sensu, qui vult, quantum* XIV.

S. Bernard. epist. 77.

tum

tum vult, dummodò patiatur nos in scripturarum sensibus abundare; quomodò dicit Apostolus: Non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis tanquam ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est.

P.S. Cor. 2. c. 3.

XV. Cum verò nos doctrinam non probamus, non ideo reprobamus Doctores, seu Doctorem mores, ac vitam illorum carpimus. Nam Sanctissimi quoque viri, ac martires magnis in rebus errauerunt materialiter tamen: cuiusmodi fuerunt S. Ciprianus *a* Martir. Papius, ac Iustinus *b* Martir. S. Victorinus *c* Martir. Abbas *d* Ioachim. *Nam in nullo penitus errare, non humanitatis, sed diuinitatis est*: ait Imperator, & Sanctus Thomas rationem reddit, dicens: *Multa nunc reputantur hæreticas, quæ prius non reputabantur propter hoc, quod nunc est magis manifestum, quid ex eis sequatur*. Nec etiam resistendo aliorum opinionibus Charitatem frangimus: Cum etiam Angeli pacis pleni beatifico Amore sibi inuicem restiterunt: vt refert Daniel. Placet tamen hic disertius cum Cardinali Caietano, sic protestari: *Verba erroris, falsitatis, deceptionis, ignorantiæ, & aliorum huiusmodi, non contra personas; sed contra opiniones; & hoc etiam quatenus minus solidæ sunt, vel apparent, interpretanda esse volo: quoniam personis nullo pacto, Opinionibus vero non nisi, vt dissonant, aduersari intendo*: Nam meis insonat etiam auribus S. Augustini monitum, scribentis contra Petilianum: *diligite* (inquit) *homines, interficite errores; Sine superbia de veritate præsumite, sine sæuitia pro Veritate certate. Nec enim hominum* (profiteor etiam cum D. Augustino ac S. Hieronimo: *Sed errorum inimicus sum*.

a Baron. an. 258. n. 37. 42. 50. 51.
b Baron. an. 118. n. 2.
c Baron. an. 303. n. 126.
d C. damnamus de summa Trinitate.
D. Thom. 1. q. 32. art. 4.
Daniel c. 10.
Caietanus in præfat. comment. primæ partis Diuus Thomæ.
S. Aug. tom 7. lib. 1. contra litteras Petiliani c. 29
Baron. ann. 402. n. 3.

Abs re fortasse non *erit sequens* dictorum repetitio. Sapientia, seu Philosophia est cognitio veritatis. Cognitio autem veritatis est cognitio quiditatis rerum:

XVI. hanc verò, vel proprio inuenimus ingenio, vel per verba à Magistris comparamus: adeò vt verba sint vasa, vel aurea, vel lignea; vel fictilia, quæ veritatem nobis exhibent. Non est igitur Philosophia verborum cognitio; sed rerum per ipsa significatarum scientia: hinc dicit Seneca: *Philosophia non est in verbis, sed rebus*: cui consonat eruditissimus Clemens Alexandrinus dicens: *quæ verè est Philosophia non in lingua; sed in mente iuuabit eos, qui audierint: oportet autem* (vt opinor) *eum, qui curam gerit veritatis non insidiosè, captoque consilio, ac cura adhibita, dictionem componere; sed conari tantum id, quod vult, quomodo potest, exponere. Eos enim, qui hærent dictionibus, & in eis sunt occupati, res ipsæ effugiunt.*

Vide infra Radix 16.
Senec. epist. 16.
Clemens Stromat. lib. 2. in principio.

XVII. *Meum autem probabile* (vt existimo) *institutum* (prosequitur Clemens alibi) *verbo quidem, ac ratione conuenienter viuere: ea autem, qua significetur id, quod intelligitur. Quo autem nomine significetur id, quod volo exponere, nihil mihi curæ est. Opem enim ferre, vt seruentur ij, qui seruari cupiunt, puto esse optimum; non autem dictiunculas, tamquam quædam ornamenta componere. Ne sis de nomini-*

Clemens Stromat. lib. 1. paulò ante med.

minibus nimium sollicitus (inquit Pitagoreus) : *Nominum autem , & verborum facilitas , & non nimis accurata examinatio , vt plurimum , non est sordida , & illiberalis : sed eius potius contrarium : Est autem nonnunquam etiam necessaria . Hæc quàm fieri potest breuissimè scriptura ennunciauit , dicens : Ne multum verseris in verbis. Dictio enim est tanquam vestis in corpore : res autem sunt carnes , & nerui : Non oportet ergò maiorem vestis , quàm salutis corporis , curam gerere : non solùm enim frugalis vitæ ratio ; sed etiam à superuacaneo cultu , ornatuq; aliena , oratio exercenda est ei , qui veram vitam elegit . Non oportet ergò vnquam dilatare phylateria vanam ambiendo , & magnificiendo gloriam*: hactenus Clemens.

XVIII. Clementi subscribit Arnobius. *Pompa sermonis , & oratio missa per regulas , concionibus , litibus , foro , Iudicijsque seruetur , deturque illis , immò qui voluptatum delinimenta quærentes , omne suum studium verborum in lumina contulerunt. Cum de rebus agitur , ab ostentatione submotis , quid dicatur spectandum est , non quali cum amænitate dicatur : nec quid aures commulceat ; sed quas afferat audientibus vtilitates ; maximè cum sciamus etiam quosdam sapientiæ deditos non tantùm abiecisse sermonis cultum , verùm etiam , cum possent ornatius , atque vberius eloqui , triuialem studio humilitatem secutos , ne corrumperent , scilicet grauitatis rigorem , & sophistica potius ostentatione iactarent . Enim verò dissoluti est pectoris , in rebus serijs , quærere voluptatem , & cum sibi sit ratio cum malè habentibus , atque ægris , sonos auribus infundere dulciores , non medicinam vulneribus admouere* : hæc Arnobius . Peccatur autem in hoc ; quia plures ingenium , pauci animum excolere student . Propterea .

Arnob. lib. 1. aduersus Gentes prope finem.

XIX. *Multum* (ait Seneca) *ad rem pertinet , quo proposito , ad quam rem accedas* : quamobrem cum ingenij gloriola sæpè sit disputandi stimulus , non veritatis zelus ; hinc quæ *Philosophia fuit* (subdit idem Seneca ibidem) *facta Philologia est* : indeque innumeræ emergunt quæstiones , & perpetuæ verborum contentiones , quas prohibet Timotheo Sanctus Apostolns , dicens : *Noli contendere verbis : verbis* autem *contendere* (ait S. Augustinus) *est non curare , quomodò error veritate vincatur ; sed quomodò tua dictio dictioni præferatur alterius* . Attendant ergò Recentiores , qui Philosophantur potissimùm in verbis , non in rebus ; & idcircò iure à Seneca dicentur Philologi , non Philosophi : *Tales autem* (ait Clemens Alexandrinus) *sunt litigiosi isti siue sectas sectentur , siue artes nescio quas exerceant dialecticas. Isti sũt , qui funiculos trahunt* (inquit Scriptura) *& nihil texunt , inanem laborem plurimi facientes , quem imposturam , & astutiam ipse vocauit Apostolus , aptam ad erroris insidias . Verùm placet Res ipsa pulchris præferenda vocibus* . Placeat ergò , & vobis verborum sensus , & in sensu rerum veritas quæratur .

Senec. epistol. 108.

S. P. Timoth. 2. c. 2.

S. August. de doctrina christiana lib. c. 28.

Clemens stromat. lib. 1. paulò ante medium.

XX. Meminerint, etiam quòd eorum gloriatio retorqueri poteſt in ipſorum præiudicium: nam iactant nouas ſemper ſubtilitates; ſed reſponderet Seneca, quòd *nullus terminus falſo eſt. Veritati aliquid extremum eſt: error immenſus eſt*: cui fauet Pſaltes dicens: *Vana locuti ſunt vnuſquiſque ad proximum ſuum: In circuitu enim impÿ ambulant*. Verùm de his infra. Hæc ſunt, quæ Autumnalibus Ferijs occurrerunt mihi dicenda vobis: ignoſcite autem *ſi pluribus intentus* (vt veſtris patet oculis) *minor eſt ad ſingula ſenſus*: & rogate Dominum, vt ampliorem det mihi ſpiritum ſuum, vt vlteriora vobis ipſe præſtem.

Senec. ep. ſt. 16.
Pſalm. 11.
Part. 2. Eleg. 10. 11.

RA

RADIX I.

Liberum Arbitrium quid possit.

EVS Optimus Maximus hominem ad sui Imaginem, & similitudinem conditum, æternæ vitæ destinauit, vbi eum *videbimus sicuti est, & similes ei erimus plene*: vt autem hunc *assequeretur* finem, duabus potentijs eum ornauit, Intellectu, scilicet, & voluntate, quæ sunt veluti bini pedes, vel binæ alæ spiritus nostri, quasi columbæ. Intellectus, vt duceret voluntatem; voluntas, vt exerceret intellectum, ac eumdem sequeretur, & ambo simul constituerent *liberum arbitrium*, à quo boni, malique mores, seu actus humani, quibus præmia, vel pœnas meremur, procedunt: eodemque propterea paulominus sumus ab Angelis, ac Deo, (& si non ad æqualitatem) respondere possumus. *Liberum* verò *arbitrium* dirigendum voluit, per viam rectam, vti solet Deus, quare dicit Sapiens: *Iustum deduxit Dominus per vias rectas*. Recta autem via est voluntas Dei: vndè Dauid Deum obsecrabat, dicens: *Doce me facere voluntatem tuam*; voluntas verò Dei per leges nobis innotescit, de quibus erit agendum; verùm prius statuendum, est quòd

Arist. Ethic. lib. 6. c. 2.

Sap. c. 10.

Psal. 142.

RADIX II.

Vt bona sit actio, non sufficit bona intentio finis: sed boni etiam medij requiritur electio.

Bona intentio est veluti Sol, qui illuminat omnia, verùm sicuti Sol, si solus aspiciatur, nec inspiciantur pedes, offendet viator. Sic, qui vnum intendit bonum finem, nec quibus medijs sit comparandus considerat, offendet: non enim liberum est, quælibet media eligere etiam ad bonum finem. Quamobrem dicit S. Paulus: *non sunt facienda mala, vt veniant bona*: Et S. Euangelista Matthæus refert dixisse Iesum. *Si* I.

S. Paul. Rom. cap. 3.

S. Matth. c. 6. *oculus tuus simplex fuerit, totum corpus lucidum erit.* Vt autem sim-
S. Bern. de plex sit oculus (inquit S. Bernardus) duobus indiget. Videte (inquit San-
pracep. & di- ctus) *ne fortè non sit verè oculus simplex, qui fallitur. Fallitur enim*
spens. c. 2. *tam qui bonum malum, quam qui malum bonum putauerit. Scitis au-*
Isai. c. 5. *tem vtrum horum vae illud euitare Propheticum; vae qui dicitis bo-*
num, malum, malum, bonum. Ego vero, vt interior oculus verè sim-
plex sit, duo illi esse arbitror necessaria, Charitatem in Intentione, &
in Electione veritatem. Nam si bonum quidem diligat, sed verum non
eligat: habet quidem Zelum Dei, sed non secundum scientiam. Hoc
idem repetit alibi dicens: *duo quaedam in intentione (quam faciem ani-*
mae esse diximus) necessaria requiruntur. Res, & causa; idest, 1. quid
S. Bern. sup. *intendas, & 2. propter quid:* D. Bernardo consentit Sanctus Gregorius
Cāt. serm. 40 Papa: *custodit, & non declinet, qui hoc vbi intendit, operatur. Custo-*
S. Greg. mor. lib. 26. c. 16. *dire quippe per intentionem, est non declinare per operationem.*

II. Ex his sanè duobus animae decor, vel deformitas iudicatur. Finis
S. Thom. 2. 2. namque est veluti forma in moralibus; vt inquit Sanctus Thomas: For-
q. 23. art. 8. ma autem requirit materiam benè dispositam: sic & finis conuenientia
media.

III. Haec doctrina hisce Sancti Ioannis verbis declaratur. *Venit hora quā-*
S. Ioan. c. 16. *do omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se praestare Deo;* vt
dixit Iesus, & nihilominus peccabant, vt ipsemet Iesus asserit eodem
Reg. 1. c. 1. capite. Ergo non sufficit bona intentio; sed requiritur boni electio me-
25. dij, ad bonum finem consequendum. Rex Saul bonam habuit intentio-
nem sacrificandi Deo, & tamen reprehensus fuit à Propheta Samuele,
S. August. in quod stultè egerit. Pilatus quoque flagellando Dominum (inquit S. Au-
Psa. 63. gustinus) bonam habuit intentionem, liberandi eum à morte, nihilo-
minus malè egit. Sancto Paulo bona erat intentio persequendo fideles,
Galat. c. 1. propter zelum paternarum traditionum (vt ipsemet scribit ad Galatas)
& tamen peccabat. Amalecites ille interficiens Saulem iam morti pro-
Reg. 2. c. 1. ximum, arbitrabatur obsequium se praestare Regi, enixè precanti, ac
iubenti, nihilominus reum mortis se fecit.

IV. Demum meminisse debemus quod *prudentia* tot encomijs à Sanctis,
& Ethnicis, elata ad sidera, adeoque necessaria vitae, caeterisque virtu-
tibus, tota ferè est, non in proponendis Finibus, qui ab alijs virtutibus
intenduntur; sed in dispositione mediorum ad Fines; videlicet an, 1. *li-*
S. Paul Cor. *ceant;* 2. an *expediant,* 3. an *aedificent;* quae tria ab Apostolo Paulo con-
1. c. 10. siderabantur, vt ipsemet scripsit ad Corinthios dicens: *omnia mihi li-*
cent, sed non omnia expediunt: omnia mihi licent: sed non omnia aedi-
ficant. Caueamus igitur ne nos decipiat sola intentio finis, vel directio
intentionis ad bonum finem; quoniam haec non est satis; sed requiritur
etiam, vt media sint proportionata fini iuxta leges; quare de legibus
agendum est.

De intentione, eiusque praerogatiuis agimus, in Par. 3. Praelud. 4.

RA-

RADIX III.

Lex æterna.

TEmporibus Iosiæ Regis Iuda, neglectum in Templo Domini *librum legis*, reperit Helias Sacerdos, quem Regi obtulit; vt populis iterum proponeretur ad vitæ normam, morumque regulam; sic accidere videtur nostris hisce temporibus. Nam *liber legis* adeò negligi videtur, ob emergentes laxas opiniones, vt propterea expediat eum denuò proponi hominibus. Idcirco *de legibus* summatim disserimus, & in primis de lege æterna, quæ legum exemplar, ac liber prototypus earum est. *Lex* verò *æterna est Diuina mens*, quatenus ordinat omnium creaturarum actus, & motus ad suos debitos fines. Vt igitur cæterarum legum libri sint authentici, actionesque creaturarum legitimæ, Deoque gratæ fiant, conformes legi æternæ esse debent: nam *amicitia Dei* (inquit S.Petrus apud S.Clementem Papam, & martyrem) *efficitur bene viuendo, & voluntati eius obediendo, quæ voluntas omnium viuentium lex est.* I.

Paralipom. lib. 2. c. 34.

S. Clem. lib. 1 Recognit.

Verùm quis assequi valet Dei mentem, & *quis cognouit sensum eius?* (inquit S.Paulus) *incomprensibilia namque sunt iudicia eius*. Ergò lex æterna Dei, in ipsius mente descripta, latet in tenebris, quas Deus posuit latibulum suum. Quamobrem ne lateret, sed innotesceret, *Dixit Deus de tenebris lucem splendescere*, & mundo illuxit huiusmodi lex in cęteris legibus, quæ sunt veluti radij Solis æterni, & riuuli fontis sapientiæ Dei: *Omnes enim leges à lege æterna deriuant*: ait S.Thomas. Illucet autem præcipuè in lege naturali: vndè ortum est illud effatum, *Opus naturæ, est opus intelligentiæ* quod à Diuo Augustino sic comprobatur: *quidquid naturaliter est, à Deo est.* II.

S. Paul. Rom. c. 11.

S. Th. 1. 2. q. 93. art. 3.

S. Aug. de Ciuit. Dei l. 5. c. 11.

RADIX IV.

Lex naturalis.

LEx æterna indita naturæ veluti irradiatio quædam Solis æterni, aliud nanciscitur nomen, appellaturque *lex naturalis, seu Ius naturale*. Hinc homo cum sit animal, edoctus est etiam naturalem animalium legem. Est autem ius naturale (vt inquit Imperator) *quod natura omnia animalia docuit. Ius enim istud non humani generis proprium est; sed omnium animalium, quæ in Cœlo, quæ in terra, quæ in mari nascuntur.* I.

L. 1. iur. § 3. ff. de iust. & iure. Instit. lib. 1. tit. 2. de iure naturali.

Hinc procedit sui conseruatio, ac defensio, vim vi repellendo. Hinc II.

descendit maris, & feminæ coniunctio liberorum educatio. Videmus etenim cętera quoque animalia istius esse peritia. Ius istud, cum sit in natura communi insitum, omnibus inest, ac immutabile est cum natura ipsa, quæ etsi in indiuiduo corrumpatur, in specie tamen immutabiles perseuerat.

D.Thomas, 1.2.q.94. tota.
Gratianus in Decretis, dist.1.c.6.7.

RADIX V.

Lex rationis naturalis.

I. Senec. epist. 66. HOmo animal est; sed rationale; ratione namque natum est omnia peragere. Est autem *ratio* (vt ait Seneca) *nihil aliud quam pars* (vt ità dicamus) *diuini spiritus, mersa in corpus humanum, estque ratio arbitra bonorum, & malorum*; & bonum sine ratione nullum est: sequitur namque ratio naturam, & est ratio naturæ imitatio, imo est quasi quidam veluti radius Diuinitatis, qui non solum naturam rectam: sed naturæ auctorem sequi docet absque alio Magistro. Psal. 4. *Signatum enim est* (inquit Dauid) *lumen vultus tui super nos, quod ostendit nobis bona*. Lumen scilicet rationis naturalis. Propter quod dicit S.Paulus, quod gentes *ipsæ sibi sunt lex*. S.P. Rom. c. 2.

II. Hominisque bonum est esse secundum rationem; malum præter rationem, vt docet Diuus Thomas cum Diuo Dionisio. Hæc lex vocatur *ius gentium primæuum*, quia solum gentibus est commune, & primo mundi æuo, ac ætate, & in statu innocentiæ regnasset omnino. De hac lege loqui videtur Aristotiles dicendo: *lex iubet vnius cuiusque virtutis viuere ratione, & vetat cuius vis vitij viuere modo*: de hac potissimum loquebatur Crisippus dicendo (vt refert Imperator) *quod lex omnium diuinarum, & humanarum rerum est Regina: quam oportet esse Præsidem, Principem, ac Ducem; vtpotè regula Iustorum, & Iniustorum præceptrix faciendorum, ac prohibitrix non faciendorum*. Est enim eadem lex *synderesis*, quam Diuus Thomas dicit esse habitum *primorum principiorum moralium*. Hanc sequi, est virtutem colere; vt cum Seneca docet Clemens Alexandrinus: imò & Diuus Bernardus: *virtus* (ait) *est filia rationis: sed magis gratia*, huiusque cognitio est vera Philosophia, vt cum ijsdem dicit Imperator.

S.Thom. 1. 2. q.71. art.2. D.Dionis. de Diuinis nominibus c.4. circa finem. L.1. Iuris § 4 ff. de iustitia, & iure. Arist. Eth. lib.3. c.2. Imp. l. nam ff. de legibus. S.Th. 1 q.79 art.12. Clem. Alex. Pedag. lib.1. c.13.

III. Huius legis præcepta sunt *religio erga Deum*, quum nulla sit tam bar-

barа

bara gens (vt ait Cicero) quæ Deitatem non adoret, 2. *Amor erga proximum.* Nam præcipit, vt: *quod tibi non vis fieri, alteri ne facias, & quod tibi fieri vis, alteri facias.* Vt cum sint omnes homines vno parente geniti, vnum sint amoris vinculo: vt ait Plato apud Ciceronem; nam amor est primum naturæ rationalis, imò Dei præceptum, & finis omnium aliarum legum, quæ vel remouent prohibentia amorem, vel præcipiunt, quæ ad amorem disponunt, & inducunt, 3. *Affectus erga virtutes*: hinc dicit Aristoteles, *quod mens omnis expetit, quod est optimum sibi*: nec aliud est virtus, quam recta ratio (inquit Seneca). Vndè liquet *quòd rationabiliter viuere, est virtuosè viuere.* Est enim *virtus habitus electiuus in mediocritate consistens ea, qua est ad nos, vt definit recta ratio, & vt definierit ipse prudens*: inquit Aristoteles.

Imp. l. iur. ff. de iustitia, & iure. S. Bernard. serm. de vita solit. ad Fratres de Monte Dei circa finem. L. 2. velut ff. de iustitia, & iure. Cic. off. lib. 1. Arist. eth. lib. 9. c. 8. Arist. Eth. l. 2. c. 6

IV. Virtus siquidem est mediocritatis amatrix, vt nec plus, nec minus quis agat, quam ab vnoquoque Ratio recta, hoc est, quæ iuxta luminis naturalis dictamina dictat, ac decernit. Operatio namque hominis, vt homo est, non est sine ratione: repetit Aristoteles. Rationalitas siquidem est differentia hominis à cæteris animalibus. Huius autem præcipuè præcepta sunt (vt diximus) quæ Tobiæ Filio tradidit Pater, nimirum *quod ab alio fieri tibi non vis, vide ne tu aliquando alteri facias. Omnia* (ait S. Mathæus) *quæcumque vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis.* Et hæc sunt explicatio mandati *diliges proximum tuum sicut teipsum*, vt inquit D. Thomas.

Aristot. lib. 3. c. 6. Ethic. Aristot. Eth. lib. 1. c. 7. Tob. c. 4. S. Math. c. 7. D. Thom. 1. 2. q. 99. art. 1. ad 3.

D Thomas Comment. super Epistolas D. Pauli ad Rom. c. 2. lec. 3.
Cornel. a Lapide Comment. ad Rom. c. 2. n. 118.
Catechism. Rom. Part. 3. de Decal. c. 1. sect. 2.

RADIX VI.

Ius Gentium secundarium.

I. HOmo, *cum in honore esset* (inquit Dauid) *noluit intelligere; vt benè ageret*, obtemperando Dei præcepto: Hinc vno inconuenienti dato, plurima alia contigerunt. Nam peccante primo Adamo, vniuersa penè euersa est rerum temperies, ac perturbatus est legum ordo: Quamobrem Gentes; vt tot, tantisque emergentibus malis, occurrerent, plurima pro temporum necessitate sanxerunt, quæ prima facie iure naturali videntur repugnare; verùm non repugnant; sed inseruiunt: In pluribus namque ius naturale se

Psal. 48.

se habebat negatiuè, ac indifferenter, nihil positiui decernens: & in alijs de duobus malis minus malum, quasi bonum, eligendum esse censuerunt; & hæ conuentiones *Ius Gentium* secundarium appellatur. Ius Gentium, quia Gentibus, non animalibus est proprium; *secundarium*; quia secundum est à præcedenti, & secundo loco ratio naturalis, psopter necessitatem communis boni, dictauit esse amplectendum.

II. *Ex hoc iure Gentium introducta sunt bella ad sui tutelam, vt ad improborum audaciam coercendam: discretæ genus, Regna condita: Dominia distincta: Agris termini positi: Ædificia collocata, Commercia, ac commutationes: venditiones: Emptiones: Locationes: Conductiones Obligationes institutæ: Exceptis quibusdam, quæ à iure ciuili introducta sunt*: cui concordat decretum Gratiani desumptum ex S. Isidoro ita scribente: *Ius gentium* (ait) *est sedium occupatio: Ædificatio munitio; bella; captiuitates, seruitutes; Postliminia; Fædera; Paces; induciæ; Legatorum non violandorum religio: connubia inter alienigenas probibita. Hoc inde Ius Gentium appellatur, quia eo iure omnes ferè Gentes vtuntur.*

L. § ex hoc ff de iust. & iure.

Gratian distinct. 1. c. 9. Ius Gentiū.

*

Iustinian. Instit. lib. 1. tit. 2.
S. Thom. 1. 2. q. 95. art. 1. 2. 4. q. 94. art. 5.

RADIX VII.

Lex Decalogi.

I. HVmani generis Intellectus, ob peccati caliginem, ac passionum fumum, adeò caligabat; vt plerumque ignoraret quid bonum, quidve malum: vt de seipso fatebatur. D. Paulus: *Peccatum non cognoui, nisi per legem*: Immò bonum, malum, malum, bonum dicebant, (vt inquit Isaias); quare Deus naturæ, ac legum omnium conditor, dignatus est ipsemet esse interpres: nam duabus tabulis lapideis Moysi traditis, duplici lege, vel potius duplici vnius legis parte, erga Deum tribus præceptis, septem alios secundæ tabulæ declarauit legem rationis naturalis, cultum scilicet Dei, & amorem Proximi: addidit indè alia mandata, ac præcepta moralia, Iudicialia, & ceremmilia simul, vocaturq; lex Decalogi: lex scilicet decem sermonum, seu mandatorum.

D. Paul. Rom. 7. Isaias 5.

II. De hac potissimum canebat Dauid: *Declaratio sermonum illuminat, & intellectum det paruulis*, & iterum, *lex Domini immaculata, conuertens animas, testimoniū Domini fidele sapientiam præstans paruulis.*

Psal. 118. Psal. 16.

lis. Praeceptum Domini lucidum, illuminans oculos; vt declinemus à malo, & faciamus bonum; iuxta propheticum monitum. Primò primæ tabulæ præcepto præcipitur nobis *Fides*. Nam *veri adoratores adorant Deum in spiritu*, & *veritate*. Scilicet fide. Præcipitur item *spes*, & *Charitas*; ſicut & alijs præceptis indicitur Religio, ac proteſtatio per aliquos actus, quòd Deus ſit omnium Auctor, & omnium habet prouidentiam. S. Ioann. c. 4.

III. Vnum quodque præceptum duas habet partes: vnam apertam, & aliam *implicitam*: vna eſt affirmatiua; negatiua altera; ideò tribus præceptis prohibetur infidelitas, deſperatio, odium Dei, & omnis ſuperſtitio, vt docet Catechiſmus Romanus; & D. Thomas. Catech. p. 3. Praecept. S. Thom. 2. 2. q. 93. art. 1.

Catechiſmus Romanus, P. 3. c. 1.
D. Thomas, 1. 2. q. 98. art. 1. & reliquis, & 1. 2. q. 100. tota.

RADIX VIII.

Lex Euangelica.

I. CReſcebat humani generis cæcitas, ac malitia, ſed & creuit Dei bonitas: nam cum multifariam, multiſque modis olim loquutus fuiſſet Deus Patribus, per os Sanctorum, qui à ſæculo ſunt Prophetarum eius, nouiſſimo loquutus eſt nobis in Filio, qui eſt *Fons ſapientiæ in excelſis*, & qui factus eſt nobis *paruus fons exiliens è terra, qui creuit in fluuium, ac lucem, & in Solem conuerſus eſt* (vt dicitur Eſther) *eſt enim Chriſtus Sol Iuſtitiæ*, ac luminis fons, & *luminum Pater*: Quamobrem ſplendore ſuæ doctrinæ, *legem Euangelicam* promulgauit, quæ præcipiendo dat vires obediendi, ac præferendo lumen præſtat, & gratiam: vndè *lex gratiæ* dicitur, ac *lex Amoris*, & *Filiorum*, quemadmodum *lex Moyſis* appellabatur *lex timoris, ac ſeruorum*. Eccli. c. 1. Eſth. c. 10.

II. Lex autem Euangelica explicat Moſaycam, & illuſtrat naturalem; & vniuerſa lex iſta duobus præceptis perſtringitur, ac cæteras leges ipſa perſtringit. Sunt autem hæc, 1. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua*, & *ex tota mente tua*, & 2. *Proximum tuum ſicut teipſum*: *in his enim duobus præceptis vniuerſa lex pendet*, & *Prophetæ*. Quinimmo vno præcepto conſtat lex Euangelica nimirum. *Diliges*. Vnus namque eſt Amor, qui fertur in Deum, & proximum; vnuſque Amor vniuerſam Scripturam epilo- S. Matth. c. 22.

 gat,

B.Cath. vit. c.6. gat, ac recapitulat; vti ipsemet Dominus testatus est B. Catharinæ Genuensi. Hinc dixit S. Gregorius Papa: *omnia vnum præceptum sunt*: ac S. Paulus: *plenitudo legis est dilectio*, & quidquid scriptura docet, ordinatur ad Charitatem; vt inquit D. Augustinus: immò D. Paulus asserit: quòd *Finis præcepti est Charitas*. Omnis igitur lex ad Charitatem disponit, & Charitas omnia præcepta amplectitur, vt radix ramos: sic inquit D. Gregorius Papa.

Hom. 17. in Euang. D. Paul. Tim. 1. c. 1. S. Aug. de do Ar. Christ. l. 1. c. 35. 36. S. Paul. Tim. 1. c. 1. S. Greg. Hom. 27. in Euang.

III. Verùm vti Sol prius lucet; inde ardet, sic prius lucet in anima Fides, deinde ardet Amor Dei, & Proximi. Hinc lex Euangelica in primis præcipit Fidem, dicens: *qui non crediderit condemnabitur*: nam *sine Fide impossibile est placere Deo*: inquit S. Paulus.

S. Marc. c. 16. S. P. Habr. c. 11

Cornelius à Lapide de Charitate Comment. ad Romanos cap. 13. n. 180. & Galatas, c. 5. n. 134.

RADIX IX.

Lex Ecclesiastica, seu Ius Canonicum, ac Pontificium.

I. Sap. c. 11. Sap. c. 8. DEus omnia disponit in pondere, numero, & mensura, & ipsius sapientia attingit *à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter*. Hinc iuxta vires, ac captum discipulorum edisserebat mysteria, & edicebat præcepta Christus. Cum autem rediturus esset ad Patrem, reliquit in Petro datæ sibi *omnis potestatis in Cœlo, & in terra* Vicariatum, ac instituit Pontificiam dignitatem; cuius lingua suis temporibus reliqua declararet, ac præciperet, quæ ad æternam animarum salutem pertinerent. Huiusmodi autem declarationes, vel constitutiones à successoribus Petri editæ, appellantur *lex Ecclesiastica*, seu *Ius canonicum, ac Pontificium*, & *præcepta Ecclesiæ*. Nam Summus Pontifex habet à Deo *clauem scientiæ*, vt dirigat fideles, & *Clauem Potestatis*, vt obliget, & cogat; quæ sunt duæ præcipuæ partes legis (vt docet D. Thomas) & propterea *Canonum statuta* (inquit Pontifex) *custodiantur ab hominibus, & nemo in actionibus, vel in iudicijs Ecclesiasticis suo sensu, sed eorum authoritate ducatur*: Et Concilium Tridentinum sic repetit. *Sciant vniuersi sacratissimos Canones exactè ab omnibus, & quo ad eius fieri poterit, indistinctè obseruandos*.

D Tho. 1. 2. q. 96. art. 4. 5. C. Canonũ de constitut. Trid. sess. 25. c. 16. Idẽ dicitur c. Romane, c. sic omnes dist. 19 c. enim vero. C. si quis, cau. sa. 1. q. 7.

II. Triplex autem est ratio constituendæ legis: prima *edictum*: est autem *edi-*

edictum (est inquit Theophilus) *quidquid ex sua natura motus Princeps statuit ad honestatem, & vtilitatem subditorum*. Dicitur autem *edictum* ab *edicendo*, quod prędicere significat, & obuiam ire rebus, quæ si contingant, damno, aut dolori sint subditus futuræ, 2. Conditur etiam lex Principis, quæ generali nomine *constitutio* vocatur per *epistolam, quæ est Rescriptum Principis ad relationem magistratus, alicuius de re quapiam dubia emissum*, 3. Constituitur etiam lex per *Decretum, quod est sententia Principis inter duas partes, de quarum ipse causa cognoscit*, & indicat pronunciata, diciturque *decretum à decernendo*, quòd despicere significat. Differt autem *Decretum* Principis ab alijs Decretis, eo quòd istud dirimat eam ipsam, & aliam similem causam, quocumque tempore exortum.

Theoph. Institut. lib. 1. tit. 2. §. sed et.

Leg. 3. C. de legibus glossa ibi c. vt circa v. perpetuo de elect.

Comprehendit autem lex Canonica *Decretum* Gratiani: *Decretales* Gregorij Noni à Sancto Raymundo de Peñfort collectos in quinque libros. *Sextum Decretalium* à Bonifacio VIII. *Clementinas* Clementis V. *Extrauagantes communes, & Ioannis XXII. Concilia, Bullasque* omnes, vt dicit Nicolaus Papa, & cum eo Marcellinus, & Damasus item Papæ apud Gratianum: Quanti facienda sit lex Ecclesiastica in moderandis conscientijs declarant; Sanctus Raymundus in sua *Summa* Raymundina. Sanctus Antoninus in sua pariter *Summa*; & Beatus Angelus à Clauasio in sua Summa Angelica, & S. Thomas eiusdem auctoritate confirmantes sunt responsiones. III.

Nicol. c. si Romanor. dist. 19. Marcellin. c. omne, & Damasus, c. omnia c. 25. q. 1.

✠

Gratianus, Decret. dist. 3.
D. Thom. 1. 2. q. 96. tota & q. 97.

RADIX X.

Lex Ciuilis, seu Ius Cæsareum.

D*Ei perfecta sunt opera* (vt inquit Moyses); Idcirco quemadmodum Papalem pro animabus spiritualique, ac æterno bono constituit auctoritatem; Sic pro corporibus, temporalique populorum commodo constituit Reges, ac Imperatores, quasi Dei ministros: vt ait Sapiens, dicens: *Per me Reges regnant, & legem conditores iusta decernunt*. Hanc à Deo delegatam potestatem agnouit Imperator Iustinianus, sic profitendo: *Diuinæ quidem res perfectissimæ sunt. Humani verò Iuris conditio semper in infinitum decurrit, & nihil est in ea, quod stare possit perpetuò: Multas enim formas edere natura nouas deproperat: ideò Imperia-* I.

Deuter. c. 32. Prouerb. c. 8. L. tant. §. 18. Hist. Iuris à Iustiniano composita.

lem

lem fortunam rebus humanis Deus praeposuit: vt possit omnia, quae nouiter emergunt, emendare, componere, & modis, & regulis competentibus tradere.

II. Infinita namque sunt indiuidua facta, ac plures sunt casus, quàm leges, nec possunt (vt inquit Imperator) *Omnes articuli singillatim, aut legibus, aut Senatusconsultis comprahendi: sed cum in aliqua causa, sententia eorum manifesta est, is qui, cuius dictioni praeest, ad similia procedere, atque ità ius dicere debet. Nam neque leges* (ait Idem Imperator) *neque Senatusconsulta ità scribi possunt, vt omnes casus, qui quandoque inciderint, comprahendantur; sed sufficit ea, quae plerumque accidunt contineri: nam vt ait Pedius* (sequitur Imperator) *quoties lege aliquid vnum, vel alterum introductum est, bona occasio est caetera, quae tendunt ad eamdem vtilitatem, vel interpretatione, vel certe iurisdictione supleri.*

l. 12. non possunt ff. de legibus. l. neque ff. de legibus. l. nam vt ff. eod. legibus.

III. Pontifex autem & Reges sibi inuicem consentire debent sicut Spiritus, & Corpus, vt viuat homo; quare (inquit Pontifex) *sicut leges non dedignantur sacros Canones imitari: Ita & sacrorum statuta Canonum Principum constitutionibus adiuuantur.*

C. Intellecximus de noui operis nunciatione.

Gratianus Dist. 1. 2. 3. 4.
S. Thomas. 1.2.q. 96. 97.
Iustinianus in digestis lib. 1. De Iustitia & Iure, & in Institutionibus lib. 1. Tit. 2. de Iure naturali &c.
In Codice eiusdem Iustiniani. lib. 1. Tit. 14. de legibus.

RADIX XI.

Lex manifesta.

I. LEx lux est (vt inquit sapiens). Ergò erit clara. Hinc cum S. Isidoro Hispalensi, dicit summus Pontifex: *Lex erit manifesta, ne aliquid per obscuritatem in captionem contineat: nam constitutio Sedis Apostolicae* (inquit Gregorius Nonus) *nihil debet obscurum, vel ambiguum continere.* Eisdem consonat Seneca dicens: *legem breuem esse oportet, quò facilius ab imperitis teneatur, veluti missa diuinitus vox: Iubeat, non disputet.* Hinc (ait Imperator) *nobis in legibus magis simplicitas, quam difficultas placet;* & idicircò non vult quòd *subtilitates a Iudicibus admittantur* & summus Pontifex eadem confirmat, dicens. *Rigor, & districtio iuris non requiritur, nec subtiliter, sed simpliciter, & purè procedendum erit. Nam & scriptura sacra* (inquit Sanctus

Prou. c. 6. C erit autē dist. 3. Greg. quoniā de cōstit. Sen. epist. 94. Inst. de fidec. Hered. §. sed quia. L. 8. sicut ff. quibus modis pignus & hypoth. c. ad haec de dolo &c. c. dilecti de iudicijs. S. Greg. Moral. lib. 9. c. 6

ctus Gregorius) *idcircò eisdem vocabulis vtitur, vt res quas insinuare appetit, notitia vsitatæ appellationis, exprimantur*. Eadem asserit Diuus Thomas; quamobrem Augustinus Mascardi dicit: *quod in agilibus non est opus metaphisica, & quod præcepta debent esse clara, & palpabilia; quia genus sunt legum, & si priuatarum, & subtilitates non prosunt in praxi*: vnde

D.Th.1.q.1. art.9. *L.Mascardi de arte Historica trat. 5.c.vlt.*

II. Aristoteles quoque docet: *quod moralia moraliter, crasso modo, scilicet, sunt tractanda*, & a dicentibus, & ab audientibus: sicut Mathematica Mathematicè. Vtrique autem disciplinæ noceret is, qui moralia Mathematicè, & Mathematica moraliter tractare vellet. Hinc dicit Imperator quòd: *In legem committunt, & hi, qui vigorem eius scrupolosis, & excogitatis artibus eludere festinant, & propterea; contra eum, qui legem dicere potuit apertius est interpretatio facienda*, vt inquit Pontifex. Idem videtur significare sapiens dicendo quòd: *qui sophisticè loquitur, odibilis est*. Eadem sentire videtur Diuus Franciscus Salesius.

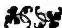
Arist. Eth. lib.1.c.3. *L. nemo ex his §.2. C de assesso ribus.* *Eccli.c.37.* *S.Franc.Sales. lib.3 ep. 12. lib. 4. epist.65.*

Verba igitur intelligenda sunt iuxta subiectam materiam, & cum lex sit in materia morum, & hæc proponatur populo, cuius maior pars indocta est, debet huius captui accommodari, nec sublimiter loqui, III.
ità vt omnes qui audiunt, sequi possint, & intelligere quæ dicuntur: Sic definit S. Clemens Papa, & Martyr, & cum eo S. Hieronymus apud Gratianum: *Ecclesiastica* (ait) *interpretatio, etiamsi habet eloquij venustatem, dissimulare eam debet, & fugere, vt non otiosis Philosophorum Scholis, paucisque discipulis; sed vniuerso loquatur hominum generi. Numquam enim* (inquit Arnobius) *Veritas sectata est fucum, neque quòd exploratum est, ac certum, circumduci, se patitur, orationis per ambitum longiorem: hinc Esdras distinctè, & apertè ad intelligendum* (vt ait Scriptura) Dei mandata proponebat Hæbreis.

S.Clem.Pap. lib.1. Recognitionum circa principium. *Grat. dist. 38.c.15.* *Arnob.lib.1 contra Gentiles circa finem.* *Esdr. lib.2. c.8.*

IV. Igitur meminisse etiam oportet, *quòd habent suos terminos singulæ Artes, & Scientiæ* (vt docet etiam Cardinalis Bona, & Ioannes Caramuel) *Termini logici logicè; Termini morales moraliter erunt intelligendi, & explicandi*. Nam voces, & termini habent suam vim ab hominum placito: quod in hac, vel illa Arte; aut Scientia sic, vel sic vult intelligi verba, ac voces: qui autem vellet vsurpare, vel intelligere voces præter hominum institutionem, fieret sanè confusio linguarum; sicut accidit in constructione Turris Babel. *Habet* enim (inquit S. Augustinus apud Gratianum) *Omnis lingua sua quædam propria genera locutionum, quæ cum in aliam linguam transferuntur, absurda videntur*.

Bona de discretione spirituũ c 13. *Caram.Theolog.fundam. part 2 n.51.* *Genes.c.11.* *Grat. dist. 38.c.14*

RADIX XII.

Promulgatio Legis.

I. *Prouerb. c. 6. S. Luc. c. 11. S. Math. c. 5.*

MAndatum, seu lex *lucerna est*, ait idem sapiens. *Nemo autem accendit lucernam, & in abscondito ponit, nec sub modio, sed supra candelabrum: vt qui ingrediuntur, lumen videant, & luceat omnibus, qui in domo sunt*. Ergò lex promulgabitur, & proponetur populis per promulgationem tanquam lucerna, vt omnes lumen videant, & ambulent Gentes in lumine eius. Nam solemnis promulgatio serium indicat legislatoris animum obligandi subditos, vt faciant verbum eius. Lex etiam est mensura, & regula actuum humanorum; applicanda igitur erit voluntati actuum humanorum fonti, ac principio, per intellectum, vt inquit D. Thomas. *Secus voluntas non fertur in incognitum, iuxta illud: Nihil volitum, quin præcognitum, & voluntarium est, quòd procedit a cognoscente singula*. *D. Tho. 1. 2. q. 90. art. 4.*

II. *Pontif. Decretal lib. 1. Tit. 2. c. Adhæc. de Postulat. D. Thom. 1. 2. q. 90. art. 4. ad. 2. c. cum de reg. Iur. in 6. S. Iacob c. 4. S. Luc. c. 12.*

Non est autem necessarium (inquit Pontifex) *cum constitutio solemniter editur, aut publicè promulgatur; ipsius notitiam singulorum auribus, per speciale mandatum, vel literas inculcare: sed id solum sufficit, vt ad eius obseruantiam teneatur, qui nouerit eam solemniter editam, aut publicè promulgatam*: cui subscribit. D. Thomas. *Nam* (inquit idem Pontifex) *eum, qui certus est, certiorari vlterius non oportet. Scienti autem* (inquit D. Iacobus) *bonum facere, & non facienti, peccatum est illi. Et ille seruus* (ait S. Lucas) *qui cognouit voluntatem Domini sui & non præparauit, & non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multis.*

III. *Prouerb. c. 6. Macab. lib. 2. c. 1. l. Heredes ff. qui testamẽta facere. S. Thom. 2. 2. q. 60. art. 5. Ezechiel. c. 33.*

Notandum hic obiter differre legislationem a declaratione, seu interpretatione. Legislatio est legis nondum latæ constitutio. *Declaratio est legis iam latæ elucidatio*. Prima est veluti lucis creatio (quandoquidem *lex lux*) secunda est detectio solis nubibus tecti; sicuti Macabæorum temporibus Sol, qui erat in nubilo, magnoperè resplenduit in clypeos aureos. Prima nouum onus imponit. Secunda impositum ostendit: vt inquit Imperator. Ad primam requiritur promulgatio, vt superioris animus serio innotescat, & populus intelligat, quid obseruare teneatur. Ad secundum sufficere videtur quæuis notificatio: nam declaratio cum nihil innouet, vel ponat de nouo habet vim suam ex lege iam lata: sed ob eius obscuritatem, mox declarata vt docet D. Thomas. Sicuti si Medicus denunciet Principi aliquas herbas esse venenatas, tenetur hic abstinere ab illis non vi præcepti Medici subditi ipsius, sed ex vi legis naturalis, quæ præcipit fugienda valdè noxia: vel si speculator annunciet inimicos stricto gladio aduentare, tenetur Dux, ac Imperator se præparare ad bellum vi legis, cuius obligato viget in annunciato

lato casu: vt innuit Ezechiel Propheta. Est enim declaratio veluti lucerna, quæ illuminat ad vitanda discrimina: vndè canit Deo Dauid: *Declaratio sermonum tuorum illuminat: & intellectum dat paruulis.* Non ipse igitur declarator modò ligat: verùm ligatos ab alio ostendit: quamobrem Diuus Paulus annuncians Christi præcepta, ac declarans Corinthijs Euangelium dicebat: *Non ego, sed Dominus.* Idem de Moyse declarante legem circumcisionis Hebreis innuit Christus: *Non quòd circumcisio ex Moyse sit, sed ex Patribus;* vt inquit Christus: sic & Summus Pontifex in pluribus definitionibus repetere valet: *Non ego, sed Dominus. Pro Christo enim legatione fungimur* cum Diuo Paulo profitetur; Legatus enim loquitur ex ore Regis, cuius sensus verba ipsius legati.

Psal. 118. *S. Paul. Corinth. 1. c. 7.* *S Ioann. c. 7.* *S. Paul. Corinth. 2. c. 5. Eph. c. 6.*

*

De Declaratione. Vide p. 3. Prælud. 1. 2.

RADIX XIII.

Finis legis, ac legislatoris intentio.

OMne agens, agit propter finem: Hinc Princeps, qui vicem, ac curam gerit Reipublicæ, propter eiusdem bonum publicum, ac vtilitatem, leges fert. Publica autem vtilitas inuenitur in tranquillitate Ciuiũ, ac Ciuitatis pace. Pax verò perturbatur priuatis Ciuium affectibus, prauisq; hominum moribus: vt scribit S. Iacobus: *Vndè lites* (ait) *& bella? Nonne ex concupiscentijs vestris, quæ militant in membris vestris?* Vt igitur legislator bonum pacis tueatur in Ciuibus, malam concupiscentiarum perturbationem cohibere legibus debet. Sunt igitur leges medicamenta, non morborum, sed morum, & fręna improbæ cupiditatis: *Nam* (inquit Gregorius Nonus) *effrenata cupiditas, sui prodiga, pacis æmula; mater litium, materia virgiorum tot quotidie noua litigia generat, vt nisi iustitia conatus eius sua virtute reprimeret, & quæstiones ipsius implicatas explicaret; ius humani fæderis, litigatorum abusus extingueret; & dato libello repudij concordia extra mundi terminos exularet. Ideò lex proditur, vt appetitus noxius sub iuris regula limitetur, per quam genus humanum, vt honestè viuat, alterum non lædat; ius suum vnicuique tribuat, informatur*: Vndè patet quòd *lex lux est* (vt supra dictum fuit) quæ abdita reuelat pericula; præcipitia patefacit. Est lex etiam frenum ex legum concupiscentiarum, ac medicamen amarum, sed sanum prauarũ passionum, & est similiter lex stimulus ad bonum, & fręnum a malo; nam lex est *præceptrix faciendorũ, & prohibitrix non faciendorum*; vt inquit Imperator. *Scimus* igitur;

I. *S. Iacob c. 1.* *Proœm. Decretal.* *L. 2. nam ff. de legibus.* III.

quia

S. Paul. Tim. 1. c. 1. *quia bona est lex* (infert S. Paulus) *si quis ea legitimè vtatur. Sciens hoc, quia lex iusto non est posita, sed iniustis, non subditis, impijs, & peccatoribus, sceleratis, & contaminatis, parricidis, & matricidis, homicidis, fornicarijs masculorum concubitoribus, plagarijs, mendacibus, & periuris, & si quid aliud sanæ Doctrinæ aduersatur, quæ est secundum Euangeliũ gloriæ Beati Dei, quod creditum est mihi: etenim non est opus valentibus Medicus; sed malè habentibus. Et oderunt peccare boni*

S. Matth. c. 9. *virtutis amore: Oderunt peccare mali, formidine pœnæ.* Si autem deessent leges, quilibet concupiscentias suas sequeretur; & vniuersus rationis perturbaretur ordo, & præcipites se darent homines ad sui, Ciuitatisque malum. Sunt enim praui, vt pueri: *Puer autem* (vt ait sapiens) *qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam, & qui delica-*

Prouerb. c. 29. *tè à pueritia nutrit seruum suum, posteà sentiet contumacem, & sicu-*

Eccli. c. 30. *ti equus indomitus euadit durus, & filius remissus euadit præceps*: ait

Psalm. 136. Ecclesiasticus: e contrà *beatus, qui tenebit, & allidet paruulos suos ad Petram*, vt explicat Diuus Hieronymus. *Nam serò malorum pænitet, qui se meminit noluisse in tenera adhuc ætate à suis voluptatibus ad regulam continere prudentiæ*: concordat Diuus Augustinus in expositione eiusdem Psalmi; *qui sunt* (dicit) *paruuli Babiloniæ? nascentes malè cupiditates: Quando nascitur cupiditas, antequam robur faciat aduersum te mala consuetudo, cum paruula est elide illam.*

IV. Cum Sanctis lumine fidei donatis consentit Seneca lumine rationis

Senec. ex ep. 51. naturalis præditus: *Id agere debemus, vt irritamenta vitiorum, quàm longissimè profugiamus. Indurandus est animus, & à blandimentis voluptatum procul abstrahendus. Debellandæ sunt in primis voluptates, quæ sæua quoque ad se ingenia rapuerunt.* Libertas *est nulli rei seruire, effiminat animum amænitas nimia. In hoc nos amplectuntur, vt strangulent.* Non enim virtus, ac sapientia inuenitur in terra suauiter

Iob. c. 28. viuentium: ait Propheta; ac etiam Poeta: *virtutem posuere Dij, sudore parandam.* Verùm docendi sumus à Diuino Magistro, qui apertè as-

S. Matth. c. 11 serit, quod: *Regnum Cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*: nam virtus possidet Paradisum, *Dominus enim virtutum ipse est Rex Gloriæ.* Virtus autem à vi, seu violentia dicitur, quam quisque proprijs concupiscentijs inferre debet; secus nos, vt equus indomitus non assue-

Ar. 1. Rhetor. l. 1. c. 4. tus viæ præcipitabũt, nec valebimus statim cohibere, quia, vt ait Aristo-

Confess. lib. 8 c. 5. tiles, *consuetudo est altera natura*, & Diuus Augustinus dicit: *ex voluntate peruersa facta est libido: & dum seruitur libidini facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas.*

Prouer. c. 22. Nam *adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recidet ab ea*: ait sapiens: *Si autem secundum carnem vixeritis, moriemini*: in-

S. Paul. Rom. c. 8. quit Diuus Paulus. *Si verò spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis: mortificate ergò membra vestra, quæ sunt super terram*: repetit

Colloss. c. 3. Diuus Paulus, cum D. Petro: *Bonum namque est viro, si portauerit iugum*

gum ab adolescentia sua. D.Petr.c.6.

Finis igitur legis innotescit esse moderatio passionum humanarum, ac exercitium actuum virtutis, vt habitum consequantur homines, & sic Respublica tranquillitate fruatur; vt docet Diuus Thomas, dicens: *quod intentio legislatoris est de duobus: de vno quidem ad quod intendit per præcepta legis inducere: & hoc est virtus. Aliud autem est, de quo intendit præceptum ferre, & hoc est, quod ducit ad virtutem, scilicet actus virtutis. Non enim idem est finis præcepti, & id, de quo præceptum datur: sicut neque in alijs rebus idem est finis, & quod est ad finem.* Res & opus præceptum, est finis proximus legis. Bonum, quod intenditur per obseruationem præcepti, est finis remotus, Primus obligat, non secundus, nisi aliter finis quoque præcipiatur: sicut est Charitas. Nam *finis præcepti Charitas de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta*: vt inquit S.Paulus. Finis proximus legum humanarum sunt Actus virtutum moralium, vt habeatur humana fœlicitas in pace Reipublicæ. Finis legum Christianarum sunt Actus virtutum supernaturalium, vt inde plena comparetur Charitas, vt per Charitatem Deus.

D.Thom.1 2. q.100. art.9. ad 2.

S.Paul.Tim. 1.c.1.

Ad hanc respiciunt omnes Scripturæ, & hanc disertè præcipiunt, quæ tamen sit de *corde puro* ab omni peruerso amore proprio: de *conscientia bona* iuxta legum, ac legislatorum mentem, non propriam opinionem: *fide non ficta*. Sed verè fidem Dei; fidelium virtutes, ac pietatem sectetur non ad oculum; sed ex animo tamquam Domino seruientis, vt inquit S.Paulus.

S.Paul. Eph. c.6.

RADIX XIV.

Obligatio legis humanæ positiuæ tam Canonicæ, quam Ciuilis, & excusatio ab obseruatione legis.

ALtissimus Dominus & Rex Regum hominem donauit libero arbitrio non vt libertate in ipsum abuteretur Dominum, sed vt liberè eidem obsequeretur, & obsequendo æternum mereretur Regnum. Hoc autem hominis obsequium nō solùm sibi immediatè vult prǽstari Deus: verùm etiam mediatè, in Pontificibus, ac Regibus, qui sunt *Ministri Regni eius* (vt inquit sapiens) ac pro Deo legatione funguntur. Hinc Diuus Paulus sic ad Romanos scribit. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit; non est enim potestas nisi à Deo: quæ autem à Deo sunt, ordinatæ sunt; itaque qui resistit potestatis Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt: nam Principes non sunt timor boni operis; sed mali. Vis autem non timere potesta-*

Sapient.c.6. Rom.c.13.

testatem? Bonum fac, & habebis laudem ex illo. Dei enim Minister est tibi in bonum; si autem malum feceris, time: Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est: Vindex in iram ei; qui malum agit. Ideò necessitate subditi estote, non solum propter iram; sed etiam propter conscientiam: seruientes (vt scribit ad Ephesios) *ex animo, sicut Domino*: Vndè patet, quòd Domini præceptum sit, obtemperare Principibus: Qui verò his parere renuunt Dei præceptis resistunt, vt dicit D. Thomas, cum Cornelio à Lapide.

Ephes. c. 6. Colos. c. 3. D. Th. 1. 2. q. 96. art. 4. Cornel. in E. ad Rom. c. 13.

II. Lex est mensura Actuum (vt diximus sæpè). Actus autem hominis potest tripliciter considerari. 1. Actus consideratur quatenus elicitur immediatè ab ipsa potentia libera voluntatis, & extra ipsam non egreditur, sed in ipsa remanet, estque merè *Actus internus* vni Deo notus, qui *nouit abscondita cordis*: de quibus Ecclesia non iudicat occultis. *Homo enim videt, quæ parent, Deus autem intuetur cor*: vt ipsemet testatus est Samueli. 2. Actus hominis consideratur, vt elicitur à cæteris potentijs distinctis à voluntate, & ab hac separatis, ac præcisis: cuiusmodi sunt Actus manuum, pedum, linguæ, & similia præcisè consideratis, qui Actus potius dicendi sunt Actus in genere naturæ, quam moris. Sunt enim Actus isti præcisè considerati, Actus hominis, vt animal est, non, vt rationale est, & ideò sunt *Actus merè externi*. 3. Consideratur Actus, vt externus quidem est; sed quatenus imperatur à voluntate, vel quatenus Actus internus est Actus voluntatis coniunctus cum Actu externo alterius potentiæ: estque Actus mixtus ex interno, & externo, fitque Actus compositus, sicut fit compositum ex Anima, & Corpore: vndè dicit S. Augustinus quod Actus internus dat nomen actui externo: *Affectus* (ait) *operi tuo nomen imponit*: dictum hoc Sancti Augustini confirmatur à Christo dicente: quod *de corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, falsa testimonia, blasphemiæ*; & Sapiens quoque dicit. *Omni custodia serua cor tuum, ex ipso enim procedit vita*: vndè liquet quòd sicut corpus sine anima non est homo, sed Cadauer hominis. Sic actus externus sine actu interiori non est *Actus humanus*, sed vmbra: *Actus namque humanus est, qui à voluntate deliberata procedit*: vt docet D. Thomas: qui alibi repetit: *Illud homo dicitur operari, quod ratio operatur: quia homo est id, quod est secundum rationem*. Si autem non operetur secundum rationem, aget vt agens naturale, non vt agens liberum; vt natura; non vt ratio. Cum igitur præposuerit Deus Summum Pontificem hominibus fidelibus, vt eos dirigeret doctrinis, & præceptis voluit, vt regeret homines, non animalia; & idcircò vt Pontifex posset eos obligare directè quidem ad actus externos, sed humanos, qui nequeunt esse tales sine interno, & ideò indirectè posset etiam obligare ad internos: hinc in superioribus dixit D. Paulus; vt *ex animo, non ad oculum seruirent Dominis*; vt explicat etiam Cornelius à Lapide in dictis locis D. Pauli; exigit namque

Psal. 43. Reg. 1. c. 16. S. August. de Spiritu, & Anima c. 4. S. Matth. c. 15. Prouerb. c. 4. S. Thom. 1. 2. q. 1. art. 1. Comm. Rom. c. 7. lect. 3.

Deus

Deus quòd *Iustitia nostra* abundet plus quàm Scribarum, ac *Pharisęorum*, qui exterius tantum opera præstabant, & erant sicut sepulcra dealbata. S. Math. 5.

III. Aliqua autem sunt, quæ eximant ab obligatione legis: si nimirum lex à Principe lata præciperet impossibilia, excusaretur homo ab obseruatione eorundem: Nam *impossibilium nulla est obligatio*: vt declarat Imperator; & confirmat Summus Pontifex dicens, quòd *lex erit possibilis*: Impossibilitas autem est duplex vt dicitur. 1. Physica, cum deest homini naturalis vis ad illud peragendum. 2. Moralis, cum inest illi quidem vis phisica agendi, sed agendum esset illi magno cum incommodo; cuiusmodi res moraliter censetur impossibilis; & propterea excusat in legibus humanis: vt definit Imperator; qui tradit etiam hanc regulam dicens: *In condemnatione personarum, quæ in id, quod facere possunt damnantur, non totum, quod habent, extorquendum est: sed & ipsarum ratio habenda est, ne egeant*. Excusat etiam Ignorantia inuincibilis, & inculpabilis: vndè ait Summus Pontifex: *vos reddit ignorantia probabilis excusatos*: sicut excusatus fuit ab ipsomet Deo Rex Abimelech, propter eiusmodi ignorantiam.

L. Impossibilium. ff. de Reg. Iur. C. erit dist. 4. C. erit autem dist. 4. L. nepos de verb. signif. L. in condemnationi ff. de Reg. Iur.

RADIX XV.

Signa legis.

LEx mens est Principis, significata subditis, cum voluntate eos obligandi. Lex namque (vt inquit Aristoteles) est sermo vim habens cogentem, seu habens vim coactiuam: sicut consilia, & admonitiones vim habent directiuam tantùm. Quoniam verò oriri posset dubium, quinam sermo Principis sit præceptum, vel Consilium; hinc ad dignoscendas leges, sequentia tradimus signa.

I. In primis Legislator pro sua gubernandi Populos prudentia, ne subditis laqueos inijciat, ipsique ambiguitate verborum capiantur, disertè loquetur: sicut Diuus Paulus ad Corinthios scribebat, dicens: *De virginibus præceptum Domini non habet, consilium autem do*. Corinth. 1. c. 7.

Lex, seu constitutio Principis agnoscitur, si *Edictum* nuncupetur.

III. Lex est si mittatur, ac proponatur Senatui, qualis videtur in Ecclesia Collegium Apostolicum Cardinalium.

IV. Si præcipiatur diuulgari, Scriptura præcedente, per omnes Populos.

V. Si dicatur idem in similibus obseruandum.

VI. Si lex, vel Canon generalis appelletur, qualis est præsertim clausus, ac insertus in corpore Iuris.

VII. Si iubetur expresse ad omnes pertinere, hæc indicant præceptum, non consilium; & cum præseferat vox Principis, nomen, ac legis speciem, ligare censebitur; lex enim à ligando etiam dicitur. Quare si nuncupetur lex; lex erit. Si lex. Ergò ligat.

Quæ recensuimus signa ✠, colligantur ex sequentibus. 5. ex lege! 3. C. de legibus. glosa ibid. & c. vt circa. v. perpetuò de electione.

RADIX XVI.

Interpretatio auctoritatiua legum.

I. *QVod Principi placuit, legis habet vigorem*, vt inquit Imperator; placitum verò Principis aliquando per legem non satis patet: quamobrem opus est interpretatione: Hæc autem ad eumdem pertinet Principem: *Tam enim* (ait Iustinianus) *conditor, quàm interpres legum, solus Imperator iustè existimabitur: nam ea, quæ sunt in voce, sunt notæ earum, quæ sunt in anima, passionum*: vt docent Aristoteles, & Sanctus Augustinus; ergò *in ambiguis* (dicit Imperator) *orationibus maximè sententia spectanda eius est, qui eas protulisset*: nemo enim scit, quid sit in homine, nisi spiritus hominis: vt inquit S. Paulus: idcircò ipsemet homo per clariora verba debet sensum suum aperire. *Si quid igitur* (ait Imperator) *in legibus latum fortassis obscurius fuerit oportet id ab Imperatoria interpretatione patefieri, & vndè ius prodijt* (inquit Summus Pontifex) *interpretatio quoque procedat: explosis itaque* (repetit Iustinianus) *ambiguitatibus, tam conditor, quàm interpres legum, solus Imperator iustè existimabitur. Si enim in præsenti leges condere soli Im-*

l. quod Principi ff. de constitut. L. si Imperialis §. 1. c. de legib. Aristot. lib. 1. c. 1. de interpretat. S. August. confess. lib. 13 c. 23. L. in ambiguis ff. de Reg. Iur. S. Paul. Corinth. 1. c. 2. L. sacratiss. C. de legibus. C. Inter alia sent. excom.

Imperatori concessum, *& leges interpretari solo dignum Imperio esse oportet*. *Quis enim legum ænigmata soluere*, *& omnibus aperire idoneus esse videbitur*, *nisi is*, *cui legislatorem esse concessum est* ? *Princeps namque* (ait Summus Pontifex) *quamuis*, *quæ sunt facti iustè possit ignorare* ; *attamen iura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere*. Vocatur autem *interpretatio* hæc à Principe edita *auctoritatiua* : quia ab auctoritate Principis procedens auctoritatis legem habet ; vt ait Imperator. Non ficut *interpretatio doctrinalis* Magistrorum, quæ nulla per se fulcitur auctoritate, nisi quatenus legum auctoritati innititur : vt apertè docet S. Augustinus apud Gratianum, *exceptis libris Canonicis* (ait) *alios lego*, *vt quantalibet sanctitate*, *doctrinaque polleant* : *non ideò verum putem* ; *quia ipsi ita senserunt* ; *sed quia mihi per alios Auctores*, *vel canonicas*, *vel probabiles rationes*; *quòd à vero non abhorrent*, *persuadere potuerunt*.

l. si Imperialis §. 1. C. de legibus. *C. licet de constit. in 6.* *l. si Imperialis C. de legibus.* *Gratian. dist. 9. c. 4. 5. 8. 9. 10. 11. præsertim c. 5.*

D. Thom. 1. 2. quæst. 96. articul. 6. & 2. 2. quæst. 6. art. 5.

RADIX XVII.

Interpretatio doctrinalis.

MVndum *tradidit Deus disputationi* : Cum enim omnia scire homo, *noluit intelligere* ; *vt benè ageret* ; hinc *comparatus est iumentis insipientibus*, *factusque* est, *sicut equus*, *& mulus*, *quibus non est intellectus* : vel pauca cognoscit ; & plura obscurè ; Cuiusmodi sunt etiam leges : Vndè sæpius opus est Principis interpretatione. Verùm ne frequens recursus molestus foret & Principi, & subditis : Idcircò aliquæ traditæ sunt regulæ ad illarum intelligentiam. *Psalm. 48.*

In primis peruestiganda est mens, seu voluntas, vel senten- I.

 tia,

Vide sup Prelud. n. 16. 17. 18. tia, seu sensus, ac intentio, animusque Principis: Idem enim in hoc loco sonant huiusmodi verba. Eius enim voluntas, ac placitum lex est; non autem ipsa verba, quæ sunt tantummodò mentis, ac animi interpretes, ac præcones: quare (inquit Pontifex) *Non debet aliquis considerare verba, sed voluntatem; cum non intentio verbis, sed intentioni verba, debeant deseruire*: *Nomina enim* (ait Imperator) *significandorum hominum gratia reperta sint, qui si alio quolibet modo intelligantur, nihil interest, & propterea* (inquit idem Imperator) *in ambiguo sermone non vtrumque dicimus; sed id dumtaxat, quod volumus. Itaque qui aliud dixit, quàm vult, neque id dixit, quod vox significat: quia non vult; neque id, quod vult, quia id non loquitur*. Idem docent Sanctus Dionisius Areopagita, & Sanctus Augustinus: *Dum res cognoscitur, non est de vocabulis laborandum*. Idem asserit Imperator, qui propterea dicit, quòd: *leges scire, non est earum verba tenere: sed vim, ac potestatem, & propterea: contra legem facit, qui id facit quod lex probibet. In fraudem verò, qui saluis verbis legis sententiam circumuenit*: Nam (sequitur idem Imperator) *non est dubium in legem committere eum, qui verba legis amplexus contra legis nititur voluntatem. Siquidem* (ait Pontifex) *certum est, quòd is committit in legem, quis legi verba complectens contra legis nititur voluntatem*.

C. in his de verb. signif. Institut: de lega: §. 29. L. In ambiguo ff. de rebus dubijs. S. Dionis. de Diuin. nomin c. 4. S. August. de Genesi ad literam lib. 4. c. 5. Vide supr. Prelud. num 16. 17. 18. L. scire ff. de legibus. L. contra. L. fraus ff. de legibus. Pontif. c. certum de Reg. Iur. in 6.

IV. Voluntas, vel intentio alicuius patefit potissimum ex fine, ac scopo, quem quis in dicendo habuit: *Nam* (inquit Pontifex) *intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi: quia non sermoni res; sed rei est sermo subiectus*. Suppeditant regulas interpretandi Sancti Isidorus, Gregorius, & Hieronymus apud Gratianum: Sic ait Isidorus: *Sciendum est, quòd pleraque capitula, ex causa, ex persona, ex loco, ex tempore consideranda sunt, quorum modi, quia medullitus non indagantur in erroris labyrinthum nonnulli intricando, impinguntur, cum ante iudicant, quam intelligant, ante inculpant, quam iterando lecta perquirant*. Hinc etiam Gregorius ait: *Regulæ à Sanctarum Patrum pro tempore, loco, & persona, & negotio, instante necessitate traditæ sunt*: Item Hieronymus in proœmio Epistolæ ad Ephesios: *Necesse est, vt iuxta diuersitatem locorum, & temporum, & hominum, quibus scriptæ sunt, diuersas causas, & argumenta, & origines habeant. Et quomodo B. Ioannes in Apochalipsi sua ad septem scribens Ecclesias, in vnaquaque earum specialia vel vitia reprebendit, vel virtutes probat: ità & Sanctus Apostolus Paulus per singulas Ecclesias vulneribus medetur illatis*:

Pontif. c. Intellig. de verbo signif. Gratian dist 29. C. 1. C. 2. C. 3.

nec

net ad instar imperiti Medici, vno collirio omnium oculos vult curare. Duplex autem est Legislatoris intentio (vt inquit Diuus Thomas) vna est *intentio finis*, ad quem meditatur ducere Ciues, altera mediorum, seu *operum praeceptorum*, per quae intendit eos illuc ducere. Haec sola obligat: sed prima explicat secundam. D.Th.1.2 q. 10.art.3.ad 2.

III. Agnoscitur Principis mens, ac voluntas iura iuribus concordando, textum textui conferendo: *Nam ea, quae in principio* (inquit Pontifex) *ad medium, & finem; illa verò, quae in medio ad finem, atque principium saepè referri contingit.* Sanè (inquit Imperator) *quae praecedunt, vel quae sequuntur summarum scripta sunt spectanda*; & Sanctus Franciscus Borgia, dicit quòd *optima interpretandi ratio est scripturam per alia Scripturae loca componere*; & *inciuile est nisi tota lege perspecta aliquis iudicaret*: inquit Iustinianus Imperator. Cui fauere videtur Rex Salomon, dicens: *Qui prius respondet, quam audeat, stultum se esse demonstrat*: & iterum: *Priusquam audias, ne respondeas verbum.* S.Borgia lib de Ration. concionandi c.2. L. in ciui. ff. de legib. Prou.c. 18. Eccli. c.11.

IV. Verba sunt signa mentis humanae ad placitum: Hinc quilibet homo aliqualiter ad sui arbitrium verbis vtitur, ac Phrasibus. Quamobrem *consuetudo loquendi* etiam est attendenda, & deinde communis loquendi forma in Regione vsitata: *Ante omnia* (inquit Imperator) *Patrisfamilias consuetudo; deinde Regionis, in qua versatus est, exquirenda est. Placet namque* (inquit idem) *coniectionem fieri ex vicinis scripturis, vel ex consuetudine Patrisfamilias, vel Regionis.* L.50.ff.de legatis 1. L.Heredes, ff. qui testamenta facere § placeret dicta l.50.

V. Indicia voluntatis in legatis praesertim sunt. 1. dignitas legatarij. 2. amor. 3. cognatio Testatoris.

VI. Si mens loquentis adhuc non innotescat: tunc (inquit Imperator) *benignus leges interpretandae sunt, quo voluntas earum conseruetur. Nam semper in dubijs benigniora praeferenda sunt: ait Imperator.* L. Benig. ff. de legib. L.semper ff. de Reg. Iur.

VII. Traduntur regulae interpretandi leges odiosas, paenales, fauorabiles, ac priuilegia; sed de his agendum erit in *parte quarta* cum Rami huius *Arboris scientiae boni, & mali* extendentur.

VIII. Salua legis voluntate: *verba debent aliquid operari* (vt inquit Pontifex, *& verba accipienda sunt cum effectu* (dicit idem) hoc est, debent intelligi, vt eorum significatus adimpleatur. *Profectò* (repetit idem Papa) *verba intelligenda sunt, vt res, de qua agitur, valere possit, potius quàm perire*: Papae Imperator consentit, *nec aliter* (sequitur Imperator) *à significatione verborum recedi oportet, quam cum manifestum est aliud sensisse Testatorem.* C.si Papa de priuileg.in6. C.Relatum. de Cleric.non Resid. C. Abbati. de verbi significa.

IX. Lex generaliter, & indistinctè loquens, generaliter, ac indistinctè est intelligenda: nisi per aliud distingui debeat (vt ait Imperator) & cum contradictio in scripturis videtur inuolui; tunc *distinguite tempora, & concordabit Scriptura*: ait cum D.Augustino Summus L.12.quoties. L.21.vbi est, ff. Rebus du-

lis, & l.67. nos eiff. de Reg. Iur. L. non aliter ff. de legal. 3. L. 3. Præses: ff. de officio Præsidis cauf. 2. q. 1. c. si peccauerit.

Pontifex. *Bonaque distinctio habet vim commentarij*: dicit Caramuel.

RADIX XVIII.

Veritas, & salus diligenter est quærenda.

Aug. ser. 6. de verb. Domini. Caram. Theolog. fūdam. p.

I. Luc. c. 6.

VIr prudens ædificaturus sibi Domum, non fundat eam super arenam, vel super primam, ac obuiam terræ superficiem: sed *fodit in altum* (ait S. Lucas) ad inueniendum firmam petram, vt super hanc extruat: sic prudens Christianus constructurus fabricam vitæ spiritualis, peruenturam vsque ad conspectum Dei, non debet ædificare super arenam friuolarum rationum, nec super primam rationem, quæ obijcitur menti, eique recta videtur, secundum primam faciem, & inspectionem, *est enim* (vt ait sapiens) *via, quæ videtur homini recta, nouissima autem eius deducunt ad mortem*; sed fundare debet viuendi propositum super firmam petram rationis veræ, vel saltem *certò probabilis*: *nam in omni actione suscipienda* (inquit etiam Cicero) *animaduertendum est, quanta illa res sit, quam efficere velimus, ne minor, neue maior cura, & opera suscipiatur, quàm causa postulat. Vbi autem maius periculum intenditur* (ait Pontifex) *cautius est agendum*; quare cum æterna animæ salus sit rerum omnium summa; Immò *vnum vnicè necessarium* (vt dixit Christus) Hinc maxima erit adhibenda cura, vt veritatem assequamur, & veram agendi rationem amplectamur: sed cum plurima nos lateant, nec nobis semper virtutis, ac legis clarescat veritas: idcircò (repetit Cicero) *non alienum est ad eligenda, quæ dubitationem afferunt, adhibere doctos homines, vel etiam vsuperitos, & quid his de vno quoque genere officij placeat, exquirere. Maior enim pars eò deferri solet, quo à natura ipse deducitur, in quibus videndum est, non modò quid quisque loquatur, sed etiam quid quisque sentiat, atque etiam qua de causa quisque sentiat. Vt enim pictores, & his, qui signa fabricant, & verò etiam Poetæ suum quisque opus à vulgò considerari vult, vt si quod reprahensum sit à pluribus, id corrigatur, hiq; & secum, & cum alijs quid in eo peccatum sit, exquirunt: sic aliorum Iudicio per multa nobis, & facienda, & non facienda, & mutanda, & corrigenda sunt*; sapiens Romanus videtur idem voluisse profiteri quòd sapiens Salomon, nimirum; *qui sapiens est, audit consilia, & quòd ibi sanitas, vbi consilia multa*: Nam prudentia non sistit (vt vulgò dici solet) in primo diuersorio, nec iudicat *secundum faciem* (vt monuit etiam Christus, & dicit Aristoteles) sed diligenter inquirit, & consultat consultata dijudicat, dijudicata præcipit, & exequitur: sic docet S. Thomas cum Aristotele, & Diuus Paulus duobus verbis horum doctrinam

Prouerb. c. 14. — Cic. off. lib. 1. — Pontif. C. vbi periculum de electione in 6. — Cic. off. lib. 1. — Prouerb. 12. Prouerb. 11. & 2. — S. Io. c. 7. — Aristot. Top. lib. 1. c. 1. — S. Paul Thessal. 1. c. 5.

II.

ctrinam opportunè confirmat dicens: *Omnia probate; quod bonum est, tenete*; & consonat Diuus Paulus sapienti ita momenti: *Ante omnia verbum verax præcedat te, & ante omnem actum consilium stabile. Non enim omne verbum, & consilium* (exponit Cornelius à Lapide) *sequendum: sed quod veritate fulcitur, & firmis rationibus*: hinc Christus adeò monet iteratò dicens. *Videte, vigilate, & orate: quod vobis dico omnibus dico. Vigilate*: vigilandum siquidem, & aperiendi oculi, vt cognoscamus, quæ agenda, & quæ fugienda, & magna diligentia vtendum in re æterni momenti, vt Diuus Petrus scribit: *Satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem faciatis*: Vti Moyses quoque; immò Deus ipse præcipit Hebræis: *Custodi temetipsum, & animam tuam sollicitè*. Idem repetit Michæas Propheta dicens: *Indicabo tibi homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo*. Huius solicitudinis, ac diligentiæ exemplum præbuit Christus electurus Apostolos. Erat enim pernoctans in oratione Dei (inquit S. Lucas) *species tibi*: (inquit S. Ambrosius) *Christianè datur, forma perscribitur quam debeas æmulari: quid enim te pro salute tua facere oportet, quando pro te Christus in oratione pernoctat? quid te facere conuenit, cum vis aliquod pietatis officium adoriri, quando Christus missurus Apostolos, orauit prius, & solus orauit.*

Eccli. c. 37. Cornel. in dict. cap. 37. vers. 20. S. Marc. c. 13 D. Petr. 2. c. 1 Deuter. c. 4. Michæas c. 6 S. Luc. c. 6. S. Ambr. l. in Luc. c. 6.

III. Ad nostram doctrinam faciendæ electionis, æternum Patrem solicitè consuluit: Diuinum Magistrum sequutus est Paulus Apostolus, qui reuelatum sibi Euangelium, post aliquod tempus, contulit cum Diuo Petro, ne in vacuum *curreret*, vel cucurrisset: vt scribit ipse ad Galatas, & cum optimè sciret quòd, qui conuersus fuerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluat animam propriam, (vt ait S. Iacobus) nihilominus *castigo corpus meum* (inquit Diuus Paulus) *ne cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar*. Propterea monet Ephesios: *videte quomodo cautè ambuletis*: nam *Beati qui scrutantur testimonia eius in toto corde* (nota) *exquirunt eum: Tu mandasti enim* (sequitur Dauid) *mandata tua custodiri nimis* (nota) Etenim *maximum, & primum mandatum est*: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde* (nota) *ex tota mente, & ex omnibus viribus tuis*; & idcircò Rex Dauid confitebatur Deo *in toto corde meo exquisiui te*: *non leuiter vel segniter* (vt exponit Diuus Hieronymus): *Beatusque est vir, qui timet Dominum: quia in mandatis eius cupit nimis* (nota verbum) *nimis*.

S. Iacob. ep. c. 5. S. Paul. corin th. 1. c. 9. Item Galat. c. 2. & ephes. c. 5. Psa. 118. S. Matth. c. 22

IV. Hisce præceptis monitus S. Philippus Nerius, cum Diuo Salesio, & Ioanne Climaco: In omni re requirebat. 1. *Tempus*. 2. *Consilium*; & 3. *Orationem*; & ipse sapiens item monet: *Omni custodia serua cor tuum. Ex ipso enim vita procedit*: nam si Prudentia, & Iustitia exigunt

S. Philip. v t. lib. 1. c. 12 c 23. 21. S. Sale. Intro-

gunt custodiri *commodatum* exactissima diligentia, vt dicunt Pontifex, & Imperator: quanto magis cor nostrum & Gratia Dei in nobis (quæ est vita æterna) erit custodienda, quam diligenter; quia immò (ait Iosue): *Hoc diligentissimè* (nota) *præcauete; vt diligatis Dominum Deum vestrum*. Eadem confirmat S. Petrus dicens: *curam omnem* (nota) *subinferentes*; & iterum ibidem; *magis satagite* (nota) *vt per bona opera certam vestram vocationem faciatis*. Quamobrem cauendum erit, ne inestimabilis Dei gratia, nostraque salus periculo exponatur, vt admonet S. Teresia, proprio experimento, & damno: vt infrà dicemus.

dull. part 1 c. 4. & lib 2 epist. 1. & tr. amoris Dei lib. 8. c. 14. S. Clim. grad 4. Prouerb. c. 4. Pontif. c. vni. co de cõmod. Imper. Instit. lib. 2. tit. 15. §. 2. & ff lib. 13 titul. 6. l. 18. & lib. 44 ti. 7. l 1. § 2.

V. Exemplum huius diligentiæ ostendunt feruidi, ac subtiles fratres Seraphicæ Religionis in tot, iteratisque supplicationibus Sedi Apostolicæ porrectis: vt dignaretur veram Seraphicæ Regulæ intelligentiam docere. Vt testantur Summi Pontifices Nicolaus III. Clemens III. Ioannes XXII. qui eorũ dubia non spreuerunt: sed pluribus Episcopis, & Magistris examinanda obtulerunt. Comprobatur hæc doctrina exemplo Iudicis, qui omnem tenetur adhibere diligentiam, vt videre est apud Gratianum. Comprobatur quoque exactissima diligentia, quæ in caussis Canonizationum adhibetur. Nam si in his tanta exigitur solicitudo, & diligentia, quanta opus erit in negotio æternæ nostræ salutis.

Iosue c. 23. S. Petr. epist 2 c. 1. S. Teres. vit. c. 5. 6. 7. v. in. fr. p. 2. Flo. 3. n. 3.

VI. Igitur veritas, & salus nostra quærenda diligenter. Nam *maledictus est, qui facit opus Dei negligenter* (vt inquit Hieremias): *neque enim sufficit opera per se benefacere: sed benè facere*: subdit S. Ignatius Loiola: quandoquidem si in studio veritatis, & salutis æternæ vera non requireretur diligentia, & diligens cura, superfluè forent & Christi, & Spiritus Sancti admonitiones. Nam si cuilibet Doctori potest quis prudenter, & absque periculo se credere. Ad quid illud Christi. *Attendite à falsis Prophetis*? Ad quid eumdem pernoctare in oratione Dei in monte, vt eligeret duodecim Apostolos ex omnibus Discipulis, cum hi omnes præseferrent speciem virorum bonorum? Ad quid illud sapientis: *Consiliarius sit tibi vnus ex mille*; cum vnusquisque ex mille prudenter eligatur iuxta Recentiorum placita? Ad quid tot preces, tempus, & consultatio; vt bonum nanciscamur Ducem (vt aiunt S. Franciscus Salesius, & Philippus Nerius cum S. Ioanne Climaco) cum satis sit quemlibet obuium sequi? Ad quid illud Apostoli. *Videte quomodo cautè ambuletis*, & illud Petri. *Satagite*. Cum sufficiat quemlibet Authorem etiam modernum, ac Iuniorem sequi.

C. exijt qui seminat. de verbi signific. in 6. C. exiui de Paradiso in Clement in lib. 5. de verb signif. Extrauag. Io. 22. Gratian. caus. 3c. q. 5. c. 10. 11. Ierem. c. 48 S. Ignat. epist 2. circul. de perfectione religiosa. Eccli. c. 6.

VII. Nec valet opponere, quod Christi *iugum suaue est, & onus leue*, nec ipsum Deum exigere à nobis nimiam, grauemque diligentiam; nec nobis imperare impossibilia; nam in primis explicabitur quomodo intelligendum sit *sit iugum meum suaue est* &c. deinde respondetur;

detur, *quòd quæ ſunt impoſſibilia apud homines poſſibilia ſunt apud Deum; qui ipſe dabit virtutem, & fortitudinem plebi ſuæ*. Inſuper reuera *eius præcepta grauia non ſunt* (vt inquit S. Ioannes) ergò vera requiritur diligentia: vt hiſce indicit per Moyſem ipſemet Deus: *videte diligenter*. Non eſt autem vera diligentia Clientis quemlibet obuium Aduocatum eligere: nec ægri quemlibet Medicorum accerſire: nec dubitantis primò occurrentem ſequi Conſiliarium; nec viatoris cuilibet Ductori ſe committere: vt exemplo docuit S. ac prudens Tobias Pater, qui fidelem Filio exquiſiuit Ductorem; quam prudentis viri praxim hiſce commendauit Filio, & Nepotibus. *Seruite Domino* (ait) *in veritate, & inquirite* (nota) *vt faciatis, quæ placita ſunt illi, & filijs veſtris mandate, vt faciant iuſtitias, & eleemoſynas, vt ſint memores Dei, & benedicant eum in omni tempore in veritate, & in tota* (nota) *virtute ſua*.

S. Luc. c. 18. *Psalm. 57* *S. Ioann. ep. 1 c. 5.* *Deuter. c. 1.* *Tobiæ c. 14*

VIII. Multiplex autem eſt veritas. 1. Doctrinæ quæ ſuis principijs reſpondet. 2. Iuſtitiæ, quæ iuribus eſt conſentanea. 3. vitæ, quæ rationi eſt conformis, legibuſque præſcribitur 4. locutionis, quæ menti concordat: ex D. Thoma. Nobis autem potiſſimum eſt quærenda Veritas vitæ, quæ (vt diximus) legibus traditur. Nam *lex* (vt inquit Plato de legibus, lib. 7.) *eſt inuentio veritatis*. Immò Dauid ipſe dicit Deo *Lex tua veritas*.

D. Thom. 1 q 16. art. 4. ad 3. *& 2. 2 q 109 art. 3. ad 3.* *Pſal. 118.*

RADIX XIX.

Lex Dei iugum ſuaue.

I. ERrant, qui putant legem Dei non eſſe *iugum*, quamuis ſuaue, & non eſſe *onus*, quamuis *leue*: nam eam appellat Chriſtus in primis *Iugum*: quia veteris hominis concupiſcentias domat: appetitum ſubdit: Cupiditatem, ac priuatum corruptæ naturæ amorem mortificat: vndè de ipſa repeti poterit: *ſub te erit appetitus, & tu dominaberis illius*: hinc *bonum eſt viro* (inquit Ieremias) *ſi portauerit iugum ab adoleſcentia ſua*; ſecus prauæ naturæ appetitus; vt equus indomitus hominem ad Inferos præcipitabit. Sed verum eſt, quod huiuſmodi iugum multipliciter fit ſuaue. 1. Primùm Dei gratia, quæ nos confortando adiuuat, vt velimus, & volendo, operemur: Nam *volenti nihil difficile*, vt pluribus Sanctorum ſententijs probat pars ſecunda. c. 136. B. Catharinæ Genuenſis illuſtratæ. *Iugum ſiquidem* (ait Sanctus Hieronymus) *Dei ſuaue eſt volentibus durum nolentibus*: & *via Dei* (ait S. Gregorius Papa) *& in-*

Geneſ. c. 4. *Hieremi. lament. c. 3.* *S. Hier. in Pſalm. 16.* *S. Greg. in Ezech. lib. 2 Homil. 17*

& inchoantibus angusta est, & perfectè iam viuentibus lata. Ipsa ergò
Prouerb. c. 4. *angusta, amantibus lata fit.* Eadem repetit Sapiens. *Viam sapientiæ monstrabo tibi, & ducam te per semitas æquitatis, quas cum ingressus*
S. Hieron. l. 1. c. 4. super parabolas. *fueris non arctabuntur gressus tui*: quam sapientis sententiam sic explicat S. Hieronymus: *Semitæ* (inquit) *idest actiones æquitatis, dum inchoantur, arctæ videntur, & angustæ, dum verò profectum capiunt; iam ex consuetudine spaciosæ videntur & latæ.*

II. Hanc item veritatem testantur verba Christi dicentis: *contendite in-*
S. Greg. mor. lib. 11. c. 26. *trare per angustam portam*: vbi Diuus Gregorius dicit; *Dicturus quippè angustæ portæ introitum præmittit: contendite; quia, nisi mentis contentio ferueat, vnda mundi non vincitur, per quam anima semper ad ima reuocatur. Mens mutabilitatis suæ pondere ad illud semper impellitur: quam nisi in statu suo arcta custodiæ disciplina teneat, semper in deteriora dilabitur: vndè cum ad meliora nititur, quasi contra ictum*
S. Matth. c. 11 S. Matth. c. 7 Eccli. c. 6. v. 2 *fluuij conatur*: idem sonat: *Regnum Dei vim patitur, & violenti rapiunt illud, & arcta est via, quæ ducit ad salutem*, & alia quàm plura. Vndè Ecclesiasticus sic admonet: *quàm aspera est* (nimium) *sapientia indoctis hominibus. Non est multis manifesta: quibus autem cognita est, permanet vsque ad conspectum Dei; aspera* quidem; quia (vt ibidem testatur Ecclesiasticus) 1. habet compedes. 2. Torquem. 3. onus. 4. vincu-
Iob. c. 28. Eccli. c. 6. v. 27. la: *& ideò non inuenitur* (ait in Iob) *in terra suauiter viuentium.* Ergò (concludit Ecclesiasticus) *In omni animo tuo accede ad illam, & in om-*
Apoc. c. 10. S. Thom. ibid. *ni virtute* (nota) *tua conserua vias eius.* Hoc significabat liber visus Ioanni amarus, & indè dulcis; vt explicat S. Thomas.

III. Hoc item significabatur per constructionem murorum Hyerusalem,
Esdræ 2 c. 4. in qua vna manus stringebat gladium, altera laborabat. Non igitur sententiæ laxæ, ac benignæ se se accommodantes carnis, naturæque nostræ ingenio, accommodant se Diuinæ sapientiæ, nec naturæ Legis, quæ vim, ac virtutem exigit, vt inquit Sapiens: *Lex iugum est*, quod appetitum, ac amorem proprium domat. Opiniones autem supradictæ suauitatem ostentant, & se se accommodantes sensibus nostris pronis ab ado-
Genes. c. 8. lescentia sua in malum (vt dixit Deus) lactant amorem proprium tamquam filium naturæ lapsæ ad hominis periculum, & damnum (vt inquit
Eccli. c. 30. Sapiens) *lacta filium tuum, & parentem te faciet*; propterea iterum sic
Eccli. c. 18. monet: *Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere. Nam si præstes animæ tuæ concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis*: vbi diffusè hanc sententiam commentatur Cornelius à Lapide, & ad hanc rem maximoperè spectat præfatio Decreti Alexandri
Alex. 7. 27 Septemb. 1665. VII. Pontificis Maximi in Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis. Sic namque præfatur.

IV. *Sanctissimus D. N. audiuit non sine magno animi sui mærore, cum plures opiniones Christianæ disciplinæ relaxatiuas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterum suscitari, partim*

noui.

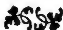
nouiter prodire : & summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus, modus opinandi irrepsit alienus omninò ab Euangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem si pro recta regula Fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset Christianæ vitæ corruptela; Quare ne vllo vnquam tempore vicem salutis, quam suprema veritas Deus, cuius verba in æternum permanent, arctam esse definiuit, in animarum perniciem dilatari : sed verius peruerti contingeret; idem Sanctissimus D. N. vt oues sibi creditas, ab eiusmodi spatiosa, lataque, per quam itur ad perditionem, via, pro Pastorali sollicitudine, in rectam semitam euocaret, earumdem opinionum examen, pluribus in sacra Theologia magistris, & deindè EE. & RR.DD. Cardinalibus contra Hæreticam prauitatem Generalibus Inquisitoribus seriò commisit. Qui tantum negotium strenuè aggressi, eique sedulò incumbentes, & maturè discussis, vsque ad hanc diem, infrascriptis propositionibus, super vnaquaque ipsarum, sua suffragia sanctitati suæ sigillatim exposuerunt. S.Matth c.7. S.Luc.c.13. Vide p.2. flo. 7. & p.3. Prelud 5.

V.

Animaduertat quisque salutis suæ memor, ac perpendat, quæ docet, & quæ agit. Nam qui verè sunt *sensati in verbis, & ipsi sapienter egerunt, & intellexerunt veritatem, & iustitiam, & impleuerunt prouerbia, & iudicia*: vt inquit Ecclesiasticus. Nec nimis arcta est via, quam Dei sapientia, & misericordia nobis præscripsit, per quam tot Sanctorum millia ambulauerunt, & ad quam nobis præsto est Diuina gratia, vt exultet quilibet, vt Gigas ad currendam hanc viam; iurèque potest quilibet Christianus cum Diuo Paulo profiteri quòd *non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tamquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*: vndè *omnia possum in eo qui me confortat*: subdit S.Paulus: nam *omnia possibilia sunt credenti*: confirmat ipse Christus. Eccli.c.18. Psalm. 18. S. Paul. Corinth.2 c. 3. S.Paul. Philip.c.4. S.Marc. c. 9.

VI.

Qui igitur legem Christi profitetur, non profitetur Iansenismum, qui impossibilia iactat: sed Christianismum, qui iubendo dat gratiam; vt *vere mandata grauia non sint*: vt dicit S. Ioannes: quoniam fide viua vincuntur omnia, & mandata leuia fiunt. Qui verò aliter sentit, vel defectu scientiæ, vel excessu alicuius inordinatæ affectionis, cæcus est, cuiusmodi plures sunt in mundo. Vndè dixit Christus de huiusmodi hominibus, *qui cæci sunt, & duces cæcorum*. S. Ioann.1. c.7. S.Matth.15

RADIX XX.

Aliqui Cæci sunt, & Duces Cæcorum. S. Math. c. 15.

I. S. Iacob. c. 3. *Nolite plures Magistri fieri scientes, quòd maius iudicium sumitis:* sic monet S. Iacobus. Nam quam plures, ac singulares dotes requirit Magisterium, pluribus, maximisque obnoxium periculis: nihilominus plurimi Magistratum vsurpant, quamuis non sint vocati a Deo tamquam Aaron, nec dotibus polleant requisitis: Hinc cæci sunt, & S. Paul. Heb. c. 5. Duces cæcorum: Quamobrem Magister, ac discipulus ambo in foueam cadunt.

II. Mich. c. 3. Cęci autem sunt, vel defectu scientiæ, vel alicuius vanagloriæ, auaritiæ, vel adulationis morbo: vt Michæas Propheta dicit. Principes eius (inquit) *in muneribus iudicabant, & Sacerdotes eius in mercede docebant, & Prophetæ eius in pecunia diuinabant, & super Dominum requiescebant: dicentes numquid non Dominus in medio nostrum? Non venient super nos mala.* S. Paul Thess. 1. c. 2. Inter hos nolebat S. Paulus numerari: vndè scribit ad Thessalonicenses se illis prædicasse; *neque in sermone adulationis; neque in occasione auaritiæ: neque quærentes ab hominibus gloriam.*

III. Ezech. c. 13. Vtinam nusquam appareant huiusmodi homines, qui sapientes se dictitant; se iactant esse prudentes, vt Prophetæ: Sanctos vt Sacerdotes, & sic decepti peruersi amoris proprij cęcitate, fallunt & cæteros: de quibus propterea valdè conqueritur per Ezechielem Dominus, dicens. *Væ Prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum. Quasi Vulpes in desertis Prophetæ tui Israel erant. Vident vana, & diuinant mendacium, dicentes: ait Dominus: cum Dominus non miserit eos, & perseuerauerunt confirmare sermonem. Væ quæ consuunt puluillos sub omni cubitu manus: & faciunt ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis, ad capiendas animas: & cum caperent animas populi mei, viuificabant animas eorum:* Ierem. c. 8. Ezechieli consonat Ieremias Propheta: *Quomodo dicitis* (inquit Ieremias) *sapientes nos sumus, & lex Domini nobiscum est? verè mendacium operatus est stilus mendax scribarum; verbum enim Domini proiecerunt, & sapientia nulla est in eis; à Propheta vsque ad Sacerdotem cuncti faciunt mendacium, dicentes Pax, Pax, cum non esset Pax.*

IV. Isai. c. 19. Videtur accidere quod dixit Isaias videlicet: *Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis, & errare fecerunt Ægyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius, & vomens.* Vertunt namque huiusmodi homines leges in contrarium sensum, torquentque eas ad placitum Clien-

Clientum. Propterea. Væ (inquit Isaias) *filij desertores* (dicit Dominus), *vt faceretis consilium, & non ex me; & ordiremini telam, & non per spiritum meum, vt adderetis peccatum super peccatum. Nunc ergò ingressus scribe ei super buxum, & in libro diligenter exara illud, & erit in die nouissimo in testimonium vsque in æternum.* Isai. c. 30.

V. Iustum Dei iudicium est istud: quia sicut Populus, sic & Sacerdos. Etenim Populus vult, quod ei placet, & idcircò quærunt qui dicant licere, quod eis libet, & sibi adduci opinionem, vel auctorem, hoc posse licitè fieri, quod optant facere, vt scribit Timotheo S. Paulus. *Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros, prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur*: Eadem confirmat ad Thessalonicenses, scribens aliquos perituros *eo quòd Charitatem veritatis non receperunt, vt salui fierent. Ideò mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacia, vt iudicentur omnes, qui non crediderunt veritati; sed consenserunt iniquitati; qui Diui Pauli* verba ad rem explicat Cornelius à Lapide cum Diuo Augustino, & videntur hi cum eodem Diuo Augustino profiteri: *Delectabat superbiam meam extra culpam esse*: Si fortè verò sincerum audiant consiliarium, iactant te audituros minus scrupulosum, vel etiam peritiorem: Vndè Isaias dicit. *Populus ad iracundiam prouocans est, & Filij mendaces. Filij nolentes audire legem Dei, qui dicunt videntibus nolite videre, & aspicientibus nolite aspicere nobis ea, quæ recta sunt: loquimini nobis placentia: videte nobis errores*; vti factum est temporibus Achab Regis, & Michææ Prophetæ, qui Propheta vnus vera dicebat Regi; quadringenti autem alij, & quinquaginta dicebant, quæ Regi placebant.

S. Paul. Timot. 2. c. 4. S. Paul. Thessal. 2. c. 2. Cornel. Comm. ad Thessal. 2. c. 2. S. Augustin. c. 61. S. Augustin. Confess. lib. 5. c. 10. Isai. c. 30. Reg. 3. c. 18.

VI. *Quamobrem* (inquit Ieremias) *peribit cor Regis, & cor Principum, & obstupescent Sacerdotes, & Prophetæ consternabuntur, & dixit. Heu, heu, heu Dominus Deus; ergone decepisti populum istum, & Ierusalem, dicens: Pax erit vobis: & ecce peruenit gladius vsque ad animam? viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi: quia stultus populus meus me non cognouit: filij insipientes sunt, & vecordes: sapientes, vt faciant mala, benè autem facere nescierunt.* Ierem. c. 4.

VIII. Similia habet idem Ieremias Capite quinto, & sexto, & Micheas Capite tertio *de* huiusmodi viris sic repetit Sanctus Paulus ad Timotheum, dicens. *Errantes, & in errorem mittentes*: & de ijsdem intelligi possunt, quæ scribit Sanctus Gregorius Papa: *qui sacram scripturam torquent ad ipsorum sensum*. Si verò clarius nosse quæritis, qui sint huiusmodi ceci, Sanctus Petrus explicat, *cui præstò*

S. Paul. Timoth 2. c. 3. S. Gregor. Pap. moral. lib. 16. c. 22. S. Petrus 2. c. 1.

non

non sunt hæc, (scilicet cura omnis in Fide, virtute, scientia, abstinentia, patientia, pietate, amore fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitate) *cæcus est*, *& manu tentans*: vt inquit S. Petrus, & inferius repetemus. Ergò cauendum, ne simus cæci, atque ne cæci sint, qui nos ducunt: veritas etenim est, quod aliqui, qui se videntes iactant, cæci sunt, & Duces cęcorum: errant namque a via Regia, & antiqua, de qua dixit Ieremias. *Interrogate de semitis antiquis*. Propterea monet etiam sapiens: *Ne transgredieris terminos, quos posuerunt Patres tui*: *Nam multi* (ait S. Bernardus) *suam opinionem intellectum putauerunt* (*qui est rei cuiusque inuisibilis certa, & manifesta notitia*) *& errauerunt*.

Ierem. c. 6. Prouerb. c. 22. S. Bern. d. de consider. lib. 5. c. 3.

VIII. Videte ergò (inquit S. Paulus) *ne quis vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam secundum traditionem hominum; secundum elementa mundi, & non secundum Christum, sed sicut accepistis Iesum Christum Dominum, in ipso ambulate radicati; & superædificati in ipso & confirmati in fide. sicut & didicistis qui sunt Christi* (scribit ad Galatas) *carnem suam crucifixerunt cum vitijs, & concupiscentijs*. Cauendum igitur ne cæcutiamus sequendo laxas opiniones, quæ non crucifigunt carnem; sed fauent; nec alliciunt cęlestem diuinæ gratiæ sapientiam, quæ *non inuenitur in terra suauiter viuentium*; vt monuit Iob.

S. Paul. Coloss. c. 2. Vide infr. Flo. p. 2. Flo. 8. 10. 11. 13. 14. S. Paul. Galat. c. 5. Iob. c. 28.

RADIX XXI.

Cor proprium bonus Consiliarius, & Iudex.

I. TAnta est ambigendi propensio: tantus contradicendi ardor: quin etiam tantum placendi hominibus studium; captandæque gloriæ libido; vt nusquam sit tuta Fides: Omnia sunt incerta: Omnia problematica; ac videatur instaurata prisca Academicorum secta, quæ (vt refert etiam S. Augustinus) *dubitandum de omnibus profitebatur*; & videatur nunc præcipuè, quod *tradidit Deus mundum* disputationi. Nam (vt ait quoque Caramuel) *pretio fidei articulos & experientiæ obseruationes, nihil temerè, aut incautè supponendum est*.

Eccli c. 3. Caram. Theol. Ration. lib. 8. n. 890.

II. Mirum tamen est quod pro vtraque parte perspicientes dubitandi rationes, omnia esse certa censent. Si enim (inquiunt moderni) est incertum, & dubium, habet rationes prò, & contra: sed quando quis sequitur rationem probabilem; prudenter agit: Ergò omnia licitè fiunt: adeò vt dubitatio pariat certitudinē operandi, & *de tenebris dicant lumen splendescere* vti Deus. Hæc autem philosophandi ratio nō est omnibus in confesso quinimò à pluribus refellitur, quibus fauere videntur cōdemnationes, propositionum à Summis Pontificibus editæ, quæ cum ali-

2. p. Cor. 2. c. 4.

aliquas Authorum propositiones, vti venenatas aliquo errore damnent, pro testantes simul ab ipsis non approbari cæteras, quinimmò quam plures examinari, prudenter verendum est, ne fallemur in cæteris, & ne pro salubri pabulo, mellitum deglutiamus venenum. Quid igitur faciendum in tanta doctrinarum controuersia, ac in re maximi, & æterni ponderis? cuiusmodi est animæ salus, de qua admonet Apostolus Petrus: *Satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis*, & de qua re suscitabat in commonitione fratres, ac promisit etiam post obitum frequenter eos admonere, vt omnem curam adhiberent? Quid (inquam) faciendum in hac maxima rerum summa?

III. Omnes audiendi; nulli citò credendum: *noli credere omni spiritui* (inquit Diuus Bernardus cum Diuo Ioanne); rarus est enim fidelis, Diuus Bernard. epist. 1.
sincerusque Consiliarius. Consulendum est igitur cor proprium (in- D. Ioann. 1. c. 4.
quit Ecclesiasticus): Hoc enim si non fuerit aliqua minus recta affectione præoccupatum, nec præuia opinione adumbratur, sed mundum sit cor ab omni alio desiderio, præter desiderium cognoscendæ veritatis; Audiet hinc inde rationum allegationes, causæque merita decernet, ac veritatem enunciabit: vt dicit Ecclesiasticus sic: *Cor boni consi-* Eccli. c. 37.
lij statue tecum: non est enim tibi aliud plus illo: vbi sic commenta- vers. 17.
tur Cornelius à Lapide. *Statue in te ipso cor quasi tribunal, im-* Cornel.
mò oraculum boni consilij, vt cum dubium quid faciendum sit, cor tuum, quòd facto sit opus consulas: ideòque in corde quasi in tribunali causam vndequaque diligenter, & prudenter in omnem partem ventiles. Si enim hoc feceris vtique cor tuum tibi erit dictator optimi Consilij: ad hoc enim Deus dedit homini cor, idest rationem, & mentem: Eadem docuerat alibi Ecclesiasticus, & exposuerat idem Eccli c. 32.
Cornelius. *In omni (ait) opere tuo crede ex fide Animæ tuæ.* vers. 27.
Hoc est enim constructio mandatorum. *Crede* (explicat Cornelius) Cornel. ibid
animæ; idest conscientia tibi dictat agendum, vel non agendum, hoc agas, vel non agas. Conscientia enim data est cuique à Deo quasi pedagogus, lex, & norma actionum.

IV. *Sed vide, vt animæ credas ex fide, idest sequere credulitatem, &*
dictamen conscientiæ, at non erroneum: Sed quod sit secundum fi- S. Paul. Rom. c. 14.
dem, & legem Dei, quod scilicet conscientia respiciens ad legem Dei, Eccli. c. 37.
faciendum dictat: nam *omne quod non est ex fide, peccatum est* (inquit Bibliot. Patr.
Apostolus) de hac loquitur Ecclesiasticus sub nomine Consiliarij: *est* tom. 5.
Consiliarius in semetipso: immò *Magistra verax est conscientia* (in- Thalass. Hecatonta 1. n. 70.
quit Thalassius): quamobrem hortatur Sanctus Nilus. *Conscientia*
pro lucerna vtere in actionibus tuis. Hinc concludit, & monet idem S. Nilus Pærenetica n. 199.
Ecclesiasticus: *à filijs tuis* (scilicet propriorum affectuum) *caue, &*
à domesticis tuis (scilicet fautoribus tuæ libertatis) *attende. In* Eccli. c. 32.
omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ. *Attende* (inquit S. Bernar- S. Bernard. epist. 1.

dus)

nus) *cor tuum, discute intentionem; consule veritatem; tua tibi conscientia respondeat. Hoc est enim conseruatio mandatorum.* Anima namque fideliter monet, quæ facienda sunt, vt mandata Dei obseruentur.

V. Iudicium autem cordis non est ex speculatione, & secundum doctrinæ acquisitæ regulas; sed secundum eiusdem cordis affectionem ad bonum, & per quandam connaturalitatem ad rectum: vt docet Diuus Thomas: nam sicut *Auris verba probat, & guttur escas gustu diiudicat*: vt ait Iob: & sicut quis iudicare vini bonitatem potest, vel ex colore, si æger sit; vel ex sapore, si sanus; sic & cor nostrum, si sanum erit, nulloque inordinatæ affectionis morbo laborat, sciet reprobare malum, & eligere bonum, sincerèque testabitur quid sit bonum, & quid nobis ad Dei gloriam erit agendum. Hunc sequebatur Ducem Sanctus Paulus, hinc gaudebat: *Gloria nostra* (inquit) *hæc est, testimonium Conscientiæ nostræ, quod in simplicitate cordis, & sinceritate Dei: & non in sapientia cornali: sed in gratia Dei conuersati sumus in hoc mundo.* Cum D. Paulo concordat S. Ioannes, dicens: *Charissimi si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum: At si reprehenderit nos cor nostrum: maior est Deus corde nostro, & nouit omnia.* vtinam quilibet nostrum cum sancto Iob profiteri queat, dicendo: *non me reprehendit cor meum in omni vita mea*: hanc ipse met Plato secutus (vt infra dicemus) est praxim.

Diuus Tho. 2. 2. q. 45. art. 2. & q. 51. art. 3. ad 1. & q. 60. art. 1. ad 2. Iob. c. 34

S. Paul. Corinth. 2. c. 1.

S. Ioann. Epist. 1. c. 3.

Iob. c. 27. Vide p. 2. Flo. 5. n. 8

VI. Hic diligentius animaduertenti videtur, quòd cor, seu anima rationalis sit veluti Iudex. Conscientia verò sit huius Iudicis sententia, ac iudicium hic, & nunc decernens quid agendum, vel omittendum: vndè dicitur *conscientia* quasi cordis sententia, vel scientia, vt inquiunt Diuus Bernardus, & D. Antoninus: vel cum D. Thoma: *Conscientia dicitur quasi cum alia scientia*: nam in iudicio practico cordis nostri, seu mentis, vt rectè procedat, interesse debet in primis, *scientia generalium regularum, seu principiorum*, ac notitia circumstantiarum indiuidualium cuiusque facti, vel casus. Prudentia namque moderatrix humanarum actionum, nouit generalia principia morum, & nouit etiam singula, quibus generalia aptari debeant. Iudicium autem applicans hic, & nunc regulas vniuersales factis indiuidualibus, *conscientia* propriè nominatur.

S. Bernard. lib. De Conscientia c. 7. D. Anton. Summa P. 1. tit. 3. c. 10 §. 2 D. Thom. 1. q. 79. art. 13.

Conscientia diuersa sortitur nomina. *Conscientia recta dicitur*, si legibus manifestè concordat. *Probabilis conscientia appellatur*, quando legibus verisimiliter est conformis. *Mala*, quando è contra accidit, *Erronea*; quando putat malum bonum, bonum malum. *Dubia*, quando in Æquilibrio sistit, nec in alterutram partem propendet. *Scrupulosa*, quando trepidat timore, vbi non est rationabilis timor, sed leuis ratio timendi.

S. Tho-

S. Thomas 1.q.79.art.13.& 1.2.q.94.art.1.& 2.2.q.29.art.5.6.
S. Bernard. lib. de Conscientia.
S. Antoninus Summa p.1.tit.3.c.10.

RADIX XXII.

Compendium Radicalium Regularum ex tribus Sanctis Apostolis.

Compend. 1. ex S. Ioanne Epist. 1. c. 4.

NOn iudicandum est secundum faciem, primumque rei aspectum (inquit S. Ioannes:) *Nolite omni spiritui credere: sed probate spiritus, si ex Deo sunt: quoniam multi pseudo Prophetæ exierunt in mundum*: consonat cum admonitione Saluatoris dicentis: *Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium*: Hinc sicuti cauendum est ab hominibus, cauendum etiam à doctrinis varijs, & peregrinis: Vndè idem S. Paulus ait. *Omnia probate, quod bonum est tenete*. Et S. Petrus monet adhibendam omnem curam in re tanti ponderis. Ergò non omni probabilitati fidendum. I. S. Ioann. c. 7. S. Ioann. 1. c. 4 S. Matth. c. 7. S. Paul. Thessal. 1. c. 5. S. Petr. 2. c. 1.

Audienda est doctrina Apostolorum, ac propterea legitimorum successorum: *nam* (inquit S. Ioannes) *qui nouit Deum, audit nos, qui non est ex Deo, non audit nos: in hoc cognoscimus spiritum veritatis, & erroris*: siquidem dixit Iesus: *Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit*. Apostoli autem in successoribus perseuerant, *donec occurramus omnes in vnitatem Fidei* (vt ait S. Paulus) *quando fiet vnum ouile, & vnus Pastor*; vt loquitur S. Ioannes. Huius regulæ sensum explicant sic Marcellinus, & Damasus Papæ: nec *quidquam, quod contra Euangelicæ; vel Propheticæ, aut Apostolicæ Doctrinæ constitutionem, successorumve eorum, siue Sanctorum Patrum actum fuerit, stabit*. Ergò declarationes Pontificiæ audiendæ, & amplectendæ, & superiorum legis obseruandæ: sic Apostolica tradit Doctrina. II. S. Ioan. 1. c. 4 S. Luc. c. 10. S. Paul. Eph. c. 4. & Corinth. 1. c. 15. S. Ioan. c. 10. C. omne: cau. 25. q. 1. & C. omnia. Ibid.

Dilectio exercenda: Hinc idem S. Ioannes prosequitur: *Charissimi diligamus nos inuicem: quia Charitas ex Deo est*; & S. Paulus inquit: *plenitudo legis est dilectio*: nam *vniuersa lex, & Prophetæ in hoc verbo instaurantur, diliges*. Etenim Finis omnium Præceptorum, ac legum est amor: *Finis* siquidem *præcepti Charitas* (vt ait D. Paulus.) Tribus hisce Radicalibus Regulis veritatem ab erroribus discernendam indicat S. Ioannes; Diuus verò Petrus fusius eas explicat. III. S. Paul. Timoth. 1. c. 1. S. Matth. c. 22. S. P. Tim. 1. c. 1.

C Com-

S.Petr.2.c.1. 1 Principium omnium est Deus: principiumque omnium cognitionum, ac bonorum, Dei est cognitio: Hinc S.Petrus, ait: *Gratia vobis, & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Christi Iesu Domini nostri.*

2 Fuga concupiscentiæ ob Adam peccatum corruptæ: *fugientes* (ait) *eius, quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem.*

3 Magna cura exercendarum virtutum: vndè prosequitur: *Curam omnem subinferentes,* ministrate in Fide vestra virtutem.

1.Petr.2.c.1. 4 Scientia rerum diuinarum: nam addit: *in virtute scientiam;*

5 Fides sine operibus mortua est, & scientia in moralibus debet esse practica: non speculatiua: hinc adiungit: *In scientia abstinentiam* (vt ait Dauid) *diuerte à malo.*

Psalm. 6 Diuertendum à malo, & faciendum bonum. Idcircò monet toleranda aduersa: *In abstinentia patientiam*: iuxtà illud: *Abstine, & Sustine.*

7 Pietatem in Patrem cęlestem, ac terrestrem: *in Patientia Pietatem.*

8 Amor fraternus; in *Pietate amorem fraternitatis.*

S.Paul.Eph.c.4. 9 *Amor Dei*; in amore siquidem fraternitatis *Charitatem*, quæ est vinculum perfectionis; ait S.Paulus.

Hæc sunt vera via vitæ æternæ; sine his palpamus in meridie, & ambulamus, vt Cæci, cadimusque, vt Balaam oculis apertis; ita S.Petrus definit ex Cathedra toti Ecclesiæ. S.Petr.epist.2.c.1. *Hæc* (ait) *si vobiscum adsint, & superent, non vacuas, nec sine fructu vos constituent in Domini nostri Iesu Christi cognitione. Cui enim præsto non sunt hæc, cæcus est, & manu tentans, obliuionem accipiens purgationum veterum suorum delictorum.*

Compend.3. ex S.Iacobo Apost.epist.c.3.

Veritas est vna; sed ab vno pressius, ab altero fusius; ab alio verò alijs verbis; vel similitudinibus, ac figuris exprimitur; idcircò, quæ docuerunt S.Petrus, ac Ioannes, alio modò quoque docet S.Iacobus Apostolus tradens signa cęlestis sapientiæ, seu veræ pietatis, ac boni spiritus fidelium; dicens.

Quæ desursum est sapientia (en vera pietas, & spiritus bonus Christianorum)

1 *Primùm quidem pudica est* (en abstinentia dicta à Diuo Petro, & Doctrina Apostolorum; vt dicit S.Ioannes n. 2. *quæcumque pudica cogitate*: aiebat S.Paulus Philip.c.4.

2 *Deinde pacifica* (en amor fraternitatis D. Petri, & dilectio Sancti Ioannis: *Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabuntur*, ait S. Matthæum.

3 Mo-

3 *Modesta*; en fuga concupiscentiæ, & en virtus, & abstinentia quoque Petri, & præcepta Apostolorum Diui Ioannis: *modestia vestra nota sit omnibus hominibus*, monebat etiam S. Pauli Philip. c.4.

4 *Suadibilis*: en auditio Apostolicorum hominum, dicta à D. Ioanne; & en *fides*, ac scientia D. Petri (*& erunt omnes docibiles Dei:*) inquit Isaias c.54. & S. Ioannes c.6. in Euangelio: imò Christus.

5 *Bonis consentiens*: en dilectio D. Ioannis, & en amor fraternitatis, S. Petri *charitas* enim *non æmulatur*, *& congaudet veritati*. S. Paul. Cor. 1. c. 13.

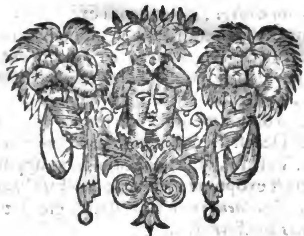
6 *Plena misericordia*. *Estote misericordes*; *sicut Pater vester misericors est*. S. Luc. c.6.

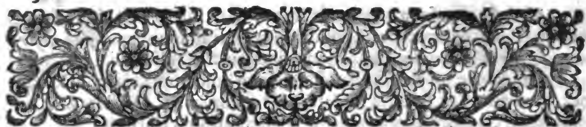
7 *Fructibus bonis*. *In omni opere bono fructificantes*. S. Paul. Coloss. c. 1.

8 *Non iudicans*: *Nolite iudicare*, *& non iudicabimini*. S. Luc. c.6.

9 *Sine simulatione*. *In Charitate non ficta*: inquit S. Paul. Cor. c.6. *Spiritus enim Sanctus disciplinæ effugiet fictum*. Sap. c. 1.

Hæc sunt indicia, quæ spiritum bonum Dei ostendunt inesse fideli, qui ipsum euacuat vitijs, & replet virtutibus, vt verus sit Christianus. *Est* enim *Christianismus* (ait S. Cyprianus martyr) *Mors vitiorum*, *vita virtutum*. Sin autem desint, *nolite gloriari* (ait S. Iacobus ibidem) *non est enim ista sapientia desursum descendens*; *sed terrena*, *animalis*, *diabolica*. Si hisce indicijs, ac regulis radicalibus contulerimus *propositiones* à summis Pontificibus Alexandro VII. & Innocentio II. *damnatas*, præsentibus dissentire comperiemus: sed de his iterum in tertia parte. S. Cyprian. epist. 4. ad Paulinum.

ARBORES SCIENTIÆ BONI, ET MALI

PARS SECVNDA.

Flores, seu Conclusiones generales Moralis disciplinæ, ex prædictis Radicibus, & Principijs.

Præludium.

I. Apoc. c. 1. Deus est *primus, & nouissimus; Principium*, & *Finis*: vt inquit S. Ioannes. Hinc sicuti est hominum Creator, sic est & glorificator. Fons, ex quo veluti riuuli defluimus: Mare, in quod tamquam flumina recurrimus. Est igitur Deus quærendus, vt de semetipso dicebat, Dauid: *Faciem tuam Domine requiram, quia satiabor cum apparuerit gloria tua*: quoniam verò Dei facies, & gloria viuenti in terris, non apparet; *nemo* enim *potest Deum videre*: idcircò cum exemplar, & originale modò intueri nequeamus; saltem illius est nobis imago exoptanda; vti profitebatur sapiens dicens: *Amator factus sum formæ illius*. Dei autem, ac Diuinæ gloriæ Imago Gratia Dei est, qua consortes Diuinæ naturæ euadimus, & Deiformes, & simillimi.

(Psalm. 26. Psalm. 16. Sap. c. 8.)

II. Eodem penè pacto philosophandum in hac nostra materia. Veritas, quæ Deus est, vel Dei est (vndè appellatur *Deus veritatis*) est toto corde exquirenda. Verùm, quia sæpè nobis non apparet, illius saltem effigies, ac Imago est exoptanda, quæ & *Probabilitas, & verisimilitudo* nuncupatur: *Eiusdem enim* (ait Aristoteles) *virtutis est, & veri, & verisimilis consideratio*.

(Aristot. Rhetor. lib. 1. c. 1.)

III. Quemadmodum Abagarus Rex Edessæ in Syria magnoperè concupiuit videri, & videre Iesum, cuius mutuo aspectu, cum potiri nequiret, saltem Imaginem eius sibi deferri studuit, (vt refert Baronius) & sicuti etiã Absalon magnũ desiderium Dauid significauit, quòd Pater Rex ad suam accederet domũ; sed cum Dauid ipsi indulgere renueret, in-

(Baron. ann. 31. n. 57. 60. 61.)

instituit Absalon, vt saltem Bilij, qui *Patris* viuæ sunt *imagines*, secum pergerent; sic hæ similitudines ex historijs declarant rem nostram. Reg. 2. c. 13.

IV. Intellectus potētia, & oculus est animæ, cuius obiectum est omnis veritas, sicuti obiectum oculi corporei lux, & color. Si veritatē intuetur, vt oculus lucem, vel meridiana luce coloratum conspicit; hæc *intuitiua cognitio* dicitur, & peculiariter quoq; dicitur *Intellectus*, qui ab Aristotele, & D. Thoma definitur esse *habitus primorū principiorū*, seu veritatū per se notarū, sicut est Lux Solis; & à S. Bernardo explicatur sic: *Intellectus est rei cuiuscumq; inuisibilis certa, & manifesta notitia.* Aristot. S. Thom. S. Bern. de consider. lib. 5. c. 3.

V. Cum autem nequit intuitiuè veritatem conspicere, veluti Solem in seipso; sed videt vel in causa necessaria effectum, vel in effectu necessariam causam, veluti in Sole Oriente diem, vel in Aurora Orientem Solem, dicitur *Scientia*, quæ definitur ab Aristotele esse *cognitio certa, & euidens rei per suam causam necessariam*; nam si præmittitur causa in antecedentibus propositionibus, hæc demonstrat, ac scientiam parit consequentis conclusionis. Arist. Prior. lib. 1. c. 2.

VI. Verùm cum tenebræ operiant terram, & caligo populos, & cū ignorantiæ tenebræ factæ sint penè super vniuersam terram; nec lux veritatis omnibus effulgeat, sed veluti in nubilo, vel vesperè, ac dubia luce appareat, hinc prodit cognitio incerta, & ineuidens, quæ *opinio* dicitur, & à D. Bernardo sic describitur: *Opinio est quasi pro vero habere aliquid, quod falsum esse nescias. Nam opinio est certi nihil habens: verùm per verisimilia quærit potius, quam apprahendit, & hoc sciendum, quia opinio, si habet assertiorem, temeraria est. Etenim opinio sola verisimilitudine se tuetur*, estque imago hæc veritatis; sin verò nec imago similis haberi queat; sed similitudo similitudinis, ac imago imaginis, & exemplum exempli, erit similitudo tenuis nihil facienda: vt dicemus postea. S. Bern. de consider. l. 5. c. 3.

VII. Noster intellectus alio pacto quoque cognoscit veritatem ex auditu, non visu; cum scilicet Magister, vel Doctor eam asserit; nec alia ratione eamdem firmat, quam sua ipsius auctoritate, & hæc verius dicitur *Fides*. Nam *addiscentem* (ait Aristoteles) *oportet credere*; vti visu veniebat discipulis Pitagoræ, qui nimis creduli, aliam doctrinæ rationem non afferebant, quàm *ipse dixit*; si Magister sit Deus, *Diuina* dicitur *Fides*, & in hac optimè respondetur, *Ipse dixit*. Nam dum dicuntur, fiunt: *Ipse enim dixit, & facta sunt*: de hac scribit Sanctus Bernardus. *Fides innititur auctoritati. Intellectus, & fides habet certam veritatem; sed fides clausam; intelligentia nudam, & manifestam. Estque fides voluntaria quædam, certa prælibatio, nec dum propalatæ veritatis.* Sin autem Doctor, vel auctor sit homo fallibilis, huiusmodi *Fides* humana est, & fallax cum sit *omnis homo mendax*; Definitur nihilominus à Cicerone esse, *dictorum, conuentorumque constantia, & veritas*. Homo autem non credere, Psal. 148. S. Bern. de consider. l. 5. c. 3. Cicer. offic. lib. 1.

Aristot. Metaph. lib. 1. S. Augustin. tract. 26. in Ioan. S. Augustin. Confess. lib. 10. c. 23.

aut opinari; sed scire natura sua desiderat (vt inquit Aristoteles) & cum Aristotele S. Augustinus. Nam *Beatitudo* (subdit idem Sanctus) *est gaudium de veritate*: sicuti in Cęlis Beatitudo est visio Dei, quae est summa veritas: vndè in sequenti fusius iterum tractabitur.

F L O S I.

Veritas bonum intellectus.

I. Sap. c. 11. S. Augustin. Confess. lib. 13. c. 9.

OMnia in pondere disposuit Deus (vt inquit Sapiens): *Hinc ponderibus suis aguntur; loca sua petunt*: dicit S. Augustinus; pondus voluntatis, amor est, quo ad bonum mouetur: *Amor meus* (ait idem Augustinus) *pondus meum, eo feror, quocumque feror*. Pondus intellectus est veritatis appetitio, qua mouetur ad verum. Sicut enim bonitas cognita est motiuum voluntatis, nec nisi à bono, vel vero, vel apparenti haec potentia mouetur; sic veritas relucens intellectui, ipsius motiuum est, adhaerendum eidem. Si propositio est per se nota; ac primum principium, & veritas in his radiet vt Sol; vti Sol etiam intellectum ad ipsam conuertit. Sin autem veritas non est adeò clara, & nota, mouetur intellectus ad huius assensum propter alias veritates notiores, quae vel sunt causae alterius veritatis, vel comites annexae eidem, tamquam testes, & *Rationes* dicuntur, quia intellectum, & *Rationem* manent ad assensum eiusdem. Si hae *Rationes* ostendant, vt lumina clara euidenter veritatem; dicuntur *Rationes demonstratiuae, & scientificae*; sin autem sint, vt lumina subobscura, dicuntur *Rationes probabiles, ac verisimiles*. Primarum, Rationum habemus exemplum in syllogismo demonstratiuo, qui est ex praemissis primis, & veris, ac per se notis.

II. Verùm quia non omnium potest intellectus habere euidentes rationes, nec potest clarè perspicere veritatem; Idcircò eiusdem veritatis saltem similitudinem sectatur; & quemadmodum bonum in genere semper allicit voluntatem; bonum verò in particulari non ita: Sic veritas in genere conquiritur; in particulari verò, cum saepè obumbretur; idcircò non omninò allicit intellectum, nam, cum motus intellectus procedat à veritate, vel ab eius similitudine, si haec clarè reluceat, motus fit magnus; si subobscurè, motus fit minor: sicuti accidit corporeo oculo; si meridiè ei proponatur obiectum, intuetur illud plenè, ac plenè in illud fertur visus: Si subobscuro tempore objiciatur, non adeò ad ipsum allicitur. Vterque enim & mentalis, & corporeus est potentia naturalis, quae naturaliter positis omnibus requisitis ad suum fertur obiectum, & pro mensura solum requisitorum mouetur, nec liberum est ei opinari. Hinc Aristoteles dicit; quòd *opinari non est in nobis*

Aristot. lib. 2. de anima Tex. 153. Aristot. Tex. 157. Aristot. lib. 1. c. 1. Priorum.

bis, quando volumus: & iterum dicit: *Opinionem sequitur fides*: *non enim contingit opinantem his, quæ videntur, non credere*: & propterea docet alibi, quòd ex præmissis ritè dispositis necessariò sequitur assensus conclusionis: sicuti posita luce apertus oculus videt. Posito motiuo sufficienti mouetur intellectus.

III. Vndè patet, quòd maximum intellectus pondus est desiderium, ex veritate per se nota, vel euidenter demonstrata procedens; minus pondus quod ex veritate certò probabili proficiscitur. Nullus motus erit in intellectu, si nulla veritatis probabilis species eidem appareat: Natus est enim ipse ad veritatem; sicut voluntas ad bonum. Hoc tamen discrimine, quòd hæc liberè in particulari: alter non liberè; sed naturaliter suum prosequatur bonum, vt dictum est. Imò iubetur etiam à Deo veritatem sectari, vt dixit Zacharias Propheta sic: *Veritatem diligite*: *dicit Dominus*. Zacar. c. 8.

IV. Alia quoque innotescit doctrina, scilicet, quòd si ex vtraque parte nimirum *pro, & contra*, æqui ponderis sint rationes, quæ mouere possunt intellectum, nequibit ipse ad alterutrum se determinare, eique adhærere; nam motiuum, ac veluti primum mobile intellectus, sunt *rationes*, quæ proponuntur; hæ autem hic, & nunc sunt pares. Ergò neutra alteram vincet. Nam victoria ex virtutis maioritate deriuatur; vt decet Sanctus Ioannes; sic dicens. *Vicistis eum; quia maior est qui in vobis est*: quare cum æqualiter trahant, & retrahant intellectum, iste immotus permanebit: sicuti si in trutina, & in ambabus lancibus æquale sit pondus suspensa ipsa maneret in æquilibrio: sic intellectus contrarijs, & paribus rationibus suspenditur, nullique assentitur: contingit intellectui, vti cuidam Patri in strage Thessalonicensium, cui cum daretur. Optio vnius filij e duobus interimendis, ob parem amorem, nullus electus est ab ipso: sed ambo interfecti sunt à militibus: vt refert Baronius. *Vnus orans, & vnus maledicens, cuius vocem exaudiet Deus?* ait Ecclesiasticus. Videntur enim apud Deum sibi inuicem resistere, & Deus indeterminatus ad vtrumque. Nam Diuus Thomas dicit, quòd intellectus noster respectu partium contradictionis se habet diuersimodè: quandoque enim non magis inclinatur in vnam, quam aliam partem, vel propter defectum mouentium; sicut in problematibus, de quibus rationes non habemus, vel propter apertam æqualitatem earum, quæ mouent ad vtramque partem: & ità est dubitantis dispositio: vndè Diuus Antoninus dicit, quòd: *dubium probabile est, cum scilicet rationes sunt ad vtramque partem, quasi æquales*, & peccatum graue est se exponere tali dubio (vbi est mortale).

S. Ioann. epist. 1. c. 4. Baron. ann. 390. n. Eccli c. 34. D. Thom. q. 14. de verit. art. 1. S. Antonin. summ. part. 1. tit. 20. §. in dubijs de Reg. Iur.

V. Indè colligitur, quòd *dubium* propriè, & strictè sumptum est, quando in æquilibrio manet intellectus propter æquales vtrimque rationes. Dubium negatiuum est, cum desunt pro vtraque parte rationes. Du-

bium *positiuum* eſt, cum adſunt rationes pro vtraque parte. Dubium *ſpeculatiuum* eſt, quando in genere, ac vniuerſali de re aliqua dubitatur. Dubium *practicum* eſt, cum in particulari hic & nunc ambigitur: Cum autem intellectus vni potius, quàm alteri aſſentitur. Dubium impropriè dicitur, vt eſt *opinio*. Hinc dicit etiam Imperator, quòd Iudex non poſſit informare motum animi ſui ad ferendam ſententiam pro aliqua parte, cum exhibentur Scripturæ ſcripturis contrariæ: ſic dicens. *Scripturæ diuerſæ fidem ſibi inuicem derogantes ab vna, eademque parte prolatæ, nihil firmitatis habere poterunt*. Hac etiam de causa, cum Teſtes contrarij ſunt numero, & pondere pares, ſua inuicem teſtimonia labefactant; vt nemini ſit credendum: vt dicit idem Imperator cū Pontifice, & videtur ſic cōfirmari à Spiritu Sācto: *Vnus ædificans & vnus deſtruens; quæ vtilitas in vtriſque, niſi labor?* nā ſi vna probabilitas ædificat in intellectu aſſenſum, alia deſtruit, aſſenſus nullus erit.

Imp. l. ſcripturæ C de fide inſtrument.

Imp. l. in teſtimonijs, ff. de teſtibus Pontif. c. licet de probab. c. in noſtra de Teſtibus.

Eccli. c. 34.

VI. Hoc autem intellectui potiſſimum contingit, quia (vt dictum eſt) potentia naturalis eſt, nec libera communiter dictitatur, & propterea nequit ad arbitrium alteri parti aſſentiri. Voluntas ſola eum impellere ad aſſenſum valet. Sed cum voluntas rationabiliter imperare debeat in hoc caſu ſine ratione imperaret, cum rationes propoſitæ Intellectui vna alteram elidat, & ideò abſque ratione prçciperet, & conſequenter malè operaretur, quia homo ratione omnia præſtare debet: vt dictum eſt ſupra. Vndè Deus ipſe, cum exigeret ab humano genere aſſenſum ad veritates ab ipſo reuelatas excedentes rationem, dedit tot prodigia, vt diceret Dauid: *Teſtimonia tua Domine, credibilia facta ſunt nimis*; vndè vbi deeſt *euidentia rei*, adeſt *euidentia credibilitatis*, & inſuper intus auxilijs gratiæ præuenit, & adiuuat ad credendum.

Pſal.

F L O S II.

Probabilitas, & Probabilitatis gradus.

I. MOyſes (vt Exodus narrat) magnoperè concupiuit, & petijt à Deo dicens: *oſtende mihi faciem tuam*: verum non tribuit illi Dominus deſiderium animæ ſuæ, ſed aliam viſionem illi promiſit, dicens. *Poſteriora mea videbis*: hoc eſt (vt exponunt aliqui) Filium Imaginem Patris in carne humana apparentem; non exemplar, ſed exemplū; non originale, ſed effigiem conſpecturus erat: ſic intellectus noſter faciem veritatis euidentem, quaſi meridie, concupiſcit intueri, vel refulgentem vti Solem in *Primis Principijs*, vel ſaltem in concluſionibus ſcientificis quaſi Solis radios, ſed peccato Adæ, & caligine indè exorta, præpeditur, eiq; propterea ſolam veritatis imaginem intueri contingit.

Exod. c. 33.

Similitudo autem veritatis, ac probabilitas, vel oritur ex rationibus intrinſecis, & motiuis inſitis in ipſa re, & hæc dicitur *probabilitas intrin-*

trinseca, & rationalis; quia scilicet intellectus rationum coloribus valdè similibus, ex supradictis Radicibus desũptis, ac rei inhęrentibus, eam sibi format: vel oritur *probabilitas*, non à rationibus rei ipsi inhærentibus: sed ab auctoritate Doctorũ, quæ extra rem est, & propterea dicitur *probabilitas extrinseca*, quia nõ nititur intrinseca ratione, & cum solo auctore nitatur; probabilitas *authẽtica* etiã dicitur, & esset potius dicẽda *credibilitas*; quia auctori credit quasi Texti, vel Historico, qui mẽtis oculis profitetur se videre effigiem saltem, ac similitudinem veritatis.

III. Hæc autem veritatis Imago (vt iam innuimus,) quã intellectus coloribus rationum, quasi Pictor sibi exprimit, & quoad potest conformiorẽ exemplari reddit, plures habet gradus: Nã sicuti ex diuersitate colorũ, vel multò magis, ex peritia, vel imperitia Pictoris, fit effigies magis, vel minus similis originali, & illa censetur verior, quã omnes laudãt, & approbant tamquã exemplari conformiorẽ, & quas non omnes, sed pauci cõprobant, minus vera, ac similis censetur: Sic Probabilitatũ varij sunt gradus. Nam *probabilitas* est *similitudo veri*: vndè *verisimilitudo* etiã dictitatur. Simile autem suscipit magis, & minus: vt dicit Philosophus.

IV. Primus (saltem quo ad effectum in moralibus) est quando, quis nulla culpabilis ignorantia, vel inaduertẽtia: sed verisimilibus rationibus ductus, iudicat aliquid faciendũ, vel non faciendum, nec repræhendit eum cor eius, vel turbat Conscientia: & hæc vocatur etiam *Bona fides*. Huiusmodi autem *Bona fides tantumdem possidenti præstat, quantum ipsa veritas*: vt inquit Imperator: Cuiusmodi fuit illa Regis Abimelec, qui simplici corde ac bona fide, cum credidisset Abrahæ, ac Sarę, hãc ipsius Abrahæ esse sororem, meditabatur ducere vxorẽ, & quia Bona fide egit, pepercit illi Deus. Nulla enim hic suspicio contrarij, & propterea dicitur *Probabilitas tranquilla*, ac *pacifica*; quæ quàm pluribus sanctis profuit, etiam ad miraculum; vt refert S. Ignatius Loiola in mirabili illa *Epistola ad Lusitanos de obedientia*.

L. Bona Fides ff. de reg. Iur.

Secundus gradus in descendendo est: *si probatur omnibus, & communis opinio* dicitur.

Tertius, si probatur plurimis, *probabilissima* nuncupatur.

Quartus si probatur *omnibus sapiẽtibus valdè probabilis* appellatur.

Quintus: si non omnibus; sed pluribus tantùm sapientibus videatur, *probabilitas simpliciter* vocatur.

V. Hos omnes probabilitatis gradus paucis sic cõcludit Aristoteles: *Probabilia sunt, quæ probantur omnibus; vel plurimis; aut certè sapientibus; atq; ijs, vel omnibus, vel plurimis, vel ijs, quorum spectata est, & perspecta sapientia.* Vbi notandũ est, quòd verisimilitudo, ac probabilitas censetur illa etiam in infimo gradu, quæ pluribus, non quæ vni; & insuper quæ pluribus videtur, quorũ sit explorata sapientia, nõ qui solo nomine, vel colore sapientiæ decorentur. Iuxtà illud Dei oraculũ. In ore duorum, vel trium stabit omne verbum. Cui consonat Christus dicens, quòd

Aristot. Sap. 1. c. 1.

Deuter. 19. S. Math. 18.

Prouerb. c. 8. Eccli c. 6. Innoc. I. C. de quib. dist. 20. Inn c. III C. cum à nobis. S. August. C. in Canonicis dist. 9. S. Augustin. apud Gratian. dist. 9 C. ego solis. Cicer. off. lib. 1. Imper. l. non omnium ff. de legibus. Arist. eth. c. lib. 1 c. 7.

quod *vbi consenserint duo, vel tres de aliqua re, ibi aderit* in medio ipse Sol Iustitiæ, vt eruditis intersit cogitationibus: Hinc Ecclesiasticus monet dicens: *In multitudine Presbyterorum sta, & sapientiæ illorum coniungere*. Quamobrem in moralibus circumfertur hoc effatum. *Vnus, Nullus, & vox Vnius, vox Nullius*: quia vnus facilè fallitur, vt docent Innocentius I. & III. cum S. Augustino; quinimmò D. Augustinus cum Cicerone, vlterius docent: nec etiam esse credendum dicto testis, vel auctoris; sed rationibus dicendi: nec alterius opinioni deferendum; sed causis rationabilibus opinandi. Nam ratio est, quæ mouet intellectum, non auctoritas (nisi sit Legislator, qui iubeat; quia in hoc vno stat pro ratione volũtas) nec requirenda ex ipso est acti ratio: vt dicunt Imperator, & Aristoteles, sed currendum in obsequium Legislatoris.

Cicer. offic. lib. 1. Clemens Pedagog. lib. 1. c. 13.

VI. Hominis officium est vitam, moresque conformare *Rectæ* rationi; quæ legibus declarari consueuit, & huiusmodi actiones rectæ perfectum sunt hominis officium: verum (vt diximus) cum recta ratio, quæ regula humanorum actuum est, non semper clarè patefiat: fit vt secundum hominis officium erit, quò magis poterit, accedere ad rectam rationem, nec quidquam agere, cuius ratio probabilis reddi non possit, vt inquit Cicero, & cum eo Clemens Alexandrinus.

Cornel. à Lap. in Eccli. c. 37. vers. 20.

VII. Conformis huic sententiæ fuit Gnome (vt inquit Cornelius à Lapide) Sancti Thomæ Aquinatis, qui moribundus, rogatus à Monachis Cistercienfibus Fossæ nouæ, quomodò hæc vita sine errore, & lapsu transigi posset? Respondit. *Si in qualibet actione quis ità agat, vt rationem reddere possit, cur eam faciat: Sic enim non finet se transuersurum agi à cupiditate, passione casu, aliave re, quæ eum in errorem inducat. Hanc rationem actionum singularium, eamque exactam ab vno quoque Christus exiget in terribili illo, & decretorio vltimi iudicij die*; ità refert Cornelius.

FLOS III.

Qualibet probabilitas non sufficit, vt quis prudenter operetur.

S. Augustin. Confess. lib. 15. c. 14. S. Augustin. contra Academ. lib. 3. c. 16. Tom. 1.

I. ACademicorum olim secta profitebatur nullam certò sciri ab hominibus veritatem; sed *dubitandum* esse *de omnibus*: vt refert etiam Diuus Augustinus. Cum autem clarè non innotesceret veritas, dicebant sufficere, quamcumque sectari veritatis similitudinem: vndè prodijt istud eorum effatum: *Cum agit quisque, quod ei probabile videtur, nec peccat, nec errat*. Ex quo patet, quòd cum vel ingenium, vel

vel genius humanus nobis multa probabilia repprefentet, quæ verè probabilia non sunt, fiat, vt illis lex sit, eorum opinio, & quilibet regulã prudenter operandi, sibi ad arbitrium fingat: vti vsu veniebat priscis Hebræis, quibus cum deesset Rex, qui leges conderet eis, has vnusquisque ex sua opinione sibi condebat; nam cum adhuc (inquit Liber Iudicum) *non esset Rex in Israel, vnusquisque, quod rectum sibi videbatur, faciebat*. Et hoc est etiam Dogma Carpocratianorum, qui eamdem profitebantur: *sola enim* (refert Ireneus martyr) *humana opinione negotia mala, & bona sunt*: (dicebant Carpocratiani.) *Lib. Iudic. c. 17. S. Ireneus lib. 1. c. 24. aduersus Hæreses.*

Quam falsa, ac noxia sit huiusmodi doctrina, tribus libris contra Academicos demonstrat S. Augustinus; & videre etiam licet in citato capite Libri Iudicum: vbi refertur, quòd huiusmodi viuendi rationem sectantes Hæbrei, eo processerunt, vt viderentur eis fingenda quoque esse Idola, ac simulacra, quæ colerentur ab eis. Igitur non quæuis apparentia veri; sed quæ certò videatur veritas, est diligenter exquirenda. Nam ignorantia datur culpæ, cum possit quis vlterius inquirere, certiorque fieri (vt ait Cassiodorus): *Ipsam legem frequenter offendimus ignorantes, quam non licet ignorari, dum eam voluerit diuinitas à Generalitate cognosci, semperque retineri: nam non omnis ignorans immunis est à pœna: ille enim ignorans potest excusari à pœna, qui à quo disceret, non inuenit*: (ait S. Augustinus apud Gratianum) *hinc ignorans ignorabitur*: inquit Diuus Paulus: qui, & ipse quamuis ignorans fecerit persecutionem fidelium in incredulitate (vt ipse scribit ad Timotheum) nihilominus se omnium peccatorum maximum fatetur, quia persequutus fuit Ecclesiam Dei, quamobrem. II. *Cassiod. in Psal. 24. S. Paul. Corinth. 1. cap. 14. Timot. 1. c. 1. S. Augustin. apud Grat. dist. 37. c. non omnis.*

Sancta quoque Teresia de se ipsa similia scribit: *Putabam* (ait de Confessarijs) *eos esse satis doctos, nec me teneri ad aliud, quàm credere eis; præsertim cum essent res laxæ maiorisque libertatis, quas mihi dicebant, quod si me arctassent, adeò sunt mala, vt alios quæsiuissem. Quod erat culpa venialis; nullum mihi dicebant esse peccatum, & quod peccatum erat grauissimum, dicebant esse veniale. Hoc tanto me damno affecit, vt non erit superuacuum hic referre, ad aliarum præcautionem à tanto damno. Quandoquidem coram Deo clarè perspicio me propterea non excusari: cum satis esset, ac sufficeret res illas suaptè natura non esse bonas: vt ab eis cauerem. Existimo quòd Deus propter peccata mea, permiserit, quòd ipsi fallerentur, & me fallerent: & ego plures alias fefelli, referens eadem, quæ mihi dicta fuerant perseueraui in huiusmodi cæcitate plusquam decem septem annos* (vt credo) *donec quidam Pater ordinis Sancti Dominici admodum litteratus de aliquibus me erudiuit*. III. *S. Teres. vit. c. 5. 6. 7.*

Huic videtur adstipulari D. Petrus (apud S. Clementem) qui Simoni Mago dixit, esse credendum, non ad simplex dictum ipsiusmet Petri: IV. *S. Clem. lib. 2. Recog. in fin.*

sed

sed ex ratione: *neque enim* (inquit Petrus) *tutum est nudâ hac fidei, absque ratione committere, cum vtique veritas ratione non careat, & ideò, qui hac ratione munita susceperit, perdere eam nunquam poterit: qui verò absque adsertionibus ea suscipit, simplici sermonis adsensu, neque seruare ea tutò potest: quia, qui facilè credit, facilè & recedit.*
S. Paul. Gal. c. 2. Hæc Diuus Petrus. Quamobrem S. Paulus ab ipsomet Christo edoctus, nihilominus Petrum consuluit (vt ipse scribit ad Galatas)& quamuis sciret, quòd qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, operit multitudinem peccatorum (vt ait S. Iacobus) nihilominus *castigo corpus meum* (inquit S. Paulus) *& in seruitutem redigo, ne cum*
S. Iacob. c. 5.
S. Paul. Cor. 1. c. 9. *alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar*: cuius exemplum edocet non esse cuilibet probabilitati fidendum, cum Apostolus tot, tantisque nixus argumentis, ad vlteriora se extendebat, & magis, ac magis certior fieri satagebat.

V. Sanctus quoque Bernardus probabat Adamo Monacho, quòd etiam
S. Bern. Ep. 6. si ipse Adamus migrasset è primo Monasterio cum licentia Abbatis, immò cum ipsomet Abbate, petita etiam ab Episcopo Ligoniensi Licētia, & obtenta quoque a summo Pontifice approbatione, nihilominus demonstrabat ipsum Adamum non esse tutum in Conscientia, cum adesset principium, & ratio dubitandi contrarium. Salomon duabus meretricibus contendentibus de filio, cuius esset, neutri credidit: sed vlterius inquisiuit, vt certior fieret. Similis ferè casus habetur in libro Regum: vbi Propheta Domini iussus a Deo non comedere in quodam loco; ad alterius Prophetæ suasionem Dei quoque nomine loquentis comedens, perijt a Leone interfectus. Dissimile non videtur factum Regis Abimelech, qui putans Saram esse sororem Abrahæ iuxtà amborum verbum; Nihilominus acriter eum corripuit Deus & nisi simplici corde fecisset, hoc est bona fide, inculpatoque errore durius eundem flagellasset. S. Martinus Apostolis suppar, coactus ob bonum Fidelium ab Imperatore ad communicandum cum Episcopo Hacio condemnato ab alio Episcopo, quòd procurauerit mortem aliquorum hæreticorum, & quamuis hæc communicatio fuerit in vno tantùm actu alias optimo; nihilominus doluit indè S. Martinus, & Deus imminuit illi miraculorum gratiam: vt refert Baronius.

Reg. 3. c. 3.
Reg. 3. c. 13.
Genes. c. 20.
Baron. anno 386. n. 25.

VI. Vndè liquet quòd non quæuis probabilitas, seù apparentia veri sufficit, vt prudenter agatur: sed requiritur diligentia maior. Immò omnis cura (vt inquit S. Petrus) vnicum namque est negotium, & vnica videtur requiri sollicitudo. Etenim si voluisset Deus quòd quælibet verisimilitudo sufficeret, non adeò commendaret inquisitionem veritatis, & ad hunc effectum meditationem Scripturarum, Beatumque nuncaparet virum, qui meditatur in lege Domini die, ac nocte; nec tàm enixè demandasset Apostolis prædicationem Euangelij: quia quilibet duceretur propria opinione, & quæ sibi viderentur recta operaretur & sic

S Petr. 2. c. 1.
Psal. 1.

pru-

prudenter operaretur; quam tamen operandi rationem apertè reprobat Scriptura, dicens, quòd *est via, quæ videtur homini recta, nouissima autem deducunt ad mortem*: Nam quilibet ab amore proprio fallitur, & idcircò aliena sapientum consilia sunt audienda (vt dicit Salomon) *via stulti* (inquit) *recta in oculis eius est: qui autem sapiens est audit consilia*. Prou. c. 14. Prou. c. 12.

VII. Eo præsertim, quòd iudicandi sumus a Deo, non secundum opinionem nostram; vel hominum, sed secundum verum iudicium Dei (vt inquit Concilium Tridentinum: sic dicens) *omnis hominum vita, non humano iudicio examinanda, & iudicanda est; sed Dei*: Idcirco *vide ne lumen quod in te est, tenebræ sint* admonet ipsemet Christus: ne quod verum opinaris, falsum sit. Est enim disputare cum Deo velle, quòd nostra opinio sit regula nostræ actionis. Verùm *cum Deo* (inquit S. Bonauentura) *disputare velle stultum est, & quasi conuincere eum, vt non debeat iudicare hoc esse peccatum mortale, quod nostra opinio non vult pro mortali habere. Sua extimatio est regula iustitiæ infallibilis, non nostra angulosa opinio, quam nostram conscientiam appellamus. Solis radius nunquam facit angulum, semper directè in opposita ferit, siue in nobis appareat, siue aliter extimemus*. Confirmantur huiusmodi Sanctorum sensus auctoritate ipsiusmet Dei sic iubentis: *loquere filijs Israel, & dices ad eos vt faciam sibi fimbrias per angulos palliorum ponentes in eis Vittas hyacinthinas: quas cum viderint recordentur omnium mandatorum Domini, nec sequantur cogitationes suas*. Qui verò suas opiniones sequi mauult, Deo resistit. Nam (ait S. Bernardus) *ille ex æquo Deo resistere proponit, qui quod Deus astruit, destruit quantum in ipso est, dicens malum bonum, bonum malum, amarum dulce, & dulce amarum, lucem tenebras, tenebras lucem*. Hinc Sanctus, prudensque Tobias Pater admonuit filium, & Nepotes, vt Deum colerent non iuxta ipsorum opinionem, sed secundum veritatem Diuinæ legis: *Seruite* (ait) *Domino in veritate, & filijs vestris mandate, vt benedicant eum in omni tempore, in veritate, & in tota virtute sua*: Vbi notanda videntur, illud verbum *In veritate*, & aliud: *in tota virtute sua*: quo significatur non superficialiter, ac perfunctoriè esse quærenda veritas, ac erga Deum pietas: sed *toto corde*, mente, & viribus, ac propterea diligentissimè; quare non omni probabilitati, quæ passim occurrit, nec idcircò diligentiam exigit, esse fidendum.

Trid. sess. 6. c. 16. S Luc. c. 11. S. Bon. Opusc. Tom. 2. de processu Religion. Proc. 6. c. 28. Numer. c. 15. S Bernard. l b. de Conscientia. Tob. c. 14.

VIII. Confirmatur insuper hæc veritas. Si quælibet probabilitas satis esset, vt prudenter quis operaretur, cuiusmodi est etiam vnus auctor, vel ad summum quatuor (iuxta recentiorum placita) sequeretur, quòd interfectores Apostolorum, ac Discipulorum Christi, non peccassent, & propterea, quod falsum esset, etiam Euangelium, dicens, ipsos peccasse. Etenim interfectores huiusmodi nitebantur auctoritate,

ac mandato Concilij Pontificum, ac Seniorum, qui & ipsi habebant pro se Moysem dicentem: Quòd si adueniret aliquis, qui aliam legem doceret, interficeretur: Ergò probabilem opinionem sequebantur, & mandantes, & interfectores, & propterea arbitrabantur obsequium se præstare Deo: vt dixit ipsemet Christus: Ergò non peccauerunt: Ergò falsum est Euangelium dicens, quòd peccauerint, & propterea quòd eos arguet Spiritus Sanctus de peccato: Ecce verba Euangelij: *Venit hora, vt omnis, qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo*, & indè paulò post sequitur: *arguet de peccato; quia non crediderunt in me*: vti disertè disserit S. Bernardus, & cum eo S. Thomas: quia laborabant ignorantia vincibili, & poterant magis inquirere veritatem; ergo ducti opinione probabili, & arbitrantes se obsequium præstare Deo; peccauerunt. Ergo non sufficit, &c.

Deuter. c. 18. S. Ioann. c. 16. S. Bern. epist. 77 & lib. de præcepto, & dispensat. c. 17. e 18. D. Thom. 1. 2. q. 1. art. 6.

IX. Hoc idem veniret de Ethnicis: Sic enim loquitur Niceta cum D. Petro apud S. Clementem: *non putes (ait) Domine mi Petre non habere eruditos, eosque, Gentilium verisimilitudines quasdam, quibus adstruant hæc, quæ culpabilia videntur, & probrosa, quæ quidem ego non, vt confirmans errores eorum, dico (absit enim à me: vt hoc vel ad cogitationem meam veniat) sed tamen scio esse apud prudentiores ipsorum defensiones quasdam, quibus astruere, & colorare solent hæc, quæ videntur absurda*. Si ergò quælibet probabilitas prodest, iustè possunt Iudæi, & Ethnici se excusare à Fide: audent & hoc affirmare Recentiores Casistæ, & concedunt consequentiam: vndè damnata est ab Innocentio XI. sequens propositio. *Ab infidelitate excusabitur infidelis, non credens, ductus opinione minus probabili*: vtpotè quæ repugnat Euangelio dicenti: *qui non credit, iam iudicatus est*. Vel, si quælibet probabilitas non prodest; Ergò probabilior erit sectanda: vt videtur innuere S. Petrus apud eumdem Clementem: *Si enim* (respondit S. Petrus) *validior, & verisimilior fuisset erroris assertio, haud facilis quisquam, qui in eo deceptus esset, ad iter veritatis rediret. Difficulter namque transfertur animus ab his, in quibus à prima ætate præuentus est*.

S. Clement Recognit. lib. 10. circa fin. Innoc. XI. ann. 1679. 2. Mart. S. Ioann c. 3.

X. Erunt & Hæretici excusabiles, secundum Recentiorum dogmata: *sed fortè* (dicet aliquis) *uni ipsi nouitiæ adinuentioni patrocinia defuerunt*. Immo verò (inquit S. Vincentius Lerinensis) *tanta vis ingenij adjuit, tanta eloquentiæ flumina; tantus adsertorum numerus; tanta verisimilitudo; tanta Diuinæ legis oracula; (sed planè nouo, ac malo more intellecta,) vt mihi omnis illa conspiratio nullo modo destitui potuisse videatur*: Nihilominus damnati sunt a Concilijs, & damnantur a Deo, cum suis Probabilitatibus, eò quòd probabiliora Fidei testimonia sequi debuissent. Hinc exoptat lumen omnibus Ricardus a S. Victore dicens: *Vtinam* (ait) *attenderent Iudæi*: *vtinam animaduer-*

S. Vinc. Lirin. Commonit. aduersus Hæreses c. 10. Ricard de Trin. lib. 1. c. 2.

maduerterent Pagani, cum quanta conscientia securitate pro hac parte ad Diuinum iudicium poterimus accedere; non ne cum omni confidentia Deo dicere poterimus? Domine, si error est, te ipso decepti sumus: nam ista in nobis tantis signis, & Prodigijs confirmata sunt, & talibus, quæ non nisi per te fieri possunt. Ergò quælibet Probabilitas non sufficit: sed cum sit Probabilior nostra Fides, damnantur non credentes, ducti opinione minus probabili.

FLOS IV.

Probabilitas certò probabilis sequenda.

FLos iste de Radice decima ottaua ascendit, sicut & superior erumpit; & multò magis est colligendus, quia humani intellectus fęlicitas naturalis (repetimus) his verbis perstringitur. 1. *Cognitio veritatis. 2. certa. 3. & euidens.* Cum autem veritatis claram nequit in terris habere notitiam, studet, quoad potest, illius saltem particulam comparare, & nequiens intueri veritatem, tamquam originale, & exemplar, quærit saltem similitudinem contemplari. Nam *eadem est ratio totius, ac partis* (vt inquit Aristoteles) *atque idem est de toto quoad totum, ac de parte quoad partem* (vt inquit Imperator): quamobrem cum intellectus nequit (vt ità dicam) totam veritatem, seù potius vnius veritatis omnes qualitates obtinere, appetit saltem particulam consequi sui desiderij, & videtur cum D.Paulo profiteri: *nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum.* I.

Aristot. de cęlo & mundo lib. 1.
Imper. l.26. qua de tota ff. de rei vindicatione.
S.Paul.
S.P.Cor.1. c. 13.

Quoniam verò plena intellectus fęlicitas est veritatis cognitio; sed certa, & euidens; sic eiusdem imperfecta fęlicitas erit veritatis similitudinis, ac effigie (vt ità dicam) cognitio certa, & euidens: certa siquidem, & euidens non rei, sed similitudinis eius, quæ etiam dicitur *euidentia, & certitudo probabilitatis*, ac *credibilitatis*: sicut habemus in S.Ioanne de quodam cęco, de cuius indiuidui identitate dubitabant aliqui; sed certi erant de similitudine: *nam opinio est quasi pro vero habere aliquid, quod falsum esse* nescias, vt superius diximus cum S.Bernardo: nihil certi habet de re, sed certi habet de similitudine; nam fundanda est nostra ædificatio super firmam petram, & satagendum, vt certam nostram vocationem faciamus (ait S.Petrus) ergò certiores esse debemus, si non de veritate, saltem de probabilitate; nam in Cęlis habetur *veritas, 2. euidentia, & 3. certitudo* per speciem de Deitate; in terris habetur veritas, & certitudo per fidem cum ineuidentia rei: Per opinionem verò habetur non veritas; sed veritatis imago; *opinio enim sola verisimilitudine se tuetur, & verum per verisimilia* II.

S Bern. lib.5. c.3 de consi-derat.
S.Petr. epist. 2 c.1.

S. Bern. lib. 5. & 3. de consider. *milia quærit potius, quam apprehendit* (vt dicit S.Bernardus): sed hæc certa quærenda est: secus & intellectus nimis defraudaretur desiderio suo; quia careret euidentia veritatis, & euidentia, ac certitudine probabilitatis, & nos etiam nimis deficeremus ab obligatione nostra, quæ nos adstringit sic nos gerere: vt similemur *viro sapienti, qui ædificauit domum suam supra petram*: nec *quasi paruuli fluctuantes, circumferamur omni vento doctrinæ* (vt ait S.Paulus) & simus quasi nubes sine aqua, & sydera errantia. Nam ipsemet Deus, vt prudenter inuisibilibus credamus mysterijs euidenter, ac certò credibilia præbet suarum veritatum testimonia: vnde Psaltes canit: *Testimonia tua Domine credibilia facta sunt nimis*.

S.Matth c.7. S.Paul. Ephes. c. 4. Psalm. 92.

III. Est autem certitudo immutabilitas rei, ac necessitas, itàvt nequeat aliter se habere. Si nullis naturæ viribus immutari possit, dicitur *Certitudo Phisica*. Si prudentum iudicio aliter esse nequeat, *certitudo moralis* nuncupatur. Certitudo verò est triplex. 1. *Certitudo obiectiua*, quando in obiecto, seu in re, quæ obijcitur examinanda, adsunt rationes, quæ satis aptæ sunt mouere intellectum, ad ipsi assentiendum, quamvis aliquandò non moueant re ipsa auditorem, non satis dispositum, vel capacem. 2. *Certitudo subiectiua*, quando nimirum intellectus alicuius, mouetur aliquibus rationibus ad assentiendum, quæ satis ex se non habent vim obligandi ad illum assensum, sed propter subiectum credulum, ac pronum, ipsi illud est certum. 3. *certitudo formalis*, quando & in obiecto sunt momenta rationum, vt ipsi assentiatur, & in subiecto consentaneus præstatur assensus.

IV. *Certitudo formalis* videtur esse illa, quæ format bonam Conscientiã, nam si in obiecto non sit pondus rationum, quod moueat intellectum ad assensum, & ipse moueatur, ac citò currat, leuis erit; cum sit Ecclesiastici dictum. Quòd *qui citò credit, leuis est corde*: *nam innocens* (inquit Salomon) *credit omni verbo*: *Astutus considerat gressus suos*, vt explicat Diuus Hyeronimus hic: Sin autem adsit rationum pondus, nolitq; intellectus moueri, vel assentire, durus erit, & malè rem suam agit: vt inquit sapiens: nam *qui mentis est dura corruet in malum*. *sanè cor durum habebit male in nouissimo*.

Eccli. c. 19. Prouerb. c. 14. Eccli. c. 3.

V. Moralis autem certitudo non est certitudo euidentiæ, seu certa, & euidens cognitio rei, vel experimentaliter per sensus, vel demonstratiuè per sillogismum scientificum: sed *certitudo*, quæ in materia morali reperitur (vt inquit Diuus Antoninus) *non est certitudo euidentiæ, sed probabilis coniecturæ. Non enim consurgit certitudo moralis ex euidentia demonstrationis, sed ex probabilibus coniecturis grossis, & figurabilibus, magis ad vnam partem, quàm ad aliam se habentibus*. Huic doctrinæ subscribit Aristoteles cum Diuo Thoma, qui asserit *certitudinem moralem esse*, si duo testes omni exceptione maiores, reddendo idoneam rationẽ, & causam scientiæ suorũ dictorũ aliquid testẽtur.

Diuo Anton. summ. p. 1. tit. 3. c. 10 §. 10. Aristot. eth. lib. 1. c. 3. S.Thom. 2. 2. q. 70. art. 2.

Quem-

Quemadmodum de certitudine philosophati sumus, eodem modo de probabilitate erit philosophandum: Nam aliqua est probabilitas obiectiua; quia reuera rei insunt rationes, aptæ mouere intellectum. Aliqua est probabilitas *subiectiua*; qua quis putat credibile, quod non est re ipsa tale. Aliqua demùm probabilitas *formalis* cum & adsunt rationes idoneæ, vt quis illis rationibus deferat, sicut & defert illis, ita vt si non est euidens illi veritas, est euidens verisimilitudo, ac certus est de Probabilitate; sicut de Imagine eius; sed magis apparebit Flos hic in sequentibus. Verum quidem est, quòd certitudo subiectiua, ac Probabilitas, si sincero corde, bonaque fide, ac inculpatè admittatur, videtur excusare operantem vti Abimelech, (vt sæpè diximus) ipsimet Deo protestatus est, & Deus ipse probauit. Nam dixit Abimelech. *Num ignorantem, & iustum condemnabis*? Deus verò respondit: scio quia *simplici corde feceris*. Probabilitas namque tranquilla, ac pacifica, cum non subest principium dubitandi de contrario, habet rationem regulæ bene operandi: vndè patet, quòd non omnis probabilitas reijcitur; sed infirma, & commentitia refutatur. VI. *Genes. c. 20.*

Gradus certitudinis in hac morali materia recenseri videntur ab Aristotele iam citato Flos 2. ità vt infirmus sit, cum non vnus, sed plures Doctores notabiles (vt loquitur S. Antoninus); quorum sit perspecta, spectataque sapientia (vt dicit Aristoteles) simusque certi de hac, non ad solius famæ vocem: quia *fama malum, quo non aliud velocius vllum, viresque acquirit eundo*; & vlterius in hac materia morali, quorum sit vera, non ficta probitas (vt dicemus infra) cuiusmodi sunt *vnus ex mille*: vt dicit Ecclesiasticus. VIII. *S. Antoninus* *Aristot.*

F L O S V.

Concurrentia Probabilitatum.

Viator clara percuperet ambulare die: tum ob iucunditatem lucis; tùm ob vtilitatem; cum verò die nequit iter habere, nocte sibi resplendere Lunam, exoptat: quæ si abest, præuium lucernæ lumen prosequitur, ne si in tenebris ambulet, offendat, & corruat: sic accidit intellectui nostro in terris viatori. Clara die euidentis, ac certæ cognitionis rerum appeteret, ambulare. At in paucis affulget illi hic dies: hinc saltem probabilitate, quoad potest, maiori sicut Lunæ lumine, progredi amaret. Sin autem hæc illi non illucescit, attendit certo probabilitatis lumini, *tamquam lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec lucifer oriatur* I.

in cordibus noſtris. Nam non minus intellectus appetit veritatis lucem, quam appetat oculus Solis ſplendorem, & quò maior eſt lux Soli ſimilior, eò magis ei grata apparet.

Ariſtot. Rhetor. lib. 1.

II. Etenim (inquit Ariſtoteles) *ſimpliciter ad ſimpliciter magis ad magis*: ſicuti accidit in Paleſtina, in qua homines cupidi veritatis, Ioannem audiebant; ſed intelligentes aduenisse excellentiorem Magiſtrum, properarunt ad eum: ſicuti Oriente Sole, Luna amplius non apparet. Quamobrem cum intellectus appetat probabilitatem (quia eſt ſimilitudo, ac radius veritatis) quantò magis erit probabilis, hoc eſt magis radiabit veritatis lumine; tantò magis in ipſam intellectus feretur: *Tale enim additũ tali, facit ipſum Magiſtrale*: Si ergò probabilitas admittitur, quia *veri* eſt *ſimilitudo*, quantò veritati erit ſimilior, tātò magis admittēda: Vndè patet quod *qui ſequitur opinionē certò probabilem, prudenter agit*; quando tamen nulla alia probabilior concurrit; quia concurrente altera, minuitur prima probabilitas; *vbi* enim *maior minor ceſſat*: & vbi Sol refulget, Luna minus apparet, & vbi Luna reſplendet, Stellæ parum videntur, & cum quis imagini veræ detrahit colores, diſſimilis iam euadit, & idcircò iam non eſt imago vera. Nam *imago eſt cuius generatio eſt per ſimilitudinem* (ait Ariſtoteles:) Sic ſi probabili, ſeu veriſimili propoſitioni, (quæ in intellectu eſt quaſi imago quædam in tabula prius raſa) contrarias apponis rationes, veluti oppoſitos colores, ſimilitudini detrahis, & probabilitati; ſicuti qui effigiei candidæ, & rubicundæ nigrum apponeret colorem, cuiuſmodi eſſe videtur negatio in propoſitionibus: detracta autem probabilitate, iam non eſt certò probabilis: Vel veritas conſideratur, vt candor lucis æternæ, qui ignorantiæ noſtræ tenebris offunditur, & probabilitas eſt veluti Aurora, quæ ſi nox non minuitur, ipſa non creſcit; ſi autem iſta augetur, altera deficit. Sin autem pares ſunt probabilitates, non oritur probabilitatis Aurora. Nam *vnus ædificans, & vnus deſtruens; quæ vtilitas in vtriſque, niſi labor?* ait Spiritus Sanctus. Si ergò probabilitas probabilitatem quodammodò deſtruit (vt diximus) multò magis maior minorem; & illa, qua maior eſt, remanebit probabilis. Ergò hæc ſuperſtes erit ſequenda: nam qui amat lumen lucernæ, quia eſt aliqualiter Soli ſimile, multò magis amabit, & ſequetur lumen Auroræ ſimilius eidem, & inſipienter hoc poſtponeret illi.

Ariſtot. Topic. lib. 3.

Ariſtot. lib. 6. Top. 1.

V. Flo. 21. n. 4. & p. 3. Fruct. 1. n. 4. 5. 6.

Eccli. c. 34.

III. Huic doctrinæ conſentiunt & Pontifices in ſacris Canonibus, & Imperatores in Ciuilibus conſtitutionibus. Nam dicit Pontifex: *in obſcuris, quod eſt veriſimilius, vel plerumque fieri conſueuit, ſequimur*, & alibi denuò præcipit quod acceptentur, *proximiora verò* & vbi *potius lux veritatis aſſiſtit*. Et Imperator iubet, quòd vbi deeſt lex, vel conſuetudo, cuſtodiatur quod *illi proximum eſt*. Nam legibus tantus debetur honor, vt eius etiam ſimilitudini deferendum ſit; ſicut & Principis Imaginem veneramur. Ad hanc rem prædicat S. Griſoſtomus, di-

C. Inſpicimus de Reg. iur. in 6. C. licet de probat. c. in noſtra de teſtibus. l. 32. de quib. ff. de legibus.

dicens: *si vestimentũ empturus giras vnum negotiatorem, & alterum, & vbi meliores vestes inueneris, & pretio viliori, ab illo comparas; an non oportet Polum circuire; omnes Doctores inquirere, vbi sincera veritas Christi venundatur, & vbi corrupta, & veriorem eligere, plusquam vestimentum?* eidem subscribit Scotus: *Cum multis sit probabilior pars negatiua, non sine peccato aliquis se exponit dubio, sequendo affirmatiuam, minus probabilem.* S. Gris. Hom. 44 in Math. Scot. in 4. sent dist. 11. q. 6.

Non verbo solùm, sed exemplo hanc tradidit Doctrinam Pontifex: Sic enim inquit Clemens V. *opinionem secundam, tamquam probabiliorem, duximus eligendam.* Hinc concludit Diuus Antoninus, *quòd, qui sequitur opinionem certò probabilem prudenter agit: dummodò alia probabilior illi non appareat*: sic enim dicit: *cum bona conscientia potest quis tenere vnam partem alicuius opinionis, & secundum eam operari, excluso saltem scandalo, quæ scilicet pars habeat pro se notabiles Doctores; dummodò talis opinio non sit contra auctoritatem expressam Scripturæ sacræ, nec contra determinationem Ecclesiæ Catholicæ; & quòd etiam ex contrarietate talium opinionum, non inducatur ad dubitandum, sed bonam sibi conscientiam, & credulitatem formet de eo, quod credit tamquam de probabiliore parte.* Sanctissimè igitur Innocentius XI. sequentes damnat propositiones: scilicet: *Probabiliter existimo Iudicem posse iudicare iuxta opinionem etiam minus probabilem*, & alteram. *Ab infidelitate excusatur infidelis non credens ductus opinione minus probabili.* IV. Clemens de Summ. Trinit §. finali. S. Antonin. p. 1 tit 3 c. 10. §. 10. Reuertendo. Innoc. XI.

Cum autem *vna sit facies*, & vis *veritatis* (vt ait Seneca) vbique erit eadem veneranda: nam & Imperator in tradendis legibus profitetur se tradere veram Philosophiam, quæ est veritatis cognitio, ideò, si in materia Iustitiæ nulla est dubitatio; quare in materia aliarum virtutum, ob bonum salutis æternæ, non erit exquirenda veritas, & eius similitudo, quoad fieri potest, verior requirenda, & sectanda? V. Senec. epist. 102. L. 1. ff. de iust. & iur.

Nec obstat quod in materia Iustitiæ adest pactum, & idcircò opinio probabilior sit amplectenda. Nã etiã in materia aliarum virtutum adest pactum inter Deum, & homines, quod obseruari oportet, virtute, & vinculo tanto tutiori, & fortiori, quanto maius est debitum hominum erga Deum, & quantò Deo magis est satisfaciendum, quàm hominibus. *Veritatis igitur cum vna facies*, & vna vis sit, vbique veritas erit sectanda, non minus in materia Iustitiæ, quam aliarum virtutum: vndè si Summus Pontifex in materia fidei iubet probabiliorem esse sequendam; idem videtur dicendum in cęteris, præsertim in materia Charitatis, quæ est *primum, & maximum mandatum*. Eadem ratione loquendo de spe, ac etiam Religione, quæ sunt Iustitia præstantiores: nam spiritum, ac Deum concernunt, & vitam æternam respiciunt. Iustitia autem externa hominum bona respicit longè inferiora, ac pacem externam. VI.

VII. Insuper qui dicunt, quòd in materia Iustitiæ Iudex obligetur probabiliorem sequi propter pactum cum Republica initum si diligenter audirent Diuum Paulum, agnoscerent, quòd quilibet nostrum Iudex est in causa suæ salutis æternæ: vndè dicit S.Paulus: *Si nosmetipsos iudicaremus, non vtique iudicaremur.* Ergò, qua Iudices sumus, probabiliorem sequi adstringimur. Pactum verò (vt dixi) habemus non cum hominibus, sed cum Deo de obseruandis ipsius mandatis, vt ipsemet Deus per os Prophetarum profitetur dicens: *feriam pactum vobiscum sempiternum*, per quod abrenunciauimus Diabolo, & cæteris inimicis Dei: vt inquit S.Augustinus dicens: *Huic vos renunciare professi estis; in qua professione non hominibus, sed Deo, & Angelis eius conscribentibus, dixistis, renuncio. Renunciate, non solùm vocibus: sed etiam moribus: non tantùm sono linguæ; sed actu vitæ: nec tantùm labijs sonantibus; sed operibus pronunciantibus. Deprehenderis enim, & detegeris Christiane, quando aliud agis, & aliud profiteris fidelis in nomine, aliud demonstrans in opere, non tenens promissionis tuæ fidem.*

S. Paul. Corinth. 1. c. 11. Isai. c. 55. Iosue c. 24. Deuter. c. 49. Cornel à lap. In ecclesiasticum c. 16. vers. 22. S. August. ad Cathecum. lib. 4. cap. 1. tom. 9. & Malach. c. 2.

VIII. Absoluant hoc caput, confirment, atque perstringant diuinus ille Plato, qui Moses Atticè loquens dicebatur, & Clemens Alexandrinus vocatus à S.Hieronymo eruditissimus, & Magister Origenis: *Sic itaque* (ait Clemens) *Veri amator Plato veluti à Deo incitatus dicit: Ego* (inquit) *sum eiusmodi, vt nulli alij credam, nisi Rationi, quæ mihi consideranti optima visa fuerit.* (Nota). *Eos ergo reprehendit* (prosequitur ipse Clemens) *qui absque mente, & scientia credunt opinionibus: vtpotè quod non oportet, relicta recta, & sana ratione, ei credere, quæ est falsi particeps. A veritate enim aberrasse malum est.* Elucidantur horum Virorum sententiæ consentaneis rationibus, ac doctrinis in Part. 3. Fruct. 1. n. 4. 5. 6.

Clemens lib. 1. stromat. Paulo ante mid.

FLOS VI.

Tutior via eligenda.

I. SEcuritati aduersatur periculum. *Periculum verò est timendæ rei appropinquatio* (vt inquit Aristoteles) *Res autem timenda est malum corruptiuum, aut dolorem inferens.* Periculum autem aliud *proximum*, quod est *occasio proxima*, nuncupatur, vbi scilicet caditur non rarò: *Periculum probabile*: vbi caditur sæpè: *periculum remotum*: vbi caditur rarò. Malum verò in moralibus vnicè timendum est peccatum. Peccatum verò est legis transgressio. Igitur qui appropinquat legis transgressioni, appropinquat ad peccatum, & periculo se exponit: quantum verò recedit à legis transgressione; tantum securus, ac

Aristot. Rhetor. lib. 2. c. 5.

tutus

tutus euadit: *qui autem amat periculum, in illo peribit* (ait Sapiens), ideò clamabat Seraphica, ac illuminatissima Catharina Genuensis, non solùm fugiendum à peccato, quasi à facie colubri; sed etiam fugiendum ipsius periculum, & appropinquatio, quamuis centum adhuc milliaria distaret à nobis: nam malum malorum maximum est peccatum. Hinc denuò cum D. Paulo repetebat: *Ab omni specie mala abstinete vos.*

Eccli. cap. 3. vers. 27. B. Cathar. vit. c. 20. 24. S. P. Thessal. 1 c. 5. B. Catharin. Dialog. lib. 3. c. 14.

II. *Tutius* autem potest diuidi. 1. in *Tutius necessarium*, & insuplebile, cuiusmodi sunt, quæ sũt de necessitate medij, quę secundũ legem Dei ordinariã, nulla alia via possunt suppleri. 2. *Tutius necessariũ*; sed supplebile est illud, quod est de necessitate præcepti tantùm, quod vel inuincibili ignorantia; vel impotentia; vel alia ratione, ac certa probabilitate possunt quandoq; suppleri. 3. *Tutius ex genere actus*, ac natura sua sunt Consilia Euangelia, quæ tamen per accidens, quandoq; sunt minus tuta, vt exemplo probatur in vita S. Philippi Nerij, & refertur etiam à S. Francisco Salesio. 4. Aliqua sunt *Tutiora* non ex natura sua, sed *per accidens*; vt Matrimonium minus continenti. Nam *melius est nubere, quam vri*. Prima Tutiora semper, & ad semper eligenda. Secunda semper. Tertia prout discretus Consiliarius decernet. Nam *non omnia omnibus expediunt*: ait Sapiens.

S. Philip. Ner. vit. lib. 3. c. 9. n. 20. S. Franc. Sal. Tract. Amor. Dei l. 8. c. 11. S. Paul. Cor. 1 c. 7. Eccli. c. 37.

III. Cohærent hisce documentis, quæ à Sũmo Pontifice sic proponuntur præcepta. *In his* (inquit) *quæ dubia sunt, quod certius æstimamus, tenere debemus: nam in dubijs semitam eligere debemus tutiorem. In dubijs siquidem* (repetit) *via est eligenda tutior*: Vndè statuit Clemens V. quòd, *quæ animæ salutem respiciunt, ad vitandos graues remorsus conscientiæ, pars securior est tenenda*. Dubia autem relata in his canonibus, non videntur dubia propriè, & rigorosè accepta, in quibus æquale sit rationum pondus; sed dubia magis latè sumpta cuiusmodi sunt narrata in superioribus capitulis, in quibus pro aliquibus militabant graues rationes; nihilominus Pontifex censuit leges exactius esse seruandas: nam quo magis seceditur à periculo violandæ legis; tantò securius quis se gerit: Vndè videtur etiam quòd probabilior ratio sit etiam tutior respectu eiusdem legis. Etenim probabilior opinio est proximior legi, qui autem approximat legi, recedit à periculo violandæ eiusdem, & idcircò tutior viuit.

C. Iuuenis de sponsal. C. ad audientiam de homic. volunt. C. Illud de Cleric. excom. minist. C. Exiui Clement. de verb. signif.

IV. Verùm si aliquando concurrerent duæ leges in aliquo casu contrariæ, tunc tutior erit pars, quæ magis accedit ad impletionem legis potioris, relicta altera etiam probabiliore. Vti si lex Charitatis iubeat inseruire ægro periclitanti, lex autem Ecclesiastica iubeat interesse sacro: Hæc omitti, altera eligi debet: vel quando agitur de validitate Sacramentorum, vel reuerentia sacris rebus debita; denique Tutiora Priora concurrentibus posterioribus, præferenda erunt, & similia. Cæterum (inquit Augustinus) in re salutis animæ; Tene certum, & dimitte incertum. Nam spiritus sapientiæ, & gratiæ

S. Aug. apud [illegible] in de pœnit. dist. 7. c. 4 si quis.

Dei, qui viuificat fideles est spiritus certus (vt ait Sapiens c.7. certitudinem amat: de quo infra Flo. 21. n.6. Tene certum, quod ducit ad obseruantiam legis, & dimitte incertum opinionum, quod à legis obseruatione poterit abducere, hinc (ait S. Bonauentura) *voluntas bona, & plena via regia, & secura debet incedere, & relictis dubietatum diuerticulis, quasi suspectis latronum semitis, apertos & tutos Iustorum Calles ambulare, ne velut pœnitens boni inchoati, quærat diuerticula declinandi de via perfectionis, in qua vouerat ambulare. Quid enim est, vndè omnes in damnationem incidimus, nisi talis dubia interpretatio præcepti Dei? De ligno vetito vbi callidus serpens persuasit mulieri non ità strictè, & simpliciter intelligendum illud præceptum esse. Immò quòd eius obseruatio nociua foret, ne fierent sicut Dij scientes bonum, & malum, & cuius transgressione: quamquam Deus sic comminatus fuerat, nedum mortem corporis, sed nec animæ vereretur. Credidit igitur insipiens mulier falsò interpreti, & consensit suadenti, cui nequaquam consensisset si consilium eius fallax, & inutile credidisset.*

S. Bonauent. opusc. tom. 2. de process. Relig. process. 5. c. 8. V. infr. Flo. 20.21.

V. Etenim vita nostra iudicanda est secundum Dei legem, non secundum iudicium, & opinionem nostram: quamobrem Sanctus Dauid (vt commentantur Diuus Antoninus) precabatur, vt proprium iudicium Diuino conformaretur: *De vultu tuo iudicium meum prodeat: vultus Dei est certa cognitio Dei, vel voluntas Dei. Iudicium nostrum est æstimatio nostra de rebus: quæ vtiq; recta est, cum procedit de voluntate Dei, & cognitione: vident enim oculi Dei, quod approbant. Tunc enim æquitatem seruamus, quam Deus approbat, quando iudicium mentis nostræ, & secundum voluntatem Dei. Deus siquidem iudicabit* (iterum canit Dauid) *orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua. Apprehendite igitur disciplinam ne quando irascatur Dominus & pereatis de via iusta*, nec credatis opinioni vestræ, cum soli Dei iudicio reseruata sit salus vestra.

S. Antonini Summ. part. 4. cap. 9. §. 1. Psalm. 1. Psalm. 95.

VI. Aduertendum autem est quòd leges, quæ tutiorem iubent, sunt à legislatoribus, sapientibus, & sapienter conduntur, se se accommodantes loco, temporis, personis, & vnicuiq; secundum propriam virtutem imponunt onus. Igitur sapienter, & discretè intelligendæ sunt: Hinc *Triplex securitas* potest cōsiderari. Prima veluti *positiua*, quæ videtur aliquibus tuta. Secunda *comparatiua* maior priore. Tertia *superlatiua*, & tutissima. V.g. lex Ieiunij est quòd quis semel comedat: oritur dubitatio, qua hora sit comedendum, an meridie; an serò; an quauis hora modò vnica sit comestio: moderni quauis hora aiunt posse comedi, meridie, vel circa, vt D. Thomas cum Concilio &c. Vespere vti faciebant antiqui Sancti. Ecclesia videtur velle non primam, quam dicunt *Tutam*: sed secundam, quæ est *Tutior*: non autem tertiam *Tutissimam*. Vult igitur Tutiorem intra eandem speciem; & *mediam* tamquam rationa-

D. Th. 2.2. q. 147. ar. 7.

bile

bile obsequium nostrum iubet. Sed prauum humani cordis ingenium, ad extrema semper fertur: & mediam discretionis, ac virtutis viam carpere dedignatur.

Hanc doctrinam secutus, exemplo docuit S. Philippus Nerius, magnus VII.
etiam doctrina: vt testatus est, inter alios Venerabilis, Vitæ Sanctitate, *Vit. S. Philip.*
ac Sapientia Alexander Saulius Episcopus Papiensis. Nam cū Philippus *lib. 1. c. 4. n. 3.*
à Pio IV. obtinuisset aliqua Priuilegia pro sua Congregatione Oratorij *Innoc. III. c.*
ad decēnium, hoc elapso, petijt a Gregorio XIII. iterum confirmari, qui *quia circa de Priuil.*
eadem concessit, nulla habita mentione temporis, indefinite scilicet ea *Breue Pri-*
concedens. Verùm secundo decennio exacto, videbatur adhuc extendi *uileg. Con-*
Priuilegia, cum indefinita concessio æqui polleat vniuersali: vt dicit In- *greg. Orat.*
nocētius III. Nihilominus Philippus tertiò adijt Sixtum V. vt iterū con- *an. 1586.*
firmaretur, & obtinuit pro perpetuis futuris temporibus. Theodosius *Baron. anno*
iunior quoq; Imperator, ac B. Iacoponus à Iuderta etiam iniustè excom- *435. n. 15.*
municati petierunt nihilominus instanter absolutionē: quoniam cum de *B. Iacop. l. 1.*
Anima vna & æterna agitur; *tenendum est certū, & dimittēdū incertū.* *Satir. 17. 19.*

F L O S VII.

Opiniones laxæ periculosæ sunt saltem in Praxi.

DVæ sunt Ciuitates permanentes hominibus paratæ. Prima Cęlestis I.
Ierusalem pro bonis. Secunda infernalis Babilon pro malis. Pri- *S. August. de*
mam ædificat amor Dei (inquit S. Augustinus) procedens vsq; ad con- *Ciuit. Dei l.*
temptum sui. Secundam amor proprius, inualescens vsq; ad contemptū *14. c. 28. to. 5.*
Dei. Ad primum itur arcta via obseruationis legum. Ad secundam *Prouerb. c. 6.*
curritur, per latam viam humanorum affectuum, eisdem condescendendo: De prima via dicitur. *Lex lux; & via vita.* De secunda dicitur: *Fiat via illorum tenebræ, & lubricum.* Quantum enim quis refrænat,
per legum obseruationem, proprias passiones, dominaturq; proprijs ap- *Psal. 34.*
petitibus, tantum arctat se; arctaque via ambulat, quæ demum ad latitudinem Paradisi ducit: è contrà, quantum quis obsecundat naturæ propensionibus, tantum laxat habenas proprijs appetitibus, latamque eligit viam, quæ ducit ad æternas angustias: fitq; sicut qui filio indul-
get, nec flagellat, aut corripit, vel sicut qui equum tempestiuè non *Eccli. c. 30.*
domat, qui ambo euadunt pręcipites, vt inquit Spiritus Sanctus: Equus *Vide Flo. 21.*
indomitus, & filius remissus euadet pręceps: *sensus enim* (dicit ipsemet *n. 6. 7. & p. 3. Prelud. 4.*
Deus) *& cogitatio humani cordis in malū proni sunt ab adolescentia.* *Genes. c. 8.*

Laxæ etenim opiniones clarum est, ac patet omnibus; imò hac de II.
causa eliguntur, quòd obsequantur sensibus naturæ: sensus autem hominis, cum proni sint ad malum, ducunt ad mortem: hinc domandi sunt, rationique subdendi.

III. *Nec me latet* (inquit P. Claudius Aquauiua Generalis Prępositus S. I.) *id sine labore non fieri. Noui contradictiones, quas vetus homo suscitauit. Sed hoc, id tantum efficit, non esse cuiusvis hominis ad perfectionem aspirare, non pusillanimis, aut pigri, cuius agrum spinæ, ac vrticæ repleant, necesse est; sed eius qui non surda aure perceperit, quid sibi vellit: Regnum Cælorum vim patitur.* (Nota) *vel illud certa bonum certamen; vel omnis, qui in agone contendit ab omnibus se abstinet, & melior est, qui dominatur animo suo expugnatore vrbium.* Rationes hæ generales sunt, militantque pro omnibus.

Aqua viua epist. 1. circ.
S. Matth. c. 11
S. Paul. Timoth. 1. c. 6.
Corinth. 1. c. 9
Prouerb. c. 6

IV. *Quo circa* (ait S. Ignatius Loiola, eiusdem Societatis Institutor,) *per Iesum Christum vos oro, & obtestor, vt nullam vnquam in Diuino seruitio teporem admittatis, quandoquidem, Arcum frangit intensio; animarumque remissio; è contra vt testatur sacra pagina: Anima operantium impinguabitur.*

S. Ignat. ep. 2. circul.

V. *Denique si res ipsa spectetur* (inquit denuò P. Aquauiua): *quia facile admodum* (auctore D. Gregorio) *feruor hic mentis, ac studium virtutis refrigescit. A feruore enim mentis, vel inter spirituales inimicos, vel inter carnales quoque proximos ipso aliquo modo viuendi vsu veterascimus, & assumptæ nouitatis speciem fuscamus; quo fit, vt nil religioso viro, tàm suspectum esse debeat (nil enim æquè periculosum), quàm si in se studium procedendi in virtute, & perfecta vita persequendæ frigescere sentiat. Etenim ea res non modò facit, vt lentè gradiamur, aut potius consistamus, & ad speciem duntaxat, vsurpationemque consuetudinis nostra munera obeamus; verùm etiam assiduè tanquam tinea quadam vires, roburque nostrum sensum sine sensu corrodit. Itaq; idem nobis, quod tigno carioso vsuuenit, quod etsi integrum videtur extrinsecus, tamen pondere imposito frangitur, & casu ipso ostendit, quid antea vitÿ lateretur interius. Eius autem, qui ità affectus est, & mæror mærore cumulatur, & vita, ac salus* (nota) *periculis magis, ac magis exponitur. Ità fortes olim, ac robusti debilitantur paulatim, atque franguntur: lapides enim* (vt ait Scriptura) *excauant aquæ, & alluuione paulatim terra consumitur. Nam re vera perpetuò enitendum* (nota) *& tanquam aduerso flumine progrediendum est ei, qui retrò rapi nolit, ac regredi. Fortasse enim Diuus Petrus, idcircò Dominum negauit quod sequebatur eum à longè.*

Aqua viua epist. circ. 2. n. 4.
Iob c. 14.

VI. Hinc prudentissimè monet Pater Mutius Vitelleschi Prepositus item Generalis Societatis Iesu Circulari Epistola secunda ad superiores sic: *Nonnullorum* (inquit) *ex societate sententia, in rebus præsertim ad mores spectantibus, plus nimio libera, non modò periculum est, ne ipsam euertant; sed ne Ecclesiæ etiam Dei vniuersæ insignia afferant detrimenta. Omni itaque studio perficiant; vt qui docent, scribuntur* minimè hac regula, & *norma delectu sententiarum vtantur.* Tueri

M. Vitelleschi ep. 2. Circul.

niquis potest: Probabilis est: Auctore non caret: *verùm ad eas sententias accedant, quæ tutiores, quæ grauiorum, maiorisq; nominis Doctorum suffragijs sunt frequentatæ; quæ bonis moribus conducunt magis; quæ denique pietatem alere, & prodesse queunt* (nota) *non vastare, non perdere; quoniam verò constitutiones, decreta, regulas probè callent de S. Thoma sequendo; non prouehendis ad Cathedras, ac etiam remouendis, qui huiusmodi Doctrinam parui facere, aut cordi non habere præ se ferunt: præsertim si nouitatum* (nota) *amantes deprehendantur, qui nulla sunt ratione ferendi, reliquum mihi propterea nihil est, nisi; vt ipsa seruentur, vti maximi* (nota) *rem momenti, vt quàm ardentissimè possunt vrgere.* Consonat his sensibus Religio magni Dominici illustrissima meritis, & doctrinis, quæ anno 1656. in comitijs Generalibus ita sanxit: *Nostri professores caueāt ab omni pruritu exoticarum, minusq; cum genuina litera Sancti Thomæ cohærentium opinionum, tàm in Philosophicis, quàm in Theologicis: Præcipuè verò in moralibus, vbi pretium de salute, ac indemnitate animarum, agitur. In his porrò studeant omni cautela euitare opiniones laxas, nouas, & parum tutas. Abstineantq; à paradoxis, ac monstris recentium placitorum, ac problematum, quæ magis vanitati, & periculosæ ostentationi militant, quam veritati.*

Pijssimi, ac prudentissimi hi viri videntur edocti fuisse à Sancto Ireneo Martyre, qui ad hanc rem sic scribit: *Cæcis cæca confabulantes, secundum cæcitatem ipsorum: languentibus autem secundum languores ipsorum, & errantibus secundùm errorem eorum: hoc non est sanantium, nec viuificantium: sed magis grauantium, & vrgentium ignorantiam ipsorum: & multis verior his lex inuenitur. Maledictum dicens omnem, qui in errorem mittat cæcum in via. Qui enim adinuentionem missi erant errantium Apostoli, & ad visionem eorum, qui non videbant, & ad medicinam languentium, vtique non secundum præsentem opinionem colloquebantur eis; sed secundum veritatis manifestationem; nec enim quilibet homines rectè facient, si cœcos iam, iamque per præcipitium ferri incipientes adhortentur insistere illi periculosissimæ viæ, quasi veræ, rectæ, & quasi benè peruenturi sint; quis autem Medicus volens curare ægrotum, facit secundum concupiscentias ægrotantis, & non secundum quod aptum est medicinæ? Quoniam autem Dominus Medicus venit eorum, qui se malè habent, ipse testificatur dicens: Non est opus sanis Medicus; sed malè habentibus. Agnitionem verò faciebat Dominus suis discipulis, per quam, & curabat laborantes, & peccatores à peccato coercebat. Non igitur iam secundum pristinam opinionem loquebatur eis, neque secundum suspicionem interrogantium respondebat eis; sed secundum Doctrinam Saluatorem, sine Hipocrisi, & sine personæ acceptione.*

VII. *S. Iren lib. 3. c. 5. adu. Hæreses.* *Deuter. c. 27.*

Hisce

VIII. Hisce omnibus subscribit S. Bonauentura sic: *Dubia interpretatio praecepti est periculosa: sicut Fons semiputridus aquae praecipitis, & profunda, de quo dubium est, an sub transeunte corruat. Velut si is, qui pro Christo maiora certamina subire decreuit, & omnia reliquit in saeculo, se periculo committeret, pro modico motu propria voluntatis, vel pro paruo commodo in incerta opinione sua, vel alterius: vt si Deus approbet illam opinionem, euadat sine lucro meriti, si autem reprobet eam, damnetur; maximè cum tales opiniones quandoque periculosiores sunt, quàm aperta transgressiones; quia vbi scit homo se delinquere, indè facilè corrigitur: vbi autem nescit se peccare, & insuper credit sibi licere, indè nec in morte purè conuertitur, propter falsam spem, quòd fortè licuerit, vel minus in eo peccauerit, baculo arundineo, & confracto innitens.* Potuisset hic S. Doctor inserere sententiam Antemij apud Baronium: *Grandis* (ait) *cautio est aduersarij animum cognouisse. Etenim hostem sentijsse,* superasse est.

S. Bonauent. opusc. tom. 2. de Processu Relig. process. 3. c. 3.

Baron. ann. 471. n. 25.

IX. Lazarum Promotores opinionum videntur sibi, esse liberatores animarum ab oneribus obligationum conscientiae propter duritiam eorum, qui praesunt: sicut Moyses liberauit virga Israelitas à seruitute, ac oneribus Egyptiorum, ac eosdem virga duxit in terram promissionis lacte, ac melle manantem: sic & hi. Vnde de quodam sigillatim dictum fertur: *Ecce, qui tollit peccata mundi*, tollendo nimirum suis opinionibus veluti Virga Moysis obligationem legis: quia *vbi non est lex, nec praeuaricatio*: sed hoc in primis tacita quaedam videtur censura Diuini, humanique legislatoris, quod vel ignoret quid subditis expediat, quidve possint: vel si non ignorans, tacitè arguuntur, quòd visceribus pietatis, ac patris affectu careant: sed veluti Tyranni, subditorum non misereuntur, imponentes eis *onera grauia* (vt Farao, Fariseique) & *importabilia*; quod cogitare nihil scelestius. Verùm onus legis non grauat: sed leuat; vel si grauat, grauat corpus; eiusq; inordinatos appetitus, qui grauant spiritum: ne rationem, ac Diuini spiritus ductum sequatur; vt inquit sapiens: *Corpus, quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio impedit sensum, multa cogitantem*, & leuat spiritum ab oneribus peccatorum, ac passionum, quae: *sicut onus graua grauata sunt super me*: ait Dauid, & propterea dicebat quoque Iob: *Factus sum mihi metipsi grauis*: Hinc Ecclesia optimè à Deo edocta, ità canit: de lege Ieiunij: *qui corporali ieiunio, vitia comprimis, mentem eleuas*: qui igitur exonerat obligatione legum hominem, onerat eumdem proprijs appetitibus, ac aufert qui volanti pennas ad volandum, Currui Rotas: vt iam diximus: Nec terreat nos repugnans sensus, naturaeque deprauata conditio: quia *benedictionem dabit legislator*, & qui iubet, dabit & vires (vt inquit Dauid) *Deus Israel ipse dabit virtutem, & fortitudinem plebi suae.*

S. Paul. Rom. c. 4.

Sap. c. 9.

Psalm. 37.

Iob. c. 7.

Psal. 83.

Psal. 67.

X. Opinio igitur laxa periculosa est in primis: quia veritatis cognitionem.

nem diligenter non inquirit, quam tamen tenetur, & posset, melius percunctari: vndè peccat culpabili ignorantia, & possemus de huiusmo li cum Dauid dicere: *Noluit intelligere; vt benè ageret*. Secundò periculosa est huiusmodi opinio laxa. Quia in sinu cordis fouet ipsum naturæ lapsæ sensum, ac amorem, qui venenum est animæ (vt dicebat Seraphica illa B. Catharina Genuensis) & in Calice aureo benignioris opinionis (vt aiunt) propinatur mortalibus potio lethalis. Vt autem magis pateat quod laxæ opiniones, si non abrogant mandata, saltem eis derogant, enumerabantur, quæ occurrunt absurda modernæ Theologiæ inferius.

Psal. 35.

XI. Demum sicut sanguisugæ duæ sunt filiæ: quæ semper dicunt *affer, affer*, & instaurabiles est ignis, & nûquam dicit *sufficit*: vt ait Salomon: Sic concupiscentiæ hominis semper dicunt *affer, affer*, & ignis cupiditatis nunquam dicit *sufficit*: vt dicit Isaias: *Non est finis thesaurorum eius*: & Salomon: *Non saturatur oculus visu; nec auris auditu impletur*: vnde canunt etiam quidam; *Quo plus sunt pota, plus sitiuntur aquæ*: *Item, Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit*; Idcirco monet Ecclesiasticis: *Post Concupiscentias tuas non eas*. Ergo sicut, qui ligna igni ministrat, magis exardescit ignis; sic qui placentia sensibus concedit, magis sensus insolescunt: Nam extinguitur ignis, si ei subtrahitur materia, vel aqua apponitur, sic minuitur concupiscentia, si ei quod placet, negatur, vel quod displicet, imponitur; *mortificate* igitur *membra vestra* (ait S. Paulus) per obseruantiam legis; eo magis, quoniam si quis pro Deo operatur, à Deo maiorem gratiæ vim recipit, qua dominatur appetitibus, non autem laxitate eos domat. *Anima enim operantium, impinguabitur*, & *habenti dabitur*: è contra: *propter frigus piger arare noluit. mendicabit ergo astate, & non dabitur illi: Cogitationes robusti semper in abundantia: omnis autem piger semper in egestate erit*.

Prouerb. c. 30. *Isai. c. 2.* *Ecclesi. c. 1.* *Eccli. c. 18.* *S. Paul. Colossi. c. 3.* *Prouerb. cap. 13.* *S. Matth. c. 25.* *Prouerb. c. 20.* *Prouerb. c. 21.*

FLOS VIII.

Pseudo Probabilia.

I. Contrariorum *eadem est disciplina*, & *opposita iuxta se posita, magis elucescunt* (inquiunt Philosophi cum Aristotele) & idcircò agendum singillatim de Pseudo probabilibus, quæ apparent esse probabilia, & talia non sunt: Nam non omne, quod lucet, est aurum: vulgò dicitur: nec omne, quod splendet, est ignis: nam lampiris, seu noctiluca videtur volatilis lucerna, ac stellula volans, & nihilominus minimum volatile est nocturni temporis: multa enim præ se ferunt spe-

S.Hieron.l.2. epist. 15. speciem vnius, & sunt ex Diametro diuersa: sic *venena* (ait S.Hieronymus) *non dantur nisi melle circumlita, & vitia non decipiunt nisi sub specie, vmbraq; virtutum. Nam & ipse Satanas* (ait D.Paulus) D. Paul. Corinth.2.c.11. *transfigurat se in Angelum lucis, vt fallat*. Quamobrem etiam Aristoteles Arist. Top.l.1.c.1. monet dicens: *Non omne, quod probabile videtur, etiam probabile est: quandoquidem nihil eorum, quæ videntur probabiliora extrinsecus, & quasi prima specie tale existit omninò id, quod initijs conclusionum fallaciam solet contingere*. Apparentia enim probabilitatis fallax, mater plurium falsarum conclusionum est.

II. Intellectus namque humanus duplici morbo laborat (vt sæpè dicitur.) 1 Ignorantia. 2 Passione; & hinc adulteratur ipsius opinionis, iudicium: vndè (dicit Sapiens) Prouerb.c.14 *est via, quæ videtur homini iusta* (en apparentia probabilitatis,) *nouissima autem eius deducunt ad mortem*, (en deceptio, & damnum;) & iterum dicit: Prouerb.c.12 *via stulti recta in oculis eius; qui autem sapiens est, audit consilia; omnis via viri recta sibi* Prouerb.c.2 *videtur*. Ecce opinio omnis fere probabilis: *appendit autem corda Do-* Prouerb.c.14 *minus*: & ecce iudicium Dei diuersum: *Nam sapiens timet, & declinet à malo*. En & diligentia: *Stultus transilit, & confidit*: en laxitas, hinc idem Salomon profitetur ibidem, quòd, *errant, qui operantur malum*; opinantur se benè agere, & nihilominus malè agunt. S.Thom.1.2. q.58.art.5.q.59.art.2. Nam *affectus corrumpit existimationem* (vt inquit Diuus Thomas Aristot eth. l.3.c.4.l.6.c.5 cum Aristoteles, & cum Platone dicente) Plato l.14 de legib.Dialog.5. *Reuera nimius in seipsum amor, omnium peccatorum omnibus est causa: obcæcatur quippè circa amatum, qui amat. Quapropter, qui se amat, cum se ipsum magis, quam veritatem honorandam putet, quod iustum, bonum, pulchrum sit malè iudicat. Decet sanè eum, qui magnus vir futurus est, neque seipsum, neque sua diligere; sed iuxta semper siue à seipso, seu ab alio gerantur. Ex hoc ipso delicto accidit omnibus, vt ignorantiam suam esse sapientiam opinentur. Hinc fit, vt quamuis nihil* (vt ita dicam) *Sciamus, scire tamen omnia arbitremur*. Hæc Plato, cui Sanctus Franciscus Borgia S.Franc.Borgiæ epist.circul. assentitur cum D. Clemente Papa, quòd *nubes, & fumus* excæcat homines: S Clem Recognit lib En vndè illusio nostri intellectus; & ecce quam verum sit, quòd non omne, quod videtur probabile, probabile est. S.Marc.c.13. Ergò aperiendi oculi. *Videte, & vigilate*: inquit ipsemet Christus.

III. Propterea monet iterum sapiens, dicendo. Sapient.c.4. *Oculi tui videant recta, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos*. Vti explicant Diuus Hieronymus ibidem, & Diuus Thomas. D.Thom.2.2.q.55.art.3. *Multa siquidem* (inquit S. Cirillus) S.Cirill.l.1. Apol.mora.c.3. *cautela in credendo adhibenda est, & rei veritas omni diligentia inquirenda: Certè stultissimum est citò credere, & periculosum post leuem credulitatem citius moueri*: quare filium, monuit Dauid dicens: Dauid.Reg.3.c.2. *Intelligas vniuersa quæ facis, & quocumque*

te verteris; & filius alios sic quoque monet: *Sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebit*: qua de causa etiam Sanctus Apostolus Ioannes admonet fideles: *Nolite omni spiritui credere; sed probate si spiritus ex Deo sunt*. *Error enim* (ait Sanctus Ireneus Martyr) *secundum semetipsum non ostenditur: ne denudatus fiat comprehensibilis: suasorio autem cooperimento subdolè adornatus, & ipsa veritate* (ridiculum est dicere) *veriorem semetipsum praestare, vt decipiat exteriori phantasmate rudiores. Cum cõmixtum fuerit aramentum argẽto, quis facilè poterit, rudis cum sit, hoc probare?* Propterea admonuit Apostolos, & Discipulos ipsemet Dei Filius, dicendo: *Estote boni Trapezitæ, seu probati nummularij*: vt refert etiam Baronius: hi namque nummos examinant, nec leuiter acceptant, sed probant: sic & vos (inquit S. Paulus) *omnia probate, quod bonum est, tenete*: *efficiamini siquidem* (inquit Clemens Alexandrinus) *probi Trapezitæ, alia siquidem reprobantes, quod autem bonum est tenentes*.

Eccli. c.32. *S.Ioann.1.c.4* *S.Iren. Praef. lib. 1. aduersus Haereses.* *Baron. ann. 34.n.223.* *S.Paul.Thessal.1.c.5.* *Clement. Alex. lib. 1. Stromat. circa finem.*

IV. Sapienter propterea sequentem propositionem damnat Innocentius XI. est autem hæc. *Generatim, dum probabilitate, seu intrinseca, seu extrinseca, quantumuis tenui modo à probabilitatis finibus non exeatur, confisi, aliquid agimus, semper prudenter agimus*: quasi omne, quod videtur, esse tale, sit tale, ac quod apparet esse verum, semper sit verum: contradicta superius.

Innoc. XI. Propos. 3.

V. Hisce pseudoprobabilibus componitur *Theologia Sophistica* modernorũ Casistarũ, quæ *nihil est aliud, quã Ars inuestigatrix colorum, quibus, quod cuiq; libet, coloretur, vt liceat*: sicuti è contra *sana Theologia est veritatis studium, & notitia, qua cuiq; ostenditur, quod licet, vt libeat; & ex superioribus Radicibus oritur; sicuti Sophistica ex sequentibus prodit*.

FLOS IX.

Gradus Pseudo probabilitatis, seu Censuræ propositionum.

I. BOnum *est finiti: malum verò infiniti: & rectè agere vnicè* (dicebat apud Aristotelẽ quidã Philosophus.) Homo scilicet *vno modo bonus est; multisq; nefandus*; *etenim bonum est ex integra causa: malum verò ex singulis defectibus*: explicat S. Dionisius Areopagita: eodẽ ferè pacto differendum videtur de veritate. Veritas est imago relatiua ad suum exemplar, cui omninò respondere debet: nam Imago si vel lineamentum, vel colorem vnum exemplaris non exprimat; Imago verè non est: nam *veritas* (inquit Cornelius à Lapide) *consistit in puncto, in indiuisibili*. Hinc veritas doctrinæ suis prorsus debet cohærere Principijs. Veritas vitæ, legibus penitus conformari: vita enim nostra veluti pictura est, quæ præcepta virtutum, tamquam exemplar, ex-

Arist. Eth. l. 2.c.6. *S.Dionis. de Diuin. nom. c.4.§.31.* *Cornel. in ep. ad Philip.c.3.n.39.*

exprimere debet. Quemadmodum autem malum ex singulis defectibus, sic & falsum ex singulis, quæ vel doctrinæ, vel vitæ desunt, quæ adesse oporteret, procedit.

II. Sermo, ac propositio est etiam vti Imago, si sermo respondeat doctrinæ Principijs, ac Præceptis virtutum; erit sermo, locutioque vera: sin autem dissentiat, erit falsus: & cum in doctrinis plures sint veritates peculiares, & in moralibus plura sint præcepta virtutum quibus, & consentaneus sermo, & conformis debet esse vitæ praxis: sic, si aduersabitur vni, vel alteri sermo, varias sortietur censuras, & qualificabitur diuersimodè propositio, vel quòd sit imprudēs, ac improbabilis, &c. Sunt igitur plures gradus Pseudoprobabilitatis, seu plures sunt propositionum Censuræ, quas ascendendo à leuioribus ad grauiores, sic recensentur apud Melchiorcanum, Cæsarem Carenam, & Ioannem Caramuelem.

Canus. de locis Theolog. lib. 2. c. 10. Carena de off. Inquisit. part. 2. c. 16. Caramuel Theol. ration. lib. 3. n. 406.

1 Probabilitas pluribus, & ad minimum duobus, spectata sapientiæ viris, nititur: vt dictum est supra, quare si vno tantùm nitatur, non probabilis, sed improbabilis erit, quæ si vtrinque sit æquè dubia, Problematica, dici videtur.

2 Periculosa, quæ accedit ad errorem, & ad peccatum. Periculum enim est timendæ rei (cuiusmodi est peccatum) appropinquatio, & accessus, & ideò eius praxis periculo approximat operantem.

3 Scandalosa, qua quis proximo labendi præbet occasionem, ac ponit pedibus offendiculum, & viatori foueam fodit.

4 Piarum aurium offensiua, cuius auditio pijs viris displicet.

5 Malè sonans, quæ in se bona est: sed ex adiunctis circumstantijs, malè sonat. V.g. Fides iustificat, quæ ex circumstantia præsenti, quod Caluinistæ totum tribuunt fidei, malè sonat.

6 Sapiens Hæresim, quæ in se mala: sed ex adiunctis potest esse bona: v.g. Biblia sacra sunt falsa; in se est propositio mala; sed si dicatur de particulari Biblia corrupta, erit bona.

7 Temeraria, quæ absque graui fundamento aliquid graue, & consulto præsumit asserere.

8 Erronea, quæ veritati (nondum tamen ab Ecclesia definitæ) repugnat. Est autem error aliud pro alio putare, actus scilicet intellectus obiecto deformis: sicut Ignorantia est carentia actus, vt docet D. Augustinus apud Gratianum.

Gratian. dist. 39. c. 31. quāuis.

9 Iniuriosa, quæ alicui statui, vel graui personæ detrahit. Schismatica, quæ fouet in Ecclesia dissensionem, & seditiosa in Populis.

10 Blasphęma, quæ Deo, vel Sanctis attribuit, quod non est attribuendum, vel non tribuit, attribuendum.

11 Hæretica, quæ veritati manifestæ, ac ab Ecclesiæ definitæ aduersatur.

12 Qui plures optat scire propositionum censuras, ad citatos con-

confugiat auctores. Nobis hæc sufficiant.

Qui has, similesque loquuntur propositiones, *vaniloqui, & seductores* a Diuo Paulo dicuntur. Propositiones verò hisce notis carentes, sunt sana Doctrina, ad quem idem Apostolus hortatur Titum, sic scribens: *Tu autem loquere, quæ decent sanam Doctrinam. In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in grauitate, verbum sanum, irreprehensibile; vt is, qui ex aduerso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.* D. Paul. Tit. c. 1. D. Paul. Tit. c. 2.

FLOS X.

Pseudo-probabilium Radices.

RAdix Sapientiæ, cui reuelata est, eidem reuelatur erroris radix. Nam (vt dictum est) *contrariorum eadem est disciplina*, vt ait Aristoteles: de hac radice dici potest, quod illa sit, de qua Moyses dixit; *Radix germinans* fel. Verum hæc Radix: non vna; sed multiplex est. Prima autem Deuter. c. 17. 29.

I. *Radix erroris est lex male intellecta*, contra regulas superius allatas, & Radices: sicuti etiam est Scriptura Sacra, defectu legentium: vndè inquit D. Petrus de Epistolis D. Pauli: *sunt quodam difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles deprauant, sicut & cæteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem*; & ideò idem D. Petrus apud Sanctum Clementem Papam, & Martyrem, sic loquitur: *Multas, vt video ingeniosi homines ex his, quæ legunt, verisimilitudines capiunt, & ideò diligenter obseruandum est, vt lex Dei, cum legitur, non secundum proprij ingenij intelligentiam, legatur* (nota, an pro modernis Theologis intelligi iure possit): *sunt enim multa verba in Scripturis Diuinis, quæ possunt trahi ad suum sensum, quem sibi vnusquisque sponte præsumpsit; quod fieri non oportet. Non enim sensum, quem extrinsecus attuleris alienum, & extraneum, debes quærere, quem ex Scripturarum auctoritate confirmes; sed ex ipsis Scripturis sensum capere veritatis: & ideò oportet ab eo intelligentiam discere Scripturarum, qui eum à maioribus secundum veritatem sibi traditam, seruat. Vt & ipse possit ea, quæ recta suscepit, competenter asserere*: Hæc eadem sunt apud Gratianum, & S. Vincentius Lerinenses eadē sentit. Caueant igitur, qui cogunt textū loqui iuxta spiritū & conceptum suum: nec audiunt maiorum declarationes: sed proprios sensus intrudunt, & supponunt pro legibus; eosque legis colore prætendunt. Vide ad hanc rem etiam Gratianum. Idem quoque solet accidere in legendis, ac citandis libris aliorum Auctorum: (vt dicetur infra) S. Clement. Recogit. l. 10. D. Petrus ep. 2. c. 3. S. Clement. Recognit. l. 10. post med. Gratian. distinct. 37. relatum. Vincent. ser. Commonit. 1. c. 35. 36. 37. Gratian distin. 37. c. 3. 4. & dist. 45. c. 18.

ità

in fol.fl.7. Esdra lib.2. c.6. ità vt possimus cùm Nehemia dicere citantibus: *Non est factum secundum verba hæc, quæ loqueris: de corde enim tuo tù componis hæc.*

II. Caram.Theolog.Ration. lib.8. n.899. *Principia supposita pro certis*, sed reipsa solùm apparentia: vndè sic scribit Dominus Caramuel: *languent artes: laborant nugis disciplinæ, quòd veterum hipotheses, quas ipsi statuerunt leuiter, nostrates admiserunt inconsideratè. Nulla est facultas, quæ non habeat multa principia valdè dubia; aliqua apertè falsa.* Cuiusmodi esse videtur Recentiorum Casistarum, Principium, nimirum: *qui sequitur opinionem probabilem, relicta probabiliore, prudenter operatur, & similia.*

III. Car.Theol. fundam.p.1. n.789. *Ratiocinatio non legitimè deducta* iuxta regulas ritè ratiocinandi præscriptas a logica, non tamen scrupolosa: sed accommodata subiectæ materiæ; vt monet Dominus Caramuel dicens. *Præter Bonifacij regulas sunt multa etiam Axiomata, quæ vocantur Theologica, quòd ipsis Theologi vtantur; aut etiam interdum abutantur. Video enim ex eisdem frequenter Axiomatibus diuersas, aut etiam aduersas consequentias deduci, quæ non possunt sine præmissarum abusu.*

IV. l.nemo C.de sententia & interlocut. Gratian.dist. 9.c.11. *Argumentatio ab exemplo* (nam inquit Imperator) *legibus, non exemplis iudicandum est: Nec quid factum sit* (ait Pontifex) *sed quo erat faciendum, inspicere, debemus*, & sana ratio etiam exemplis anteponenda est; vt inquit S. Augustinus apud Gratianum: sicuti si quis pro scrupolosis scribat viuendi regulas, hæ non erunt trahendæ in exemplum pro liberioribus in ratione viuendi; quòd tamen vsu-venit. Etenim ipsæ leges, non exempla sunt regula, ac mensura nobis proposita ad agendum. Insuper claudicat argumentatio ab exemplo; quia vnum indiuiduum, vnumque factum, ac casus, quamuis in tot sæpè conueniat, vt videatur esse omninò idem casus, & indiuiduum; nihilominus indiuidua semper sunt numero diuersa, & aliqua circunstantia, vel circunstantiarum varia combinatione, differunt; adeò vt sicut riuulus ex minerali scatens fonte, quò plus decurrit, eò magis amittit fontis virtutem: Sic argumentatio ab exemplis, & ex vno ad aliud deducta, variatur; ità vt *paruus error in principio in fine fit maximus* sicut si duæ lineæ para lellæ, vna ab alia secedat in principio, nulla videatur distantia, at procedendo magis deindè distat: sicut Angeli, quorum infimis superioris Hierarchiæ coniungitur supremus alterius ordinis, & tandem maxima elucet differentia inter Seraphim, & Angelos inferiores: & sicut exemplari minus est exemplum; ità exemplum minus est exemplo, & sicut Imago inferior est originali, & imago imagiuis semper imperfectior, adeò vt decrescat similitudo, & procedendo dissimilis tandem fiat exemplari.

V. Arist. Top. lib.1.c.1. Imper l.natura.ff.de verb. signif. *Moralia nimis scholasticè, imò & sophisticè disceptantur*: vndè oritur Sillogismus sophisticus (vt inquit Aristoteles) *captiosus, litigiosus, fallax, ac cauillatorius*, & præsertim (ait Imperator) ex propositionibus per se notis, ac veris extenditur sensim ratiocinatio ad falsas: *Natura*

turam namque cauillationis, quam Græci ſophiſma appellauerunt, hæc eſt; vt ab euidenter veris per breuiſſimas mutationes diſputatio ad ea, quæ euidenter falſa ſunt, perducatur: Verùm *moralia moraliter non metaphiſicè, aut mathematicè ſunt tractanda*: ſecus prodit *cauillatoria iuris prudentia*, & ſophiſtica Theologia, de qua B. Iacoponus Tudertinus dicit, quòd quam plures damnat, & idcircò ſanctè à Summis Pontificibus in dies damnatur; & hi videntur eſſe, de quibus dicit S. Clemens *non veritatis, ſed iactantiæ ſectatores, qui veritatem, non in ſimplicibus verbis: ſed in verſutis, & callidis habitare creditis, & innumerabilia verborum profertis, vnius verbi nequaquam pretio penſitanda*; *Nunquam enim* (dicit Arnobius :) *veritas ſectata eſt fucum*: nam ſicut Simum, & Aquilinum, ſi nimis vel intendatur, vel remittatur, nec naſus videatur (ait Ariſtoteles) ſic moralis, & metaphiſica ſe habent. Volunt iſti vbi ſenſus eſt, & eſſe debet planus, litteralis, & Hyſtoricus, quærere myſteria, & velut Origenes (vt innuit S. Vincentius Linenſis:) omnia eſſe quodammodo allegorica, & quod ſignificent diuerſa, quàm ſonent; & tandem Metaphyſicam doceri volunt, vbi aperta, & ſana traditur viuendi regula; quos & ipſe D. Paulus admonet: *Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem*: vndè etiam ipſemet Spiritus Sanctus indicit, quòd (vt innuimus ſuprà) *qui ſophiſticè loquitur odibilis eſt*; quem verſiculum ſic commentatur Cornelius à Lapide: *Conſiliarius, Doctor, vel quilibet alius, qui ſophiſticè; ideſt, captiosè, ambiguè, inſidiosè, deceptoriè loquitur, hic odibilis eſt Deo, Angelis, & hominibus, quibus chara eſt veritas, ſimplicitas, fidelitas; ſapientes verò candido, puro, & ſimplici ſermone, ſuæ mentis conceptus, ſuamque ſapientiam enunciant, ſapientiæq; per rationes demonſtratiuas, vel probabiles puram veritatem indagant, ſuiſque diſcipulis proponunt*.

B. Iacop. l. Satir. 1. — S. Clem. l. 1. Recogn. circa princ. — Arnob. l. 1. aduerſ. Gentiles. — Ariſt. Rhetor lib. 1. c. 4. — S. Vincent. commonit. 1. c. 23. & Baron. ann. 256 n. 46. — Eccli. c. 37. verſ. 23. — Cornel. comment. in Eccli. c. 34. verſ. 17. — Vide ſup. Prælud. n. 16.

VI. Chriſtiani namque hominis profeſſio eſt ſimplicitas; vt exẽplo Chriſti oſtendit S. Iuſtinus Martyr: *Breues eius* (ait) *& compendioſi fuere ſermones, non enim Sophiſta, & Cauillator extitit: ideò virtus Dei, ratio, & verbũ eius fuit. Non amat veritas angulos* (ait S. Bernardus) *in medio ſtat*. Idem repetit S. Bonauentura: vndè Tertullianus, ſic ſcribit: *noſtra inſtitutio de porticu Salomonis eſt, qui & ipſe tradiderat Dominum in ſimplicitate cordis eſſe quærendum*; Filiuſq; Salomon à Patre Dauid didicit, qui Deo ſic confitebatur: *ſcio Deus meus, quod probas corda, & ſimplicitatẽ diligas: vndè & ego in ſimplicitate cordis mei lætus obtuli vniuerſa hæc*. Hinc reſcripſit etiã Adrianus Papa apud Gratianũ. *Regnũ Dei in ſimplicitate Fidei eſt, non in contentione ſermonis*, & idcircò ipſemet Chriſtus reuelauit S. Birgittæ, ac iuſſit, vt moneret quemdã Regẽ dicens: *caueat præcipuè, ne nouas adinuentiones, et ſubtilitates inducat*: quod exẽplo cuiuſdã ſimplicis Chriſtiani in magna Synodo Nicena cõfirmatur: ſic reſpõdenti Philoſopho Gẽtili: *Deus dedit no*

S. Iuſtin. Apolog. 1. pro Chriſtianis. — S. Bernard. ſerm. 6. de Aſcẽſ. Dom. — S. Bon. opuſc. tom. 2. de Proceſ. Relig. pro. 6. c. 28 — Tertul. l. de preſcript. c. 7 — Sap. c. 1. — Paralipom. 1 c. 29. — Gratian. diſt diſt. 37. c. 6. — S. Birgit. reu extrau. c. 73.

Baron. ann. 325. n. 45. Baron. ann. 325. n. 2.

bis mentem apertam ac ſimplicem, vt credamus non vt diſputemus. Idē ferè dixit S. Spiridion ſimplex, ac Paſtor ouium, & animarum eodem tempore, & loco. Hinc iuxtè occurrit nouis commentis, & conqueritur Summus Pontifex Alexander VII. quod noſtra tempeſtate: *In rebus ad conſcientiam pertinentibus, modus opinandi irrepſit alienus omninò ab Euangelica ſimplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem ſi pro recta regula fideles in praxi ſequerentur, ingens eruptura eſſet Chriſtianæ vitæ corruptela.* Nam ſpiritus bonus Dei ipſe eſt, qui corda fidelium illuſtratione docet, & docendo deducit in viam rectam; hic autem non inuenitur ab his, qui tentant illum curioſis cogitationibus; *ſed cum ſimplicibus ſermocinatio eius. Nec mirum* (inquit S. Franciſcus Borgia) *ſit, ibi abeſſe communicationem, vbi non eſt ſimplicitas.*

Prouerb. c. 3. S. Borgia ep. Com. n. 12.

VII. Præciſiones, ac Reflexiones, quæ in ſpeculatiuis proſunt, in practicis ſæpius fallunt. Actus enim indifferentes ſuapte natura, vel in ſpecie, ſi coniungantur hic, & nunc alicui circunſtantiæ malæ, deſinunt eſt indifferentes, & fiunt mali ſimpliciter: quia actu hic, & nunc ſunt affecti tali circunſtantia, quæ determinat eorum indifferentiam ad malum: *malum enim ex ſingulis defectibus*. Ergò non erunt amplius conſiderandi, ac iudicandi tamquam indifferentes; quia iam ſunt re vera determinati, & errant, qui determinatum iudicaret, indifferens: nam iudicium verum eſt, quando conformatur rei: *ab eo enim* (ait Ariſtoteles) *quod res eſt, vel non eſt, oratio dicitur vera, vel falſa*; V.G. Ieiunare eſt per ſe bonum: eleemoſynam dare ſimiliter bonum, attamen ſi in praxi, & de facto fiant ob vanam gloriam, erunt actus reprehenſibiles, ſicut Phariſæorum. Item comedere, indiferens eſt; ſi nihilominus fiat cum ſcandalo puſillorum, malum erit: vt ait S. Paulus: hinc ſapienter Pontifex damnat ſequentem propoſitionem. *Famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adiuuat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandam virginem, & multoties eidem ſubſeruit deferendo ſcalam, aperiendo ianuam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino malè tractetur, ne toruis oculis aſpiciatur, ne domo expellatur*: Quia non ſunt facienda mala vt veniant bona; nec vlla eſt vtilitas, quæ peccato damnum compenſet: vt dicetur iterum.

S. Paul. Rom. c. 14.

Propoſit. 51. Innoc. XI.

FLOS

FLOS XI.

Aliæ Radices Pseudo probabilium peiores prioribus.

VT hominis ægritudo sanetur, perquirenda est morbi causa, vt hæc remoueatur: *nam cessante causa, cessat, & effectus*, inquit etiam Summus Pontifex: sic, vt mentis errores sanentur, eorumdem est origo inuestiganda. Quare hic alij peiores prioribus radices patefiunt. *Pontif. c. de pœnitent. cum infirmitas.*

I. *Initium omnis peccati est superbia* (inquit Sapiens) Sic omnium ferè errorum intellectus mater est præsumptio: hæc quam plures excæcat (aiebat B.Catharina Genuensis illustratissima à Deo, miris cęlestis sapientiæ splendoribus, & ab hominibus illustrata insignibus encomijs) nam *scientia inflat* (subdit S.Paulus) & vertiginem efficit, & quæ moderata decorat, nimia dedecorat (vt inquit Ezechiel): *Perdidisti sapientiam in decore tuo*: vndè qui nimis scire se iactant, stupidi fiunt; propterеà (inquit sapiens) *ne plus sapias, quam necesse est, ne obstupescas*: cui subscribit S. Gregorius Papa: *prudentiam suam* (ait) *plurimam ostendunt, qui videri præ alijs prudentiores appetunt. Vnde fit plerumque, vt cum moderatè sapere nesciunt, etiam fatua loquantur.* Conantur tamen dogmata legibus cōtraria, legibus ipsis velare, & tamquam legibus consentanea venditare, & sub nomine, ac colore legis, suas opiniones docent; & idcircò apud Ieremiam dicunt: *Sapientes nos sumus, & lex Domini nobiscū est*: vti faciebant Seniores Iudeorum, & Pharisei. *Seniorum enim* (inquit S.Ireneus) *ipsorum traditio, quam ex lege obseruare fingebant, contraria erat legi, quæ data est per Moysem. Propter hoc, & Isaias ait caupones tui miscent vinum aqua; ostendens quòd austero Dei præcepto, miscerent Seniores aquatam traditionem, idest aggredientes adulteram legem, & contrariam legi, sicut & Dominus fecit manifestum, dicens eis: quare vos transgredimini præceptum Dei, propter traditionem vestram? Non solum autem per præuaricationem frustati sunt legem Dei, miscentes vinum aqua; sed & suam legem contrariò statuerunt, quæ vsque adbuc Pharisaica vocatur. In qua quædam quidem auferunt, quædam verò addunt, quædā autem quemadmodum volunt, interpretantur, quibus vtuntur singulariter Magistri eorum.* De istis dixit Ieremias: *Arrogantia tua decepit te, & superbia cordis tui*: cui subdit S.Paulus: *dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Nā* (inquit Sapiens) *superbus, & arrogans vocatur indoctus.*

Eccli. c. 10. B. Cathar. Illust. P. 3. c. 34. S. Paul. Corinth 1. c. 8. Ezechiel c. 28. Eccles. c. 7. S Gregor. moral. lib. 17. c. 11. Ierem. c. 8. S. Ireneus aduers. Hereses lib. 4. c. 25. Ierem. c. 49. S. Paul. Rom. c. 1. Prouerb. c. 21.

Aliqui sunt, qui plus credunt Magistro, ac Rabbinis, quam Moysi, plus interpreti, quam legislatori: Doctoribus, quàm Superioribus: nam quemadmodum *qui* tetigerit picem, *inquinabitur ab ea, & qui communicauerit superbo, induet superbiam*: sic qui communicauerit, cum homine aliqua opinione affecto, eadem quoque opinione afficietur naturale namque est *opinionibus hominum tangi*: Inquit Seneca: Nam cum *Eccli. c. 13. Senec. ep. 16.*

sint homines eiusdem speciei, easdem solent pati affectiones multò magis si sint eiusdem Gentis; iterum magis, si sint eiusdem Regionis, vel Religionis, vel professionis, veluti etiam Discipulus, ac Magister: affectus namq; facit, vt facilè videatur bonum; quod amatur: & *modicum fermentum totam massam corrumpit*: Hinc dicit Aristoteles, quòd *in quarenda veritate multum valet consuetudo*, & *sicuti consueuimus, ità dignamur dici*; &.de hac veritate legitur exemplum valdè Ecclesiæ perniciosum de Didymo, eiusq; amicis, & asseclis in doctrina Origenis: vt refert Baronius: ad rem hanc sic etiam scribit S. Augustinus.

S. Paul. Cor. 1. c. 5. Galat. c. 5. — Aristot. Metaph. l. 2. c. 3. — Baron. an. 372. n. 94.

III. *Quoniam procliuè est humanum genus, non ex momentis ipsius libidinis; sed potius suæ consuetudinis æstimare peccata, fit plerumq; vt quisque hominum ea tantum culpanda arbitretur, quæ suæ regionis, & temporis homines vituperare, atque damnare consueuerunt, & ea tantùm probanda, atque laudanda, quæ consuetudo eorum, cum quibus viuit, admittit, eoq; contingit, vt si quod scriptura, vel præceperit, quod abhorreret à consuetudine audientium, vel quod non abhorreret, culpauerit, si animum eorum iam verbi vinxit authoritas, figuratam locutionem putent. Non autem præcipit Scriptura, nisi CHARITATEM, nec culpat, nisi cupiditatem, & eo modo informat mores hominum*: *Intelligebam* (diceret etiam nunc S. Clemens Papa, & Martyr) *quòd sententiæ, ac definitiones rerum non pro natura sua, ac veritate causarum; sed pro ingenijs defendentium falsè imaginarentur, aut verè*: hoc idem videtur innuere S. Vincentius Lirinensis.

S. August. de Doctr. Christ. l. 3. c. 10. to. 3 — S. Clem. Recognit. ad Iacob. l. 1. — S. Vincent cōmon. l. c. 25.

IV. Videtur accidere huiusmodi hominibus, sicut cōtingit seruis Saul, qui in medio Prophetarum prophetabãt, & ipsi, sicut etiam ipse Saul. Videtur hi imitari Hæbreos profitentes Doctrinã Thalmud, qui tradit præferendos Doctores Moysis legi: vt refert Sixtus Senensis, & innuit S. Hieronymus, & dixit, ac præcauit ipsemet Christus dicens: *In vanum me colunt docentes Doctrinas, & præcepta hominum*. Etenim audiens quidam damnationum Propositionum à Summis Pontificibus respondit: *Nostri Doctores diuersa docent*; cui alter verè prius dixit: *Ego certissimus sum Christum Filium Dei dedisse claues Regni Cœlorum D. Petro, & Successoribus, non autem eas dedisse tali, vel tali Doctori*. Insuper scio præceptum nobis esse in Scripturis obediendum esse Prępositis, ac Potestatibus sublimioribus; sunt enim ministri, & os Dei Superiores: & illis testatus est, *Qui vos audit, me audit. Qui vos spernit, me spernit*: Qua Deo, eiusque Filio obtemperabo in suo Vicario, ac Legatis. Hanc eandem sententiam profitebatur Sanctus Thomas cum Venerabili Beda apud Baronium. *Maximam habet* (ait Sanctus Thomas) *auctoritatem Ecclesiæ consuetudo, quæ semper est in omnibus æmulanda, quia & ipsa doctrina Catholicorum Doctorum ab Ecclesia auctoritatem habet: vndè magis standum est auctoritati Ecclesiæ, quam auctoritati vel Augustini, vel Hieronymi,* *vel*

Saul. Reg. 1. c. 19. — Sixtus Senen. Bibliot. l. 2. v. traditiones. — S. Hieron. l. 2. Comm. in c. 15. Matth. — Vide infr. F. 10 12. 13 14. 16. & p. 3. Prel. 2. n. 4. — S. Luc. c. 10. — D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 12. — Baron. ann. 34. n. 148.

vel cuiuscumque Doctoris. Audiant moderni Casistæ, & ea re caueant, ne de ipsis dicat Iob. *Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierant vias eius, nec reuersi sunt per semitas eius*. Cum & ipse Caramuel dicat, eo vsque probabiles esse opiniones, quousque à Summo Pontifice, vel sacra Congregatione non fuerint reiectæ. *Iob.c.24. Caram. Theolog. fundam.p.2. n.12. 43. 46.*

FLOS XII.

Doctorum consulta quanti facienda.

Omnis regula generalis patitur ex ceptionem: vt vulgò dicitur: nam generi plures adueniunt diferentiæ, quæ diuersas constituunt species; quamobrem legibus vniuersaliter latis cępit desiderari Doctorum interpretatio: inquit Imperator. Est autem Doctor, qui post exactum in aliqua facultate studium, accipit à competente Principe, potestatem interpretandi emergentes ambiguitates ex Regulis, ac Principijs eiusdem facultatis. Interpretatur enim Doctor, non auctoritatiuè, & iudicialiter; sed scholasticè, & doctrinaliter. Doctor namque à Doctrina dicitur: *omnis autem doctrina* (inquit Aristoteles) *& omnis disciplina discursiua ex praexistenti fit cognitione*. I. *L.necessariò ff. de orig. iur. Aristot. Poster.lib.1.c.1.*

Hinc Summus Pontifex cum Diuo Hieronymo, ac Salomone, quemlibet Doctorem admonet dicens: *Ne innitaris prudentiæ tuæ; prudentiæ suæ innititur, qui ea, quæ sibi agenda, vel dicenda videntur, Patrum Decretis præponit*: quibus & ipse Aristotiles subscribit dicens: *Probatæ leges id maximè vetant, ne quis se legibus sapientiorem velit ostendere*. Non enim Princeps concedit illis pro arbitrio ius condendæ legis: sed ex legibus, quisnam sit legis, ac Legislatoris voluntas, dat declarandi facultatem: nam omnis Doctorum responsio ex præexistentibus debet oriri Radicibus, & eorumdem conclusio, ac consultum debet posse resolui ad illas, tamquam ad principia moralia; secus non esset Doctor, sed illusor, & seductor, & de eiusmodi, ac similibus iterum diceret Ieremias. *Verè mendacium operatus est, stylus mendax scribarum*. Nã sicut Doctrina ex primis principijs veluti riuulus ex fõte deducitur, sic doctrina ipsa debet posse reduci, veluti riuulus ad ipsum fontem: secus non esset sana doctrina: sic etiam docet Aristoteles in Analaticis: nam Methodus tradendæ doctrinæ est duplex. 1. *Cõpositionis*, quandò à fundamentis, ac principijs incipimus, vt ad vlteriora progrediamur. 2. *Resolutionis*, quando ab ipsis Resolutionibus, ac responsis particularibus regredimur, veluti filo Ariadnes, ad prima principia: vt sic ad ianuam scientiæ reuertamur, & agnoscamus, an per ostium intrauerimus, vel aliundè. II. *Pontif. c.Innitaris de Constit. Prouerb.c.3. Aristot.Rhetor.l.1.c.15. Ierem.c.8.*

III. Doctor enim est veluti Cisterna, quæ alieni fontis aquis repletur: vndè eidem dicitur, quòd prius sit *Concha*, quàm sit *Canalis*: vt monet S. Bernardus: prius Cisterna, quæ aliundè repleatur, deindè fiat fons, qui alios repleat: *Bibe aquam* (ait Salomon) *de Cisterna tua, deriuentur fontes .ui foras, & in plateis aquas tuas diuide*. Huic cum D. Paulo indicit S. Vincentius Lerinensis. *Depositum custodi, idest, quod tibi creditum, non quòd à te inuentum est. Aurum accepisti: aurum redde: nolo mihi alia pro alijs subijcias. Intelligatur te exponente illustrius, quod antea obscurius credebatur: eadem, quæ didicisti, doce; vt cum dicas nouè, non dicas noua*. Debet enim cum Christo Doctorum omnium Magistro reuerenter profiteri: *Doctrina mea, non est mea: sed eius, qui misit me. Nam qui a semetipso loquitur, gloriam propriam quærit*. Ergo Doctor si à semetipso non loquitur, & iuxta proprium sensum, nec gloriolam propriam quærit, debet profiteri doctrinam Summi Pontificis mittentis, si Theologus, vel Canonista sit; vel Principis, si Legista. Ipse namque Doctor non est liber legis: sed Index, vt possit cum Michea Propheta dicere: *Indicabo tibi homo quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te*.

S. Bernard. serm. 18. super cantic. Prouerb. c. 5. S. Vincent. commonit. 1. c. 27. S. Ioan. c. 7. Michæ. c. 6.

IV. Monendi igitur sunt iterum Doctores, quòd ipsi debent legem quasi lucernam præferre, eamque ponere super candelabrum explicationis, vt omnes lumen videant, non suarum opinionum: sed lumen sacrarum legum: nam *lucerna pedibus meis verbum tuum* (nota) *& lumen semitis meis*: canebat Dauid. Vnde de quolibet Doctore intelligi potest, quod à S. Ioanne Euangelista dictum est de S. Ioanne Baptista. *Non erat ille lux; sed vt testimonium perhiberet de lumine*: Sic Doctor non est lux, nec ipsius opinio lex: sed veluti testis quid lex iubeat: non est auctor ipse legis: sed interpres. Vtinam ità vsuueniat, nec adsint, qui Doctorali dignitate insigniti, veluti Regio Sigillo donati, hac contra Regem abutantur, suas opiniones legis nomine decorantes, contra ipsius legis sententiam. Cum tamen & ipsa Sanctorum Hieronymi, Augustini, Isidori, & similium dicta Sacris Canonibus sint postponenda (vt scribit Leo Papa apud Gratianum,) cum ab Ecclesia sumant, & ipsi auctoritatis robur: *Numquid igitur* (loquar cum Isaia) *gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea? aut exaltabitur Serra contra eum à quo trahitur? quomodo si eleuatur virga contra eleuantem se, & exaltetur baculus, qui vtique lignum est*. Attendant Recentiores an doctrinali auctoritate inflentur aduersus eleuantem eos; & attendant an imitari videantur Lutherum, qui Danielis verbis gloriabatur dicens: *Spiritus sapientiæ, & intelligentia ampliores inuenta sunt* in me: vti refert Adrianus VI. in Breui ad Ducem Saxoniæ anno 1522. si hæc sentis: *Sapientia tua, & scientia tua hæc decepit te, & dixisti in corde tuo. Ego sum, & præter me non altera* scilicet sapientia. *Arrogantia* siquidem (confirmat Ieremias) *tua decepit te, & superbia cordis tui*.

Psalm. 118. S. Ioan. c. 1. Gratian. dist. 20. c. 1. de libellis. Isai. c. 10. Daniel. c. 5. Isai. c. 47. Ierem. c. 49.

Ergò

Ergò *ne plus sapias quàm necesse est; ne obstupescas*: Monet Ecclesiastes cui respondet Apostolus. *Non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.* Eccli. c. 7. S. P. Rom. c. 12.

V.

Si Doctor Diuinarum rerum scientiam profiteatur *Theologus* nuncupatur; si verò profiteatur Iuris positiui, ac Sacrorum Canonum cognitionem *Canonista* appellatur; si Iuris Cæsarei, ac Imperatoriarum legum notitiam, dicitur *Legista*. Demum si spiritualium rerum, ac interioris hominis peritiam profiteatur, *Pater spiritualis*, *Director*, ac *Dux* spiritualis dicitur. *Theologus* in materia Iuris Diuini tam veteris, quam noui, cæteris Doctoribus præponitur. *Canonista*, in materia Iuris Canonici, ac Pontificij. *Legista* in materia legali, ac Iuris ciuilis. *Vnusquisque enim in sua arte sapiens est* (inquit Ecclesiasticus) & *tractant fabrilia fabri*; cum Poeta vulgus ait. *Sanctus Augustinus præfertur in subtilitatibus ac quæstionibus. S. Hieronymus in translationibus, ac exponendis scripturis. S. Ambrosius in sermonibus. Sanctus Gregorius Papa in moralibus*: ita monet B. Angelus à Clauasio. Eccli. c. 38. B. Angel. summ. Angel. v. opinio.

VI.

Doctor in spiritualibus triplici debet pollere virtute, vt idoneus sit Doctor, & Ductor; ne cęcus cęcum ducens, ambo in foueam cadant (vt aiunt cum Diua Theresia S. Franciscus Salensis, & Ioannes Auila, & dicitur in libro inscripto Italicè B. Catharina Genuensis illustrata) 1. *Scientia* illius facultatis, quam profitetur, veluti Theologiæ moralis. 2. *Prudentia* discernendi particularia, quæ cuique congruunt, quantum, quomodò, quandò, & cum cæteris circumstantijs. 3. *Bonitas morum*, quæ passionum fumum disperdat, & lumen a Deo luminum Patre obtineat, ad discretionem spirituum. Hisce subscribit iterum S. Theresia Seraphica Magistra spiritualium. Prima dos est *rara*. Secunda *rarior*. Tertia *longè rarior*: omnium collectio *rarissima*; vt indicat Spiritus Sanctus dicens: *Consiliarius sit tibi vnus ex mille*; vt explicant Cornelius a Lapide, & Diuus Salesius. Eccli. c. 6. Diuus Salesf. Introduct. part. 1. c. 14

FLOS XIII.

Doctores qui cauendi.

I.

NOn omnis Doctor est doctus; nec omnis doctus est probus: quamobrem vel defectu doctrinæ, vel excessu passionis, aut malitiæ, prodire possunt minus tuta consilia: propterea disertis verbis vnumquemque monet Ecclesiasticus: *A Consiliario serua animam tuam; prius scito, quæ sit illius necessitas, & ipse enim animo suo cogitabit: ne fortè mittat sudem in terram, & dicat tibi: Bona est via tua, & stet* Eccli. c. 37. vers. 9.

 ècon-

S.Matth.c.7. *è contrario videre, quid tibi eueniat*. Sic exponit Cornelius à Lapide ibidem. *Attendite* idcircò (dicit Christus) *à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Hu-
Ierem.c.8. iusmodi Doctores arguebat Ieremias) vt alibi dictum) *quomodò dicitis sapientes nos sumus, & lex Domini nobiscum est: verè mendacium operatus est stylus mendax Scribarum: verbum enim Domini proiecerunt, & sapientia nulla est in eis. A Propheta vsque ad Sacerdotem cuncti faciunt mendacium, dicentes: Pax: Pax: cum non esset Pax:*
Isaias c.30. quibus Isaias quoque sic minatur: *Væ filij desertores* (dicit Dominus,) *vt faceretis consilium, & non ex me, & ordiremini telam, & non per*
V.p.1.Rad. *spiritum meum, vt adderetis peccatum super peccatum*, vt superius diximus.

II. Verùm contra hos Doctores, qui se accommodant hominum inge-
Ezech.c.13. nio, & accommodato sensu (vt dicitur) eis loquuntur, Theologiq; ac-
S.Math.c.15. commodati dici queunt, valdè clamat Ezechiel: similes essent hi Scribis,
S.Marc.c.7. & Pharisæis, quos Christus sic arguit: *quare vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram. In vanum me colunt, docentes doctrinas, & præcepta hominum, relinquentes mandatum Dei, tenetis*
S.Math.c.23. *traditionem hominum. Væ vobis Scribæ & Pharisæi Hypocritæ: quia circuitis mare, & aridam; vt faciatis vnum proselytum; & cum fuerit factus, facitis eum Filium gehennæ duplo quàm vos*; quæruntur sanè asseclæ, Clientes, Filij, discipuliq; spirituales sub nomine salutis æternæ; sed re vera pro aura, aurove. Vtinam nunquam adueniat illa tem-
S.Paul. Timoth.2.c.4. pestas, de qua ad Timotheum scribit Apostolus: *Erit tempus cum sanam Doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coacervabunt sibi Magistros, prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auer-*
Ierem.c.3. *tent, ad fabulas autem conuertentur*: & vtinam semper nobis dies affulgeat, qua per Ieremiam dicit Dominus: *Dabo vobis Pastores iuxtà cor meum, & pascent vos scientia, & doctrina.*

III. Nemo igitur Doctorum sit, qui imitetur Constantium quendam Im-
Baron. ann. 355.n.23. peratorem, qui cum ei opponeret D. Eusebius Vercellensis, Canones Ecclesiæ; ipse respondit. *Quod ego volo pro Canone sit. Me enim sic loquentem sustinent Episcopi Syriæ*; Sic aliqui Recentiores numerant alios complures, qui eos citant, & ideò exigunt, vt eis credatur à cæteris, quasi Canonibus, vt hic Imperator. Caueant tamen ne sint ex illis, de quibus conqueritur Deus per Isaiam dicens. *Transgressi sunt*
Isa.c.24. *leges, mutauerunt ius.*

IV. Vtinam sentirent de seipsis, quemadmodum de seipso sensit celeber-
Caiet. in præfat. cõment. primæ part. D.Thomæ. rimus Thomas de Vio Cardinalis Caietanus sic scribens: *Omnes moneo, vt dictorum tantùm rationes videant; atque examinent: & sic acquiescant, vel refutent. Non enim tanti sum, nec sic arrogans: vt meam proponam auctoritatem: sed eatenus dico hic, & vbique, quatenus reddita ratio testatur. Propterea vbi defecero, Correctori, vt adiutori,*

tori,

tori, gratias agam. Sequutus est Cardinalis iste exempla Sanctorum Augustini, & Hieronymi (vt refert Gratianus distinct. 9. ferè tota) & Hieronymus præsertim, qui cum consuleretur à Summo Pontifice Damaso, nihilominus ipse Constantinopolim perrexit, vt S. Gregor. Nazianzenum, ac Dydimum consuleret (vt etiam refert Baronius. *Baron. ann. 379. n. 17.*

V. Non abs re erit sensum Cornelij à Lapide hic referre circa Doctorum sententias, & electionem; sic enim scribit: *Error* (inquit) *in fide est Atheismus, Paganismus, Saracenismus, Hæresis. Atheo enim Atheismus; Pagano Paganismus; Saraceno, Saracenismus. Hæretico hæresis videtur recta fides, rectaq; via ad salutem: at nouissima eius ducunt ad mortem, & gehennam: Error in moribus est, quo quis licitum putat, & honestum, legique Dei conforme, quod difforme est, inhonestum, & illicitum. Id autem crebrò accidit* (nota) *cum quis nimis indulget, & credit iudicio, vel suo, vel imperitorum, aut prauorum* Consiliariorum, *Magistrorum, Confessariorum* etc. *quare tacitè hic monet Salomon; ne quis confidat suo iudicio, vel aliorum, nisi nouerit eos peritos esse, & probos. Imprudens enim, & infelix est, qui sequens ductum malorum Consiliariorum, vel Confessariorum, rogatus: quo vadis?* Respondet. *Quo isti me ducunt: isti enim se, suosque asseclas ducunt ad mortem*. Vide infr. Flo. 16. in fine. *Cornel. in Prouerb. c. 14. vers. 12.*

F L O S XIV.

Numerus Doctorum non sufficit ad iustificandam actionem.

I. MVltitudo est plurimorum indiuiduorum Collectio. Hæc autem triplex est: vti videre licet in Romana quōdam Republica. *Plebs*, ac vulgus vilium personarū collectio, de qua Virgilius. *Scinditur incertū studia in contraria vulgus. Senatus* Illustriū Personarū cętus. Populus, qui ex vtroq; cōponitur: hanc etiam videri licet in Republica Christiana. *Plebs* Fideliū hominum multitudo. *Sacer Senatus*; Collegiū Apostolicum Cardinalium, ac Sacra Congregatio. Vniuersalis Ecclesia, ac *Populus Christianus*, qui omnes complectitur. Eodē ferè pacto videtur philosophandum de multitudine *Doctorum*: quorum est *Plebs*; *Senatus*; & *Vniuersitas*. Huius Princeps, Pastor, ac Caput Summus est Pontifex, cuius assistrix, ac infallibilis Consiliaria est Dei Patris Sapientia, ac Spiritus Sancti inspiratio, quæ dat intelligentiam. *Vide p. 3. Prælud. 1.*

II. Non omnis autem multitudo rectè sapit, ac iudicat: nec solus numerus Auctorum sufficit, vt acquiescamus: vndè (inquit Imperator) sed neque ex multitudine Auctorum, quòd melius, & æquius est iudicare, cū possit forsitan, & deterioris sententia, & multas, & maiores in aliqua parte *Imperat. de Conceptione ff. §. sed neque.*

Pontif. C. cũ inter. C. cum dilectus. C. Dudum, de elect. parte superare: Eidem consentit Summus Pontifex; dicens: quòd in electionibus, non solùm requiritur *maior pars*; sed & *sanior*: vt vult etiam Aristoteles,(vt dictum est supra) Nam (inquit Diuus Bernardus) *cum multi sint vocati, pauci verò electi, non sit magnum argumentum ad faciendam rei dubiæ fidem, id esse laudabile quod à multis laudatur: sed in omni negotio* (dicit iterum D. Bernardus) *validissimum argumentum est ad faciendam rei dubiæ fidem, id semper esse melius, quod placet bonis malis autem displiceat*: Diuo Bernardo consentit S. Bonauentura: sic dicens. *Si plurium* (ait) *opponas ineptias in præmissis, habet æmulos plurimos vitium rarissimos disciplina: non à pluribus: sed ab honestioribus forma sumenda est*: in hanc venit sententiam Gerso: Hinc dicitur in Exodo: *Ne sequaris turbam ad faciendum malum. nec plurimorum iudicio acquiescas, vt à vero deuies.* Ita sentit etiam D. Thomas.

S. Bernard epist. 378. S. Bernard epist. 188. S. Bonau. opusc. tom. 2 specul discipline partic 2. cap. 11. Gers. tom... processit. facta constantia &c. calumn. Exod. c. 23. D. Tho. 2. 2. q. 70. artic. 2.

III. Exemplum habetur in libro 3. Regum cap. 22., vbi quadringenti circiter Prophetæ, quibus credebat Rex, & Populus Israel, decipiebant eos. Vnus autem Micheas veritatem profitebatur. Vnus quoque erat Elias Propheta Domini quadringenti, & quinquaginta Prophetæ Baal. Vnus Athanasius contra tot Arianos; Immò contra ferè Orbem vniuersum veram Doctrinam propugnabat. Vnus D. Eusebius Vercellensis in Concilio Mediolanensi Arianorum contra eos, & etiam contra Imperatorem. Plures contra Diuum Gregorium Nazianzenum, pauci verò pro eo. Vnus Augustinus contra tot Episcopos Donatistas. Nam *Paucorum est recta cum libertate sententia*. Oraculum hoc prodiuit ex ore S. Clementis Papæ, & Martyris; hoc idem oraculum confirmat Pius secundus successor eiusdem S. Clementis in Cathedra Petri, ita scribens ad Ludouicum Galliæ Regem: *Scriptura* (inquit) quæ ait: *vbi multa consilia, ibi salus, Consiliorum multitudinem non requirit: sed maturitatem, & digestionem; quæ res in paucis, quàm in multis facilius reperitur: neque enim honestas, aut iustitia multitudine facilè suadetur, quæ varijs affectionibus agitata ad prona frequenter inclinat confusioni: subita est consulentium multitudo. neque benè res se habet, vbi suffragia numerantur, non ponderantur: sæpè enim fit: vt maior pars meliorem vincat.* Eadem cum Clemente Martyre sentit Clemens Alexandrinus nixus D. Paulo. *Sunt enim* (inquit cum Apostolo) *multi inobedientes, vaniloqui, mentem decipientes*. Non omnibus ergo dictum est. *Vos sal terræ. Sunt enim aliqui etiam ex his qui verbum audiunt marinis piscibus similes, qui cum ab ipso ortu in salso nutriantur, salibus tamen ad condiendum indigent.*

Reg. 3. c. 22. Reg. 3. c. 18. Baron. ann. 351. n. 23. Baron. 381. n. 66. S. Clem. l. 1. Recognit. Cornel. à Lapide in Prouerb. Salom. c. 11. vers. 14. Clem. Alex. lib. 1. strom. ti. Paulo ante medium.

IV. Tantò magis aduertendum est in multitudine Auctorum, quò sæpius lector non assequitur ipsorum mentem, vel non ex professo, sed obiter rem illam tractat auctor, alijsque de causis cauendum est valdè: vndè (in-

(inquit & Caramuel) aduertendum esse in legendis Auctoribus: Nam aliquandò sunt Doctores; sed non docti; repetendum enim sæpè foret cum D.Hieronymo illud Poetæ: *Scribimus indocti, doctique poemata passim*. Hoc idem innuisse videtur S.Paulus Timotheo scribens; *Coaceruabunt sibi Magistros*: *libertini* (vt explicat Cornelius à Lapide ibi) coaceruant, hoc est, quàm plures, absque delectu colligunt Doctores, ac Magistros.

Caram. Theolog fundam. p 1.n 1..; Theol. Ration. lib. 10. fenera arg. n.1280.
S. Hieron. Prolog. sec. script. ad Paulinum.
S. Paul. Timoth. 2.c.4.

Aliquando loquuntur Auctores *narratiuè*, vel *obiectiuè*, vel *interrogatiuè*, vel ad *hominem*, & ex *concessis*. Aliquandò torquentur ad alium sensum,qui si legerentur in fonte,diuersum sonarent, & similia. Quandoque etiam Auctores in quibusdam circunstantijs talia senserũt, V.
quæ alio loco, & tempore non sentirent. Hinc S. Franciscus Borgias monet dicens: *Sanctorum Patrum scripta attentè legat, nec audacter quæ ab illis dicta sunt, proferat. Illi enim sæpè, vt tempora tum ferebant, cum scriberent, & quo fine scribebant, non errarunt, nonnulla dixerunt, quæ si in hoc sæculo incidissent, non erant dicturi.*

S. Borgias de Ratione cõcionandi c..

F L O S XV.

Doctores Sancti sequendi.

ANimæ oculus est Intellectus, quo omnia videt; imò & iudicat: I.
verùm duo vel excæcant hunc oculum, vel saltem obnubilant, eiusque adulterant iudicium. Sunt autem. 1. Ignorantia *Mater cunctorum errorum* (vt ait Concilium Toletanum apud Gratianum). 2. varius affectus, quasi fumus, seu potius vitrum coloratum, quo diuersum apparet oculis obiectum. Nam affectus (inquit Aristoteles) *sunt, quibus homines commoti, differenter iudicant*. Vndè (sequitur idem Aristoteles) *Iudices, cum de præsentibus, ac determinatis iudicent, fit, vt cum ament, vel oderint, sua quoque vtilitas connexa sit, non satis queant veritatem perspicere; sed propria vel voluptas, vel dolor iudicia obumbret*; (idem ait Philosophus) *vnusquisque est talis, ei finis videtur*: Philosopho consentit D. Thomas: qui propterea dicit: quòd *ad rectam actionem agibilium, quæ est Prudentia, requiritur quòd homo habeat virtutem Moralem, quæ passiones reprimit.* Nam (inquit D.Franciscus Borgias) *ex incircuncisa voluntate, & amore proprio, aliud etiam incommodum sequitur, nempè quòd densissima quædam nubes ex corde immortificato exoritur, quæ ipsi præsentiam Diuini conspectus obscurat, atque tollit.* Eidem assentit S. Clemens Papa, & Martyr cum S.Thoma.

Gratian. distin. 38. c. Ignorant.
Aristot. Rhetor. l. 2. c.1. & l.1.c.1.
Aristot. eth. l.3.c.4. l. 6. c.5.
S. Thom. 1.2. q.58. art.5.
S.Borg. epist. 2. circul. de medijs, &c.
S.Clem. lib.1. Recognit.
S.Thom. 1.2. q.94. art.6.

Duo è contra sunt, quæ intellectum illuminant, ac perficiunt. 1. vera II.

ra rerum ſcientia. 2. virtus moralis, affectuum moderatrix: vt dictum eſt. His duobus purgatur mentis acies, rectèque dijudicat. Quamobrem Ariſtoteles inquit, quòd: *Studioſus homo* (ſeu virtuoſus) *rectè ſingula iudicat, & ſingulis in rebus id ipſi videtur, quod verè eſt tale*. Hinc eſt quod Doctores Sancti magnæ ſint auctoritatis. In primis etenim omnem adhibuere operam, die, noctuque in lege Domini meditantes; vt ſanam compararent doctrinam.

Ariſtot. ethic. lib. 3. c. 4.

III. Inſuper Sanctis tamquam amicis plurima nota facit Deus: *dat enim ſapientiam diligentibus ſe* (vt inquit ſapiens) præterea in Sanctis, cum ſit edomita concupiſcentia, non tranſuertit (vt ſolet ipſius inconſtantia) ſenſum intellectus (vt inquit ſapiens): ſed ipſi mundo corde, ſaniſque oculis cuncta clarè perſpiciunt, & idcircò, *Spiritualis omnia iudicat* (vt inquit D. Paulus) & S. Dauid hac de cauſa Deo canebat gratias: *ſuper ſenes intellexi: quia mandata tua quæſiui*: Et quiſque ipſorum partam doctrinam alijs tradit cum D. Paulo: *non in ſermone adulationis: neq; in occaſione auaritiæ: neque quærentes ab hominibus gloriam*: ſed ob vnum Dei honorem, animarum, veritatiſque zelum: vndè eis hac etiam de cauſa credendum. Plus igitur videt oculus Doctoris Sancti, quàm viderint ſeptem ſapientes totius Greciæ in ſapientiſſimis eorum ſpeculationibus, ac quam poſſint perſpicere de excelſis montibus plurimi ſpeculatores. Etenim *Anima viri Sancti* (inquit ſapiens) *enunciat aliquandò vera, quàm ſeptem circumſpectores, ſedentes in excelſo ad ſpeculandum*. Nam *dilectio Dei*, quæ eſt honorabilis ſapientia (vt inquit Eccleſiaſticus) eſt ſpiritus *ſubtilis, acutus, omnia perſpiciens, & qui capiat omnes ſpiritus; & attingit vbique, propter ſuam munditiam* (vt ait ſapiens.)

Eccli. c. 1. Sap. c. 4. S. Paul. Corin. h. 1. c. 2. Pſal. 118. S. Paul. Theſſal. 1. c. 2. Eccli. c. 37. Eccli. c. 1. Sap. c. 7

IV. Hinc mihi eluceſcit quàm ſapiens, & Sanctum ſit D. Philippi Nerij monitum, ſic dicentis: *eos legite libros, quorum Auctores litera S prænotantur; Sancti ſcilicet nuncupantur; cuiuſmodi ſunt S. Auguſtinus: Gregorius: Bernardus: Alijque viri Sancti*. Quinimmò ex ore ipſiuſmet Dei exiuit hoc monitum ad Sanctam Birgitam; vt ipſa ſæculi Principibus indiceret: vt *in difficultatibus ſequerentur conſilia timentium Deum, non cupidorum*. Eademmet ſentit, vt repetit S. Bonauentura. *Nam Deus ſuum ſapientiæ ſpiritum* (inquit Cornelius à Lapide) *intelligentem, & Sanctum, communicauit Sanctis Patribus, Eccleſiæ Doctoribus, vti S. Athanaſio; S. Baſilio; S. Nazianzeno, S. Cryſoſtomo, S. Hieronymo; S. Ambroſio; S. Gregorio; S. Bernardo; ac deindè S. Thomæ Aquinati, qui tàm Sanctus fuit, quàm Doctus, & intelligens; indeque dictus eſt Doctor Angelicus; & S. Bonauenturæ, qui Charitatis ardorem ſapientiæ coniunxit, ac lectorem tàm amore Dei accendit, quàm cognitione rerum Diuinarum illuminat: ideoq; dictus eſt Doctor Seraphicus. Hi duo ſui æui fuere quaſi oculi, immò Soles*: Sed quis eſt hic ſimilis iſtis, & lauabimus eum? cum præſertim plures

vit. lib. 2 c. 3. n. 12. S. Brigit. Reuelat. extrauag. c. 75. & ante lib. 8. c. 2. & 22. S. Bonauent. opuſc. tom. 2. tract. 2. de ſex alis ſeraphim. c. 7. Cornel. in lib. ſapient. c. 7, verſ. 22.

plures sanctitatem simulent, & hypocrisim præseferant: vndè ipsemet Christus admonet dicens: *attendite à falsis Prophetis*, & Propheta Dauid exclamat ad Dominum. *Saluum me fac Domine: quoniam defecit sanctus*. Ergo patefit, quòd Sanctis ab Ecclesia iam agnitis, fidendum sit: quibus tamen Neoterici nouas audent præponere opiniones. *Psal. 11.*

Verùm dicet aliquis neminem esse præsumendum malum; immò bonum; quia *Charitas non cogitat malum* (vt inquit S. Paulus) quod à S. Bernardo disertè explicatur in sermone quodam. Ergò si quilibet bonus est putandus, multò magis Doctor Religiosus, & Confessarius. Etenim si approbatur ab Episcopo, & exponitur audiendis Confessionibus, idoneus est censendus. Hoc siquidem verum est inter pares, & militat cum non agitur de vitando periculo; cum verò quis est superior, vel discrimen est proprij damni; tunc Prudentia, & Charitas exigunt, vt iudicemus, non *per definitionem*; sed *per suppositionem*, & conditionatè, vt sic malum facilius præcaueamus; vt docent S. Thomas, & S. Bernardus ibidem. Nullum autem periculum est maius salute animarum. Ergò maximè in hac re cauendum ab hominibus, & videndum attentè, cui nosmetipsos credamus. *Audite* (monet Sapiens) *Filij disciplinam Patris*; & audite quoque Fratres Magni Patris consilium. V. *S. Paul. Cor. 1. c. 13. S. Bern. serm. 40. in Cant. S. Thom. 2. 2. q. 60. art. 4. ad 3. Prouerb. c. 4.*

FLOS XVI.

Noua Diuinæ legis à Recentioribus Casistis interpretatio.

VT Dei iram declinarent, nomenque sibi celebrarent, ac noua via ascenderent in Cœlum, meditati sunt inania Filij Adam: Nam statuerunt ædificare Turrim, cuius cacumen pertingeret ad Astra. Verùm Deus eos confundit (vt Genesis narrat): sic nostra tempestate Recentiores Casistæ docentes opinionem supra opinionem (*nullus enim terminus falso est*: ait Seneca epist. 16.) videntur velle ædificare doctrinæ Turrim, qua declinetur ira Dei, remouendo peccatum iræ Diuinæ fomitem: nam de quodam ipsorum gloriantur dici: *Ecce qui tollit peccata mundi*. Eodemque tempore comparare sibi nominis celebritatem student, ac veluti scalis secretis ducere homines in Paradisum: Dicunt enim: *qui nostram profitetur Doctrinam, Tutus est: vita viuet*: At confunduntur per os Summorum Pontificum, Diuinæ legis legitimorum interpretum; (vt dicetur etiam in tertia parte) quibus interim per Ezechielem sic minatur Deus: *Væ Prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum: dicentes, ait Dominus: cum Dominus non* I. *Genes. c. 11. Ezech. c. 13.*

[misse-

non misserit eos, & perseuerauerunt confirmare sermonem.

II. Via siquidem ad vitam, non est Doctorum opinio: sed Diuinæ legis veritas: vndè Christus respondit: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*: *omnia autem mandata tua veritas* (ait Dauid) *& lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis*: propterea ipse de se profitebatur Dauid; *viam veritatis elegi*: *iudicia tua non sum oblitus*: (qui iterum Deo canit): *Beatus homo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum*. Quam iustè verò condemnentur, sequens patefaciet mandatorum Dei examen.

Matth. c.19. Psalm.118. Psalm.118. Psalm.93.

I. Mandatum Dei.

Exod. c.20. Deuter. c.6. S.Matth c.4. Becan. tract. de virtutibus Theologicis c.10 q.5

Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Hoc primum Decalogi mandatum, magnopere distrahunt moderni Casistæ: nam Martinus Becanus refert quorundam opinionem dicentium: licere adorare Idolum, & illi incensum offerre, modo fiat animo simulandi: sine interna voluntate profitendi falsam sectam. Huic derogant etiam Propositiones sequentes damnatæ....... ab Innocentio XI. scilicet 4.5.6.7. minuunt enim obligationem colendi Deum frequentioribus actibus Fidei, & dilectionis.

II. Mandatum.

Non assumes Nomen Dei in vanum: Contra hoc Dei mandatum militant Propositiones damnatæ ab Innocentio XI. scilicet 24.25.26. quæ asserunt posse vocari Deum in Testem mendacij leuis, & iurare sine animo iurandi, & iurare cum restrictione mentali: Deus enim non irridetur (vt ait S.Paulus) ergo non est vocandus in testem rei leuis, multo minus falsæ, nec animo veluti iocandi.

S.Galat. c.6.

III. Mandatum.

Memento vt diem Sabbati sanctifices. Verùm nostri moderni sic dicunt: Præceptum seruandi festa non obligat sub mortali seposito scandalo, si absit contemptus. Iustè propterea damnata ab Innocentio XI. & est Præpositio 52.

IV. Mandatum.

Honora Patrem, & Matrem tuam. Aduersantur Propositiones damnatæ ab Innocentio XI. scilicet 14. quæ sic dicit: *licitum est cupere mortem Patris, non quidem, vt malum Patris, sed vt bonum recipientis; quia nimirum ei obuentura est pinguas hæreditas*: & 15. *licitum*

tum est filio gaudere de Paricidio Parentis, à se in ebrietate perpetrato, propter ingentes diuitias indè ex hæreditate consecutas.

V. Mandatum.

Non occides. Hoc mandatum quo homo summi Dei Imago prohibetur occidi, adeo parui fit à modernis, vt vnus aureus satis sit, vt impunè possit quis istud transgredi: sic enim ait Propositio 31. damnata ab Innocentio XI. *Regulariter occidere possum furem pro conseruatione vnius aurei.* Aduersantur etiam huic mandato eiusdem Pontificis Propositiones 30. 32. 34. 35. ab illo scilicet damnatur: hoc enim modo hæ ad ipsos Pontificcs spectant.

VI. Mandatum.

Non mæchaberis. Opponitur huic Propositiones 41. Alexandri VII. quæ sic dicit: *Non est obligandus concubinarius ad eÿciendam concubinam, si hæc nimis vtilis esset ad oblectamentum concubinarÿ, vulgò Regalo, dum deficiente illa, nimis ægrè ageret vitam, & aliæ culpæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inueniretur.* Item Innocentij XI. Propositiones 9. 48. & 49.

VII. Mandatum.

Non furaberis. Aduersantur huic præcepto Propositiones Innocentij XI. 36. scilicet. *Permissum est furari non solum in extrema necessitate; sed etiam in graui,* & 39. quæ asserit quod: *qui alium monet, aut inducit ad inferendum graue damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati*: Item eiusdem Propositio 37. 38.

VIII. Mandatum.

Non loqueris contra proximum tuum falsum. Interpretantur hoc mandatum sic Recentiores. *Si quis, vel solus, vel coram aliÿs siue interrogatus, siue propria sponte, siue recreationis causa, siue quocumque alio fine iuret se non fecisse aliquid, quod re vera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quoduis aliud additum verum, re vera non mentitur, nec est periurus item. Probabile est non peccare mortaliter qui imponit falsum crimen alicui, vt suam Iustitiam & honorem defendat, & si hoc non sit probabile, vix vlla erit opinio probabilis in Theologia.* Proposit. 26. Innoc. XI. Proposit. 44. eiusdem.

IX. Man-

IX. Mandatum.

Non concupisces Vxorem proximi tui. Huic repugnare videtur Propositio 40. Alexandri VII. quæ permittit etiam carnalia oscula, sic enim ait. *Est probabilis opinio, quæ dicit esse tantùm veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus vlterioris, & pollutionis.*

X. Mandatum.

Non concupisces rem proximi tui: non solùm Recentiores docent posse desiderari rem alienam; sed etiam cum morte Domini eiusdem rei. Audite Propositionem 13. ab Innocentio XI. damnatam. *Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali, de vita alicuius tristari, & de illius morte naturali gaudere; illam inefficaci affectu petere, & desiderare; non quidem ex displicentia personæ; sed ob aliquod temporale emolumentum.*

S. Marc. c. 7. Meritò Christus Iesus sicuti Scribis, & Phariseis, sic iterum exprobraret Recentioribus dicendo: *Benè irritum fecistis præceptum Dei; vt traditionem vestram seruetis*: de quibus etiam dicit Psaltes, quòd: *Errauerunt ab vtero, locuti sunt falsa*: Nam Recentiora ingenia, cum secedant ab vtero Ecclesiasticæ doctrinæ, seu ab antiqua, & sana morum disciplina, loquuntur falsa; & vtinam non contingat illis etiam flere, dicendo: *Errauimus à via veritatis, & Sol intelligentiæ non est ortus nobis*. De huius modi nescio an scribat Apostolus: *mali homines, & seductores proficient in peius, errantes, & in errorem mittentes*: & Dauid quoque Rex canat: *narrauerunt mihi iniqui fabulationes: sed non vt lex tua: nam lex tua veritas*. De huius modi Doctoribus conquerebatur Isaias dicens: *Argentum tuum versum est in scoriam. Argentum tuum, idest*, (vt explicat hic Lyranus) *lingua Doctorum, & Sacerdotum versum est in scoriam, idest à veritate in falsitatem per malam legis expositionem*: & Fabula Rabbinorum facta est veritas Recentiorum, quam refert Cornelius à Lapide, & Lyranus.

Psalm. 57. Sap. c. 5. S. Paul. Timoth. 2. c. 3. Psalm. 118. Isa. c. 1. Lyran. in c. 1. Isai. Cornel. in Deuter. c. 33. vers. 2. Lyran. in idẽ c. 33.

FLOS XVII.

Recentiorum Probabilistarum absurda.

I. **E**X *veris* propositionibus *nil* sequitur, *nisi verum, & vno inconuenienti dato plurima contingunt*: dicit Aristoteles. Si ergò esset vera Probabilistarum Modernorum doctrina, non sequeretur nisi verum

Arist. Prior. lib. 2. Arist. Phisic. lib. 1.

rum in bona consequentia: sed cum plura sequantur absurda, dicendum est, quod inconueniens sit, & idcircò plura alia inconuenientia contingant. Sunt autem hæc inter alia.

Sapientia tantæ est pulchritudinis, quæ si oculis cerneretur, mirabiles excitaret amores (ait Plato apud Ciceronem) *est enim speciosior Sole*, subdit Salomon: vtpotè quæ est *candor lucis æternæ*: quamobrē idem Rex fatebatur: *amator factus sum formæ illius*; quare cæteros omnes hortatur ad illam diligendam dicens: *Diligite sapientiam: diligite lumen sapientiæ: possideꝫ sapientiam, &c.* Hæc tenebrosis mentibus diē affert; & hanc de Cęlis in terras attulit verbū Dei, lumen de lumine: vt illuminaret omnē hominem venientē in hunc mundū: & sanctissimè gloriabatur dicens: *ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris; sed habet lumen vitæ. Ego lux in mundū veni, vt omnis qui credit in me, in tenebris non maneat. Dum lumen habetis, credite in lucem.* I. Cic. off. lib. 1. Sap. c. 7. Sap. c. 6. S. Ioan. c. 8. S. Ioan. c. 12.

Hæc amicos Dei constituit (vt inquit Sapiens) & non solùm est speculatiua; sed & practica, doctrix simul fidei, & morum: nam *per manus illius innumerabilis honestas*: hanc idcircò postulat Dauid à Deo indistinctè: *Emitte lucem tuam, & veritatem tuam; ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in Tabernacula tua*: hac etiam & gauderent Hæbrei, hortabatur Isaias: *surge illuminare Ierusalem: quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est: quoniam ecce tenebræ operient terram, & caligo populos: super te autem orietur Dominus, & ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui*: de hoc scribit S. Paulus: *vt filij lucis ambulate: fructus autem lucis est in omni bonitate, & iustitia, & veritate*. Innumera huius recenset encomia in Prouerbijs Salomon præsertim capite primo asserens, quod *sapientiam, atque doctrinam stulti despiciunt*. Et in Ecclesiaste cap. 2. II. Sap. c. 7. Sap. c. 7. Psalm. 42. Isai. c. 60. S. Paul. Eph. c. 5. Ecclesi. c. 2. Cornel. in dict. caput vers. 13.

Ergò magnum bonum est lux sapientiæ, & ingens malum hac carere: nam sine hac pereunt gentes: *quoniam* (ait Baruc) *non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam*, & Infernus propter ignorantiam dilatauit os suum: vt inquit Propheta Isaias: *quia non habuit scientiam, propterea dilatauit Infernus animam suam*: *disce* igitur (ait iterum Baruc) *vbi sit prudentia: vbi sit virtus: vbi sit intellectus vt scias simul, vbi sit lōgiturnitas vitæ, et virtus: vbi sit lumē oculorū, et pax*: si quis autē *indiget sapientia, postulet a Deo* (inquit S. Iacobus) *omnis* enim *sapiētia à Domino Deo est*: ait Ecclesiasticus: Ergò ingēs malū carere sapiētia, quæ donū Dei est, magnoperè à Deo ipso expetēdū. III. Baruc. c. 3. Isa. c. 5. Baruc. c. 3. S. Iacob. c. 1. Eccli. c. 1.

Verùm à superioribus aliena sentiunt nostræ tempestatis auctores. Etenim sic videntur ratiocinari. Si clara est legis veritas; nil aliud nobis remanet, nisi claræ legis veritati obsequi: at cum lex sit nobis onus, exoptanda est aliqua excusatio ab obseruatione eiusdem: excusatio verò oriri non potest, nisi aliqua occurrat dubietas. Dubietas enim multiplicē IV.

solet præbere sensum, & ideò in dubietate datur locus opinandi, & vbi locus est opinandi, locus datur excogitandi aliquam rationem, ac colorem; quo cuiusque cogitatio, ac opinio vero sit similis, & consequenter probabilis: nihil est (ait Cicero) quod dicendo non fiat probabile, vel quod passio aliqua probabile suadeat, & vt talis, fundamentum erit prudenter operandi, & sic nobis faciemus iter planum ad Cœlum: vndè prodit hoc dogma sacrosanctum Recentiorum. *Qui sequitur opinionem probabilem*, prudenter agit. Ergo lumen ex horum sententia non prodest, sed officit, & melior est nox, quàm sit dies: propterea, quæ clara sunt, varijs modis, excogitatisq; artibus, ac subtilitatibus obscurare contendunt; quia nox magis fauet ipsorum ingenijs: en autem verba famosi inter ipsos. *Quæ sunt de necessitate* (ait Caramuel) *præcepti fortè luce non indigent. Securius enim sæpè iter agimus nocte; & nihil aliud sunt probabiles Theologorum sententiæ, quàm quædam scholasticæ noctes, quæ conscientias multis periculis liberant*. Ab vno disce omnes. Cui respondet Salomon, quòd *via iustorum lucida; impiorum tenebrosa*.

Caram. Theolog. fũdam. dedic. ad Innoc. X. Prouerb. c. 4.

V. Hi sanè videntur facto ipso sentire cum quibusdam apud Iob: qui dixerunt Deo: *Scientiam viarum tuarum nolumus*; & ideò iure posset iterum dolere Christus, quòd, *dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem; erant enim eorum opera mala*: Audiant Diuum Bernardum quid ad hanc rem sentiat: *Agnoscite* (dicit S. Bernardus) *Pessimæ matris ignorantiæ, pessimæ itidem filiæ duæ sunt; falsitas, & dubietas. Illa miserior, ista miserabilior: Perniciosior illa, ista molestior. Cum loquitur spiritus, cedit vtraque. Et est non solum veritas; sed & certa veritas. Est quippè veritatis ille spiritus, qui contraria falsitas est; est & sapientia, quæ cum sit candor vitæ æternæ, & vbique attinget propter suam munditiam, obscurum ambigui non admittit*: vbi notandum quod ignorantia malum, & dubietas similiter, & quòd spiritus Dei non admittit ambiguitatem. Ergo nec liberas opinionum noctes: nam *stultus est, qui ambulat in tenebris*: ait Ecclesiastes. Quamobrem Dauid canit Deo. *Beatus homo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum*: sed iuxta Recentiorum sententiam non *Beatus*; sed *miser*; qui illuminatur, & docetur; quòd quàm sit absurdum, nemo non videt: & quod felicior sit nox, quàm dies; ignorantiâ, quàm scientia; est Sole clarior insipientia: & videtur hic repetendum illud Euangelij quod, *qui malè agit, odit lucem*: & qui odit lucem, malè agit. Præcepit enim Deus; vt diligamus lucem sapientiæ: quam optauit Sapiens, & obtinuit: *Optaui, & datus est mihi* spiritus sapientiæ, & proposui pro luce habere illàm, quæ *est sapientium emendatrix*.

Iob. c. 21. S. Ioann. c. 3. S. Bern. serm. 17 sup. Cãtica. Eccles. c. 2. Psalm. 93. S. Ioan. c. 3. Sap. c. 7.

VI. Ex præcedenti absurdo aliud absurdius erumpit, quod, vt innotescat

cat magis ita est differendum. Recentiores laxas collaudant opiniones, easque *benigniores* dictitant, ac per accidens *securiores*, eò quòd non astringant, & remouentes (nouæ benignitatis ingenio) obligationē legis, arcent (vt dictum est à periculo labendi: quia *vbi non est lex, nec præuaricatio.* Sicut è contra, qui multiplicat præcepta videtur extēdere rete pedibus fidelium, ac fodere foueam viatoribus, occasionemq; præbere hominibus cadendi: vt ait D. Paulus: *quod occasione accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat*: *seruus enim sciens* (per mandatum) *voluntatem Domini sui, & non faciens, vapulabit multis.* Vt inquit S.Lucas, si verò nesciat, excusabitur: Ergo benigniores sunt Recentiores: seuerè autem antiquiores: concludunt hi: verùm hic dubijs sermo, plenus est mortifero veneno. Etenim si benigni sunt, qui legem remouent. Ergo Deus qui legem ponit, benignitate carebit: ergo laqueū inijcit creaturis. *Ergo præceptum Domini lucidum, illuminans oculos*, præbebit offendiculum ad ruinam animarum, hanc dicendi rationem tribuebat Catholicis impius Italianus Episcopus Capuæ: vti refert Baronius. Quod impium est cogitare, ne dum effari. Immò è contra (ait Dauid): *Dulcis & rectus Dominus, legem dabit delinquentibus in via*: vbi Cassiodorus sic exponit: *sed ne quis* (ait) *hanc adstrictionem crederet ex asperitate venisse, consilium latæ legis, exponit, idest bonitatis, ac dulcedinis*: *Bona siquidem est lex* (subdit S.Paulus) *si quis ea legitimè vtatur*: & S.Augustinus (inquit) quòd *præcepta ipsa omnia medicamenta erant*: & ideò *sapiens* (inquit Ecclesiasticus) *Non odit mādata*: quinimmò *Homo sensatus credit legi Dei, & lex illi fidelis*: hinc deprecabatur Dominum Dauid, dicens. *Legem pone mihi Domine*: & iterum: *vias tuas Domine demonstra mihi & semitas tuas edoce me*: Non igitur Rete, nec laqueus sunt Dei leges. Nec seueri eam docentes.

Caramuel. Theol. fund. p.1.n.265.

S.Paul. Rom. c.7.

S.Luc.c.12.

Psalm.118.

Bar. an.41

S.Aug.in Ps. 57.

Eccli. c.53.

Psalm.118.

Psalm.24.

VII. Procedit vlterius noua hæc schola, vt videatur exosam reddere Christi Crucifixi imitationē: nam *qui sunt Christi carnē suā crucifixerunt cū vitijs suis, ac concupiscentijs*: & ait S.Paulus: hi verò placentia loquuntur, ac benigniora humanitati, dicentes, hac suarū opinionū via, tutum iter haberi. Iactant iugum Christi suaue, nec nos esse austeritate grauandos: Verùm aduersus hos S.Paulus Philippenses monet. *Imitatores mei* (castigabat autē ipse corpus suū) *estote fratres, et obseruate eos; qui ità ambulant sicut habetis formā nostrā: multi enim ambulāt, quos sæpè dicebā vobis* (nunc autē, & flens dico) *inimicos crucis Christi: quorum finis interitus; quorum Deus venter est, & gloria in confusione, qui terrena sapiunt*: an huiusmodi doceant Recentiores: vide damnatas propositiones à Sūmmis Pontificibus, & præsertim octauam, & nonam Innocentij XI. scilicet: *Comedere, & bibere vsq; ad saturitatem* (aliqui explicant vsq; ad vomitum) *ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obsit valetudini: quia licitè potest appetitus naturalis suis acti-*

S. P. Galat.

S.Paul. Philip.c.3.

Isai.c.22. *bus frui. Item opus Coniugij ob solam voluptatem exercitum, omni penitus caret culpa, ac defectu veniali*. Reuera videntur eiusmodi homines apud Isaiam; D. Paulum, ac Sapientem profiteri: *Comedamus, & bibamus. Cras enim moriemur*. Iustè propterea a tribus prædictis competentibus Iudicibus etiam damnantur.

S.P.Cor.1. c.15. Sap.c.2.

FLOS XVIII.

Libertas opinionum diuisio vnitatis.

I. EA est libertatis, non solùm tuendæ; sed & ampliandæ libido: vt libertatem sibi arrogent etiã in opinando, vbi libertas non est, iuxta Aristot. Verũ tolerabilis fortè esset huiusmodi vsurpatio, ni oriretur inde vnitatis diuisio, & alia incõmoda emergerẽt: vt ex sequẽtibus patebit.

II. Tot sunt sententiæ, quot capita: nam *vnusquisque in suo sensu abundat*, & quæ in obscuro fiunt, vnusquisq; iudicat iuxta propriam affectionem, & præoccupationem: vt inquit Imperator: & qualis vnusquisque est, taliter iudicat: *quidquid enim recipitur, admodum rei recipientis, recipitur*: vulgò dicitur cum Aristotele: vndè fit, vt cum tot sint numero homines; totque sint hominum affectiones, multiplicentur opiniones super numerum arenæ maris, contra D. Paulum hortantem; *vt simus perfecti in eodem sensu*.

1. Capienda ff. de reg. iur. S. Paul. Cor. 1. c. 1.

III. Insuper cum numquam in eodem statu permaneat homo: sed facilè opinionem mutet, sitq; ambulatoria hominis voluntas, vsque ad mortem, quod etiam innuere voluit ipsemet Christus, dicens: *Non ne duodecim sunt horæ diei*; hinc euenit, vt idem homo passim alias sibi fingat opiniones, sibiq; dissimilis fiat: multoque repræhensibilior est, si penitus libera, ac ad libitum sit opinionis electio, vel mutatio, nam fluctuatio malæ mentes signum est: (ait Seneca) *Sapientiaq; est idem velle, & idem nolle*: ait idem: immò Sapiens in Scripturis asserit, quòd *spiritus bonus est stabilis*; sicut leuitas dedecet fidelem hominem: vt testatur idem Paulus. Eadem namque ratio eumdem producit assensum. *Idem* enim (ait Aristoteles) *& similiter se habens, idem aptum natum est facere*. Huiusmodi autem leuitas ab Ecclesiastico etiam damnatur, dicente: *non te ventiles ad omnem ventum, & non eas in omnem viam*: cui concordat S. Paulus dicendo: *Ne simus paruuli fluctuantes, nec circumferamur omni vento doctrinæ*.

S. Ioan. c. 11. Sen. epist. 120 Idem ep. 20. Sap. c. 7. S. Paul. Cor. 2. c. 1. Aristot. lib. de generat. & corrupt. Eccli. c. 5. S. Paul. Eph c. 4.

IV. Vlterius, cum *cogitatio humanis cordis sit prona ad malum* (vt dixit ipsemet Deus); hinc sequitur; quòd hominum opiniones, sint vanæ: vnde dicit Dauid: *Dominus scit cogitationes hominum: quoniam vanæ sunt*: & idcircò non est recta, quam suis vanis opinionibus, sibi format, norma viuendi: *non enim potest Arbor mala, bonos fructos facere*.

Gen. s. c. 8. Psalm. S. Matth. c. 7.

Ad huc

Ad huc itur in peius: *Ex abundantia enim cordis os loquitur*: V.
quare cum diuersa sint cordis humani sensu, diuersa quoque sunt ge- S. Matth. c. 12
nera linguarum. Vnus dicit bonum: alter malum, & vnus, idemque semel affirmat, & iterum negat; & ecce confusio Babel: contra eumdem Paulum monentem: *vt idem dicatis omnes, nec sint in vobis* S. Paul. Cor.
schismata. 1. c. 1.

Demum proceditur ad maiora. *Omne animal diligit sibi simile*: (vt VI.
ait Ecclesiasticus) & sicuti similitudo est causa amoris: sic dissimilitu- Eccl. c. 13.
do causa auersionis: quamobrem cum homines in nobiliori parte; quæ est intellectus, sint dissimiles, oritur hinc vnitatis diuisio. Non enim diu perseuerat voluntatum vnio: vbi est opinionum diuisio. Ipsemet Doctor Gentium Paulus ostendit: nam cum seminasset ipse controuersiam de Resurrectione inter Pharisæos, & Saducæos, *soluta* Act. c. 23.
est multitudo. Quinimmò ipsemet Paulus dissentiens à S. Barnaba ab Act. c. 15.
inuicem discesserunt: quare idem Apostolus acriter repræhendit Co- S. Paul. Cor.
rinthios, quòd diuersas fouerent opiniones: dicentes: *Ego sum* 1. c. 1.
Pauli: *Ego Apollo*: *ego verò Cepha*: *numquid diuisus est Christus?*
dicebat Paulus: & ad Ephesios scribebat: vt essent *solliciti seruare* S. Paul. Eph
vnitatem spiritus: nam spiritus Christianismi, & Spiritus *vnicus* c. 4.
(ait Sapiens), qui efficit, vt *multitudinis credentium sit cor vnum*, Sap. c. 7.
& anima vna. Act. c. 4.

En quot nascuntur inconuenientia: quia homines à lumine legis, & VII.
veritatis auertentes se, in tenebris ambulant. Nam *qui ambulat in tenebris, nescit quò vadat*: ait Christus apud Ioannem, & quantum S. Ioann. c. 2.
à luce abscedit; tantundem aberrat à via: vndè recedentes Recentiores ab vna veritatis regula, quæ efficit: vt adimpleatur illud effatum: *quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se*; intrant in laberinthum opinionum: vti satis apertè prędicat Ecclesiastes: *Solummodò hoc inueni* (ait) *quod fecerit Deus hominem rectum, & ipse se infinitis immis-* Eccles. c. 7.
cuerit quæstionibus; quæ hominum opiniones, quò sunt plures, plus
quoque dissentiunt vni veritati, & vni Fidei veritatis Magistræ: vndè Eccles. c. 1.
fit vt: *Stultorum infinitus est numerus. Vnanimes igitur* (monet D. S. Paul. Rom.
Paulus), *ac vno ore honorificemus Deum*. c. 15.

FLOS XIX.

Monstruosum Commentum.

SVpremi Principis prærogatiua est legislatio, condendique iuris I.
potestas: sicut contra subiectionis argumentum est, legibus parere:
vnde Dominu monebat Dauid, dicēs: *Cōstitue Domine legislatorē super* Psalm. 9.

eos: vt sciant gentes: quoniam homines sunt. Homines autem semetipsos constituunt Legislatores, vt nesciunt se homines esse, & fiant *sicut Dij, scientes bonum, & malum*; & tamquam Dij volunt, quòd ipsorom opinio sit Oraculum, & agendorum lex, cui & ipsemet Deorum Deus se se accommodare, quodadmodò teneatur: Hoc monstruosum Commentum significasse videtur Ecclesiastes, dicendo: *Vidi seruos in Equis, & Principes ambulantes super terram: quasi seruos*: & re-uera ità contingere doluit ipsemet Deus per Isaiam dicendo: *seruire me fecisti*. Videntur enim Diuinum ius sibi vindicare.

Eccles. c. 10.

Isa. c. 43.

II. Eiusmodi Doctores facto ipso cum Apostata Angelo profiteri videntur, dicentes: *In Cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo: quoad regulam agendorum*: vti explicat hunc locum Lyranus; siquidem, vt sacra Altaria suas opiniones coli meditantur: *Filiæ enim eorum compositæ, circumornatæ, vt similitudo Templi*: vt dicit Dauid. *Per has* (exponit S. Bruno Episcopus Astensis) *eorum sententiæ significantur, multa verborum venustate, & varietate decoratæ: Benè autem similitudini comparantur; quia rei veritatem non habent, quamuis se eam habere ostendant. Transeunt denique ex hoc in hoc: quia eorum doctrina non habet fundamentum; sed semper vaga, & instabilis est.* Hisce minatur Deus ipse per Isaiam: *Væ, qui sapientes estis in oculis vestris: & coram vobis metipsis prudentes. Væ* (exponit Lyranus.) *qui sapientes estis, id est cognoscentes Diuina, non secundum veritatem: sed tantum secundum opinionem vestram.*

Isai. c. 14.

Psalm. 141.

S. Bruno in Psalm. 121.

Isa. c. 5.

Ierem. c. 8.

Lyran. in Ierem. c. 8.

III. Monstruosa verò hæc hominũm præsumptio, laruata apparet (erubescit enim & horret aperta mala Deo obsequium detractare) se seque Diuinæ legis seruandæ studiosum profitetur, & præseferens speciem obedientiæ, factis negat, ac Diuinæ voluntatis fuco, propriam colorare satagit, & sub velamine interpretationis mandatorum Dei, propria commenta substituit, & docet: Vndè magnopere conqueritur ipse Deus per Isaiam dicens: *Interpretes tui præuaricatio sunt in me*; & per Ieremiã etiam dolet: *Populus meus non cognouit iudicium Domini: quomodò dicitis: sapientes nos sumus, & lex Domini nobiscum est? verè mendacium operatus est stylus mendax Scribarum, quia falsè & extortè legem interpretabantur*: explicat hunc locum Lyranus: præterea negantes Deo factis ipsis obsequium, verbis eumdem videntur irridere, quærentes ab eo agendorum notitiam: quamobrem iterum per Isaiam conqueritur. *Me de die in diem quærunt, vt vias meas scire volunt; quasi gens, quæ iustitiam fecerit, & Iudicium Dei sui non dereliquerit*: Quibus idem Propheta minatur. *Væ, qui condunt leges iniquas: etenim Deus est bonus his, qui recto sunt corde*: ait Dauid: vbi sic exponit S. Augustinus. *Qui sunt recto corde?* (ait) *qui hoc volunt,* quod

Isa. c. 43.

Ierem. c. 8.

Lyran. in Ierem. c. 8.

Isa. c. 58.

Isa. c. 10.
Dauid Ps. 9?
S. Aug. in Ps. 117 93. & in Ps. 32. 35.

quod Deus vult, nec voluntatem Dei velis torquere ad voluntatem tuam; sed tuam corrige ad voluntatem Dei: *Voluntas* Dei *sic est, quomodo regula*.

Animaduertite igitur, cantat nobis irrefragabilem veritatem Dauid quoniam Deus: *Iudicabit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua*. Non in opinione hominum. Ipse enim constitutus Iudex viuorum, ac mortuorum de seipso profitetur. *Ego sum via, ueritas, & uita*. Hinc est, quod Apostolus dicebat: non mea opinio; sed Dei veritas, Iudicij mei lex erit: *nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum: quia qui iudicat me* Dominus *est*. Qoamobrem: *non qui seipsum commendat, ille probatus; sed quem* Deus *commendat*. *Scimus enim quoniam iudicium* Dei *est, secundum ueritatem*: repetit S.Paulus, *& omnes uiæ eius ueritas*: addit Dauid. Iudicia autem Dei & nostræ opiniones infinitum distant: vt ipsemet fatetur per Isaiam: *Non enim cogitationes meæ, cogitationes uestræ: neque uiæ meæ, uiæ uestræ*: dicit Dominus: *quia sicut exaltantur Cœli à terra; sic exaltata sunt uiæ meæ, à uijs uestris, & cogitationes meæ à cogitationibus uestris*. IV. Psalm. 95. S. Io. c. 14. S. Paul. Cor. 2. c. 10. S. Paul. Rom. c. 2. Psalm. 118. Isai. c. 55.

Vndè ergo poterit quis propriæ, vel alterius opinioni acquiescere quasi cognouerit sensum Domini, aut Consiliarius eius fuerit? Quinimmò sæpè maiori cum probabilitate discordandi ab ipsius iudicio & voluntate? & hoc; tùm quia *prauum est cor hominis*, (vt dicit Ieremias) & bona non suggerit nisi purgetur, tùm quia in dies videmus quamplures opiniones; quæ credebantur sanæ, ac tutæ damnari, saltem tamquam scandalosas. Non ità se gerebat Rex Dauid, qui propterea efflagitabat à Deo: *De uoluntate tua iudicium meum prodeat*: hoc est iudicem ego, non quæ fallax cordis mei opinio iudicat: sed qui vultus tuus penetrans abyssos; & cui nuda, & aperta sunt omnia, censet esse iudicanda: *& illuminatione* (exponit S.Augustinus) *notitia tua uerum iudicem*: huiusmodi praxim sequuntur iusti: ait Salomon: nam *cogitationes Iustorum iudicia*, quæ diligenter examinant, an agenda verè Diuinæ concordant legi. V. Ierem. c. 17. Psalm. 16. S. August. in Psalm 16. Prouerb. cap. 12.

FLOS XX.

Compendiaria confirmatio veræ probabilitatis, & confutatio falsæ.

D*Eus lux est, & in eo tenebræ non sunt ullæ*. Lux est veritatis, & veritas summa. Sapientia autem donum Spiritus Sancti, lumenq; propheticum, candor est huius lucis æternæ; Fidesque Theologica I. S. Io. epist. 1. c. 1.

Sapientia est in mysterio, liberque prophetiæ signatus, ac veluti ignis in columna nubis, vel in nubilo Sol; vel denique lucerna accensa sub modio; vt autem Deum consequamur; fruamurque lucida sapientiæ vita, obscura Fidei luce, ambulare nos oportet: nam *per fidem ambulantes*: ait S.Paulus.

S.P.Cor.1.c.5

II. Quandoque verò nec sapientiæ lumen affulget, vel fidei lucerna satis emicat: Vnde quò sit eundum, homo ignorat: idcircò bonus Dominus, & laudabilis nimis, statuit, vt saltem radium sapientiæ, vel scintillam Fidelis luminis attendamus, qui nihil aliud est, quàm *Probabilitas*: nam *omne quod manifestatur, lumen est*: Probabilitas manifestatur: Ergo est lumen: non est autem lumen, vt *Sapientia*, quæ *est speciosior Sole*, & cui non succedit nox: nec, vt Fidei lumen, quod, vt Luna lucet in caliginoso loco; sed est veluti radius valdè tenuis, qui aliquam lucem præsefert, & ab alia luce maiori emicat: verùm radius iste tot, tantisque circumdatur tenebris; vt non perspiciatur, ac dignoscatur plenè, & ideò aliqualiter timetur, an sit veræ sapientiæ radius, ac Stella, quæ Magos duxit ad præsepium in obsequium Christi: vel an sit infaustus Cometa prænuncians ruinas: de hoc posset dici cum Christo: *Adhuc modicum lumen in vobis est, ambulate, dum lucem habetis, vt vos tenebræ non compræhendant: quia qui ambulat in tenebris, nescit, quo vadat*; quasi repetens, quòd qui in modico fidelis est lumine: super maiora constituetur: est enim reliquiæ veræ lucis, indexque Solis proximi, cuius ipse est radius vnus, qui si euanescat, iterum tenebræ operiunt terram, & caligo populos.

S.P.Ephes.c.5

S.Ioan.c.12.

III. Huius autem veri Radij signa recenseri possunt, quæ & Stellæ Ducis Magorum fuere. Nam eiusmodi Stella sequentia signa habuit. 1. ab antiquis fuit prænunciata, scilicet à Balaam, & Sybilla. 2. Fulgentioris lucis splendore nitebat: vt dicit S. Maximus cum D. Leone. 3. Interior Dei inspiratio suauiter Magorum corda impellebat, ad præstandam nouo syderi Fidem: vt dicit idem S. Leo: sic & radius Probabilitatis est securus, si consonat antiquis: nam *in Antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia*. 2. Si validioribus rationibus radiat. 3. Si cor nostrum vnius cupidum veritatis, sentit in eamdem se moueri partem. Hæc est vera, & antiquissima opinionum probabilitas, cuius tutores à modernis *Antiprobabilistæ* appellantur; cum sint veræ, & antiquissimæ Probabilitatis Doctores.

S.Maxim.ho.1.de Epiph. S.Leo serm.1 de Epiph.

Iob c.12. Vide part.1. Prelud.n.7. p.2.Flo.5.& p.1.Rad.21.

IV. Verùm ingeniosiores (nostris hisce temporibus) magnificant douitias bonitatis Dei, & asserunt ipsum Deum, nec requirere à nobis; vt radium ipsum sequamur; sed vt sequamur, vel ipsius radij similitudinem, ac veluti picturam: modò nobis videatur talis, etiamsi lampyris

creda-

credatur à nobis lanterna, vel Stella, ac Angelus tenebrarum transfiguraret se in Angelum lucis: vti dictum fuit S. Theresiæ, quòd dummodò videretur Christus, qui ei apparebat, etiamsi Sathanas foret, poterat eidem deferre cultum; quia ipsa non rem absolutè; sed apparentiam, ac similitudinem Christi colebat; ergo iam cor eius in Christum repræsentatum tendebat: ***Appendit autem corda*** Domi***nus***: ait Salomon: vndè statuunt illud celeberrimum, per Recentiorum ora Axioma morale: scilicet; ***qui sequitur opinionem probabilem, prudenter agit.*** S. Theres. mans.6.c.9. Prouerb. c. 21.

V. Vlterius procedunt, & docent hoc Axioma militare etiamsi oppositum esse probabilius, ac videretur vero radio similius; quia sufficit prudenter operari, hoc autem fit, si quis probabili opinione ducatur: Non enim Deus per iugum suum suaue arctat nos ad melius; sed ad bonum; & huiusmodi procedendi ratio tuta ab ipsis censetur: Nam (aiunt) Peccatum est voluntarium; voluntarium est cum cognitione rei volitæ; qui verò sequitur opinionem probabilem, iudicat bonum, quod proponitur. Ergo voluntas fertur in bonum. Ergo non peccat. Ergo tuta. Tutum enim est, quo quis discedit à peccandi periculo; huius probabilitatis defensores volunt vocari Theologi benigni, verèque sapientes, & veluti ***Saluatores Mundi***. Verùm. Vide sup. Flc. 5.

VI. Hæc nouorum Probabilistarum doctrina, quanti sit ponderis, sequentibus, duabus veluti lancibus est ponderanda. Si Prudentia omnis exigit, vt pro veritate vitæ, & acquirenda vita æterna; impendamus illam solicitudinem, ac curam, quæ tanto bono est necessaria, vt ait Iosue: & D.Petrus confirmat dicens; ***Satagite***, & Christus dicens: ***contendite***, & nouo Sancti Apostoli Iudæ exemplo roboratur. Qui pro alijs omnem solicitudinē adhibebat: Item non solùm probabilitatem; sed & certitudinem de Proximi salute habere, contendebat. Ergo hæc multò magis pro se curabat. Sic enim scribit. ***Charissimi, omnem solicitudinē faciens scribendi vobis, de cōmuni vestra salute, necesse habui, scribere vobis: deprecarās super certari semel traditæ Sanctis Fidei***: Respondet discipulus hic Christi Christo Magistro præcipienti, esse contendendū pro æterna vita (vt dictum est): Prudentia. Item omnis iubet; vt nō solum quod est, bonū in se eligatur; sed & cui periculum non sit adnexū, nec bono malum subrepat, & propterea ***Cautio*** pars est prudentiæ, & D.Paulus disertè monet de hac re Ephes. scribens: ***videte quomodò cautè ambuletis, non quasi insipientes: sed vt sapientes***: & ad Corinth. ***Omnia mihi licent; sed nō omnia expediūt***, & Christus Dominus hec confirmat, dicēs. ***Vide ne lumē, quod in te est tenebræ sint***. Ergo, vt prudēter in re ęterni pōderis quis se gerat magna diligētia: nec minor cautio requiritur. V. sup. p. 1. Rad. 18. Iud. epist. Cathol. c. 1. S. Paul. Eph. c. 5. S. Paul. Cor. 1 c. 6. S Luc. c. 11.

VII. Probabilitas autem Recentiorum caret debita diligentia: nā quęlibet Probabilitas ex cōmuni horum sensu sufficit ad prudenter operandū: sed quęlibet probabilitas est obuia, nec opus est illi diligētia, vt habeatur (vt Vide p. 1. Rad. 18.

dictum

dictum est, & patet) quandoquidem hæc est Recentiorum gloriatio, ostendere omnia ferè probabilia, & re ipsa in vno Casista sexcentæ opiniones numerantur pro vtraque parte probabiles; in altero ter mille probabiles vtrimque. Ergo superflua est diligentia, cum passim habeatur probabilitas. Ergo superfluæ sunt etiam monitiones Sanctorum, de adhibenda cura, & solicitudine, cum omnis penè via sit bona iuxta eos: contra tamen Ecclesiastici monitum dicentis: *Ne eas in omnem viam.* Insuper probabilitas hæc negligit probabilitatem maiorem. Ergo diligenter non accedit, quantum posset ad veritatem. Vti monet Psaltes, accedendum esse ad Deum; qui veritas est: *Accedite ad eum, & illuminamini.* Ergo non adhibet debitam diligentiam ad inueniendam veritatem, cum non accedat; sed recedat, relinquendo probabiliorem.

Ecclesi. c. 5.

Psalm. 33.

VIII. Præterea probabili Recentiorum laxæ opinioni subrepit periculum. Nam laxitas fouet amorem proprium, obsecundando sensibus humani cordis, qui proni sunt ad malum ab adolescentia sua: vt dictum est ex ore ipsiusmet Dei. Ergò non se gerit prudenter: quia non gerit se cautè, declinando periculum: si verò non prudenter se gerit in re maximi momenti: Ergo peccat. Ergo corruit nouæ probabilitatis Doctrina.

Genes. c. 8. Vide sup. Flo. 7.

IX. Ob has rationes S. Bonauentura, & Ioannes Gerso, non excusant eum, qui Christi sibi apparentis Imaginem veneraretur, absque certitudine, quod verè esset Christus: quia fieri potest, vt sit Sathanas transfiguratus in Dominum, & sic non Dominum verum, sed Dæmonem adoraret, seseque deceptionis periculo exponeret: si autem adhibeat diligentiam, vt certior fiat, & cautè procedat; tunc Deus converteret malum in bonum; fraudem in fructum: vt quam plures Sancti facere consueuerunt: sicut refert etiam Cornelius à Lapide: nam res singulares singularia exigunt testimonia: cuiusmodi non sunt (vt volunt aliqui adoratio Panis consecrati, & veneratio Imaginum in Ecclesijs: quia iam vniuersalis mos fidelium reddit nos tutos in adoratione Panis, ac veneratione Imaginum: at de probabilitate, quæ est veritatis Imago a pluribus controuersa, philosophandum erit, sicut de apparitione Christi, quæ res est singularis, & extraordinaria: & ideò diligenter & cautè procedendum.

Gers. serm. de exam. doctr. consid. 6. V. sup. Flo. 21. n. 6. Cornel. Corin: h. 2 c. 11. n. 113.

X. En ergo. 1. Recentium Probabilitas duabus prudentiæ dotibus caret: debita *diligentia*. 2. & *cautione*: cum igitur desit ipsi prudentia, non potest aliquis, sequendo eiusmodi opinionem probabilem, prudenter agere: sed caueat vnusquisque à Recentiorum opinionibus indistinctè sequendis, & ab harum Doctoribus audiendis: nam cum horum Propositiones complures damnentur, reliquæ etiam suspectæ remanent sicuti si diceretur à Medicis in aliquo viridario repertæ sunt herbæ mortiferæ; nec est certum alias similes non reperiri; rationabiliter esset suspicandum colligenti herbas, ne mortiferas carperet: sic de Propositio-

ſitionibus Recentiorum videtur differendum; eòque magis, quò nos Pſaltes admonet dicens; homines non æquè librare lances iudicij: ſed declinant, quo voluntatis propenſio vergit: ideò *Mendaces filij hominum in ſtateris: vt decipiant ipſi in vanitate in idipſum*: huius pſalmi (exponit Caſſiodorus) *Sacramenta vulgata ſunt, vt prauas perſuaſiones ſuas, emendata in melius voluntate, relinquerent, ſiue illos tangit, qui ponderibus iniquis ementium deſpiciunt ſimplicitatem: ſiue quod homines ſibi placentes, iuſti atque immobiles videri volunt, cum ſint deceptili mutabilitate fallaces. Origo enim* (ait idem Caſſiodorus) *ſæuiſſimi erroris eſt in ſuſpectis auctoribus amare totum, & ſine iudicio deffendere velle, quod inuenis*: ſcriptum eſt enim: *omnia probate; quod bonum eſt tenete.*

Pſal. 61. *Caſſiod. in Pſal. 61.* *Caſſiod. de inſtitut. diuin. litter. c. 24.* *S. P. Theſſal. 1. c. 5.*

F L O S XXI.

Faſciculus Radicum, ac Florum ex Sacris Scripturis compactus.

I. VNus Dominus; vna Fides; vnum Baptiſma; Vnus Dominus, toto corde colendus. Vna Fides, qua Deus in ſpiritu, & veritate adoratur vnum Baptiſma, quo Dei cultui mancipamur. Vnus Deus, qui ſicut inſpirauit in faciem Adæ ſpiraculum vitæ: ſic & mortalibus vnus vnum dat ſpiritum: eſt enim *vnicus* (ait Sapiens) ſpiritus quo Chriſtianiſmus animatur: vnicus in ſe; ſed multiplex in proprietatibus, ac effectibus: vti vna eſt anima; ſed multiplex potentia, & operatio eiuſdem; qui vnicus ſpiritus diffundit in cordibus noſtris Charitatem Dei, qua *multitudinis credentium eſt cor vnum, & anima vna.* Vnus igitur eſt ſpiritus, ab vno Deo, ad vnum Dei cultū. & (*vt vnum ſimus; vnum corpus, & vnus ſpiritus* repetit ibidē S. Paulus. Hic ſpiritus dicitur etiam *ſpiritus ſapientiæ*; quia *docet* hominem ſcientiam *de omnibus* neceſſarijs ad ſalutem. *Spiritus* quoque *intelligentiæ, & veritatis*, quo qui ducitur, ſpiritu Dei agitur, & tāquam Iuſtus ex fide viua viuit Deo: *Gratia* etiam dicitur, quia & gratis eſt à Deo, Deoque gratos nos efficit.

S. P. Eph. c. 4. *Sap. c. 7.* *Act. c. 4.* *S. Ioan. c. 18.* *S. Ioan. epiſt. c. 2.*

II. Vna Fides: ideſt vna veritas. Veritatis enim vna facies: inquit etiam Seneca. Ergo, qui veritatem quærit, vnam faciem quærit, & cum non poteſt exemplar ipſum intueri, ſatagit Imaginem conſpicere, vt poſſit dicere cum Iob: *Imago coram oculis meis.* *Iob. c. 4.*

III. Imago hæc quoad fieri poteſt exquirenda eſt, quòd ſit certò conformis exemplari; & cum nequeat huius certitudinem habere, habeat ſaltem certitudinem Imaginis, ſeu probabilitatis. Nam ſpiritus ſapientiæ eſt ſpiritus certus: quia certitudinem amat, & certitudinem in homine

Vide Flo. 4. *Sap. c. 7.* *S. Ioan. 1. c. 4.*

Prouerb.c.4. mine efficit; nec arundineis baculis vult homines inniti, neque vult cum D.Ioanne: *Omni spiritui credere*: & cum Salomone: *non credite omni verbo*: sed cum D.Paulo: *omnia probat, & quod bonum est, tenet*: hinc S. Iudas Thadæus non solùm de propria virtute, ac salute cupiebat, esse certus: (& vt monet S.Petrus dicens: *satagite; vt certam vestrã vocationẽ faciatis*) sed erat *deprecans super certari semel traditæ sanctis fidei*. Certa etenim veritatis Imago conquiritur à spiritu veritatis: si veritas ipsa in se nequit haberi: nec vult hic spiritus imitari eos, qui ædificant absque cæmento; de quibus dicit Ezechiel. *Ipse* (populus scilicet) *ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absque paleis: dic ad eos, qui liniunt absque temperatura, quòd casurus sit*. Hinc etiam S.Thomas Aquinas, cuidam consulenti se, respondit: ea quæ agis, & audis, fac, vt intelligas. *De dubijs te certifices*: vt refert Cornelius à Lapide.

S.Pau l.Thes. 1.c.5.
S.Iuda.ep.v.1
Ezech.c.13.
Psalm.111.
Corne. in sapient. c.7. vers.22.

IV. Probabilioritatem (vt ità dicam) seu maiorem veritatis similitudinem diligit etiam spiritus Christianismi. Nam si probabilitas ideò nostro intellectui grata, & nos obligat, vt saltem cum ea operemur; quia est veritatis similitudo; quò maior erit veritatis similitudo, (quæ & Probabilioritas dicetur), eò amabilior, nosque obligabit ad eam sequendam. Etenim si lux oculis est delectabilis, quanto aliquid erit luce speciosius? (intra suam sphęram potentiæ) tantò magis delectabile erit: hinc de amabilitate sapientiæ dicit Salomon, quod sit *speciosior Sole*. Ergo Sole est amabilior, videtur inferre. Ratio videtur ex principijs mathematicis desumi, & ex *Regula aurea, seu Proportionum*, quæ & *Regula Trium* dictitatur, vt docet P.Clauius: nam si probabilitas, quia est veritatis imago, vt duo (liceat sic loqui) intellectui nostro congruit, nosque obligat in subiecta materia legis, vt sine ea non operemur: Maior similitudo, vt quatuor, magis conueniet intellectui; nosque magis adstringet. Nam veritas legis ipsa est, quæ nos ligat, & cum hæc non patet, nos ligat legalis veritatis probabilitas; quia veri est similitudo. Ergo si aderit verisimilior magis ligabit ex superiori Aurea Regula. Huiusmodi Regula vsus esse videtur, & ipse Dominus Iesus, cum dixit. *Si lumen, quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt?*

Sap. c.7.
Clau. Arithmet. pract.c.17.
Vide p.3. Fruct. 1.
S.Matth.c.6.

V. Idem spiritus Christianismi, qui spiritus bonus Dei est, *stabilis est*; stabilit namque hominem in bono, ac vero, ne sit velut nubes sine aqua, ac sydera errantia, nec circumferatur omni vento velut folium, quod vento rapitur: Vndè si vni adhæret sententiæ, nisi nouis validioribusque moueatur rationibus, non mutat sententiam, sed *similis est viro sapienti, qui ædificauit Domum suã supra petram* (vt dictum est). *Homo enim Sanctus* (ait Ecclesiasticus) *in sapiẽtia manet sicut Sol*: nam *stultus sicut Luna mutatur, & cor stultorum dissimile erit*: inquit Salomon: vndè dicit etiam S.Iacobus: *vir duplex animo, inconstans est in omni-*

Sap. c.7.
Eccli.c.29.
Prouerb.c.15
S.Iacob.c.1.

omnibus vijs suis. Huiusmodi videretur esse, qui ad libitũ, liberèque eligit modò hanc, modò illam opinionem: vt sui cerebri commentis, phantasijs, ac propensionibus indulgeat. *At cor ingrediens duas vias, non habebit successus*: vt ait Ecclesiasticus: Idcircò, tu *esto firmus* (sequitur idem Ecclesiasticus) *In via Domini, & in veritate sensus tui, & scientia*. Eccli. c. 3. Eccli. c. 5.

VI. Spiritus item hic est spiritus *securus*: vt dicit Sapiens: securitatem namque amat, & eligit seorsum à periculis ambulare. *Sapiens* (ait Salomon): *timet, & declinat à malo. Stultus transilit, & confidit, qui autem cauet laqueos, securus erit*. Scit ipse quid, dicat spiritus Ecclesiæ: nimirum, quòd *qui amat periculum, peribit in illo*; & fugiendum, non solum à vicinitate culpæ: sed quasi à facie colubri fugiendum peccatum à longè etiam centum milliaria; vti monebat B. Catharina Genuensis; & Ecclesiasticus quoque monet: *In via ruinæ non eas, & non offendes in lapides: nec credas te viæ laboriosæ, nec ponas animæ tuæ scandalum*. Idem confirmat alijs verbis Ecclesiastes dicens: *qui dissipat sepem, mordebit eum coluber*. Sap. c. 7. Prouerb. c. 14. Eccli. c. 3. Eccli. c. 32. Eccles. c. 10.

VII. Spiritus item Sanctus reddit insuper testimonium spiritui nostro, quòd *qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet contumacem*. Sic qui laxis opinionibus carnis veluti seruæ, desideria nutrit, sentiet hanc magis repugnantem legi Dei, & ideò mortificanda sunt desideria praui cordis nostri, & audiendus S. Ioannes Chrysostomus, qui vnumquemque hisce monet. *Tu Christiane delicatus es miles, si putas te posse sine pugna vincere; sine certamine triumphare. Exere vires; fortiter dimica; atrociter in prælio isto concerta: Considera pactum; conditionem attende; militiam nosce: Pactum quod spopondisti; conditionem, qua accessisti: militiam, cui nomen dedisti: militia namque est vita hominis super terram*: ait Iob; & populus Christianus *Ecclesia militans* appellatur. *Nullus autem Atletes* (ait iterum S. Chrysostomus) *sine certamine fortior dici; nullusque sine victoria poterit coronari: nemo miles sine prælio hostem subiecit: nemo sine bello Imperatorem promeruit*. Ita est (concludit S. Paulus) *non coronabitur nisi qui legitimè certauerit*; & *qui* (subdit Salomon) *mollis, & dissolutus est in opere frater est sua opera dissipantis*. Ergò caueant laxarum sectatores opinionum, quas dicunt viam tutam, & planam; ne sit (vt dicit Ecclesiasticus) *via peccantium complanata lapidibus, & in finem illorum Inferi, & tenebræ, & pœnæ*. Prouerb. c. 29. S. Chrysost. to. 3. serm. de Martyr. quod aut imitãdi sũt, aut non laudandi. Iob c. 7. S. Chrysost. serm. 1. de martyr. to. 3. S. P. Timoth. Prouerb. c. 18. Eccli. c. 21.

VIII. Spiritus discretus est Spiritus Sanctus, qui sapientissimè: *Omnia in pondere, numero, & mensura disponit*: quare omnia, quæ hominibus iubet, ponderat, numerat, ac metitur; an viribus hominum siue proprijs, siue ab ipsomet Deo collatis, aut conferendis, congruent, ne impossibilia sint præcepta, ad quorum obseruationem prõmittit Sap. c. 11.

vlte-

S.Philip.c.4. vlterius, ac cælitus suppeditat virtutem; vnde sanctè gloriabatur D.Paulus. *Omnia possum in eo, qui me confortat*. Ergo nemo conqueratur de nimio onere, ac de impossibilitate legis, ad quam ducunt Probabilior, vel securior; quia semper sunt rationabiles, loco, tempori, personisq; conuenientes, & gratiæ Dei facilibus, ne dum possibilibus. Gratia autem Dei nobis præsto est, & cum Deo eius Datore profitetur dicens. *Ego sto ad ostium, & pulso*: verùm: *dicit piger: leo est foris in medio platearum, occidendus sum, & sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias*.

Apoc.c.3. Prouerb.c.22. Prouerb.c.26

2. Fasciculus ordinatus.

Psalm.146. *Magnus Dominus, & magna virtus eius, & sapientiæ eius non est numerus*: canit Dauid: *Sapientis* autem est *ordinare*: vt dicit etiam Aristotiles. Erit igitur, & ordo a Deo inter has Radices, & Flores, quæ dirigunt ad Deum: Cuiusmodi est hic, descendendo à potioribus ad inferiora: vti tradit S.Innocentius primus Papa apud Gratianum.

Grat.dist.20. c.3. de quibus.

1 Vetus, nouumque Testamentum, continens quatuor Euangelia, & omnia Apostolorum scripta.

2 Græca exemplaria.

3 Canones Apostolicæ Sedis.

4 Historiæ Catholicæ à Catholicis Doctoribus conscriptæ quæ referunt ritus, consuetudines, praxes, traditionesq; Ecclesiasticas.

5 Sancti Patres.

Grat.dist.84. c.Porro 6. 6 Seniorum consilia, hoc est sapientum (vt explicat Anacletus Papa apud Gratianum). Hæc sequentibus verbis docet Innocentius primus Papa apud eumdem Gratianum: *De quibus causis* (ait Innocentius) *nulla soluendi, ligandique auctoritas in libris Veteris, Noui Testamenti, & quatuor Euangeliorum, cum totis Scriptis Apostolorum, non appareat, ad Diuina recurrite Scripta Greca: si nec in illis; ad Catholicæ Ecclesiæ Historias Catholicas à Doctoribus Catholicis Scriptas, manum mittite: si nec in illis Sanctorum exempla perspicaciter recordemini: quòd si in omnibus his inspectis, quæstionis qualitas non lucidè inuestigatur, Seniores Prouinciæ congregate, & eos interrogate: faciliùs namque inuenitur, quod à pluribus Senioribus quæritur. Verus etiam repromissor Dominus erit si duo ex vobis, vel tres conuenniunt super terram in nomine meo, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à Patre meo*.

S.Matt.c.18.

7 Inter Consilia autem Seniorum(hoc est inter Probabilia)primum tenet locum *Probabilitas tranquilla*, ac pacifica, quæ nihil suspicatur de contrario; sed *in simplicitate cordis*, ac *bona fide*, adhæret consilijs, quasi indubitatæ veritatis: multò magis si consilia dantur à superioribus Religiosis suis inferioribus profitentibus obedientiam cæcam.

Vide Flo. 2. 4.

8 Inter plura consilia, securior pars est eligenda. V. *Flor.6.*

9 Probabilior inter probabiles, nobis eiusmodi apparenda, est sequenda. V.*Flo.5.*

10 Certò probabllis, hoc est; quamuis veritas legis non innotescat euidenter, pateat tamen euidenter verisimilitudo, veritatisq; Imago. V.*Flo.4.*

11 Hic videtur repetendum cuilibet auditori illud monitum, quod ad Timotheum scripsit S.Paulus: dicens: *Tu permane in ijs, quæ didicisti, & credita sunt tibi: sciens à quo* (nota) *didiceris; & quia ab infantia Sacras Scripturas nosti.* *S.P. Timoth. 2.c.3.*

ARBOR

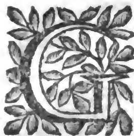
ARBOR SCIENTIÆ BONI, ET MALI HYCRVNERÆ PAPISTÆ.

PARS TERTIA.

Fructus sanæ Doctrinæ, seu specialium Propositionum Declarationes à Summis Pontificibus Alexandro VII. & Innocentio XI. editæ modò illustratæ fundamentalibus Doctrinis.

PRÆLVDIVM I.

De Summo Pontifice.

I. Ermanus Andreæ Apostoli in circumcisione vocatur, *Simon*; à Christo autem vocatur *Cephas*, quod interpretatur *Petrus*: (vt ait S. Ioannes). *Petri* verò nomen non indicat personam, sed personæ dignitatem, ac Apostolorum Principatum, omnium Ecclesiarum primatum, ac Catholicæ Ecclesiæ (quæ est *domus Dei* Corpus Christi mysticum, ac Grex Domini) fundamentum, Caput, ac Pastorem. Hæc enim relatiuè se respiciunt, ac connotant mutuo. *Papa* (inquit Concilium Lugdunense sub Gregorio X. *est Vicarius Iesu Christi, successor Petri: Rector vniuersalis Ecclesiæ, Gregis Dominici Director*: Eadem ferè repetit Concilium Constantiense damnans errores Vvicleff, & Ioannis Huz. Ipse vnus habet plenitudinem potestatis Petri: Cæteri verò Episcopi vocati sunt in partem solicitudinis, ac de eius plenitudine omnes Pastores accipiunt, sicut septuaginta duos Seniores Iudeorum acceperunt de spiritu

S. Ioan. c. 1.

S. Paul. Timot. 1. c. 3. C. vbi periculum, de elect. in 6. cōcil. Constant art. 37. Vvicleff; & art. 27. Huz.

Exod. c. 18.

ritu Moysis. Nomen autem *Simon* significat suppositum, ac indiuiduum illud absolutum Germani Andreæ. Igitur *Simon* persona priuata electus est a Christo in Principem Episcoporum, ac totius Ecclesiæ primatum. Quamobrem cum sit Princeps sicut cęteri Principes supremi, condendarum legum, ac etiam eas interpretandi Ius habet. Vndè (monet S.Paulus) *omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Nam quis potestati resistit, Dei ordinationi resistit, & ideò sibi damnationem acquirunt.* Sunt enim Principes ministri Dei; (vt inquit Sapiens) & Legati Regis Regum (vt inquit S.Paulus.) Propterea protestatur Spiritus Sanctus, dicens: *Per me Reges regnant, & legũ conditores iusta decernũt.* Ergò sicut cęteri Principes laici demandata sibi potestate à Deo, leges constituunt; sic & Sũmus Pontifex Canones, ac cõstitutiones edit.

Num. c. 11. Cap. de cætero caus. 2. q. 6. C. multum caus. 3. q. 6. C. Ita Dominus dist. 19 & extrauag. cõmun. de maiorit. S. P. Rom. c. 13. Sap. c. 6. S. P. Cor. 2. c. 5

II. Verùm sicut vni Petro præ cæteris Apostolis, ac Regibus datæ sunt claues Regni Cęlorũ, eidemq; indistinctè dictum est *pasce oues meas*: confirmandiq; cæteros data est cura (vt inquit S.Lucas:) idcircò præ cęteris Apostolis, ac Regibus decoratus est singulari prærogatiua, quod sit nõ solũ Princeps, ac legũ lator; verum etiam Magister veritatis, ac Fidei Doctor ex Cathedra toti Ecclesię auscultãdus; ita vt nõ solũ decernat, ac definiat, quæ ad morũ reformationẽ spectant: sed etiam definiat, quæ ad Fidei dogmata pertinent: vti videre est in Cõcilio Tridentino, in quo extant *Decreta de reformatione*, morũ & *Canones Dogmatũ Catholicorũ. Habet enim non vnã sed binas claues. Clauẽ scilicet potestatis, vt Princeps. Clauẽ alterã scientiæ vt supremus Magister, & Doctor. Nam ipsi assistit Spiritus Paraclitus (vt pro eo rogauit Christus) qui docet omnẽ veritatẽ hac carẽt cæteri Principes: Neutrã verò habet simplex Doctor; nec Clauẽ potestatis, nec Clauẽ sciẽtiæ infallibilis; quia nõ ipsis; sed Põtifici in persona Petri promissa est indeficiens Fides* (:vt repetit S.Luc.) *ego rogaui pro te ne deficiat fides tua.* Orationes autẽ Christi exaudiũtur: vt ipsemet professus est Patri sic dicens: *Ego sciebã: quia sẽper me audis.*

S. Ioan. c. 21. S. Luc. c. 22. S. Th. supl. 3 q. 37. ar. 3. S. Luc. c. 22. S. Ioann. c. 11

Ergò audiendus est Summus Pontifex in suis declarationibus, ac constitutionibus tamquam Spiritus Sancti lingua, ac Interpres: multò magis quam audierint Iudei Summum Sacerdotem Mosaicæ legis, vmbram, ac Figuram futuri nostri Summi Sacerdotis. De quo nihilominus sic præcipit per Moysem Dominus in Deuteronomio.

III. *Si difficile, et ambiguum apud te iudicium esse prospexeris inter sanguinem, et sanguinem, causam, et causam; lepram, & non lepram: et Iudiciũ inter portas tuas videris, verba variari: surge, et ascende ad locũ quẽ elegerit Dominus Deus tuus; veniesq; ad Sacerdotes Leuitici, generis, et ad Iudicẽ, qui fuerit illo tempore: quæresq; ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem: & facies quodcumq; dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius; sequerisq sententiam eorum. Nec declinabis ad dexteram, neq; ad sinistram: qui autẽ superbierit, nolens obedire Sacerdotis Imperio, qui eo tempore*

Deuter. c. 17.

eos: vt sciant gentes: quoniam homines sunt. Homines autem semetipsos constituunt Legislatores, vt nesciunt se homines esse, & fiant *sicut Dij, scientes bonum, & malum*; & tamquam Dij volunt, quòd ipsorom opinio sit Oraculum, & agendorum lex, cui & ipsemet Deorum Deus se se accommodare, quodadmodò teneatur: Hoc monstruosum Commentum significasse videtur Ecclesiastes, dicendo: *Vidi seruos in Equis, & Principes ambulantes super terram: quasi seruos*: & reuera ità contingere doluit ipsemet Deus per Isaiam dicendo: *seruire me fecisti*. Videntur enim Diuinum ius sibi vindicare.

Eccles.c.10.
Isa.c.43.

II. Eiusmodi Doctores facto ipso cum Apostata Angelo profiteri videntur, dicentes: *In Cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo: quoad regulam agendorum*: vti explicat hunc locum Lyranus; siquidem, vt sacra Altaria suas opiniones coli meditantur: *Filiæ enim eorum compositæ, circumornatæ, vt similitudo Templi*: vt dicit Dauid. *Per has* (exponit S. Bruno Episcopus Astensis) *eorum sententiæ significantur, multa verborum venustate, & varietate decoratæ: Benè autem similitudini comparantur; quia rei veritatem non habent, quamuis se eam habere ostendant. Transeunt denique ex hoc in hoc: quia eorum doctrina non habet fundamentum; sed semper vaga, & instabilis est*. Hisce minatur Deus ipse per Isaiam: *Væ, qui sapientes estis in oculis vestris: & coram vobis metipsis prudentes. Væ* (exponit Lyranus.) *qui sapientes estis, id est cognoscentes Diuina, non secundum veritatem: sed tantum secundum opinionem vestram*.

Isai.c.14.
Psalm.141.
S. Bruno in Psalm.121.
Isa.c.5.
Ierem.c.8.
Lyran.in Ierem.c.8.

III. Monstruosa verò hæc hominũm præsumptio, laruata apparet (erubescit enim & horret aperta mala Deo obsequium detractare) se seque Diuinæ legis seruandæ studiosum profitetur, & præseferens speciem obedientiæ, factis negat, ac Diuinæ voluntatis fuco, propriam colorare satagit, & sub velamine interpretationis mandatorum Dei, propria commenta substituit, & docet: Vndè magnopere conqueritur ipse Deus per Isaiam dicens: *Interpretes tui præuaricatio sunt in me*; & per Ieremiã etiam dolet: *Populus meus non cognouit iudicium Domini: quomodò dicitis: sapientes nos sumus, & lex Domini nobiscum est? verè mendacium operatus est stylus mendax Scribarum, quia falsè & extortè legem interpretabantur*: explicat hunc locum Lyranus: præterea negantes Deo factis ipsis obsequium, verbis eumdem videntur irridere, quærentes ab eo agendorum notitiam: quamobrem iterum per Isaiam conqueritur. *Me de die in diem quærunt, vt vias meas scire volunt; quasi gens, quæ iustitiam fecerit, & Iudicium Dei sui non dereliquerit*: Quibus idem Propheta minatur. *Væ, qui condunt leges iniquas: etenim Deus est bonus his, qui recto sunt corde*: ait Dauid: vbi sic exponit S. Augustinus. *Qui sunt recto corde? (ait) qui hoc volunt,* *quod*

Isa.c.43.
Ierem.c.8.
Lyran. in Ierem.c.8.
Isa.c.58.
Isa.c.10.
Dauid Ps.93
S. Aug in Ps. 117 93. & in Ps.32.35.

quod Deus vult, nec voluntatem Dei velis torquere ad voluntatem tuam; sed tuam corrige ad voluntatem Dei: *Voluntas* Dei *sic est, quomodo regula.*

Animaduertite igitur, cantat nobis irrefragabilem veritatem Dauid quoniam Deus: *Iudicabit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua.* Non in opinione hominum. Ipse enim constitutus Iudex viuorum, ac mortuorum de seipso profitetur. *Ego sum via, ueritas, & uita.* Hinc est, quod Apostolus dicebat: non mea opinio; sed Dei veritas, Iudicij mei lex erit: *nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum: quia qui iudicat me* Dominus *est.* Qoamobrem: *non qui seipsum commendat, ille probatus; sed quem* Deus *commendat. Scimus enim quoniam iudicium* Dei *est, secundum ueritatem*: repetit S.Paulus, *& omnes uiæ eius ueritas*: addit Dauid. Iudicia autem Dei & nostræ opiniones infinitum distant: vt ipsemet fatetur per Isaiam: *Non enim cogitationes meæ, cogitationes uestræ: neque uiæ meæ, uiæ uestræ*: dicit Dominus: *quia sicut exaltantur Cœli à terra; sic exaltatæ sunt uiæ meæ, à uijs uestris, & cogitationes meæ à cogitationibus uestris.* IV. *Psalm.95. S. Io. c.14. S.Paul.Cor. 1.c.10. S. Paul.Rom. c.2. Psalm.118. Isai.c.55.*

Vndè ergo poterit quis propriæ, vel alterius opinioni acquiescere quasi cognouerit sensum Domini, aut Consiliarius eius fuerit? Quinimmò sæpè maiori cum probabilitate discordandi ab ipsius iudicio & voluntate? & hoc; tùm quia *prauum est cor hominis*, (vt dicit Ieremias) & bona non suggerit nisi purgetur, tùm quia in dies videmus quamplures opiniones; quæ credebantur sanæ, ac tutæ damnari, saltem tamquam scandalosas. Non ità se gerebat Rex Dauid, qui propterea efflagitabat à Deo: *De uoluntate tua iudicium meum prodeat*: hoc est iudicem ego, non quæ fallax cordis mei opinio iudicat: sed qui vultus tuus penetrans abyssos; & cui nuda, & aperta sunt omnia, censet esse iudicanda: *& illuminatione* (exponit S.Augustinus) *notitia tua uerum iudicem*: huiusmodi praxim sequuntur iusti: ait Salomon: nam *cogitationes Iustorum iudicia*, quæ diligenter examinant, an agenda verè Diuinæ concordant legi. V. *Ierem.c.17. Psalm.16. S. August.in Psalm 16. Prouerb.cap. 12.*

FLOS XX.

Compendiaria confirmatio veræ probabilitatis, & confutatio falsæ.

DEus *lux est, & in eo tenebræ non sunt ullæ.* Lux est veritatis, & veritas summa. Sapientia autem donum Spiritus Sancti, lumenq; propheticum, candor est huius lucis æternæ; Fidesque Theologica I. *S. Io. epist. 1. c.1.*

Sapientia est in mysterio, liberque prophetiæ signatus, ac veluti ignis in columna nubis, vel in nubilo Sol; vel denique lucerna accensa sub modio; vt autem Deum consequamur; fruamurque lucida sapientiæ vita, obscura Fidei luce, ambulare nos oportet: nam *per fidem ambulantes*: ait S.Paulus.

S.P.Cor.1.c.5

II. Quandoque verò nec sapientiæ lumen affulget, vel fidei lucerna satis emicat: Vnde quò sit eundum, homo ignorat: idcircò bonus Dominus, & laudabilis nimis, statuit, vt saltem radium sapientiæ, vel scintillam Fidelis luminis attendamus, qui nihil aliud est, quàm *Probabilitas*: nam *omne quod manifestatur, lumen est*: Probabilitas manifestatur: Ergo est lumen: non est autem lumen, vt *Sapientia*, quæ *est speciosior Sole*, & cui non succedit nox: nec, vt Fidei lumen, quod, vt Luna lucet in caliginoso loco; sed est veluti radius valdè tenuis, qui aliquam lucem præsefert, & ab alia luce maiori emicat: verùm radius iste tot, tantisque circumdatur tenebris; vt non perspiciatur, ac dignoscatur plenè, & ideò aliqualiter timetur, an sit veræ sapientiæ radius, ac Stella, quæ Magos duxit ad præsepium in obsequium Christi: vel an sit infaustus Cometa prænuncians ruinas: de hoc posset dici cum Christo: *Adbuc modicum lumen in vobis est, ambulate, dum lucem habetis, vt vos tenebræ non compræhendant: quia qui ambulat in tenebris, nescit, quo vadat*; quasi repetens, quòd qui in modico fidelis est lumine: super maiora constituetur: est enim reliquiæ veræ lucis, indexque Solis proximi, cuius ipse est radius vnus, qui si euanescat, iterum tenebræ operiunt terram, & caligo populos.

S.P.Ephes.c.5
S.Ioan.c.12.

III. Huius autem veri Radij signa recenseri possunt, quæ & Stellæ Ducis Magorum fuere. Nam eiusmodi Stella sequentia signa habuit. 1. ab antiquis fuit prænunciata, scilicet à Balaam, & Sybilla. 2. Fulgentioris lucis splendore nitebat: vt dicit S. Maximus cum D. Leone. 3. Interior Dei inspiratio suauiter Magorum corda impellebat, ad præstandam nouo syderi Fidem: vt dicit idem S. Leo: sic & radius Probabilitatis est securus, si consonat antiquis: nam *in Antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia*. 2. Si validioribus rationibus radiat. 3. Si cor nostrum vnius cupidum veritatis, sentit in eamdem se moueri partem. Hæc est vera, & antiquissima opinionum probabilitas, cuius tutores à modernis *Antiprobabilistæ* appellantur; cum sint veræ, & antiquissimæ Probabilitatis Doctores.

S.Maxim.ho.1.de Epiph. S.Leo serm.1 de Epiph.
Iob c.12. Vide part.1. Prelud. n.7. p.2.Flo.5. & p.1.Rad.21.

IV. Verùm ingeniosiores (nostris hisce temporibus) magnificant douitias bonitatis Dei, & asserunt ipsum Deum, nec requirere à nobis; vt radium ipsum sequamur; sed vt sequamur, vel ipsius radij similitudinem, ac veluti picturam; modò nobis videatur talis, etiamsi lampyris

creda-

credatur à nobis lanterna, vel Stella, ac Angelus tenebrarum transfigurarèt se in Angelum lucis: vti dictum fuit S. Theresiæ, quòd dummodò videretur Christus, qui ei apparebat, etiamsi Sathanas foret, poterat eidem deferre cultum; quia ipsa non rem absolutè; sed apparentiam, ac similitudinem Christi colebat; ergo iam cor eius in Christum repræsentatum tendebat: *Appendit autem corda Dominus*: ait Salomon: vndè statuunt illud celeberrimum, per Recentiorum ora Axioma morale: scilicet; *qui sequitur opinionem probabilem, prudenter agit*. S. Theres. mans. 6. c. 9. Prouerb. c. 21.

V. Vlterius procedunt, & docent hoc Axioma militare etiamsi oppositum esse probabilius, ac videretur vero radio similius; quia sufficit prudenter operari, hoc autem fit, si quis probabili opinione ducatur: Non enim Deus per iugum suum suaue arctat nos ad melius; sed ad bonum; & huiusmodi procedendi ratio tuta ab ipsis censetur: Nam (aiunt) Peccatum est voluntarium; voluntarium est cum cognitione rei volitæ; qui verò sequitur opinionem probabilem, iudicat bonum, quod proponitur. Ergo voluntas fertur in bonum. Ergo non peccat. Ergo tuta. Tutum enim est, quo quis discedit à peccandi periculo; huius probabilitatis defensores volunt vocari Theologi benigni, verèque sapientes, & veluti *Saluatores Mundi*. Verùm. Vide sup. Flc. 5.

VI. Hæc nouorum Probabilistarum doctrina, quanti sit ponderis, sequentibus, duabus veluti lancibus est ponderanda. Si Prudentia omnis exigit, vt pro veritate vitæ, & acquirenda vita æterna; impendamus illam solicitudinem, ac curam, quæ tanto bono est necessaria, vt ait Iosue: & D. Petrus confirmat dicens; *Satagite*, & Christus dicens: *contendite*, & nouo Sancti Apostoli Iudæ exemplo roboratur. Qui pro alijs omnem solicitudinẽ adhibebat: Item non solùm probabilitatem; sed & certitudinem de Proximi salute habere, contendebat. Ergo hæc multò magis pro se curabat. Sic enim scribit. *Charissimi, omnem solicitudinẽ faciens scribendi vobis, de cõmuni vestra salute, necesse habui, scribere vobis: deprecarãs super certari semel traditæ Sanctis Fidei*: Respondet discipulus hic Christi Christo Magistro præcipienti, esse contendendũ pro æterna vita (vt dictum est): Prudentia. Item omnis iubet; vt nõ solum quod est, bonũ in se eligatur; sed & cui periculum non sit adnexũ, nec bono malum subrepat, & propterea *Cautio* pars est prudentiæ, & D. Paulus disertè monet de hac re Ephes. scribens: *videte quomodò cautè ambuletis, non quasi insipientes: sed vt sapientes*: & ad Corinth. *Omnia mihi licent; sed nõ omnia expediũt*, & Christus Dominus hęc confirmat, dicẽs. *Vide ne lumẽ, quod in te est tenebræ sint*. Ergo, vt prudẽter in re ęterni põderis quis se gerat magna diligẽtia: nec minor cautio requiritur. V. sup. p. 1. Rad. 18. Iud. epist. Cathol. c. 1. S. Paul. Eph. c. 5. S. Paul. Cor. 1 c. 6. S Luc. c. 11.

VII. Probabilitas autem Recentiorum caret debita diligentia: nã quęlibet Probabilitas ex cõmuni horum sensu sufficit ad prudenter operandũ: sed quęlibet probabilitas est obuia, nec opus est illi diligẽtia, vt habeatur (vt Vide p. 1. Rad. 18.

dictum

dictum est, & patet) quandoquidem hæc est Recentiorum gloriatio, ostendere omnia ferè probabilia, & re ipsa in vno Casista sexcentæ opiniones numerantur pro vtraque parte probabiles; in altero ter mille probabiles vtrimque. Ergo superflua est diligentia, cum passim habeatur probabilitas. Ergo superfluæ sunt etiam monitiones Sanctorum, de adhibenda cura, & solicitudine, cum omnis penè via sit bona iuxta eos: contra tamen Ecclesiastici monitum dicentis: *Ne eas in omnem viam.* Insuper probabilitas hæc negligit probabilitatem maiorem. Ergo diligenter non accedit, quantum posset ad veritatem. Vti monet Psaltes, accedendum esse ad Deum; qui veritas est: *Accedite ad eum, & illuminamini.* Ergo non adhibet debitam diligentiam ad inueniendam veritatem, cum non accedat; sed recedat, relinquendo probabiliorem.

Eccles.c.5. *Psalm.33.*

VIII. Præterea probabili Recentiorum laxæ opinioni subrepit periculum. Nam laxitas fouet amorem proprium, obsecundando sensibus humani cordis, qui proni sunt ad malum ab adolescentia sua: vt dictum est ex ore ipsiusmet Dei. Ergò non se gerit prudenter: quia non gerit se cautè, declinando periculum: si verò non prudenter se gerit in re maximi momenti: Ergo peccat. Ergo corruit nouæ probabilitatis Doctrina.

Genes.c.8. Vide s.. Flo. 7.

IX. Ob has rationes S. Bonauentura, & Ioannes Gerso, non excusant eum, qui Christi sibi apparentis Imaginem veneraretur, absque certitudine, quod verè esset Christus: quia fieri potest, vt sit Sathanas transfiguratus in Dominum, & sic non Dominum verum, sed Dęmonem adoraret, seseque deceptionis periculo exponeret: si autem adhibeat diligentiam, vt certior fiat, & cautè procedat; tunc Deus conuerteret malum in bonum; fraudem in fructum: vt quam plures Sancti facere consueuerunt: sicut refert etiam Cornelius à Lapide: nam res singulares singularia exigunt testimonia: cuiusmodi non sunt (vt volunt aliqui adoratio Panis consecrati, & veneratio Imaginum in Ecclesijs: quia iam vniuersalis mos fidelium reddit nos tutos in adoratione Panis, ac veneratione Imaginum: at de probabilitate, quæ est veritatis Imago a pluribus controuersa, philosophandum erit, sicut de apparitione Christi, quæ res est singularis, & extraordinaria: & ideò diligenter & cautè procedendum.

Gers. tem. de exam. doctr. consid r.6. V. nostr Flo. 21.n.6. Cornel. Corin: h.2 c.11. n.113.

X. En ergo. 1. Recentium Probabilitas duabus prudentiæ dotibus caret: debita *diligentia*. 2. & *cautione*: cum igitur desit ipsi prudentia, non potest aliquis, sequendo eiusmodi opinionem probabilem, prudenter agere: sed caueat vnusquisque a Recentiorum opinionibus indistinctè sequendis, & ab harum Doctoribus audiendis: nam cum horum Propositiones complures damnentur, reliquæ etiam suspectæ remanent sicuti si diceretur à Medicis in aliquo viridario repertæ sunt herbæ mortiferæ; nec est certum alias similes non reperiri; rationabiliter esset suspicandum colligenti herbas, ne mortiferas carperet: sic de Propositio-

sitionibus Recentiorum videtur differendum; eòque magis, quò nos Psaltes admonet dicens; homines non æquè librare lances iudicij: sed declinant, quo voluntatis propensio vergit: ideò *Mendaces filij hominum in stateris: vt decipiant ipsi in vanitate in idipsum*: huius psalmi (exponit Cassiodorus) *Sacramenta vulgata sunt, vt prauas persuasiones suas, emendata in melius voluntate, relinquerent, siue illos tangit, qui ponderibus iniquis ementium despiciunt simplicitatem: siue quod homines sibi placentes, iusti atque immobiles videri volunt, cum sint deceptili mutabilitate fallaces*. *Origo enim* (ait idem Cassiodorus) *sæuissimi erroris est in suspectis auctoribus amare totum, & sine iudicio deffendere velle, quod inuenis*: scriptum est enim: *omnia probate; quod bonum est tenete*.

Psal. 61.

Cassiod. in Psal. 61.

Cassiod. de institut. diuin. litter. c. 24.

1. P. Thessal. 1. c. 5.

F L O S XXI.

Fasciculus Radicum, ac Florum ex Sacris Scripturis compactus.

VNus Dominus; vna Fides; vnum Baptisma; Vnus Dominus, toto corde colendus. Vna Fides, qua Deus in spiritu, & veritate adoratur vsum Baptisma, quo Dei cultui mancipamur. Vnus Deus, qui sicut inspirauit in faciem Adæ spiraculum vitæ: sic & mortalibus vnus vnum dat spiritum: est enim *vnicus* (ait Sapiens) spiritus quo Christianismus animatur: vnicus in se; sed multiplex in proprietatibus, ac effectibus: vti vna est anima; sed multiplex potentia, & operatio eiusdem; qui vnicus spiritus diffundit in cordibus nostris Charitatem Dei, qua *multitudinis credentium est cor vnum, & anima vna*. Vnus igitur est spiritus, ab vno Deo, ad vnum Dei cultū & (*vt vnum simus*; *vnum corpus, & vnus spiritus* repetit ibidē S. Paulus. Hic spiritus dicitur etiam *spiritus sapientiæ*; quia *docet* hominem scientiam *de omnibus* necessarijs ad salutem. *Spiritus* quoque *intelligentiæ, & veritatis*, quo qui ducitur, spiritu Dei agitur, & tāquam Iustus ex fide viua viuit Deo: *Gratia* etiam dicitur, quia & gratis est à Deo, Deoque gratos nos efficit. I.

S. P. Eph. c. 4.

Sap. c. 7.

Act. c. 4.

S. Ioan. c. 18.

S. Ioan. epist. c. 2.

Vna Fides: idest vna veritas. Veritatis enim vna facies: inquit etiam Seneca. Ergo, qui veritatem quærit, vnam faciem quærit, & cum non potest exemplar ipsum intueri, satagit Imaginem conspicere, vt possit dicere cum Iob: *Imago coram oculis meis*. II.

Iob. c. 4.

Imago hæc quoad fieri potest exquirenda est, quòd sit certò conformis exemplari; & cum nequeat huius certitudinem habere, habeat saltem certitudinem Imaginis, seu probabilitatis. Nam spiritus sapientiæ est spiritus certus: quia certitudinem amat, & certitudinem in homine III.

Vide Flo. 4.

Sap. c. 7.

S. Ioan. 1. c. 4.

Prouerb.c.4. mine efficit; nec arundineis baculis vult homines inniti, neque vult cum D.Ioanne: *Omni ſpiritui credere*: & cum Salomone: *non cre-*
S.Pau l.Theſ. 1.c.5. *dite omni verbo*: ſed cum D.Paulo: *omnia probat, & quod bonum eſt, tenet*: hinc S. Iudas Thadæus non ſolùm de propria virtute, ac ſalute
S.Iuda.ep.c.1 cupiebat, eſſe certus: (& vt monet S.Petrus dicens: *ſatagite; vt certam veſtrã vocationẽ faciatis*) ſed erat *deprecans ſuper certari ſemel traditæ ſanctis fidei*. Certa etenim veritatis Imago conquiritur à ſpiritu veritatis: ſi veritas ipſa in ſe nequit haberi: nec vult hic ſpiritus imitari eos,
Ezech.c.13. qui ædificant abſque cæmento; de quibus dicit Ezechiel. *Ipſe* (populus ſcilicet) *ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto abſque pa-*
Pſalm.111. *leis: dic ad eos, qui liniunt abſque temperatura, quòd caſurus ſit.* Hinc
Corne. in ſapient. c.7. etiam S.Thomas Aquinas, cuidam conſulenti ſe, reſpondit: ea quæ agis,
verſ.22. & audis, fac, vt intelligas. *De dubijs te certifices*: vt refert Cornelius à Lapide.

IV. Probabilioritatem (vt ità dicam) ſeu maiorem veritatis ſimilitudinem diligit etiam ſpiritus Chriſtianiſmi. Nam ſi probabilitas ideò noſtro intellectui grata, & nos obligat, vt ſaltem cum ea operemur; quia eſt veritatis ſimilitudo; quò maior erit veritatis ſimilitudo, (quæ & Probabilioritas dicetur), eò amabilior, noſque obligabit ad eam ſequendam. Etenim ſi lux oculis eſt delectabilis, quanto aliquid erit luce ſpecioſius! (intra ſuam ſphęram potentiæ) tantò magis delectabile
Sap. c.7. erit: hinc de amabilitate ſapientiæ dicit Salomon, quod ſit *ſpecioſior Sole*. Ergo Sole eſt amabilior, videtur inferre. Ratio videtur ex principijs mathematicis deſumi, & ex *Regula aurea, ſeu Proportionum*,
Clau. Arithmet. pract.c.17. quæ & *Regula Trium* dictitatur, vt docet P.Clauius: nam ſi probabilitas, quia eſt veritatis imago, vt duo (liceat ſic loqui) intellectui no-
Vide p.3. Fruct. 1. ſtro congruit, noſque obligat in ſubiecta materia legis, vt ſine ea non operemur: Maior ſimilitudo, vt quatuor, magis conueniet intellectui; noſque magis adſtringet. Nam veritas legis ipſa eſt, quæ nos ligat, & cum hæc non patet, nos ligat legalis veritatis probabilitas; quia veri eſt ſimilitudo. Ergo ſi aderit veriſimilior magis ligabit ex ſuperiori Aurea Regula. Huiuſmodi Regula vſus eſſe videtur, & ipſe Domi-
S.Matth.c 6. nus Ieſus, cum dixit. *Si lumen, quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ erunt?*

V. Idem ſpiritus Chriſtianiſmi, qui ſpiritus bonus Dei eſt, *ſtabilis eſt*; ſtabilit namque hominem in bono, ac vero, ne ſit velut nubes ſine aqua, ac ſydera errantia, nec circumferatur omni vento velut folium, quod vento rapitur: Vndè ſi vni adhæret ſententiæ, niſi nouis validio-
Sap. c 7. Eccli.c.29. ribuſque moueatur rationibus, non mutat ſententiam, ſed *ſimilis eſt viro ſapienti, qui ædificauit Domum ſuã ſupra petram* (vt dictum eſt).
Prouerb.c.15 *Homo enim Sanctus* (ait Eccleſiaſticus) *in ſapiẽtia manet ſicut Sol*: nam *ſtultus ſicut Luna mutatur, & cor ſtultorum diſſimile erit*: inquit Sa-
S.Iacob.c.1. lomon: vndè dicit etiam S.Iacobus: *vir duplex animo, inconſtans eſt in omni-*

omnibus vijs suis. Huiusmodi videretur esse, qui ad libitû, liberèque eligit modò hanc, modò illam opinionem: vt sui cerebri commentis, phantasijs, ac propensionibus indulgeat. *At cor ingrediens duas vias, non habebit successus*: vt ait Ecclesiasticus: Idcircò, tu *esto firmus* (sequitur idem Ecclesiasticus) *In via Domini, & in veritate sensus tui, & scientia.* Eccli. c. 3. Eccli. c. 5.

Spiritus item hic est spiritus *securus*: vt dicit Sapiens: securitatem namque amat, & eligit seorsum à periculis ambulare. *Sapiens* (ait Salomon): *timet, & declinat à malo. Stultus transilit, & confidit, qui autem cauet laqueos, securus erit.* Scit ipse quid, dicat spiritus Ecclesiæ: nimirum, quòd *qui amat periculum, peribit in illo*; & fugiendum, non solum à vicinitate culpæ: sed quasi à facie colubri fugiendum peccatum à longè etiam centum milliaria; vti monebat B. Catharina Genuensis; & Ecclesiasticus quoque monet: *In via ruinæ non eas, & non offendes in lapides: nec credas te viæ laboriosæ, nec ponas animæ tuæ scandalum.* Idem confirmat alijs verbis Ecclesiastes dicens: *qui dissipat sepem, mordebit eum coluber.* VI. Sap. c. 7. Prouerb. c. 14. Eccli. c. 3. Eccli. c. 32. Ecclesi. c. 10.

Spiritus item Sanctus reddit insuper testimonium spiritui nostro, quòd *qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet contumacem.* Sic qui laxis opinionibus carnis veluti seruæ, desideria nutrit, sentiet hanc magis repugnantem legi Dei, & ideò mortificanda sunt desideria praui cordis nostri, & audiendus S. Ioannes Chrysostomus, qui vnumquemque hisce monet. *Tu Christiane delicatus es miles, si putas te posse sine pugna vincere; sine certamine triumphare. Exere vires; fortiter dimica; atrociter in prælio isto concerta: Considera pactum; conditionem attende; militiam nosce: Pactum quod spopondisti; conditionem, qua accessisti: militiam, cui nomen dedisti: militia namque est vita hominis super terram*: ait Iob; & populus Christianus *Ecclesia militans* appellatur. *Nullus autem Atletes* (ait iterum S. Chrysostomus) *sine certamine fortior dici; nullusque sine victoria poterit coronari: nemo miles sine prælio hostem subiecit: nemo sine bello Imperatorem promeruit.* Ita est (concludit S. Paulus) *non coronabitur nisi qui legitimè certauerit*; & *qui* (subdit Salomon) *mollis, & dissolutus est in opere frater est sua opera dissipantis.* Ergò caueant laxarum sectatores opinionum, quas dicunt viam tutam, & planam; ne sit (vt dicit Ecclesiasticus) *via peccantium complanata lapidibus, & in finem illorum Inferi, & tenebræ, & pœnæ.* VII. Prouerb. c. 29. S. Chrysost. to. 3. serm. de Martyr. quod aut imitãdi sũt, aut non laudandi. Iob c. 7. S. Chrysost. serm. 1. de martyr. to. 3. S. P. Timoth. Prouerb. c. 18. Eccli. c. 21.

Spiritus discretus est Spiritus Sanctus, qui sapientissimè: *Omnia in pondere, numero, & mensura disponit*: quare omnia, quæ hominibus iubet, ponderat, numerat, ac metitur; an viribus hominum siue proprijs, siue ab ipsomet Deo collatis, aut conferendis, congruent, ne impossibilia sint præcepta, ad quorum obseruationem promittit VIII. Sap. c. 11.

vlte-

S.Philip.c.4. vlterius, ac cælitus ſupeditat virtutem; vnde ſanctè gloriabatur D.Paulus. *Omnia poſſum in eo qui me confortat*. Ergo nemo conqueratur de nimio onere, ac de impoſſibilitate legis, ad quam ducunt Probabilior, vel ſecurior; quia ſemper ſunt rationabiles, loco, tempori, perſoniſq; conuenientes, & gratiæ Dei facilibus, ne dum poſſibilibus. Gratia autem Dei nobis præſto eſt, & cum Deo eius Datore profitetur dicens. *Ego ſto ad oſtium, & pulſo*: verùm: *dicit piger: leo eſt foris in medio platearum, occidendus ſum, & ſapientior ſibi piger videtur ſeptem viris loquentibus ſententias*.

Apoc.c.3. Prouerb.c.22. Prouerb.c.26

2. Faſciculus ordinatus.

Pſalm.146. *Magnus Dominus, & magna virtus eius, & ſapientiæ eius non eſt numerus*: canit Dauid: *Sapientis* autem eſt *ordinare*: vt dicit etiam Ariſtotiles. Erit igitur, & ordo a Deo inter has Radices, & Flores, quæ dirigunt ad Deum: Cuiuſmodi eſt hic, deſcendendo à potioribus ad inferiora: vti tradit S.Innocentius primus Papa apud Gratianum.

Grat.diſt.20. c.3. de quibus.

1 Vetus, nouumque Teſtamentum, continens quatuor Euangelia, & omnia Apoſtolorum ſcripta.

2 Græca exemplaria.

3 Canones Apoſtolicæ Sedis.

4 Hiſtoriæ Catholicæ à Catholicis Doctoribus conſcriptæ quæ referunt ritus, conſuetudines, praxes, traditioneſq; Eccleſiaſticas.

5 Sancti Patres.

Grat.diſt.84. c.Porro 6. 6 Seniorum conſilia, hoc eſt ſapientum (vt explicat Anacletus Papa apud Gratianum). Hæc ſequentibus verbis docet Innocentius primus Papa apud eumdem Gratianum: *De quibus cauſis* (ait Innocentius) *nulla ſoluendi, ligandique auctoritas in libris Veteris, Noui Teſtamenti, & quatuor Euangeliorum, cum totis Scriptis Apoſtolorum, non appareat, ad Diuina recurrite Scripta Greca: ſi nec in illis; ad Catholicæ Eccleſiæ Hiſtorias Catholicas à Doctoribus Catholicis Scriptas, manum mittite: ſi nec in illis Sanctorum exempla perſpicaciter recordemini: quòd ſi in omnibus his inſpectis, quæſtionis qualitas non lucidè inueſtigatur, Seniores Prouinciæ congregate, & eos interrogate: faciliùs namque inuenitur, quod à pluribus Senioribus quæritur. Verus etiam repromiſſor Dominus erit ſi duo ex vobis, vel tres conueniunt ſuper terram in nomine meo, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à Patre meo*.

S.Matt.c.18.

7 Inter Conſilia autem Seniorum (hoc eſt inter Probabilia) primum tenet locum *Probabilitas tranquilla*, ac pacifica, quæ nihil ſuſpicatur de contrario; ſed *in ſimplicitate cordis*, ac *bona fide*, adhæret conſilijs, quaſi indubitatæ veritatis: multò magis ſi conſilia dantur à ſuperioribus Religioſis ſuis inferioribus profitentibus obedientiam cæcam.

Vide Flo. 2. 4.

8 In-

8 Inter plura consilia, securior pars est eligenda. V. *Flor.6.*

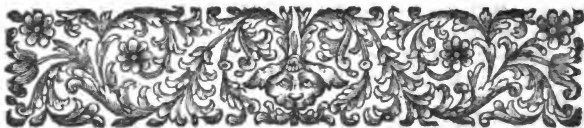
9 Probabilior inter probabiles, nobis eiusmodi apparenda, est sequenda. V.*Flo.5.*

10 Certò probabilis, hoc est; quamuis veritas legis non innotescat euidenter, pateat tamen euidenter verisimilitudo, veritatisq; Imago. V.*Flo.4.*

11 Hic videtur repetendum cuilibet auditori illud monitum, quod ad Timotheum scripsit S.Paulus: dicens: *Tu permane in ijs, quæ didicisti, & credita sunt tibi: sciens à quo* (nota) *didiceris; & quia ab infantia Sacras Scripturas nosti.* *S.P. Timoth. 2.c.3.*

ARBOR.

ARBOR SCIENTIÆ BONI, ET MALI HYCRVNERÆ PAPISTÆ.

PARS TERTIA.

Fructus sanæ Doctrinæ, seu specialium Propositionum Declarationes à Summis Pontificibus Alexandro VII. & Innocentio XI. editæ modò illustratæ fundamentalibus Doctrinis.

PRÆLVDIVM I.

De Summo Pontifice.

I. Ermanus Andreæ Apostoli in circumcisione vocatur *Simon*; à Christo autem vocatur *Cephas*, quod interpretatur *Petrus*: (vt ait S. Ioannes). *Petri* verò nomen non indicat personam, sed personæ dignitatem, ac Apostolorum Principatum, omnium Ecclesiarum primatum, ac Catholicæ Ecclesiæ (quæ est *domus Dei* Corpus Christi mysticum, ac Grex Domini) fundamentum, Caput, ac Pastorem. Hæc enim relatiuè se respiciunt, ac connotant mutuo. *Papa* (inquit Concilium Lugdunense sub Gregorio X. *est Vicarius Iesu Christi, successor Petri*: *Rector vniuersalis Ecclesiæ, Gregis Dominici Director*: Eadem ferè repetit Concilium Constantiense damnans errores Vviclef, & Ioannis Huz. Ipse vnus habet plenitudinem potestatis Petri: Cęteri verò Episcopi vocati sunt in partem solicitudinis, ac de eius plenitudine omnes Pastores accipiunt, sicut septuaginta duos Seniores Iudeorum acceperunt de spiritu.

S. Ioan. c. 1.

S Paul. Timot. 1. c. 3.

C. vbi periculum, de elect. in 6. concil. Constant art. 37. Vviclef; & art. 27 Huz.

Exod. c. 18.

ritu Moysis. Nomen autem *Simon* significat suppositum, ac indiuiduum illud absolutum Germani Andreæ. Igitur *Simon* persona priuata electus est à Christo in Principem Episcoporum, ac totius Ecclesiæ primatum. Quamobrem cum sit Princeps sicut cęteri Principes supremi, condendarum legum, ac etiam eas interpretandi Ius habet. Vndè (monet S.Paulus) *omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Nam quis potestati resistit, Dei ordinationi resistit, & ideò sibi damnationem acquirunt.* Sunt enim Principes ministri Dei; (vt inquit Sapiens) & Legati Regis Regum (vt inquit S.Paulus.) Propterea protestatur Spiritus Sanctus, dicens: *Per me Reges regnant, & legũ conditores iusta decernũt.* Ergò sicut cęteri Principes laici demandata sibi potestate à Deo, leges constituunt; sic & Sũmus Pontifex Canones, ac cõstitutiones edit.

Num. c. 11. Cap. de caetero caus. 2. q. 6. C. multum caus. 3. q. 6. C. Ita Dominus dist. 19 & extrauag. cõmun. de maiorit. S. P. Rom. c. 13. Sap. c. 6. S. P. Cor. 2. c. 5

II. Verùm sicut vni Petro præ cæteris Apostolis, ac Regibus datæ sunt claues Regni Cęlorũ, eidemq; indistinctè dictum est *pasce oues meas*: confirmandiq; cæteros data est cura (vt inquit S.Lucas:) idcircò præ cęteris Apostolis, ac Regibus decoratus est singulari prærogatiua, quod sit nõ solũ Princeps, ac legũ lator; verum etiam Magister veritatis, ac Fidei Doctor ex Cathedra toti Ecclesię auscultãdus; ita vt nõ solũ decernat, ac definiat, quæ ad morũ reformationẽ spectant: sed etiam definiat, quæ ad Fidei dogmata pertinent: vti videre est in Cõcilio Tridentino, in quo extant *Decreta de reformatione*, morũ & *Canones Dogmatũ Catholicorũ. Habet enim non vnã sed binas claues. Clauẽ scilicet potestatis, vt Princeps. Clauẽ alterã scientiæ vt supremus Magister, & Doctor. Nam ipsi assistit Spiritus Paraclitus (vt pro eo rogauit Christus) qui docet omnẽ veritatẽ hac carẽt cæteri Principes: Neutrã verò habet simplex Doctor; nec Clauẽ potestatis, nec Clauẽ sciẽtiæ infallibilis; quia nõ ipsis: sed Põtifici in persona Petri promissa est indeficiens Fides* (:vt repetit S.Luc.) *ego rogaui pro te ne deficiat fides tua.* Orationes autẽ Christi exaudiũtur: vt ipsemet professus est Patri sic dicens: *Ego sciebã: quia sẽper me audis*

S. Ioan. c. 21. S. Luc. c. 22. S. Th. supl. 3 q. 37. ar. 3. S. Luc. c. 22. S. Ioann. c. 11

Ergò audiendus est Summus Pontifex in suis declarationibus, ac constitutionibus tamquam Spiritus Sancti lingua, ac Interpres: multò magis quam audierint Iudei Summum Sacerdotem Mosaicæ legis, vmbram, ac Figuram futuri nostri Summi Sacerdotis. De quo nihilominus sic præcipit per Moysem Dominus in Deuteronomio.

III. *Si difficile, et ambiguum apud te iudicium esse prospexeris inter sanguinem, et sanguinem, causam, et causam; lepram, & non lepram: et Iudiciũ inter portas tuas videris, verba variari: surge, et ascende ad locũ quẽ elegerit Dominus Deus tuus; veniesq; ad Sacerdotes Leuitici, generis, et ad Iudicẽ, qui fuerit illo tempore: quaresq; ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem: & facies quodcumq; dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus. & docuerint te iuxta legem eius; sequerisq sententiam eorum. Nec declinabis ad dexteram, neq, ad sinistram: qui autẽ superbierit, nolens obedire Sacerdotis Imperio, qui eo tempore*

Deuter. c. 17.

eos: vt sciant gentes: quoniam homines sunt. Homines autem semetipsos constituunt Legislatores, vt nesciunt se homines esse, & fiant *sicut Dij, scientes bonum, & malum*; & tamquam Dij volunt, quòd ipsorom opinio sit Oraculum, & agendorum lex, cui & ipsemet Deorum Deus se se accommodare, quodadmodò teneatur: Hoc monstruo-
Eccles.c.10. sum Commentum significasse videtur Ecclesiastes, dicendo: *Vidi seruos in Equis, & Principes ambulantes super terram: quasi seruos*: & reuera ità contingere doluit ipsemet Deus per Isaiam dicendo: *seruire*
Isa.c.43. *me fecisti*. Videntur enim Diuinum ius sibi vindicare.

II. Eiusmodi Doctores facto ipso cum Apostata Angelo profiteri viden-
Isai.c.14. tur, dicentes: *In Cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo: quoad regulam agen-*
Psalm.141. *dorum*: vti explicat hunc locum Lyranus; siquidem, vt sacra Altaria suas opiniones coli meditantur: *Filiæ enim eorum compositæ, circumornatæ, vt similitudo Templi*: vt dicit Dauid. *Per has* (exponit S.Bru-
S. Bruno in Psalm.121. no Episcopus Astensis) *eorum sententiæ significantur, multa verborum venustate, & varietate decoratæ: Benè autem similitudini comparantur; quia rei veritatem non habent, quamuis se eam habere osten-*
Isa.c.5. *dant. Transeunt denique ex hoc in hoc: quia eorum doctrina non habet fundamentum; sed semper vaga, & instabilis est.* Hisce minatur
Ierem.c.8. Deus ipse per Isaiam: *Væ, qui sapientes estis in oculis vestris: & coram vobis metipsis prudentes. Væ* (exponit Lyranus,) *qui sapientes estis, id-*
Lyran. in Ierem.c.8. *est cognoscentes Diuina, non secundum veritatem: sed tantum secundum opinionem vestram.*

III. Monstruosa verò hæc hominũm præsumptio, laruata apparet (erubescit enim & horret aperta mala Deo obsequium detractare) se seque Diuinæ legis seruandæ studiosum profitetur, & præseferens speciem obedientiæ, factis negat, ac Diuinæ voluntatis fuco, propriam colorare satagit, & sub velamine interpretationis mandatorum Dei, pro-
Isa.c.43. pria commenta substituit, & docet: Vndè magnopere conqueritur ipse Deus per Isaiam dicens: *Interpretes tui præuaricatio sunt in me*;
Ierem.c.8. & per Ieremiã etiam dolet: *Populus meus non cognouit iudicium Domini: quomodò dicitis: sapientes nos sumus, & lex Domini nobiscum*
Lyran. in Ierem.c.8. *est? verè mendacium operatus est stylus, mendax Scribarum, quia falsè & extortè legem interpretabantur*: explicat hunc locum Lyranus: præterea negantes Deo factis ipsis obsequium, verbis eumdem viden-
Isa.c.58. tur irridere, quærentes ab eo agendorum notitiam: quamobrem iterum per Isaiam conqueritur. *Me de die in diem quærunt, vt vias meas scire volunt; quasi gens, quæ iustitiam fecerit, & Iudicium Dei sui*
Isa.c.10. Dauid Ps.9. S.Aug. in Ps.117.93. & in Ps.32.35. *non dereliquerit*: Quibus idem Propheta minatur. *Væ, qui condunt leges iniquas: etenim Deus est bonus his, qui recto sunt corde*: ait Dauid: vbi sic exponit S.Augustinus. *Qui sunt recto corde?* (ait) *qui hoc volunt,*

quod

quod Deus vult, nec voluntatem Dei velis torquere ad voluntatem tuam; sed tuam corrige ad voluntatem Dei: *Voluntas* Dei *sic est, quomodo regula*.

Animaduertite igitur, cantat nobis irrefragabilem veritatem Dauid quoniam Deus: *Iudicabit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua*. Non in opinione hominum. Ipse enim constitutus Iudex viuorum, ac mortuorum de seipso profitetur. *Ego sum via, ueritas, & uita*. Hinc est, quod Apostolus dicebat: non mea opinio; sed Dei veritas, Iudicij mei lex erit: *nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum: quia qui iudicat me Dominus est*. Qoamobrem: *non qui seipsum commendat, ille probatus; sed quem Deus commendat*. *Scimus enim quoniam iudicium* Dei *est, secundum ueritatem*: repetit S.Paulus, *& omnes uiæ eius ueritas*: addit Dauid. Iudicia autem Dei & nostræ opiniones infinitum distant: vt ipsemet fatetur per Isaiam: *Non enim cogitationes meæ, cogitationes uestræ: neque uiæ meæ, uiæ uestræ*: dicit Dominus: *quia sicut exaltantur Cœli à terra; sic exaltatæ sunt uiæ meæ, à uijs uestris, & cogitationes meæ à cogitationibus uestris*. IV. Psalm. 95. S. Io. c. 14. S. Paul. Cor. 2. c. 10. S. Paul. Rom. c. 2. Psalm. 118. Isai. c. 55.

Vndè ergo poterit quis propriæ, vel alterius opinioni acquiescere quasi cognouerit sensum Domini, aut Consiliarius eius fuerit? Quinimmò sæpè maiori cum probabilitate discordandi ab ipsius iudicio & voluntate? & hoc; tùm quia *prauum est cor hominis*, (vt dicit Ieremias) & bona non suggerit nisi purgetur, tùm quia in dies videmus quamplures opiniones; quæ credebantur sanæ, ac tutæ damnari, saltem tamquam scandalosas. Non ità se gerebat Rex Dauid, qui propterea efflagitabat à Deo: *De uoluntate tua iudicium meum prodeat*: hoc est iudicem ego, non quæ fallax cordis mei opinio iudicat: sed qui vultus tuus penetrans abyssos; & cui nuda, & aperta sunt omnia, censet esse iudicanda: *& illuminatione* (exponit S.Augustinus) *notitia tua uerum iudicem*: huiusmodi praxim sequuntur iusti: ait Salomon: nam *cogitationes Iustorum iudicia*, quæ diligenter examinant, an agenda verè Diuinæ concordant legi. V. Ierem. c. 17. Psalm. 16. S. August. in Psalm 16. Prouerb. cap. 12.

FLOS XX.

Compendiaria confirmatio veræ probabilitatis, & confutatio falsæ.

DEus *lux est, & in eo tenebræ non sunt ullæ*. Lux est veritatis, & veritas summa. Sapientia autem donum Spiritus Sancti, lumenq; propheticum, candor est huius lucis æternæ; Fidesque Theologica I. S. Io. epist. 1. c. 1.

Sapientia est in mysterio, liberque prophetiæ signatus, ac veluti ignis in columna nubis, vel in nubilo Sol; vel denique lucerna accensa sub modio; vt autem Deum consequamur; fruamurque lucida sapientiæ vita, obscura Fidei luce, ambulare nos oportet: nam *per fidem ambulantes*: ait S.Paulus.

S.P.Cor.1.c.5

II. Quandoque verò nec sapientiæ lumen affulget, vel fidei lucerna satis emicat: Vnde quò sit eundum, homo ignorat: idcircò bonus Dominus, & laudabilis nimis, statuit, vt saltem radium sapientiæ, vel scintillam Fidelis luminis attendamus, qui nihil aliud est, quàm *Probabilitas*: nam *omne quod manifestatur, lumen est*: Probabilitas manifestatur: Ergo est lumen: non est autem lumen, vt *Sapientia*, quæ *est speciosior Sole*, & cui non succedit nox: nec, vt Fidei lumen, quod, vt Luna lucet in caliginoso loco; sed est veluti radius valdè tenuis, qui aliquam lucem præsefert, & ab alia luce maiori emicat: verùm radius iste tot, tantisque circumdatur tenebris; vt non perspiciatur, ac dignoscatur plenè, & ideò aliqualiter timetur, an sit veræ sapientiæ radius, ac Stella, quæ Magos duxit ad præsepium in obsequium Christi: vel an sit infaustus Cometa prænuncians ruinas: de hoc posset dici cum Christo: *Adhuc modicum lumen in vobis est, ambulate, dum lucem habetis, vt vos tenebræ non comprehendant: quia qui ambulat in tenebris, nescit, quo vadat*; quasi repetens, quòd qui in modico fidelis est lumine: super maiora constituetur: est enim reliquiæ veræ lucis, indexque Solis proximi, cuius ipse est radius vnus, qui si euanescat, iterum tenebræ operiunt terram, & caligo populos.

S.P.Ephes.c.5
S.Ioan.c.12.

III. Huius autem veri Radij signa recenseri possunt, quæ & Stellæ Ducis Magorum fuere. Nam eiusmodi Stella sequentia signa habuit. 1. ab antiquis fuit prænunciata, scilicet à Balaam, & Sybilla. 2. Fulgentioris lucis splendore nitebat: vt dicit S. Maximus cum D. Leone. 3. Interior Dei inspiratio suauiter Magorum corda impellebat, ad præstandam nouo syderi Fidem: vt dicit idem S. Leo: sic & radius Probabilitatis est securus, si consonat antiquis: nam *in Antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia*. 2. Si validioribus rationibus radiat. 3. Si cor nostrum vnius cupidum veritatis, sentit in eamdem se moueri partem. Hæc est vera, & antiquissima opinionum probabilitas, cuius tutores à modernis *Antiprobabilistæ* appellantur; cum sint veræ, & antiquissimæ Probabilitatis Doctores.

S.Maxim.ho. 1. de Epiph. S.Leo serm. 1 de Epiph.
Iob c.12.
Vide part. 1. Prelud. n.7. p.2.Flo.5. & p.1.Rad.21.

IV. Verùm ingeniosiores (nostris hisce temporibus) magnificant douitias bonitatis Dei, & asserunt ipsum Deum, nec requirere à nobis; vt radium ipsum sequamur; sed vt sequamur, vel ipsius radij similitudinem, ac veluti picturam; modò nobis videatur talis, etiamsi lampyris

crea-

credatur à nobis lanterna, vel Stella, ac Angelus tenebrarum transfiguraret se in Angelum lucis: vti dictum fuit S. Theresiæ, quòd dummodò videretur Christus, qui ei apparebat, etiamsi Sathanas foret, poterat eidem deferre cultum; quia ipsa non rem absolutè; sed apparentiam, ac similitudinem Christi colebat; ergo iam cor eius in Christum repræsentatum tendebat: ***Appendit autem corda Dominus***: ait Salomon: vndè statuunt illud celeberrimum, per Recentiorum ora Axioma morale: scilicet; ***qui sequitur opinionem probabilem, prudenter agit***.

S. Theres. mans. 6. c. 9.

Prouerb. c. 21.

V. Vlterius procedunt, & docent hoc Axioma militare etiamsi oppositum esse probabilius, ac videretur vero radio similius; quia sufficit prudenter operari, hoc autem fit, si quis probabili opinione ducatur: Non enim Deus per iugum suum suaue arctat nos ad melius; sed ad bonum; & huiusmodi procedendi ratio tuta ab ipsis censetur: Nam (aiunt) Peccatum est voluntarium; voluntarium est cum cognitione rei volitæ; qui verò sequitur opinionem probabilem, iudicat bonum, quod proponitur. Ergo voluntas fertur in bonum. Ergo non peccat. Ergo tuta. Tutum enim est, quo quis discedit à peccandi periculo; huius probabilitatis defensores volunt vocari Theologi benigni, verèque sapientes, & veluti ***Saluatores Mundi***. Verùm.

Vide sup. Flc. 5.

VI. Hæc nouorum Probabilistarum doctrina, quanti sit ponderis, sequentibus, duabus veluti lancibus est ponderanda. Si Prudentia omnis exigit, vt pro veritate vitæ, & acquirenda vita æterna; impendamus illam solicitudinem, ac curam, quæ tanto bono est necessaria, vt ait Iosue: & D. Petrus confirmat dicens; ***Satagite***, & Christus dicens: ***contendite***, & nouo Sancti Apostoli Iudæ exemplo roboratur. Qui pro alijs omnem solicitudinē adhibebat: Item non solùm probabilitatem; sed & certitudinem de Proximi salute habere, contendebat. Ergo hæc multò magis pro se curabat. Sic enim scribit. ***Charissimi, omnem solicitudinē faciens scribendi vobis, de cōmuni vestra salute, necesse habui, scribere vobis: deprecarās super certari semel traditæ Sanctis Fidei***: Respondet discipulus hic Christi Christo Magistro præcipienti, esse contendendū pro æterna vita (vt dictum est): Prudentia. Item omnis iubet; vt nō solum quod est, bonū in se eligatur; sed & cui periculum non sit adnexū, nec bono malum subrepat, & propterea ***Cautio*** pars est prudentiæ, & D. Paulus disertè monet de hac re Ephes. scribens: ***videte quomodò cautè ambuletis, non quasi insipientes: sed vt sapientes***: & ad Corinth. ***Omnia mihi licent; sed nō omnia expediūt***, & Christus Dominus hęc confirmat, dicēs. ***Vide ne lumē, quod in te est. tenebræ sint***. Ergo, vt prudēter in re ęterni pōderis quis se gerat magna diligētia: nec minor cautio requiritur.

V. sup. p. 1. Rad. 18.

Iud. epist. Cathol. c. 1.

S. Paul. Eph. c. 5.

S. Paul. Cor. 1 c. 6.

S. Luc. c. 11.

VII. Probabilitas autem Recentiorum caret debita diligentia: nā quęlibet Probabilitas ex cōmuni horum sensu sufficit ad prudenter operandū: sed quęlibet probabilitas est obuia, nec opus est illi diligētia, vt habeatur (vt

Vide p. 1. Rad. 18.

dictum

dictum est, & patet) quandoquidem hæc est Recentiorum gloriatio, ostendere omnia ferè probabilia,& re ipsa in vno Casista sexcentæ opiniones numerantur pro vtraque parte probabiles; in altero ter mille probabiles vtrimque. Ergo superflua est diligentia, cum passim habeatur probabilitas. Ergo superfluæ sunt etiam monitiones Sanctorum, de adhibenda cura, & solicitudine, cum omnis penè via sit bona iuxta eos: contra tamen Ecclesiastici monitum dicentis: *Ne eas in omnem viam.* Insuper probabilitas hæc negligit probabilitatem maiorem. Ergo diligenter non accedit, quantum posset ad veritatem. Vti monet Psaltes, accedendum esse ad Deum; qui veritas est: *Accedite ad eum, & illuminamini.* Ergo non adhibet debitam diligentiam ad inueniendam veritatem, cum non accedat; sed recedat, relinquendo probabiliorem.

Eccles. c. 5.

Psalm. 33.

VIII. Præterea probabili Recentiorum laxæ opinioni subrepit periculum. Nam laxitas fouet amorem proprium, obsecundando sensibus humani cordis, qui proni sunt ad malum ab adolescentia sua: vt dictum est ex ore ipsiusmet Dei. Ergò non se gerit prudenter: quia non gerit se cautè, declinando periculum: si verò non prudenter se gerit in re maximi momenti: Ergo peccat. Ergo corruit nouæ probabilitatis Doctrina.

Genes. c. 8. Vide s. ... Flo. 7.

IX. Ob has rationes S. Bonauentura, & Ioannes Gerso, non excusant eum, qui Christi sibi apparentis Imaginem veneraretur, absque certitudine, quod verè esset Christus: quia fieri potest, vt sit Sathanas transfiguratus in Dominum, & sic non Dominum verum, sed Dęmonem adoraret, seseque deceptionis periculo exponeret: si autem adhibeat diligentiam, vt certior fiat, & cautè procedat; tunc Deus converteret malum in bonum; fraudem in fructum: vt quam plures Sancti facere consueuerunt: sicut refert etiam Cornelius à Lapide: nam res singulares singularia exigunt testimonia: cuiusmodi non sunt (vt volunt aliqui adoratio Panis consecrati, & veneratio Imaginum in Ecclesijs: quia iam vniuersalis mos fidelium reddit nos tutos in adoratione Panis, ac veneratione Imaginum: at de probabilitate, quæ est veritatis Imago a pluribus controuersa, philosophandum erit, sicut de apparitione Christi, quæ res est singularis, & extraordinaria: & ideò diligenter & cautè procedendum.

Gers. tract. de exam. doctr. consid. r. 6. V. iofr Flo. 21. n. 6. Cornel. Corin: h. 2 c. 11. n. 113.

X. En ergo. 1 Recentium Probabilitas duabus prudentiæ dotibus caret: debita *diligentia*. 2. & *cautione*: cum igitur desit ipsi prudentia, non potest aliquis, sequendo eiusmodi opinionem probabilem, prudenter agere: sed caueat vnusquisque a Recentiorum opinionibus indistinctè sequendis, & ab harum Doctoribus audiendis: nam cum horum Propositiones complures damnentur, reliquæ etiam suspectæ remanent sicuti si diceretur à Medicis in aliquo viridario repertæ sunt herbæ mortiferæ; nec est certum alias similes non reperiri; rationabiliter esset suspicandum colligenti herbas, ne mortiferas carperet: sic de Propo-

sitio-

fitionibus Recentiorum videtur differendum; eòque magis, quò nos Psaltes admonet dicens; homines non æquè librare lances iudicij: sed declinant, quo voluntatis propensio vergit: ideò *Mendaces filij hominum in stateris: ut decipiant ipsi in vanitate in idipsum*: huius psalmi (exponit Cassiodorus) *Sacramenta vulgata sunt, ut prauas persuasiones suas, emendata in melius voluntate, relinquerent, siue illos tangit, qui ponderibus iniquis ementium despiciunt simplicitatem: siue quod homines sibi placentes, iusti atque immobiles videri volunt, cum sint deceptili mutabilitate fallaces. Origo enim* (ait idem Cassiodorus) *sæuissimi erroris est in suspectis auctoribus amare totum, & sine iudicio deffendere velle, quod inuenis*: scriptum est enim: *omnia probate; quod bonum est tenete.*

Psal. 61. *Cassiod. in Psal. 61.* *Cassiod. de instit. diuin. liter. c. 24.* *1. P. Thessal. 1. c. 5.*

FLOS XXI.

Fasciculus Radicum, ac Florum ex Sacris Scripturis compactus.

VNus Dominus; vna Fides; vnum Baptisma; Vnus Dominus, toto corde colendus. Vna Fides, qua Deus in spiritu, & veritate adoratur vsum Baptisma, quo Dei cultui mancipamur. Vnus Deus, qui sicut inspirauit in faciem Adæ spiraculum vitæ: sic & mortalibus vnus vnum dat spiritum: est enim *vnicus* (ait Sapiens) spiritus quo Christianismus animatur: vnicus in se; sed multiplex in proprietatibus, ac effectibus: vti vna est anima; sed multiplex potentia, & operatio eiusdem; qui vnicus spiritus diffundit in cordibus nostris Charitatem Dei, quæ *multitudinis credentium est cor vnum, & anima vna.* Vnus igitur est spiritus, àb vno Deo, ad vnum Dei cultū. & (*vt vnum simus*; *vnum corpus, & vnus spiritus* repetit ibidē S. Paulus. Hic spiritus dicitur etiam *spiritus sapientiæ*; quia *docet* hominem scientiam *de omnibus* necessarijs ad salutem. *Spiritus* quoque *intelligentiæ, & veritatis*, quo qui ducitur, spiritu Dei agitur, & tāquam Iustus ex fide viua viuit Deo: *Gratia* etiam dicitur, quia & gratis est à Deo, Deoque gratos nos efficit. I.

S. P. Eph. c. 4. *Sap. c. 7.* *Act. c. 4.* *S. Ioan. c. 18.* *S. Ioan. epist. c. 2.*

Vna Fides: idest vna veritas. Veritatis enim vna facies: inquit etiam Seneca. Ergo, qui veritatem quærit, vnam faciem quærit, & cum non potest exemplar ipsum intueri, satagit Imaginem conspicere, vt possit dicere cum Iob: *Imago coram oculis meis*. II.

Iob. c. 4.

Imago hæc quoad fieri potest exquirenda est, quòd sit certò conformis exemplari; & cum nequeat huius certitudinem habere, habeat saltem certitudinem Imaginis, seu probabilitatis. Nam spiritus sapientiæ est spiritus certus: quia certitudinem amat, & certitudinem in homine III.

Vide Flo. 4. *Sap. c. 7.* *S. Ioan. 1. c. 4.*

Prouerb. c. 4. mine efficit; nec arundineis baculis vult homines inniti, neque vult cum D. Ioanne: *Omni spiritui credere*: & cum Salomone: *non cre-*
S. Paul. I. Thess. 1. c. 5. *dite omni verbo*: sed cum D. Paulo: *omnia probat, & quod bonum est, tenet*: hinc S. Iudas Thadæus non solùm de propria virtute, ac salute
S. Iuda. ep. c. 1. cupiebat, esse certus: (& vt monet S. Petrus dicens: *satagite; vt certam vestrã vocationẽ faciatis*) sed erat *deprecans super certari semel traditæ sanctis fidei*. Certa etenim veritatis Imago conquiritur à spiritu veritatis: si veritas ipsa in se nequit haberi: nec vult hic spiritus imitari eos,
Ezech. c. 13. qui ædificant absque cæmento; de quibus dicit Ezechiel. *Ipse* (populus scilicet) *ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absque pa-*
Psalm. 111. Corne. in Sapient. c. 7. vers. 22. *leis: dic ad eos, qui liniunt absque temperatura, quòd casurus sit.* Hinc etiam S. Thomas Aquinas, cuidam consulenti se, respondit: ea quæ agis, & audis, fac, vt intelligas. *De dubijs te certifices*: vt refert Cornelius à Lapide.

IV. Probabilioritatem (vt ità dicam) seu maiorem veritatis similitudinem diligit etiam spiritus Christianismi. Nam si probabilitas ideò nostro intellectui grata, & nos obligat, vt saltem cum ea operemur; quia est veritatis similitudo; quò maior erit veritatis similitudo, (quæ & Probabilioritas dicetur), eò amabilior, nosque obligabit ad eam sequendam. Etenim si lux oculis est delectabilis, quanto aliquid erit luce speciosius? (intra suam sphęram potentiæ) tantò magis delectabile
Sap. c. 7. erit: hinc de amabilitate sapientiæ dicit Salomon, quod sit *speciosior Sole*. Ergo Sole est amabilior, videtur inferre. Ratio videtur ex principijs mathematicis desumi, & ex *Regula aurea, seu Proportionum*,
Clau. Arithmet. pract. c. 17. Vide p. 3. Fruct. 1. quæ & *Regula Trium* dictitatur, vt docet P. Clauius: nam si probabilitas, quia est veritatis imago, vt duo (liceat sic loqui) intellectui nostro congruit, nosque obligat in subiecta materia legis, vt sine ea non operemur: Maior similitudo, vt quatuor, magis conueniet intellectui; nosque magis adstringet. Nam veritas legis ipsa est, quæ nos ligat, & cum hæc non patet, nos ligat legalis veritatis probabilitas; quia veri est similitudo. Ergo si aderit verisimilior magis ligabit ex superiori Aurea Regula. Huiusmodi Regula vsus esse videtur, & ipse Domi-
S. Matth. c. 6. nus Iesus, cum dixit. *Si lumen, quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt?*

V. Idem spiritus Christianismi, qui spiritus bonus Dei est, *stabilis est*; stabilit namque hominem in bono, ac vero, ne sit velut nubes sine aqua, ac sydera errantia, nec circumferatur omni vento velut folium, quod vento rapitur: Vndè si vni adhæret sententiæ, nisi nouis validio-
Sap. c. 7. Eccli. c. 29. ribusque moueatur rationibus, non mutat sententiam, sed *similis est viro sapienti, qui ædificauit Domum suã supra petram* (vt dictum est).
Prouerb. c. 15. *Homo enim Sanctus* (ait Ecclesiasticus) *in sapiẽtia manet sicut Sol*: nam *stultus sicut Luna mutatur, & cor stultorum dissimile erit*: inquit Sa-
S. Iacob. c. 1. lomon: vndè dicit etiam S. Iacobus: *vir duplex animo, inconstans est in omni-*

omnibus vijs suis. Huiusmodi videretur esse, qui ad libitũ, liberèque eligit modò hanc, modò illam opinionem: vt sui cerebri commentis, phantasijs, ac propensionibus indulgeat. *At cor ingrediens duas vias, non habebit successus*: vt ait Ecclesiasticus: Eccli. c. 3. Idcircò, tu *esto firmus* (sequitur idem Ecclesiasticus) Eccli. c. 5. *In via Domini, & in veritate sensus tui, & scientia*.

VI. Spiritus item hic est spiritus *securus*: vt dicit Sapiens: securitatem namque amat, & eligit seorsum à periculis ambulare. Sap. c. 7. *Sapiens* (ait Salomon): *timet, & declinat à malo. Stultus transilit, & confidit, qui autem cauet laqueos, securus erit*. Prouerb. c. 14. Scit ipse quid, Eccli. c. 3. dicat spiritus Ecclesiæ: nimirum, quòd *qui amat periculum, peribit in illo*; & fugiendum, non solum à vicinitate culpæ: sed quasi à facie colubri fugiendum peccatum à longè etiam centum milliaria; vti monebat B. Catharina Genuensis; & Ecclesiasticus quoque monet: Eccli. c. 32. *In via ruinæ non eas, & non offendes in lapides: nec credas te viæ laboriosæ, nec ponas animæ tuæ scandalum*. Idem Ecclesi. c. 10. confirmat alijs verbis Ecclesiastes dicens: *qui dissipat sepem, mordebit eum coluber*.

VII. Spiritus item Sanctus reddit insuper testimonium spiritui nostro, quòd *qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet contumacem*. Prouerb. c. 29. Sic qui laxis opinionibus carnis veluti seruæ, desideria nutrit, sentiet hanc magis repugnantem legi Dei, & ideò mortificanda sunt desideria praui cordis nostri, & audiendus S. Ioannes Chrysostomus, S. Chrysost. to. 3. serm. de Martyr. qui vnumquemque hisce monet. *Tu Christiane delicatus es miles, si putas te posse sine pugna vincere; sine certamine triumphare. Exere vires; fortiter dimica; atrociter in prælio isto concerta: Considera pactum; conditionem attende; militiam nosce: Pactum quod spopondisti; conditionem, qua accessisti: militiam, cui nomen dedisti*: quod aut imitãdi sũt, aut non laudandi. *militia namque est vita hominis super terram*: ait Iob; Iob c. 7. & populus Christianus *Ecclesia militans* appellatur. *Nullus autem Atletes* (ait iterum S. Chrysostomus) S. Chrysost. serm. 1. de martyr. to. 3. *sine certamine fortior dici; nullusque sine victoria poterit coronari: nemo miles sine prælio hostem subiecit: nemo sine bello Imperatorem promeruit*. Ita est (concludit S. Paulus) S. P Timoth. *non coronabitur nisi qui legitimè certauerit*; & *qui* (subdit Salomon) Prouerb. c. 18. *mollis, & dissolutus est in opere frater est sui opera dissipantis*. Ergò caueant laxarum sectatores opinionum, quas dicunt viam tutam, & planam; ne sit (vt dicit Ecclesiasticus) Eccli. c. 21. *via peccantium complanata lapidibus, & in finem illorum Inferi, & tenebræ, & pœnæ*.

VIII. Spiritus discretus est Spiritus Sanctus, qui sapientissimè: *Omnia in pondere, numero, & mensura disponit*: Sap. c. 11. quare omnia, quæ hominibus iubet, ponderat, numerat, ac metitur; an viribus hominum siue proprijs, siue ab ipsomet Deo collatis, aut conferendis, congruent, ne impossibilia sint præcepta, ad quorum obseruationem promittit

vlte-

S. Philip. c. 4. vlterius, ac cælitus suppeditat virtutem; vnde sanctè gloriabatur D. Paulus. *Omnia possum in eo, qui me confortat*. Ergo nemo conqueratur de nimio onere, ac de impossibilitate legis, ad quam ducunt Probabilior, vel securior; quia semper sunt rationabiles, loco, tempori, personisq; conuenientes, & gratiæ Dei facilibus, ne dum possibilibus. Gratia autem Dei nobis præsto est, & cum Deo eius Datore profitetur dicens. *Ego sto ad ostium, & pulso*: verùm: *dicit piger: leo est foris in medio platearum, occidendus sum, & sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias*.

Apoc. c. 3. Prouerb. c. 22. Prouerb. c. 26.

2. Fasciculus ordinatus.

Psalm. 146. *Magnus Dominus, & magna virtus eius, & sapientiæ eius non est numerus*: canit Dauid: *Sapientis* autem est *ordinare*: vt dicit etiam Aristotiles. Erit igitur, & ordo a Deo inter has Radices, & Flores, quæ dirigunt ad Deum: Cuiusmodi est hic, descendendo à potioribus ad inferiora: vti tradit S. Innocentius primus Papa apud Gratianum.

Grat. dist. 20. c. 3. de quibus.

1 Vetus, nouumque Testamentum, continens quatuor Euangelia, & omnia Apostolorum scripta.

2 Græca exemplaria.

3 Canones Apostolicæ Sedis.

4 Historiæ Catholicæ à Catholicis Doctoribus conscriptæ quæ referunt ritus, consuetudines, praxes, traditionesq; Ecclesiasticas.

5 Sancti Patres.

Grat. dist. 84. c. Porro 6. 6 Seniorum consilia, hoc est sapientum (vt explicat Anacletus Papa apud Gratianum). Hæc sequentibus verbis docet Innocentius primus Papa apud eumdem Gratianum: *De quibus causis* (ait Innocentius) *nulla soluendi, ligandique auctoritas in libris Veteris, Noui Testamenti, & quatuor Euangeliorum, cum totis Scriptis Apostolorum, non appareat, ad Diuina recurrite Scripta Greca: si nec in illis; ad Catholicæ Ecclesiæ Historias Catholicas à Doctoribus Catholicis Scriptas, manum mittite: si nec in illis Sanctorum exempla perspicaciter recordemini: quòd si in omnibus his inspectis, quæstionis qualitas non lucidè inuestigatur, Seniores Prouinciæ congregate, & eos interrogate: faciliùs namque inuenitur, quod à pluribus Senioribus quæritur. Verus etiam repromissor Dominus erit si duo ex vobis, vel tres conueniunt super terram in nomine meo, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à Patre meo*.

S. Matt. c. 18.

7 Inter Consilia autem Seniorum (hoc est inter Probabilia) primum tenet locum *Probabilitas tranquilla*, ac pacifica, quæ nihil suspicatur de contrario; sed *in simplicitate cordis*, ac *bona fide*, adhæret consilijs, quasi indubitatæ veritatis: multò magis si consilia dantur à superioribus Religiosis suis inferioribus profitentibus obedientiam cæcam.

Vide Flo. 2. 4.

8 In-

8 Inter plura consilia, securior pars est eligenda. V. *Flor.6.*

9 Probabilior inter probabiles, nobis eiusmodi apparenda, est sequenda. V.*Flo.5.*

10 Certò probabllis, hoc est; quamuis veritas legis non innotescat euidenter, pateat tamen euidenter verisimilitudo, veritatisq; Imago. V.*Flo.4.*

11 Hic videtur repetendum cuilibet auditori illud monitum, quod ad Timotheum scripsit S.Paulus: dicens: *Tu permane in ijs, quæ didicisti, & credita sunt tibi: sciens à quo* (nota) *didiceris; & quia ab infantia Sacras Scripturas nosti.* *s.P. Timoth. 2.c.3.*

ARBOR

ritu Moysis. Nomen autem *Simon* significat suppositum, ac indiuiduum illud absolutum Germani Andreæ. Igitur *Simon* persona priuata electus est à Christo in Principem Episcoporum, ac totius Ecclesiæ primatum. Quamobrem cum sit Princeps sicut cęteri Principes supremi, condendarum legum, ac etiam eas interpretandi Ius habet. Vndè (monet S.Paulus) *omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Nam quis potestati resistit, Dei ordinationi resistit, & ideò sibi damnationem acquirunt.* Sunt enim Principes ministri Dei;(vt inquit Sapiens) & Legati Regis Regum(vt inquit S.Paulus.) Propterea protestatur Spiritus Sanctus, dicens: *Per me Reges regnant, & legũ conditores iusta decernũt.* Ergò sicut cęteri Principes laici demandata sibi potestate à Deo, leges constituunt; sic & Sũmus Pontifex Canones, ac cõstitutiones edit.

Num. c. 11. Cap. de cætero cau∫. 2. q. 6. C. multum cau∫. 3. q. 6. C. Ita Dominus dist. 19 & extrauag. cõmun. de maiorit. S. P. Rom. c. 13. Sap. c. 6. S. P. Cor. 2. c. 5

II. Verùm sicut vni Petro præ cæteris Apostolis, ac Regibus datæ sunt claues Regni Cęlorũ, eidemq; indistinctè dictum est *pasce oues meas*: confirmandiq; cæteros data est cura (vt inquit S.Lucas:) idcircò præ cęteris Apostolis, ac Regibus decoratus est singulari prærogatiua, quod sit nõ solũ Princeps, ac legũ lator; verum etiam Magister veritatis, ac Fidei Doctor ex Cathedra toti Ecclesię auscultãdus; itavt nõ solũ decernat, ac definiat, quæ ad morũ reformationẽ spectant; sed etiam definiat, quæ ad Fidei dogmata pertinent: vti videre est in Cõcilio Tridentino, in quo extant *Decreta de reformatione*, morũ & *Canones Dogmatũ Catholicorũ. Habet enim non vnã sed binas claues. Clauẽ scilicet potestatis, vt Princeps. Clauẽ alterã scientiæ vt supremus Magister, & Doctor. Nam ipsi assistit Spiritus Paraclitus(vt pro eo rogauit Christus) qui docet omnẽ veritatẽ hac carẽt cæteri Principes: Neutrã verò habet simplex Doctor; nec Clauẽ potestatis, nec Clauẽ sciẽtiæ infallibilis; quia nõ ipsis; sed Põtifici in persona Petri promissa est indeficiens Fides*(: vt repetit S.Luc.) *ego rogaui pro te ne deficiat fides tua.* Orationes autẽ Christi exaudiũtur: vt ipsemet professus est Patri sic dicens: *Ego sciebã: quia sẽper me audis.*

S. Ioan. c. 21. S. Luc. c. 22. S. Th. supl. 3 q. 17. ar. 3. S. Luc. c. 22. S. Ioann. c. 11

Ergò audiendus est Summus Pontifex in suis declarationibus, ac constitutionibus tamquam Spiritus Sancti lingua, ac Interpres: multò magis quam audierint Iudei Summum Sacerdotem Mosaicæ legis, vmbram, ac Figuram futuri nostri Summi Sacerdotis. De quo nihilominus sic præcipit per Moysem Dominus in Deuteronomio.

III. *Si difficile, et ambiguum apud te iudicium esse prospexeris inter sanguinem, et sanguinem, causam, et causam; lepram, & non lepram: et Iudiciũ inter portas tuas videris, verba variari: surge, et ascende ad locũ quẽ elegerit Dominus Deus tuus; veniesq; ad Sacerdotes Leuitici, generis, et ad Iudicẽ, qui fuerit illo tempore: quæresq; ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem: & facies quodcumq; dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius; sequerisq sententiam eorum. Nec declinabis ad dexteram, neq; ad sinistram: qui autẽ superbierit, nolens obedire Sacerdotis Imperio, qui eo tempore*

Deuter. c. 17.

G mini.

Exod. c. 28. Leuit. c. 8. *strat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel.* Idcircò etiam Aaron Summus Sacerdos vmbra Summi nostri Pontificis iussus est ipse portare in pectore *Doctrinam*, & *Veritatem*.

IV. Si ergò definiat, vel declarat aliquid, hoc ipso ratum erit; etiamsi nulla appareat ratio: Vis enim obligandi subditos non est in opinione Superioris; sed in voluntate: vndè dixit Dominus: *Ille seruus, qui* S. Luc. c. 12. *cognouit voluntatem Domini sui, & non fecit, vapulabit*; multis nam *quod Principi placuit, legis habet vigorem* (inquit Imperator): L. quod Principi, ff. de const. ipsi namque licet vsurpare hoc dictum (quando apertè non repugnet rationi). *Hoc volo, hoc iubeo, stat pro ratione voluntas*: nec ratio est requirenda, quia *non omnium, quæ à maioribus nostris constituta* L. non omniũ ff de legibus *sunt, ratio reddi potest* (ait Imperator) & cum eo Aristoteles: nam Arist. Ethic. lib. 1. c. 7. vbi ratio patet, non est expectandus præceptor: vti disertè docet D. Bernardus, & mirè cum D. Bernardo ad hanc rem scribit toti Societati S. Bernard. de Præcepto, & dispens. c. 12 prudentissimus ille Vir, ac pijssimus Claudius Aquauiua: *Ego* (ait) *illud tantùm addam, quod in libro de Præcepto, & dispensatione aptè à* Aquauiua ep. 1. circul. n. 8 *D. Bernardo dictum legimus. Porrò imperfecti cordis, & infirmæ* S. Bernard. de Præcepto, & dispensat. c. 13. *prorsus voluntatis iudicium est, statuta Seniorum studiosius discutere, & horrere ad singula, quæ iniunguntur: exigere de quibusque rationem, & malè suspicari de omni præcepto, cuius causa latuerit: neque vnquam libenter obedire, nisi cum audire contigerit, quod fortè libuerit; aut quod non aliter licere, seu expedire monstrauerit, vel aperta ratio, vel indubitata auctoritas. Delicata satis, immò nimis molesta est huiusmodi obedientia, non planè illa est, quæ ex Regula traditur obedientia sine mora: disputare profectò hoc est in astu cordis, non in auditu auris obedire. Deniq; addit omninò fieri non posse; vt huiusmodi anima carnalis non opprimatur pondere, & non graue sentiat iugũ* S. August. Cõfess. lib 10. c. 26. *Christi. Optimus* autem (inquit S. Augustinus) *minister tuus est Domine, qui non magis intuetur hoc à te audire, quod ipse voluerit; sed potius hoc velle, quod à te audierit. Qui eiusmodi est* (subdit P. Vvitelleschi) P. Mutius Vvitelleschi epist. 1. circul. de orat. *si quæ in contrariam fortè partem occurrent momenta rationum, non ità exponet, vt Diuinam voluntatem Præsidum interpretatione euolutam, suæ videatur velle subiungere; neque tantummodò Præfectum, siue etiam fortasse consilium nequaquam damnatum volet: sed ex illius etiam sententia, atque iudicio formabit, & finget suum.* Nam.

V. *Lex Dei veritas est.* Dei ministri, ac lingua sunt Superiores. Ergò ex Psal. 118. ore Sacerdotis, & multò magis Sũmi Sacerdotis scientia legis, & verita- Malach. c. 2. tis est requirenda, vt dicit Malachias. Sic: *Lex veritatis fuit in ore eius; & iniquitas non est inuenta in labijs eius. Labia enim Sacerdotis custodierit scientiã, & legem requirent ex ore eius: quia Angelus Domini exercituum est.* Cum autem non acquiescimus veritati sic nobis côpertæ, repetendũ erit cum Imperatore Martiano: *qui post veritatẽ reper-* Baron. an. 452. n. 1.

tã

tã aliquid vlterius discutit, mẽdacium quærit vt refert Baronius: eritq; ex illis, de quibus loquitur Samuel, & cum eo S. Bernardus, qui nolentes acquiescere, cõmittunt scelus Idolatriæ. Sed proh dolor quot nũc Arioli, ac Idolatræ, non visibilium simulacrorum; sed inuisibilium suarum opinionum: quot, qui re ipsa eneruant Apostolicæ sedis doctrinam, dum docent doctrinas hominum, & Populi libenter hos audiunt: vndè cum Ieremia, ac Deo ipso conqueri potest Pontifex, dicendo: *Populus meus dilexit talia.* Nam etiam in mundo nouo in Regno Peruuano (vt significauit vir valdè sensatus, ac pius A. R. ex Ciuitate Limæ Metropolis Peruuiæ) ibi dictitatur, quòd *Diana est veluti quidam Papa, qui tollit peccata mundi*: verùm non vnus, sed quàm plures sunt huiusmodi Papę, & vtinam tot eiusmodi non forent: quia vnus, & verus audiretur Papa, & Romanus obaudiretur Pontifex, qui propterea cum Isaia, immò cũ Deo, cuius est Vicarius in Terris, sic monet fideles: *Audite me, qui sequimini quod iustum est, & quæritis Dominum. Attendite ad petram vndè excisi estis, & cauernam laci, de qua præcisi estis. Attendite ad Abraham Patrem vestrum, & ad Saram, quæ peperit vos. Attendite ad me, Popule meus, & Tribus mea me audite: quia lex à me exiet. Equidem* (ait Salomon) *conserua fili præcepta Patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ.* Verùm cum eodem Propheta cogitur iterum conqueri dicendo: Plurimos fide; Religiosi ordinis professione, & doctorali dignitate *filios enutriui, & exaltaui: Ipsi autem spreuerunt me.* Nos autem non sic: sed cum Religiosissima, ac celeberrima Sacræ Theologiæ facultate Parisiensi vulgò Sorbona profiteamur: *Cum de Romano Pontifice fit sermo, cuius iura non modò illæsa esse voluit facultas; sed & quaque occasione data, religiosè venerata est; exposuit copiosè, strenuè defendit, antiquæ suæ in Sedem Apostolicam reuerentiæ esse duxit, hic breui de ea præfari, & disertè repetere, quod olim non semel professa est Romanum Episcopum vnum esse Iure Diuino Summum in Ecclesia Pontificem, cui omnes Christiani parere teneantur, & qui immediatè a Christo non honoris solùm, aut dignitatis; sed & Potestatis, ac Iurisdictionis Primatum habeat in tota Ecclesia*: Est enim hæc professio eadem cum professione generalis Synodus Ephesinæ, (vt refert Baronius) Calcedonensis, ac Constantinopolitanæ, ac etiam Romanæ.

Reg. 1. c. 15. S. Bernard. de præcepto, & dispens. c. 14. Ierem. c. 5. Isai. c. 51. Prouerb. c. 6. Isai. c. 1. Sorbona anno 1683. die ..... Maij. Vide p. 1. Elogium. & inf. F. ult. Bar. an. 431. n. 80. 81. 82. Bar. an 451. n. 9 & nu. 146. vsque n. 100

VI.

Quatuor igitur mouere debent ad Summi Pontificis obedientiam. 1. Summa cum summis Magistris Sacræ Theologiæ, ac vtriusq; Iuris peritis consultatio. 2. Cum Eminentissimis S. R. E. Cardinalibus tractatio. 3. Regia potestas, ac principalis authoritas, sicut & cæteri Principes supremi exercent in suis legibus, ac regimine subditorum. 4. Assistentia Spiritus Sancti ipsi promissa, ipsique reuelantis secreta Cęlestia; quare illi dixit Christus: *Beatus es Simon Bar Iona; quia caro, & sanguis non reuelauit tibi; sed Pater meus, qui in Cœlis est,* & *ego rogaui pro te: ne deficiat fides tua.*

Bar. an. 448. n. 50. Bar. an. 484. n. 21. S. Matth. c. 16. S. Luc. c. 22.

PRÆLVDIVM II.

Declaratio Pontificia.

I. REx Dauid iustè, sanctèque populos gubernabat, nihilominus Absalon populorum auram exoptans, probabat clientum rationes, & reprobabat Patris in ministris Iudicibus regimen, eisque indulgendo, ac blandiendo, solicitabat corda filiorum Israel pro se contra Patrem sic Summus Pontifex, vt alter Pater Dauid sanctè regit Ecclesiam; sed prodit Absalon, qui adulando populis, iustè se profitetur iudicare, eisque loquendo placentia, solicitat corda fidelium recedere à sanctissimo Patre. Auditum enim est proferri ab aliquo Filio Ecclesiæ hæc verba: *Non iure Papa* damnat has propositiones, declaratque esse peccatum, si *fæmina detecto pectore incedant. Nostrum est, qui Theologi sumus, doctrinamque profitemur eiusmodi declarare.* Arrogans, & præsumptuosa est huiusmodi loquendi ratio, & eo infensior Pontificiæ authoritati, quò occultior, & coloratior sub specie zeli: sed non secundum scientiam, & si scientiam plurimam iactent: Imitari videntur hi antiquum serpentem, qui subdole primos fefellit parentes dicens: *nequaquam moriemini*, quique se transfigurat in Angelum lucis, & ideò difficilius detegitur, eique difficillimè occurritur: vti Ecclesiastes innuit, sicuti: *si mordeat serpens in silentio, nihilominus habet; qui occultè detrahit*: nam *quod ignorat, medicina non curat*: explicat D. Hieronymus hunc versiculum, & propterea *sermo eorum* (dicendum est cum D. Paulo) *vt cancer serpit*, & inficit in cordibus fidelium reuerentiam, & obedientiam erga Summum Pastorem Christi Vicarium. Irrepit enim in mentibus hominum, non esse amplius ratum in terris decretum Summi Pontificis, (ratum etiam in Cælis ex Euangelio) nisi modernorum Doctorum suffragio, ac laude firmetur. Noua labefactandæ Pontificiæ authoritatis ars est ista, quæ præseferens speciem zeli, & minimi detrimenti; non expergefacit fidelium animos ad horrorem, nec ad contradicendum: attamen verum est: quod *lapides excauant aqua, & alluuione paulatim terra consumitur.* Vt autem magis pateat huiusmodi declarandi facultas, dicendum est quod.

Reg. 2. c. 15. *Ecclesiast. c. 10.* *S. Paul. Timot. 2. c. 2.* *Iob. c. 14.*

II. Triplex est facultas declarandi propositiones, seu triplex est propositionum declarator.

Primus, summusque declarator, ac interpres in Ecclesia Dei est Summus Pontifex, qui non solum est Pastor, sed Pastor Pastorum, à quo pascendi sunt omnes verbo Fidei. Ipsi enim, vt legitimo successori Petri, indicitur: *Pasce oues meas*; indistinctè, & elegit eum Deus, vt per

S. Io. c. 21. *Act. c. 15.*

per os, ficuti per os Petri populos audire verbum Dei, & credere: vt dicitur in Actis Apostolorum: nam ficut firmitas alicuius Domus dependet à firmitate fundamenti; quapropter de quadam Domo dixit Christus non corruisse ab impetu ventorum, vel fluminum: *fundata enim erat super firmam Petram*: inquit Iesus: sic firmitas Doctrinæ Christianæ in *Ecclesia, quæ est Domus Dei*, (vt ait S.Paulus) dependet ab authoritate Summi Pontificis, vtpotè legitimus successor ac *potestate Petrus*: vt inquit S.Bernardus; cui dictum est à Domino: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*: Idcircò etiam Concilia Generalia, quæ Catholicam Ecclesiam repræsentant à Sancta Sede confirmantur: eoq; magis, quò declaratio, ac interpretatio non ponit aliquid nouum; sed quod iam extat in obscura intelligẽtia, luci clarioris intellectus exponit, vt dixi P.1. Radix 12. suprema igitur Potestas declarandi iuridicè, & auctoritatiuè propositiones est Sedis Apostolicæ.

S.Matth.c.7. S.P.Timot. 1.c.3. S.Bernard. de confiderat.lib.2.c. 8. S.Matth.c. 16. L. Heredes ff. qui testamen. facere possunt. V.sup.P.1. Radix 12.

Secundus *Declarator Iuridicus*, & ordinarius; sed subordinatus est *Episcopus*: ficut enim Episcopis demandatur à Spiritu Sancto cura animarum, & ipsi indicitur pascere gregẽ Domini: ergò poterunt declarare propositiones, quæ ad instructionẽ populorũ spectant: sic fecit Diuus Athanasius cum Iouiano Imperatore: vt refert Baronius. Tertius *declarator Doctrinalis* tantũ, non iuridicus, est quilibet Doctor, cui concessa est facultas à Summo Pontifice declarandi constitutiones, & Scripturas, iuxta tamen dogmata, morumq; ac Canonum regulas; non contra, innitendo prudentiæ suæ: vt dixit cum S.Augustino P.Vvitelleschi. Nam Doctor est depositarius Doctrinæ, non Dominus cuius (vt loquitur S. Vincentius Lerinensis cõmonit.1.c.27.cum Cornel.à Lapide in cõment. D.Pauli in epist. 1.c.6.ad Timoth.) *non auctor debet esse: sed custos*. IIII

Baron. an. 363.n.132. C. ne imminitaris de consfitut.

De declaratione iuuabit etiam regredi, ac legere Radicem 12. primæ partis.

PRÆLVDIVM III.

Censura Librorum.

STella à stella differt, & Claritas à Claritate alterius: seu Doctor à Doctore, & eorum Doctrinæ sæpè distant: quinimmò sicut inter Stellas infausti quandoq; apparent Cometæ: sic inter auctores, ac libros: aliqui apocriphi: alij inutiles: alij noxij notantur: hinc.

Propositiones, vel libri diuersimodè approbantur, vel reprobantur à supradictis Declaratoribus: vt Gelasius Papa docet. I.

Aliqui *libri* approbantur, vt Canonici, ac *Diuini*, qui continent veritates reuelatas à Deo, & propterea infallibiles, & nulli falsitati

C. Sancta Rom.dist.15

Trid. sess. 4. c. 1. subiecti sunt, cuiusmodi sunt omnes, qui describuntur in Canone, ac Cathalogo composito à sacrosancto Concilio Tridentino, & componunt Sacram Scripturam Vetus, Nouumque Testamentum continentem.

II. Alij approbantur tamquam *vtiles*, non tamen, vt Superiores, & immunes omni penitus errore: huiusmodi sunt *Opuscula* Sanctorum, inter quos S. Augustinus plura in suis Opusculis retractauit, & in opusculis S. Hilarij aliqua notantur, vt refert Baronius. (Baron. an. 369. n. 13.)

III. Alij approbantur tamquam *vtiles in aliqua parte*, verumtamen in alia aliquos continent errores, qui propterea legendi sunt (ait Gelasius Papa) cautè. *Omnia probate, quod bonum est, tenete*. Huius generis est Historia Ecclesiastica Eusebij. (S. P. Th. ssal. 1. c. 5.)

IV. Alij reprobantur vt *Hæretici*, ac noxij, eiusmodi sunt Hæreticorum libri, qui aduersantur primis, & propterea anathemate damnantur.

V. Alij reprobantur, vt *inutiles*, & dubiæ fidei, & *Apocriphi* declarantur.

VI. Alij denique, nec approbantur, nec reprobantur: sed sedes Apostolica merè negatiuè se erga eos habet; quia vel ignorat eos editos; vel quid editi contineant. Nam etsi Princeps; *omnia iura in scrinio pectoris sui censeatur habere*; *ea tamen, quæ sunt facti, & in facto consistunt probabiliter ignorat*: vt inquit Bonifacius VIII. *multa quoque* (etiamsi non ignorentur) *per patientiam tolerantur quæ si in iudicium deducta essent, reprobarentur, cum exigente iustitia non deberent tolerari*. Eadem confirmare videtur Vrbanus VIII. apud Cardinalem de Laurea in sua mirabili Epitome Canonum omnium, & huius habetur casus apud Baronium. (C. licet Rom. de constit. in 6. C. cum tam de Prabēdis & dignitatibus. De Laurea Epitome V Eccl. Roman. Decreta. Bar. an. 448. nu. 75.)

PRÆLVDIVM IV.

Claues morales.

I. QVatuor sunt Causarum genera. 1. *Efficiens*, seu *agens*, à qua veluti a fonte fluit operatio, quasi riuulus, ac sæpè opus veluti riuuli lacus. Si efficiens per suam virtutem, ac iuxta proprias vires agit, dicitur *causa per se*: Si verò per alienam vim sibi contingenter comitem operatur, dicitur *causa per accidens*. Si ipsa sola, dicitur *causa totalis*, & efficax, si per alienam impressionem operatur, dicitur *causa instrumentalis*; quia verò ab agente creato *ex nihilo nihil fit*; ideò requiritur ei. 2. *Causa materialis*, circa, vel in qua operatur *Agens*; estq; veluti receptaculum operationis causæ efficientis: quæ efficiens, vt agere possit, se se approximat materiæ; est enim approximatio conditio, sine qua

qua efficiens causa non ageret in distans subiectum; quod subiectum ab Agente approximato in primis præuijs, quibusdam accidentibus disponitur, ac præparatur ad vlteriora, & hæ dispositiones, ac conditio quandoque sortiuntur etiam causæ nomen; Cum tamen vera causa sit ipsum agens, & hæc sint requisita solùm ad agendum; cum verò disposita est materia, ac præparatum est subiectum, in hoc introducit efficiens formam, & hæc est. 3. *Causa formalis*, qua formatur subiectum illud, per illam formam, & rudis materia fit pulchra, ac formosa constituitur in esse specifico, ac distinguitur à cæteris, fitque & ipsa forma alterum agens, potens etiam ad agendum. Nam hoc intendebat consequi prius Agens: vt sibi similem produceret formam, & hoc bonum intentum ab Agente dicitur. 4. *Causa finalis*.

Est autem finis, gratia cuius operamur, qui quamuis sit vltimus in re, est tamen primus in voto, iuxta illud: *quod est primum in intentione, est vltimum in executione*: & est *Finis causa causarum*, ac primum mobile, quod mouet causam efficientem, quæ se se approximat materiæ, & hanc disponit, eique tandem ingerit formam, quæ & ipsa eumdem morem sectans, alteri propagat suam speciem, ac formam, fitque in specie perpetuitas rei: vt experientia Magistra nos docet. Patet etiam hinc dictum Aristotelis. Quòd *Forma, Finis, & efficiens sæpè coincidunt*. *Forma* est respectu materiæ. *Finis* respectu causæ efficientis. *Efficiens* respectu alterius effectus similis sibi. II.

Aristot. Phys. lib. 2.

Quemadmodum in genere *naturæ* quatuor sunt causarum genera: sic Philosophandum erit in genere *moris*, & recensendæ sunt, & hic *efficiens*; *materialis*; *formalis*; & *Finalis*. Verùm Finalis exercet in genere moris officium formalis, ac eiusdem gerit vicem: vt docet Sanctus Thomas sic: Forma actus in moralibus attenditur principaliter ex parte Finis, cuius ratio est: *Quia principium moralium actuum est voluntas, cuius obiectum, & quasi forma est Finis: semper autem Forma actus consequitur formam agentis: vndè oportet, quòd in moralibus id, quod dat actui ordinem ad finem, det ei & formam*: sicut enim forma. 1. constituit compositum. 2. distinguit idem à cæteris: sic & Finis constituit actum moralem, ac distinguit à reliquis. III.

S. Thom. 2. 2. q. 23. art. 8.

Vt clariùs hoc percipiatur, recolendum est cum Aristotele, & D. Thoma, duo esse principia *actus humani*, (qui & *mos* dicitur,) estque *actus præmeditatus voluntarius, & liber*; vtpotè, qui à voluntate deliberata procedit. Intellectus autem, & Voluntas, cum sint potentiæ, actuantur per aliquid ab extrinseco sibi accedente: Diuerso tamen pacto. Nam Intellectus actuatur, & redigitur ad actum, recipiendo in se ipso species rerum intellectarum, quæ species sunt veluti formæ, quibus ipse informatus, fitque omnia, intelligendo. Voluntas verò, se se addicendo bono sibi proposito, idemque amando, conuertitur quodammodò in obiectum amatum, & quale est hoc, talis ipsa euadit: vn- IV.

de dicit quidam Sanctus: *Si terram amas, terra es, si Cœlum amas, Cœlum es*: cui consonat S. Augustinus dicens: *Affectus omni operi tuo nomen imponit*. Est enim Finis veluti Sol; splendidus est, si bonus est: vel sicut Sol obscuratus in Eclypsi, si malus est finis, qui illuminat omnia opera, vel obtenebrat: vt ipsamet veritas incarnata confirmat dicens: *Lucerna Corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum Corpus tuum lucidum erit: Sin autem oculus tuus fuerit nequam: totum Corpus tuum tenebrosum erit*: hinc dicit iterum D. Thomas: *Actus humani, siue considerantur per modum actionum, siue per modum passionum, sortiuntur speciem à fine. Vtroque enim modo considerari possunt: quia homo mouet seipsum, & mouetur a seipso. Dictum est autem; quòd actus dicuntur humani, in quantum procedunt à voluntate deliberata. Obiectum autem voluntatis est bonum, & finis, & ideò manifestum, quòd principium humanorum actuum in quantum sunt humani, est finis; & similiter est terminus eorumdem. Nam id, ad quod terminatur actus, est id, quod voluntas intendit tamquam finem, sicut in agentibus naturalibus forma generati est conformis formæ generantis.*

S. August. lib. de spiritu, & anima c. 4.

S. Matth. c. 6.

S. Tho. 1. 2. q. 1. art. 3.

Vide q. 18. ar. 6. etiam.

V. Finis alius est vltimus; alius intermedius: alius principalis: alius accessorius, & appendix. Finis principalis est illa res, quæ præ alijs obijcitur voluntati, & ideò dicitur *obiectum*; voluntatisque appetitum excitat, & ideò *Bonum* appellatur. *Bonum* enim est, *quod omnia appetunt*, in eo terminatur voluntatis appetitus, & finis eiusdem motus, & idcircò *Finis* dicitur: Nam obiectum (ait D. Thomas in Commentarij Epistolæ Diui Pauli ad Hebreos) *idem est, quod finis, finis, & bonum idem sunt*. Vocatur etiam *motiuum* saltem principale; *Ratio formalis*, & in contractibus dicitur pretium, vel pretio æstimabile sicuti merx, vel munus à manu, vel à lingua, vel ab obsequijs. Bonum verò est triplex. 1. *Honestum*, quod est conforme rectæ rationi, virtutique consonum; & propterea dignum honore: Vndè dicitur. *Honestum*, seu *honestas*, quasi *hon ris* status, in quo stat radix, ac meritum honoris. 2. Bonum *delectabile*, quod sensibus est consentaneum, soletque etiam esse accessorium honesti, si non sensibile, saltem intelligibile: Nam Honesta actio est arbor, cuius fructus est voluptas. *Voluptas namque perficit operationem, vt fructus quidam resultans*: vt ait Aristoteles. 3. Bonum *vtile*, quod iuuat ad comparandum honestum.

S. Thom. com ad Hebr. in epist. c. 11.

Arist. Ethic. lib. 9. c. 8.

VI. Honestum autem bonum est Finis intentus à recta ratione: *mens enim omnis id expetit, quod est optimum sibi, & probus obtemperat menti*; ait Aristoteles, & confirmatur ipsius dictum ab Ecclesiaste dicente: *Deum time, & mandata eius obserua: hoc est enim omnis homo*: quam Ecclesiastes definitionem pluribus confirmat, & explicat Cornelius à lapide referens hanc Epitecti sententiam: *Hominis nomine dignus*.

Arist. Ethic. lib. 9. c. 8.

Eccles. c. 12.

Cornel in d. 12. vers. 13.

gnus non est, qui virtutis studiosus non est. Igitur ordo naturæ, Deique naturæ conditoris, hic est: vt homo in primis appetat bonum *Honestum*: deinde comitem percipiat delectationem, bonoq; *delectabile* gaudeat. 3. demum, vt consequatur priora, eligat bonum *vtile*; si verò prius velit delectationem operationis comitem, quam operationem, delectationis parentem, inuertetur ordo, occurretque defectus, saltem leuis, qualis nobis in Patriarcha Iacob pingitur. Ipse enim prius Rachel iuniorem desponsare meditabatur; sed Socer Liam natu maiorem (vt decebat) dedit: Sic non decet malle prius delectationem, quæ post operationem est optanda, saltem ordine dignitatis, & causæ. Verùm si ob delectationem solá excludendo (quantu in ipso est) ipsam operationem, operari vellet, grauis foret ordinis peruersio. Caueāt ergò omnes, ne imitentur ad literam eumdē, Patriarcham Iacob, qui benedixit prius iuniorem nepotem, quam natu maiorem: sic ne prius intendant in voluptatem posteriorem, quam in operationem, quæ prior intendi debet: multò magis ne excludant ipsam operationem, quā recta ratio intendit. Genes. c. 29. Genes. c. 48.

VII. Notandum videtur, quòd dispositio in moralibus, non necessario producens effectum: sed liberè etiam, & ciuiliter vocatur *Excitatiuum*, ac *Alliciens*: quia sicut astra inclinant: sed non cogunt: sic eiusmodi dispositio: quæ sicut gratia Dei excitat; sed non cogit, & petit, ac expectat consensum, sed non exigit, hoc est compellit. (Exigere enim in ciuilibus videtur esse compulsio) sicut Angelus excitauit, & allexit Petrum; sed non compulit ad sequendum: sicut alter Angelus coegit Lot egredi de Sodomis manu eius appræhensa. Sic qui disponit alium ad liberè dandum, vel faciendum etiam ciuiliter ex debito gratitudinis excitat: qui verò obligat ex iustitia ciuiliter cogit, & non solùm dispositionem ad obligandum, sed formalem obligationem cogentem ad dandum, vel faciendum ingerit, ac inducit, vel in re, vel in voto, si (quantum in ipso est) vellet in animo suo, & corde alium efficaciter obligare. Genes. c. 19.

PRÆLVDIVM V.

Alia Claues morales ad aperiendas morum deceptiones.

I. Virtuti vitium insidiatur, vnoq; gradu ab illa distat: *Malum enim ex singulis defectibus*: vicinumq; virtuti ostium habet, illiusq; specie laruatu apparet: vti S. Gregor. Papa asserit, dicens: quòd, *plerumq; vitia virtutes se esse mentiuntur*: nam & ipse Sathanas (Pater, ac Magister vitiorum) se transfiguret in Angelum lucis: quamobrem magnopere cauendum ne decipiamur sub specie recti, & boni finis, & quod nobis videtur lumen, ad ambulandum, non sit illusio: vt ipsemet Christus monet dicens: Vide ne lumen, quod in te est, tenebræ sint. S. Greg. Pa. stor. p. 2. c. 9. S. Matth. c. 6.

Accidit

II. Accidit alia deceptio non minus vitanda, cum aliqui (concupiſcentia tranſuertente ſenſum) negligunt cautionem, & eligunt in corde ſuo bonum, vel vtile, vel delectabile omiſſo Honeſto; cuius tamen colore, ac pallio illud inducunt, ac ſibi, alijſque bonum perſuadere tentantes, dicunt malum, bonum, tenebras, lucem, & excogitant ſubtilitates, Reflexiones, Præuiſiones: mutant nomina: trasfigurant res; & ſicut Rebecca, ſic & ipſi, veſtibus Eſau valdè bonis inducunt Iacob.
S.P. Tim. 2. c. 3. *Speciem quidem pietatis habentes* (vt ait S.Paulus) *virtutem eius abnegantes*: quaſi noſtra imaginatio, ac locutio vim habeat immutandi rerum qualitates, vel ipſa poſſit abſcondere ipſi iudici Deo rei veritatem, cordiſq; noſtri arcanas intentiones cælare: noneſt autem ſic (ait
S.P. Hebr. c. 4. S.Paulus): *Etenim ſermo Dei eſt efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vſque ad diuiſionem animæ, ac ſpiritus, compagum quoque, ac medullarum, & diſcretior cogitationum, & inten-*
S.P. Corint. 1. c. 4. *tionum cordis*: propterea idem Apoſtolus ſcribit ad Corinthios: *Nolite ante tempus iudicare; quoaduſque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, &*
Prouerb. c. 16 *tunc laus erit vnicuique à Deo.* Mementote igitur quòd Deus non
Prouerb. c. 21 ponderat verba; ſed *ſpirituum ponderator eſt Dominus* (inquit Sapiens) nec perpendit ſubtilitates; ſed *appendit corda Dominus*.

III. Alia fallacia eſt detegenda. Virtus (vt diximus) eſt finitima vitio, ſaltem in infimo ſuo gradu, eiuſque confinia, vt latro, ac prædo graſſatur vitium: itavt ſi quis vel paululum terminos virtutis tranſgrediatur, deprædabitur ſtatim ab ipſo peccato inſidiante: eſt enim peccatum è finibus virtutis egreſſio: qui igitur in finibus vult ambulare, fa-
S.P. Corint. 1 c. 10. cilè egredietur foras: vndè dicebat S.Paulus: *omnia mihi licent: ſed*
Cornel. in ep. D.P. ad cor. 1 c. 10. *non omnia expediunt*: quia (vt explicare videtur Clemens Alexandrinus apud Cornelium à Lapide) *qui faciunt quidquid licet, facilè dilabuntur; vt faciant, quod non licet*: hinc *Sancti Viri* (ait S.Gregorius
Eccli. c. 3. Ariſtot. Rhet lib. 2. c. 5. Senec. ep. 120 Ariſt. Ethic. lib. 2. c. 6. Eccleſ. c. 7. Papa dial. lib. 4. c. 11.) *habent hoc proprium: vt ſemper ab illicitis longè ſint, à ſe plerumque etiam licita abſcindunt*, nam *qui amat periculum* (ait Eccleſiaſticus) *peribit in illo*: eſt autem periculum timendæ rei appropinquatio (ait Ariſtoteles): nam confinia virtutibus ſunt vitiorum: ait Seneca. *Virtus* enim *eſt medium inter extrema contraria*, (vt dicit Ariſtoteles) & è confinibus facilis eſt excurſus; hinc fortè alludit Eccleſiaſtes dicens: *ne ſis iuſtus multum*: quia *ſummum ius, ſumma iniuria*; hoc eſt ne accedas ad extremos fines virtutis, quia his, cum finitima ſint vitia, facilè laberis. Sunt enim lubrici confines, & præcipites rupis oræ, nec homo propriæ virtuti fidere debet, immo diffide-
S. Philipp. Ner. vit. lib. 2. c. 17. n. 14. lib. c. 38. re: vt monebat illuminatiſſimus S.Philippus Nerius. Sicut enim non poſſumus ponderare pondus ignis; vti Deus; nec poſſumus imperare mari dicentes cum Deo. *Huc vſque venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos*: ſic nec pondus, nec impetum

fo-

fomitis ad malum librare; nec passionibus cordis (est enim cor quasi mare feruens) vt dicit Isaias: quare fit, vt quod eligebatur prius sub specie boni, eligitur indè, & si malum euaserit: hinc S.Philippus Nerius cuidam iuueni Logicæ studenti, & innocenter cum sorore ludenti, dixit: Scias: quia Dęmon optimus est Logicus; immò & Sophista pessimus, & docebit quandoque te abstrahere, ac præscindere a consideratione quod sit soror, remanebitque sola ratio quod sit fœmina, & decipiet te: nam *qui dissipat sepem, mordebit eum coluber*: hoc est qui munimenta, ac cautelas amouet, facilè in tentationes, & morsus incidet Diaboli, vt exponit idem Cornelius ibidem. Non solùm à malo, *sed ab omni specie mala abstinete vos*: præcipit Apostolus: aliqua bona (vt diximus) sunt adeò contermina malo, vt simplices, & imperiti ea minimè discernant; *benè* namque *distinguere non est multitudinis imperitæ*: dicit quidam Philosophus: vndè fit, vt ea intuentes, mala esse censeant, & indè scandalizentur scandalo pusillorum (quod Charitas etiam vitari iubet) vndè idem Apostolus iterum subdit: *Omnia mihi licent; sed non omnia ædificant; si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem*. Posterioribus hisce duobus motus rationibus Summus Pontifex Innocentius XI. damnat sequentes propositiones: *vt minimum tamquam scandalosas, & in praxi perniciosas*.

Isai. c. 17. *S. Phil. ip vit. lib. 2. c. 9. nu. 15.* *Ecclesi. c. 10.* *S. P. Cor. 1. c. 10.* *S. P. Corinth. 1. c. 8.* *Innoc. in Præfat. Prop.*

IV. *Finis necessaria facit ea, quæ sunt ad finem*: dicit etiam Aristoteles, ac medijs ad ipsum ordinatis communicat suam bonitatem. Hoc autem verum est, cum media sunt adiaphora, seu indifferentia, nec bona, nec mala moraliter; secus bonitas finis non honestat malitiam mediorum (vt dictum est in prima parte Radix 2.) & hic animaduertendum est valdè (ait S.Franciscus Salesius): quia Finis est veluti Sol, cuius pulchritudine capti complures fixis oculis ipsum respicientes, hallucinantur, nec aspiciunt, qua ambulant, vel quò vadant, & hinc corruunt. Eò magis, quò *qualis vnusquisque est, talis & finis videtur*. Fatetur Aristoteles, & iuxta dispositionem oculi videtur color: fitque quidam circulus vitiosus, habitus, ac dispositio operantis facit, vt finis ei videatur bonus, & bonus finis facit, vt videantur bona, & reliqua, tàm affectus operantis, quam media; ipseq; homo cum sit causa sui habitus, ac dispositionis, est etiam causa, quòd finis appareat ei talis: sic docet Aristoteles Ethic.lib.3.c.5. Notandum etiam videtur, quòd in qualibet actione duo considerantur potissimum, 1. actio ipsa, seu opus, & substantia actus, resq; præcepta, quæ exprimi solet verbo Logicè sumpto. V.g. *Colo*, 2.modus, qui aduerbio explicatur, & determinat, ac rem ipsam explicat. Est enim modus adiacens rei determinatio. V.g. Colo Deum deuotè: deuotè est aduerbium, ac modus. Finis autem distinctus ab opere præcepto est modus: Nam *intentio Finis est quidam modus formalis actus ordinati ad finem*: vt docet D.Thomas. Virtus autem,

Arist. lib. 2. Phisic. *Arist. Ethic. lib 3. c. 4.* *D. Thom. in q. 100. art. 1.*

autem, ac meritum potius in modo, quam in opere consistit: vt idem D. Thomas docet in Commentarijs etiam Epistolæ ad Corinthios. *In actibus* (ait) *virtutum duo sunt. 1. species actus. 2. modus agendi. Non sufficit, quòd solùm operetur actum virtutis secundum speciem: nisi etiam secundum debitum modum operetur*, quam Doctrinam docet etiam Aristoteles; & cum eo Cornelius à Lapide commentans caput sextum sapientiæ: & confirmat Spiritus Sanctus dicens: *Qui custodierint iusta iustè iustificabuntur*: vnde dicitur, quòd *Deus remunerat non verbum, sed Aduerbium*: verùm aduertendum quòd *modus* est duplex. 1. est *intrinsecus*, & essentialis actui, vt sit actus humanus dignus pęna, vel præmio, & hic in tribus consistit. Primo; vt sit à *cognoscente* singula: (vt dicit Aristoteles, & D. Thomas). Secundo *voluntarius*. Tertio autem *liber*: vnde Ecclesiasticus dicit: *qui potuit transgredi, & non transgressus*: & Sanctus Paulus repetit ad Corinthios: *non ex necessitate, sed potestatem habens suæ voluntatis*. Hæ tres conditiones requiruntur, vt actus sit humanus, obnoxius pęnæ, vel præmio animaduertendum est, quòd quælibet species virtutis, ac præcepti habet suos modos intrinsecos, & *essentialia*: *specifica*, quæ inesse debent, vt virtus, ac præceptum in specie exerceatur; & hoc satis patet. 2. Alius est *modus extrinsecus*, seu accidentalis operi, vel actui; cuiusmodi sunt cęteræ circunstantiæ, quæ actum comitantur: veluti si fiat propter hunc, vel alium finem: hoc, vel illo affectu: diligenter, vel negligenter, delectabiliter, vel tepidè; firmiter, vel infirmiter. Primus modus, cum sit intrinsecus operi præcepto, præcipitur cum ipso opere. Nam præceptum imponitur homini, non belluæ, vt humano modo, ac more, adimpleatur: scilicet cum cognitione. 2. cum voluntate. 3. & cum voluntatis libertate: Alter modus non præcipitur ab humano Legislatore, cum præcipitur præcisè opus; nisi & ipse modus nominatim præcipiatur. Hæc docet D. Thomas: Deus autem non solòm vult opus; sed & modum operis: nec actum virtutis respicit; sed potius causam, siue intentionem, cum cæteris circunstantijs: vult enim adorari in *spiritu, & veritate*, ac integritate operis.

D.Tho. comment. Cornel. 1. c. 8. lect. 1. — Arist. Ethic. lib. 2. c. 4. — Sap. c. 6. — Arist. Ethic. lib. 3. c. 1. — D.Th. 1. 2. q. 100. ar. 9. — S. P. Corint. 1. c. 7. — D.Thom. 1. 2. q. 100. art. 9. 10. — S. Ioan. c. 4.

I. FRVCTVS.

De Prudentia, & Probabilitate.

I. CÆteris virtutibus communis est Prudentia, & per omnes quoque virtutes vagatur Probabilitas; idcircò cęteris præponuntur hic. Prudentia est consiliaria; immò Dux, ac Directrix virtutum. Nam hæ finem, ac bonum ipsorum virtutum respiciunt, ac intendunt. Verùm

rerum quo medio, qũave via sit comparandum, ignorant: suntque virtutes sicuti Tobias Filius, qui ad Imperium Patris in Ruges Ciuitatem Medorum proficisci cupiebat, at viam nesciebat: vndè opus illi fuit Angelus Raphaël Ductor eius: sic Prudentia virtutes manu ducit ad bonos ipsorum Fines.

II. Prudentia autem, vt rectam viam ostendat virtutibus ad ipsarum fines, in primis. 1. plura media inquirit. 2. inquisita examinat ac consultat, inter examinata dijudicat; aptiora eligit. 3. electa præcipit, ac vrget, vt exerceantur: vt docet Aristoteles, & cum eo D. Thomas. Vt autem hæc munia ritè præstet, illi famulantur, & adiuuant. 1. præteritorum *memoria*. 2. *Intellectus*, seù exacta cognitio, ac informatio facti, ac casus particularis. 3. *Docilitas*, in audiendis aliorum consilijs. 4. *solertia*, qua sit promptus ad coniecturandum ad media. 5. *Ratiocinatio*. 6. *Prouidentia* circa futura, vt benè ordinentur. 7. *Circunspectio*, qua dignoscatur non solum; quod est bonum in se consideratum: sed etiam an in actu practico, ac indiuiduali casu, alia contingant, vel concurrant, quibus malum fiat, quod bonum esset. 8. *Cautio*, qua malum sub specie boni caueatur, & euitetur: hæc omnia docet D. Thomas.

Aristotil. ethic. lib. 3.

D. Thom. 2. 2. q. 48. & 49. tota.

III. Prudentia (vt patet ex dictis) plumbeo porgit pede: hinc monet Ecclesiasticus, dicens: *Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum consilium stabile*. Verbum autem verax, ac stabile consilium innititur (ad minus) duobus testibus omni exceptione maioribus (vt diximus pluries) & Christus cum Moyse confirmat, dicens: *In ore duorum, vel trium testium stat omne verbum*: Sic probabilitatis sententia duobus saltem Auctoribus, omni exceptione superioribus innititur: vt superioribus partibus iam dictum est septuagies.

Eccls. c. 37.

S. Math. c. 18

Deuter. c. 17.

Vid. part. 1. Radix 18. P. 2. Flos 1. 2. 3. 4. 8. 9. 20. 21.

IV. Prudentia, si legis, rationisque veritatem apertè non cõspicit, eius saltem (vt nuper diximus) certam similitudinem respicit. Verùm si eidem alia verisimilior innotescat, hanc sequitur (vti pluries etiam superius asseruimus, iterumque asserimus, sequentibus (præter iam dictas) moti rationibus: nimirum si potentia appetat, ac indigeat lumine vsque ad octo gradus, pauciores eidem non sufficient; nec satisfacient: vt patet; nec opus est probatione. Vndè si offeratur lumen, vt duo & aliud, vt quatuor: hoc appetet, & alterum respuet; vtpotè magis alienum à suo appetitu, & indigentia; quod patet etiam in ordine gratiæ: Vndè dicebat S. Paulus. *Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscã sicut et cognitus sũ*: interim *sequor* (scribit idem) *si quomodo compræhendã sicut & compræhensus sum*; & S. Petrus hortabatur dicẽs: *crescite in cognitione &c.* nam *iustorum semita, quasi lux splẽdens, procedit, & crescit vsque ad perfectã diem*: ait Salomon. Idcircò *hoc oro* (scribit iterum S. Paulus) *vt Charitas vestra magis, ac magis abundet in scientia, & omni sensu*; & Corinthios monet, dicens: *Æmulamini Charismata meliora*. In-

Vid. p. 2. Flos 1. 5. 20. 21.

Vide infr. Fruct. 32.

S. P. Corint. 1. c. 13.

S. P. Philip. c. 3 & Thessal. 1. c. 4.

S. Petrus 2. c. 3.

Prouerb. c. 4.

S. P. Philip. c. 1.

S. P. Corint. 1. c. 12.

V. Intellectus igitur noster cum appetat, ac indigeat veritatis certitudine, ac eiusdem lumine vsque ad octo gradus, vel in Principijs per se notis, vel in scientificis conclusionibus ex eisdem deductis: vel demùm in clara, & intuitiua summæ veritatis cognitione, non quiescit in minori lumine: Natura namque est principium motus donec in suo termino quiescat plene: & *natura semper desiderat id, quod melius est* (ait idem Aristotiles). Idem agit gratia; excitat semper, & profitetur Deo cum Dauid: *Satiabor cum apparuerit gloria tua*. Si igitur offeratur lumen; vt duo, & aliud, vt quatuor, ad maius respiciet, & feretur intellectus, sicut & voluntas Nam desiderium intellectus: (sic loqui liceat) est veritas bonitatis, & appetitus voluntatis est bonitas veritatis (nam verum, & bonum re ipsa coniunguntur) sicut igitur appetit duos gradus luminis: quia pars sunt maioris luminis, vt octo ab ipso desiderat: ergò multò magis appetet lumen, vt quatuor: etenim si duo gradus lucis faciunt rem appetibilem: quatuor facient appetibiliorem: nam *tale additum tali, facit ipsum magis tale*, vt ait Aristoteles. Ergò intellectus feretur in quatuor, relictis duobus, & voluntas (si rationabiliter volet) eliget item quatuor omissis paucioribus: natura siquidem (quoad fieri potest) tendit semper, ac appropinquat termino suæ perfectionis, & quietis.

Aristot. lib. 2 de Genera. & corrupt.

Aristot. lib. 3 Topic.

VI. Lumen in intellectu nihil est aliud, quam manifestatio veritatis secundum D. Paulum ad Ephesios: *omne quod manifestatur, lumen est*; vt etiam docet D. Thomas. Probabilitas manifestat aliqualiter veritatem: Ergò aliquale lumen est. Si ergò probabilitas, vt duo lumen est; Probabilior, vt quatuor, maius lumen est: iuxta superius axioma: quod *tale additum tali, facit ipsum magis tale*. Lumen autem minus offuscatur a maiore, & *vbi maior, minor cessat*: nam docet D. Thomas cum experientia (*lux maior euacuat lucem minorem alterius corporis illuminantis*: *Si duo* (ait idem) *lumina accipiantur eiusdem ordinis, minus offuscatur per maius*. Eadem sentit, ac docet S. Hieronymus apud Cassiodorum in Psalm. 61. *Lampas stellæ comparatione non lucet: Stellam Lunæ confer, & cæca est; Lunam Soli iunge, non rutilat; sic omnia vana fiunt, quæ dum melioribus comparantur, fulgore proprio minuuntur*. Probabilitas est lumen minus probabiliore. Probabilior est lumen maius probabilitate; ergò hæc offuscabitur, & euanescet in eodem intellectu circa eamdemmet rem studioso: & hoc ipsum videtur innuere Sanctus Petrus dicens: attendendum esse minori lumini *veluti lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec Lucifer oriatur*. Ergò hanc superstitem lucem (si non vult ambulare in tenebris, ac præter rationem) sequi oportebit. Præterea Intellectus est tamquam tabula rasa (vt dicit Aristoteles, & Sapiens dicens) *dabit cor suum in similitudinem picturæ*. Probabiles rationes sunt colores, Probabiliores sunt colores contrarij, vel

D. P. Ephes. c. S. Thom. q. 106. art. 1.

D. Tho. 3. q. 5. art. 4. ad & q. 9. art. 1. ad 2.

Cassiod. in Psalm. 61.

S. Petr. 2. c. 1.

Aristot. de Anima l. 3 Eccli. c. 38.

vel diuersi. Cum verò vni picturæ alij colores superponuntur, euanescunt debiliores.

Animaduertendum autem hic; quòd non agitur de sequendo, quod melius sit, cum agitur de sequenda probabiliore; sed disseritur de sequendo bono; sed bono certo, relicto quandoque meliore. V. g. Quæritur, an possint recitare preces, qui intersunt Missæ diebus festiuis; vel teneantur comitari spiritu celebrantem Diuina mysteria; probabilis dicitur *negatiua*: probabilior *affirmatiua*, & tamen non videtur de meliore; sed de certiore: nam homo veritatis certitudinem desiderat, sicut & euidentiam: homo enim natura scire desiderat; scire autem est veritatem cognoscere euidenter, & certò. Si nequit euidenter, & certò simul, saltem certò: Ergò si plura, & rationabiliora probent vnum; pauciora, & minus rationabiliter aliud; pluribus, etc. credet tamquam testimonijs veri boni ab eo quæsiti, relictis paucioribus numero, & fide inferioribus; secus prudenter non se geret; sed insipienter: quemadmodum fecit Roboam Rex Israel, qui *derelicto consilio Seniorum*. 1. Reg. 3. c. 12. (probabiliore) sequutus est consilium Iuuenum (probabile). Nam *in antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia* (ait Iob): & propterea monet Ecclesiasticus. Iob. c. 12. *In multitudine Presbyterorum prudentium sta, & sapientiæ illorum ex corde coniungere. Si dilexeris audire, sapiens eris*: Vndè idem Ecclesiasticus concludit, quòd: Eccli. c. 6. *sapientiam omnium antiquorum exquiret Sapiens*; Hinc patet sapienter proscribi Eccli. c. 39. Neotericorum sententias, dicentes VII.

27 *Si liber sit alicuius iunioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet reiectam esse à Sede Apostolica tamquam improbabilem*. Alex. VII.

Contra vide n. 2. 3. & Prelud. 3. n. 6.

2 *Probabiliter existimo Iudicem posse iudicare iuxtam opinionem etiam minus probabilem*: Contra Vide n. 4. 5. 6. vide part. 2. Flo. 1. n. 4. Innoc. XI.

3 *Generatim, dum Probabilitate, siue intrinseca, siue extrinseca, quantumuis tenui, modò à Probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus*. Contra vide n. 5. Innoc. XI.

4 *Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabili*. Contra vide n. 5. 6. & p. 2. Flo. 3. n. 9. & Fl. 5. n. 4. Innoc. XI.

II. FRVCTVS.

De Fide.

Fides est substantia sperandarum rerum, & argumentum non apparentium; definit D. Paulus: est etiam initium, ac fundamentum totius I. ad Hebr. 11.

tius

tius vitæ Christianæ, ac virtutum basis, quæ virtutes, vt Columnæ spirituales, super fidem locantur.

II. Argumentum non apparentium: quia fides est de non visis, ac ineuidentibus: Nam quæ apparent, non habent fidem: sed *agnitionem*, *nec fides habet meritum*: *Vbi humana ratio præbet experimentum*: vt dixit S.Gregorius Papa: quare, quæ creduntur, non demonstrantur positiuè esse vera. Sed negatiuè, hoc est, non esse impossibilia, nec posse afferri argumentum contrarium, quod non soluatur a Fidelibus. Verum est si non demonstrentur esse *vera*, demonstrantur tamen esse adeò *verisimilia* per plura, ac diuersa rationabilia motiua, vt Psaltis canat: *Testimonia tua Domine credibilia facta sunt nimis*: & Christus profitetur neminem in præsentiarum, cui Euangelium sufficienter proponatur, posse excusari.

S.Gregor.Homil. 26. in Euangel.

Psalm.92.

III. *Si non venissem* (inquit) *& locutus non fuissem eis, peccatum non haberent*; *nunc autem excusationem non habent de peccato suo*. *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*: vndè Ricardus à S.Victore dicebat; *Domine, si error est a te ipso decepti sumus*: quia verò, & si credibilia facta sunt nimis non sunt tamen clara, idcirco requiritur voluntatis pia affectio mota a Deo, per donum fidei, quæ ob infallibilem Diuinæ veritatis auctoritatem *captiuat intellectum* in obsequium Christi, vt inquit S.Paulus, & D.Thomas.

S.Ioan.c.15.

Ricard.S.Vict. lib.2.c.2. de Trinitate.

S.P.Corint.2.c.10.

D.Thom.2.2. q.4.art.9.

IV. Igitur *qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit*; *qui verò non crediderit, condemnabitur*: *quia sine Fide impossibile est placere Deo*: dicit D.Paulus: vndè liquet *Fidem* esse necessariam de necessitate medij, vt Finem Fidei, quæ est salus æterna, consequamur ac dicit S.Petrus ac etiam de necessitate præcepti: quia si condemnatur qui non credit. Ergò peccat, non credendo: qui autem peccat, aliquod præceptum violat, quia *vbi non est lex nec prauaricatio*: docet D. Paulus, & confirmat ipsemet Christus dicens: quod, *cum venerit Paraclitus arguet mundum de peccato*: *quia non crediderunt in me*.

S.Mar.c.16.
S.Paul.Hebr.c.11.
S.Pet.1.c.1.

S.P.Rom.c.4.
S.Ioan.c.16.

V. Credenda sunt autem potissimum omnibus, & omni tempore, quod *Deus* sit *Ens Entium*, & *Causa Causarum*: & deindè quod prouidentiam habeat eorum, quæ condidit. *Accedentem enim ad Deum* (ait S.Paulus) *oportet credere quod sit, & quod Remunerator sit*.

S.P.Hebr.c.11.

VI. Credenda Iudæis implicitè fuerunt Mysterium Sanctissimæ Trinitati, & adorandæ Incarnationis: Omnes enim saluabantur per Fidem futuri Messiæ. Hæc credenda implicitè Iudæis, Christianis verò explicitè credi oportet. Nam Baptismus ministratur cum inuocatione Sanctissimæ Trinitatis: sed *quomodo inuocabunt in quem non crediderunt* (ait S.Paulus); propterea mandat Apostolis Christus; vt prius edoceant gentes, deindè baptizent: *Euntes docete, baptizantes eos in nomine Patris &c.* Sic docet etiam Catechismus Romanus, & S. Thomas.

S.P.Rom.c.10.
S.Math.c.28.
Catechism. p.1.de 1.art. sect.10.
S.Thom.2.2. q.2.art.7.8.

Fidei

Fidei actus sunt iterandi. Nam homo, dùm viuit in terris, viator est ad Cœlum; viator verò si consistat in primo gressu, desinit iter habere, nec ad Patriam perueniet: vndè D. Paulus scribit ad Corinthios. *Sic currite, vt comprahendatis*; vti se fecisse scribit ad Timotheum: dicens *cursum consummaui*. Si igitur properamus ad Patriam Paradisi, Fides exercenda est per actus repetitos: Nam *per Fidem ambulamus*: inquit D. Paulus, & *accedere ad eum, est credere*: inquit S. Augustinus. Item *Iustus ex Fide viuit*: vt scribit S. Paulus: nimirum vel quia fide formata est veluti animæ vita; vel quia, sicut pane viuit homo secundum carnem: sic Fide viuit secundum spiritum: vndè dictum est, quòd *non in solo pane viuit homo; sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei*: sicut igitur panem quotidie comedimus, sic & Fides frequenter est exercenda: vndè D. Paulus dicit, quòd *homo qui intus est, renouatur de die in diem*. Nam si fide viuit homo, Fide continua operatur. *Est* enim *vita operatio quædam*: vt ait Aristoteles: quarè alibi subdit D. Paulus: *quæ retrò sunt obliuiscens, ad ea verò, quæ sunt priora, extendens me ipsum*: vbi pluribus idem probat Cornelius à Lapide. Etenim *in via Dei non progredi, regredi est*. Carò namque concupiscit aduersus spiritum, qui si strenuè carni non resistit, per virtutem actus, superabitur: vndè dicit Christus, quòd *Regnum Cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. Hinc dicit etiam sapiens: quòd *iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit vsque ad perfectam diem*: & similiter de anima fideli decantatur: *quæ est ista, quæ progreditur, quasi aurora* consurgens: Hinc ortatur D. Petrus. *Crescite in gratia, & cognitione Domini nostri, & Saluatoris Iesu Christi*. VII.

S. P. Corint. 2. c. 9.
S. P. Timot. 2. c. 4.
S. P. Corint. 2. c. 5.
S. August. in Psal. 33.
S. P. Rom. c. 1.
S. Math. c. 4.
S. P. Corint. 2. c. 4.
Aristot. Ethic. lib. 10. c. 4.
S. P. Phil. c. 3.
Vide infr. Fruct. 34.
S. Math. c. 1.
Prouerb. c. 4.
Cantic. c. 6.
2. Petr. epist. 2. c. 3.

Quoties verò eliciendus sit Fidei actus, non adeò patet: Verùm ex sequenti consideratione eiusdem iterandi tempus agnosci poterit. Deus efficaciter iubet, dicendo. *Memento, vt diem Sabbati sanctifices*; & per Psaltem repetit: *Vacate, & videte: quoniam ego sum Deus*: *sciendum* autem (ait Liranus) *quòd per obseruationem Sabbati hic intelliguntur omnia, quæ pertinent ad debitum Dei cultum: sicut & in præcepto Decalogi, Exodi Capite vigesimo*. *Veri* autem *adoratores adorant Deum in spiritu, & veritate*: vt inquit S. Ioannes: Ergò Fide, quæ veritas est, octauoque die Deus adorandus videtur, siue implicita, siuè explicita. VIII.

Psal. 45.
Liran. in Isa. c. 58.
S. Ioan. c. 4.

Prouidemus *bona*, non solùm coram Deo; sed etiam coram hominibus: vt scripsit D. Paulus: idcircò virtus fidei, & cæteræ debent lucere oculis proximorum: *luceat lux vestra coram hominibus, vt videant vestra opera bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in Cœlis est*; vt dixit Christus: Nam *qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in Maiestate sua*: e contra. *Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in Cœlis est: qui autem negauerit me coram homi-* IX.

S. P. Corint. 2. c. 8.
S. Math. c. 5.
S. Luc. c. 9.
S. Math. c. 10.
S. P. Rom. c. 10.

nibus, negabo ego eum coram Patre meo, qui in Cœlis est; & propterea profitetur D.Paulus quòd: *Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem.*

X. Iterum profiteor me moralia moraliter tractare, vt animabus proximi prosim cum præsertim moneat Ecclesiasticus non nimis scholasticè, sed simpliciter legis veritatem esse quærendam. *Qui quærit* (ait) *legem replebitur ab ea: & qui insidiosè agit, scandalizabitur in ea.* Profiteor quoque me doctrinis minus sanis refragari; non Doctoribus detrahere. Ex præmissis innotescit, quàm iustè condemnẽtur sequentes.

Eccli.c. 32.

Propositiones.

Alex.VII. 1 *Homo nullo vnquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & Charitatis ex vi præceptorum Diuinorum ad eas virtutes pertinentium.* Contra vide n.4.

Innoc.XI. 4 *Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabili.* Contra vide n. 2.3. & supr.p.2.Flos 3.n.8.9.10.

Innoc.XI. 16 *Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.* Contra vide n.4.

Innoc.XI. 17 *Satis est; actum fidei semel in vita elicere.* Contra vide n.7.

Innoc.XI. 18 *Si à potestate publica quis interrogetur fidem ingenuè confiteri, vt Deo, & fidei gloriosum consulo, tacere, vt peccaminosum per se non damno.* Contra vide n.9.

Innoc XI. 19 *Voluntas non potest efficere, vt assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.* Contra vide n.4.

Innoc.XI. 20 *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.* Contra vide n.2.3.

Innoc.XI. 21 *Assensus fidei supernaturalis, & vtilis ad salutem stat cum notitia solùm probabili reuelationis: immò cum formidine, qua quis formidet ne non sit locutus Deus.* Contra vide n.2.3.

Innoc.XI. 22 *Non nisi fides vnius Dei necessaria videtur necessitate medij, non autem explicita Remuneratoris.* Contra vide n 5.

Innoc.XI. 23 *Fides latè dicta ex Testimonio Creaturarum, similiue motiuo ad iustificationem sufficit.* Contra: Fides ad iustificationem necessaria est supernaturalis. eiusque motiuum deest veritas prima reuelans; vt docet D.Thomas, imo Tridentinum.

D.Thom.2.2 q 1 art.1. Trid.sess 6. Can.3.

Innoc.XI. 64 *Absolutionis capax est homo quantumuis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat Mysteriorum Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Iesu Christi.* Contra vide n.6.

Innoc.XI. 65 *Sufficit illa Mysteria semel credidisse.* Contra vide n.7.8.

III. FRV-

III. FRVCTVS.

De Charitate.

CHaritas est amor supernaturalis ergà Deum ob suam Bonitatem, & ergà Proximum ob Dei amorem. Vna enim est Charitas, qua Deum diligit homo propter se, & proximum propter Deum: vt docent S. Gregorius Papa, & S. Augustinus, & S. Thomas. I.

S. Gregor. Hom. 27. in Euang. S. Aug. tract. 87. in Io. S. Thom. 2. 2. q. 23. art. 5.

Charitas ista in corde est: *Charitas namque* (vt inquit S. Paulus) *diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*: quamobrem S. Hieronymus dicit, quòd *dilectio intus in corde est*. *In corde tuo siquidem est* (ait Moyses) *Filioli mei* igitur (ait S. Ioannes) *non diligamus verbo, neque lingua*; *sed opere, & veritate*: *In Charitate* sanè *non ficta*: repetit S. Paulus, & sit *dilectio sine simulatione*. II.

S. P. Rom. c. 5. S. Hieron. in Matth. lib. 5. in c. 5. Deuter. c. 30. S. Ioan. ep. 1. c. 3. S. P. cor. 2. c. 6. S. P. Rom. c. 12.

Charitas viatorum excellentior est via (vt inquit S. Paulus) qua peruenimus ad Charitatem Patriæ. Ergò progrediendum in Charitate. Ergò vnus actus non sufficit. III.

S. P. Corint. 1. c.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua: *Hoc est maximum mandatum. Secundum autem simile est huic*: *diliges proximum tuum sicut teipsum, in his duobus mandatis vniuersa lex pendet, & Prophetæ*. Vide supra de Fide n. 7. IV.

S. Matth. c. 22.

Constat ergò sequentes rite damnatas esse

Propositiones.

10 *Non tenemus Proximum diligere actu interno, & formali.* Contra. Nam amor Proximi est similis amori Dei; hic verò est internus. ergò vid. n. 2. Innoc. XI.

11 *Præcepto Proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.* Contra vide n. 2. Innoc. XI.

5 *An peccat mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantùm in vita elicere, condemnare non audemus.* vid. n. 3. Innoc. XI.

6 *Probabilitate est ne singulis quidem rigorosè quinquennÿs per se obligare præceptum Charitatis ergà Deum.* vid. n. 3. Innoc. XI.

7 *Tunc solum obligat, quandò tenemur iustificari, & non habemus aliam viam; qua iustificari possumus.* vid. n. 4. Innoc. XI.

IV. FRVCTVS.

De Religione, & de Sacramento.

I. Eccli. 43. Eccli. c. 50. Sap. c. 7. S. Io. c. 4. Ezechiel c. 36. Trid. sess. 7. in prop.

SAcramentum legis Euangelicæ est *vas admirabile*, & pretiosum magis, quàm *vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso* (de quo Ecclesiasticus ait, est enim plenum Gratia Dei, in cuius comparatione aurum veluti arena, argentum vt lutum computantur (vt inquit Sapiens). Hanc igitur, vt *aquam salientem in vitam æternam* super nos, & in animabus nostris Deus (vt promisit per Ezechielem Prophetam) ex hisce vasis effundit: vndè dicit Concilium Tridentinum; quòd per sacramenta *omnis vera iustitia, vel esse incipit; vel cæpta augetur; vel amissa reparatur*. Cum igitur Donum gratiæ, non solùm primæ; sed & augumenti, adeò sit pretiosum, ac veluti per vasa cælestia Sacramentorum misericors Dominus nobis infundat; cauendum ne fractum sit hoc vas, per inualiditatem; immò curandum est: vt sit integrum per validitatem, ne gratia Dei (vt dictum est) effundatur; grauissima enim iactura est, potior quàm iactura vniuersi (vt inquit S. Thomas) si vel gradus gratiæ non compararetur.

S. Thom. 1. 2. q. 113. art. 9.

II. Trid. sess. 22. c. 4.

Insuper, vt sacramenta nos repleant Diuina gratia reuerenter; immo *Sancta Sanctè sunt tractanda*; vt indicit Tridentinum: nec vlla res poterit nos excusare à reuerentia Sacramentis debita. Potius enim debemus mori, quàm ea fædare peccato, & fædari: vndè cum simulatio mendacium sit in factis, sicut & mendacium peccatum est; vt dicit S. Thomas; multò magis in administratione Sacramentorum, peccatum erit, & ppropterea reijciendæ.

S. Thom. 2. 2. q. 111. art. 1.

Propositiones.

Innoc XI.

1 *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conuentio, aut periculum grauis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantùm vtendum non est in collatione Baptismi Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.*

Innoc. XI.

29 *Vrgens metus grauis est causa iusta Sacramentorum administrationem simulandi.*

V. FRVCTVS.

De Confessione.

VIta æterna, quæ est vltima in executione, prima est in intentione: nam *Finis est causa causarum*, ac veluti primum mobile, quod desiderio suo mouet agens ad agendum, & ad capienda media conuenientia. Medium ad consequendam gloriam est gratia; immò hæc est vita æterna inchoata: vndè dicit S.Paulus. *Gratia Dei vita æterna*. Gratia autem Dei peccato amittitur, & amissa per Sacramentum Pænitentiæ recuperatur: vt dicit Concilium Tridentinum. I.

S. P. Rom. c. 6. Trident. sess. 6. c 20. c c. 11. sess. 7 Proem.

Pænitentiæ Sacramentum ex parte pænitentis requirit cordis contritionem ex motiuo supernaturali: vt dicit Concilium Tridentinum: *oris confessionem* omnium peccatorum mortalium in specie, & numero, quæ memoriæ occurrunt: vt Concilium Tridentinum præscribit: Nam Confessarius est Iudex, & Medicus, quibus nota debent esse crimina, vt iustè iudicet, & opportunè animæ morbis medeatur: Hinc Innocentius III. in Concilio generali Lateranensi prius sic iubet. *Omnis vtriusque sexus Fidelis post quam ad annos discretionis peruenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & iniunctam pænitentiam proprijs viribus studeat adimplere: &c. requirit etiam Sacramentum pænitentia ex parte pænitentis, operis satisfactionem* in voto, cum confitetur, & reipsa post iniunctam pænitentiam; vt integrum sit opus. II.

Trident. sess. 14 c. 4. Trident. sess. 4. c. 9. Decretal. lib. 5. tit. 38 C. Omnis de pænitent.

Ex parte Sacerdotis absoluentis potestas requiritur, ac Iurisdictio est enim Iudex: cui opus est Iurisdictio in hoc Foro conscientiæ, & Tribunali spirituali, quam ipsemet Christus Discipulis contulit dicens: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt*. Sine qua sicut Discipuli non absoluissent, sic nec cæteri absoluerent. Iurisdictio autem confertur ab Ordinarijs per approbationem (vt declarat Tridentinum Concilium) nec absque Ordinarij approbatione potest quis à peccatis absoluere: quia vbi nulla est potentia, nullus est actus. Si autem alicui delegetur Iurisdictio ab Ordinario, vel Summo Pontifice, Ordinario Ordinariorum, & iterum ei reuocetur, & auferatur nihil aget absoluendo, cum desit illi potestas: *Omnis enim res per quascumque causas nascitur, per easdem dissoluitur*; vt inquit Summus Pontifex. III.

S. Ioan. c. 10. & S. Math. c. 18. Trident. sess. 14. Trident. sess. 14. c. 7. & sess. 23. c. 15. de Reforma. Pontif. c. omnis. de Reg. Iur.

Quando igitur præcipitur Confessionis Sacramentum, præcipitur IV.

collectio dictarum rerum, hoc est præcipitur res, apta ad pariendam
S. Math.c.5. gratiam, & gloriam: præcipitur medicamentum animæ, non vene-
S.Math.c.23. num. Ecclesia enim scit, quod ;*nisi abundauerit iustitia nostra plusquam Scribarum, & Pahrisæorum non intrabimus in Regnum Cælorum*. Pharisæis autem sic minatur Christus: *Væ vobis Scribæ, & Pharisæi, quia mundatis quod foris est, Calicis, & Paropsidis; intus autem pleni est rapina, & immunditia*: nec Spiritus Sanctus difundit gratiam, nisi verum sit Sacramentum partibus omnibus perfectum: quia aliter esset vmbra, & fictio Sacramenti: *Spiritus autem Sanctus disciplinæ effugiet fictum*: vt inquit Sapiens; rectè igitur damnatur hæ

& S. Luc. c. 11.

Sap. c. 1.

Propositiones.

Alex. VII. 11 *Peccata in Confessione omissa, seu oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam non tenemur in sequenti Confessione exprimere*. Contra vid.n.2. *Nihil excipitur, vbi distinguitur nihil*: vt ait S.Bernardus: sunt autem confitenda, quo occurrunt memoriæ indistinctè; sed huiusmodi occurrunt, ergo conf. manifestanda.

Alex. VII. 14 *Qui facit Confessionem voluntariè nullam satisfacit præcepto Ecclesiæ*. Contra vid.n.4.

Alex. VII. 15 *Pænitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pænitentiam adimpleat*. Contra vid.n. 2. *proprijs viribus*: ait Concil. Lateranen.

Alex. VII. 16 *Qui beneficium Curatum habent, possunt sibi eligere Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario*. Contra vid.n.3.

Alex. VII. 36 *Regulares possunt in foro conscientiæ vti priuilegijs suis, quæ sunt expresiè reuocata per Concilium Tridentinum*. Contra vid.n.3.

Alex. VII. 38 *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, est Consilium, non præceptum*: Contra vid.n.2.

Alex. VII. 39 *Illa particula quamprimum intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur*. Contra. Non est primum cum differtur ad vltimum, cum non potest vlterius differre Confessionem propter instans præceptum.

Innoc. XI. 55 *Præcepto communionis annuæ satis fit per sacrilegam Domini manducationem*. Contra qui tenetur soluere aureum nummum non satisfacit soluendo adulterinum, & qui tenetur condere cibum ad splendorem vitæ, non satisfacit immiscendo cibis mortiferum venenum. Vide etiam Prelud.5.n.4.

Innoc. XI. 58 *Frequens Confessio, & Communio etiam in his, qui gentiliter viuunt, est nota prædestinationis*. Contra n.4.vid.

57 Præ-

57 *Probabile est sufficere attritionem naturalem, modò honestam*. Innoc. XI.
Contra vid.n.2.

58 *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicuius consuetudinem*. Contra vid. n.2. Confessarius est Iudex, cui parendum, & est Medicus, cui detegendus plenè morbus. Innoc. XI.

59 *Licet Sacramentaliter absoluere dimediatè tantùm confessos, ratione magni concursus Pœnitentium, qualis, v g. potest contingere in die magna alicuius festiuitatis, aut indulgentiæ*. Contra n.2. Innoc. XI.

60 *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio: dummodò ore proferat se dolere, & proponere emendationem*. Contra vid.n.4.

VI. FRVCTVS.

De Iuramento.

I. CÆlum, *& terram ego impleo*: dicit Immensa Dei Maiestas: & omnium, quæ fiunt, & dicuntur in vniuerso terrarum Orbe: *Ego sum testis & Iudex*: subdit idem Deus per Ieremiam. Ierem.c.23. Ierem.c.29.

II. Testis autem iste immensæ Maiestatis non est rogandus. Nisi *veritate, Iudicio, & Iustitia*: ait Ieremias, & cum eo Catechismus Romanus, & D.Thomas. *In Iudicio*; ne pro minima re, ac ioco adhibeatur testis, quem adorant Dominationes, tremunt Potestates. *In Iustitia*: est enim & ipse Iudex iustus, & rectus, oditque iniquitatem. *In Veritate*: est enim Deus veritatis, & veritas summa. Ierem.c.4. Catech.Rom. p.3.sect.11. De Iura com. D.Thom.2.2. q.89. art.3. q.98. art.1. ad 12.

III. Ergò cauendum quomodò vocetur in Testem, nec ludendum cum eo. *Sanctum enim, & terribile est nomen eius*; & Deus non irridetur (vt ait S.Paulus) & ideò prouerbium Italicum quoque asserit: *Scherza con i fanti, e lascia star i Santi*: multò magis Sanctus Sanctorum: & de hoc legitur exemplum in vita S.Philippi Nerij. Psalm.112. S. Paul.Galat.c.6.

IV. Contra hominem in iurando vel mendacem, vel leuem, vel iniustum acriter irascitur Deus, eique minatur per Prophetam dicens: *existimasti iniquè, quòd ero tui similis. Arguam te, & statuam contra faciem tuã*. Videtur hic iurans, profiteri Deũ, posse fieri sibi sociũ, vel mẽdacij, vel iniustitiæ; vel profiteri videtur Deum habere proportionem cum re leui; Cum assumat ipsius nomen, ac magnitudinem ad hanc astruendam; & hoc est contemnere ipsius Immensam Maiestatem. Nam sicut æstimatio est opinio de alterius virtute, quam opinionem testari solemus honore, seu externis aliquibus factis, significantibus primò alienæ virtutis; deindè dignitatis conceptum: è contra. *Contemptus* Psalm.49.

collectio dictarum rerum, hoc est præcipitur res, apta ad pariendam gratiam, & gloriam: præcipitur medicamentum animæ, non venenum. Ecclesia enim scit, quod ;*nisi abundauerit iustitia nostra plusquam Scribarum, & Pahrisaorum non intrabimus in Regnum Calorum*. Pharisæis autem sic minatur Christus: *Va vobis Scriba, & Pharisai, quia mundatis quod foris est, Calicis, & Paropsidis; intus autem pleni est rapina, & immunditia*: nec Spiritus Sanctus disfundit gratiam, nisi verum sit Sacramentum partibus omnibus perfectum: quia aliter esset vmbra, & fictio Sacramenti: *Spiritus autem Sanctus disciplina effugiet fictum*: vt inquit Sapiens; rectè igitur damnatur hæ

S. Math.c.5. S.Math.c.23. & S.Luc.c. 11. Sap.c.1.

Propositiones.

Alex.VII. 11 *Peccata in Confessione omissa, seu oblita ob instans periculum vita, aut ob aliam causam non tenemur in sequenti Confessione exprimere*. Contra vid.n.2. *Nihil excipitur, vbi distinguitur nihil*: vt ait S.Bernardus: sunt autem confitenda, quo occurrunt memoriæ indistinctè; sed huiusmodi occurrunt, ergo conf. manifestanda.

Alex.VII. 14 *Qui facit Confessionem voluntariè nullam satisfacit pracepto Ecclesia*. Contra vid.n.4.

Alex.VII. 15 *Panitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius panitentiam adimpleat*. Contra vid.n.2. *proprijs viribus*: ait Concil. Lateranen.

Alex.VII. 16 *Qui beneficium Curatum habent, possunt sibi eligere Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario*. Contra vid.n.3.

Alex.VII. 36 *Regulares possunt in foro conscientia vti priuilegijs suis, qua sunt expressè reuocata per Concilium Tridentinum*. Contra vid.n.3.

Alex.VII. 38 *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, est Consilium, non praceptum*: Contra vid.n.2.

Alex.VII. 39 *Illa particula quamprimum intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur*. Contra. Non est primum cum differtur ad vltimum, cum non potest vlterius differre Confessionem propter instans præceptum.

Innoc XI. 55 *Pracepto communionis annua satis fit per sacrilegam Domini manducationem*. Contra qui tenetur soluere aureum nummum non satisfacit soluendo adulterinum, & qui tenetur condere cibum ad splendorem vitæ, non satisfacit immiscendo cibis mortiferum venenum. Vide etiam Prelud.5.n.4.

Innoc.XI. 58 *Frequens Confessio, & Communio etiam in his, qui gentiliter viuunt, est nota pradestinationis*. Contra n.4.vid.

57 Pre-

57 *Probabile est sufficere attritionem naturalem, modò honestam.* Contra vid.n.2. Innoc. XI.

58 *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicuius consuetudinem.* Contra vid. n.2. Confessarius est Iudex, cui parendum, & est Medicus, cui detegendus plenè morbus. Innoc. XI.

59 *Licet Sacramentaliter absoluere dimediatè tantùm confessos, ratione magni concursus Pænitentium, qualis, v g. potest contingere in die magna alicuius festiuitatis, aut indulgentiæ.* Contra n.2. Innoc. XI.

60 *Pænitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio: dummodò ore proferat se dolere, & proponere emendationem.* Contra vid.n.4.

VI. FRVCTVS.

De Iuramento.

I. CÆlum, & terram ego impleo: dicit Immensa Dei Maiestas: & omnium, quæ fiunt, & dicuntur in vniuerso terrarum Orbe: *Ego sum testis & Iudex*: subdit idem Deus per Ieremiam. Ierem. c.23. Ierem. c.29.

II. Testis autem iste immensæ Maiestatis non est rogandus. Nisi *veritate, Iudicio, & Iustitia*: ait Ieremias, & cum eo Catechismus Romanus, & D.Thomas. *In Iudicio*; ne pro minima re, ac ioco adhibeatur testis, quem adorant Dominationes, tremunt Potestates. *In Iustitia*: est enim & ipse Iudex iustus, & rectus, oditque iniquitatem. *In Veritate*: est enim Deus veritatis, & veritas summa. Ierem. c.4. Catech.Rom. p.3.sect.11. De Iura com. D.Thom.2.2. q.89. art.3. q.98. art.1. ad 12.

III. Ergò cauendum quomodò vocetur in Testem, nec ludendum cum eo. *Sanctum enim, & terribile est nomen eius*; & Deus non irridetur (vt ait S.Paulus) & ideò prouerbium Italicum quoque asserit: *Scherza con i fanti, e lascia star i Santi*: multò magis Sanctus Sanctorum: & de hoc legitur exemplum in vita S.Philippi Nerij. Psalm.112. S. Paul.Galat.c.6.

IV. Contra hominem in iurando vel mendacem, vel leuem, vel iniustum acriter irascitur Deus, eique minatur per Prophetam dicens: *existimasti iniquè, quòd ero tui similis Arguam te, & statuam contra faciem tuã.* Videtur hic iurans, profiteri Deũ, posse fieri sibi sociũ, vel mẽdacij, vel iniustitiæ; vel profiteri videtur Deum habere proportionem cum re leui; Cum assumat ipsius nomen, ac magnitudinem ad hanc astruendam; & hoc est contemnere ipsius Immensam Maiestatem. Nam sicut æstimatio est opinio de alterius virtute, quam opinionem testari solemus honore, seu externis aliquibus factis, significantibus primò alienæ virtutis; deindè dignitatis conceptum: è contra. *Contemptus* Psalm.49.

Arist. Rhethor. lib. 2. c. 2. ait Aristoteles, *est actus opiniones in id, quod nihil dignum æstimatur*: qui autem vocat Deum in testem mendacij, vel iniustitiæ, videtur, opinari illum posse cooperari vel mendacio, vel iniustitiæ: Ergò non æstimat ipsius summam veritatem, nec consequenter dignum reputat fide, & honore. Ergò cōtemnit. Vndè huc facit doctrina S. Thomę, S. Thom. 2. 2. q. 98. art. 3. c. & ad 2. dicens, quòd periurium de sui ratione importat contēptum Dei, *& qui iocosè periurat, non euitat Diuinā irreuerentiam, sed quantū ad aliquid magis auget, & ideò nō excusatur à peccato mortali*. Similiter si leuis rei appellat Deū in Testē, videtur paruifacere eūdem, cū rei paruæ adiūgat.

V. Omnia verò Mundi Regna, vniuersaque natura nihil est, in comparatione vnius gradus Dei gratiæ: vt docet D. Thomas, & confirmat Sap. c. 7. Spiritus Sanctus apud Sapientem, & in Cantico Canticorum, & cum Cantic. c. 8. homo omnia hæc contemnet, pro nihilo despicit eam. Ergò nihil est, quod Dei gratiæ suffici possit; ergò nulla erit vtilitas abutendi iuramento, hinc meritò notantur sequentes

Propositiones.

Innoc. XI. 24 *Vocare Deum in Testem mendacij leuis non est tanta irreuerentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.*

Innoc. XI. 25 *Cum causa licitum est iurare sine animo iurandi, siue res sit leuis, siue grauis.*

VII. FRVCTVS.

De Obseruatione Festorum.

I. Prou. 16. V*Niuersa propter seipsum operatus est Altissimus*; ait Salomō; hinc quamuis vniuersum propter hominem creauerit; hominem tamē propter seipsum condidit. Quamobrem sicut Vniuersus seruit sex hebdomadæ diebus homini, hominem vult septima die seruire Deo: quantum autem hoc sit curæ, cordique Deo, verba ipsa præcepti testātur (vt Epitome vid Festa. dicit Catechismus Romanus) dicentia: *Memento vt diem sabbati sanctifices*: patet etiam ex modo, quo Ecclesia Dei Festos dies præcipit (vt videre licet in opere æquè glorioso, ac laborioso inscripto *Epitome Canonum omnium* Eminentissimi, nō minus doctrina, quam Purpura *Cardinalis* Laurentij Brancatio *De Laurea*. Sanctificantur autem dies festi. 1. Cessando ab operibus seruilibus. 2. sed multò magis vacando maiori Psalm. 45. Dei cognitioni: Vndè dicit ipsemet Deus: *Vacate, & videte; quoniam ego sū Dominus*. Scit enim Dominus, quòd Deum colit, qui nouit, vt dicit Sa- Sap. c. 15. piēs: *Nosse te consumata iustitia est*. 3. & proptęrea eidem deferēdo cultum, pijs quibusdam actionibus, & præsertim fide. *Tales* enim *quærit* ado-

adoratores Deus, qui adorent eum in spiritu, & veritate; vt docet S.Ioannes. S.Ioan.c.4.

Hæc autem pietatis opera exigit Deus, vt diligenter præstentur, secus *maledictus homo* (inquit Ieremias, & cum eo Concilium Tridentinum) *qui agit opus Dei negligenter*; Hinc monet S.Petrus, dicens. *Satagite*, & Iosue item admonet dicens: *Diligentissimè præcauete, vt diligatis Dominum*. II. Ierem.c.48. Tridentin. sess.22. decret. de obseruan. in Missa. S.Pet.2. c.1. Iosue c.23.

Opus autem exercendum præcipuè die festo à fidelibus, est interesse celebrationi, vt sic excitentur eorum corda ad Dominum; vt commemoretur Diuinissimum hoc Mysterium à Christo celebratum, & quod à Sacerdotibus iterum conficitur, & recolitur memoria Passionis eius; vt *Christo pro nobis passo, & nos eadem cogitatione armemur*: (vt inquit S. Petrus,) quamobrem Ecclesia cæremoniarum ordinatissima serie exhibet fidelibus Diuina hæc mysteria: (vti docet S. Thomas, & cum eo idem Tridentinum:) quæ propterea cum iubet Diuinis hisce mysterijs interesse, præcipit assistentiam actioni successiuè, ordinatè instructiuè, commemoratiuè plurimorum successuum Saluatoris, ac excitatiuè cordium nostrorum ad Deum, & Dominum nostrum Iesum Christum; qui autem simul plures Missæ partes confunderet, ac penetraret, non esset hæc assistentia operi præcepto ab Ecclesia peragendo iuxta consuetū, sanctumque morem: Sed inexcogitata pietatis perturbatio: sicut enim a Sacerdotibus vult Ecclesia celebrari ordinatè Missam iuxta Rubricas: sic vult fideles ordinatè, non confusè interesse celebrationi: & modica deuotio, immò magna negligentia appareret, si secus fieret; & ideò timendum, ne maledictus eiusmodi homo foret: vndè sanctissimè reijciuntur sequentes III. S.Petr.1.c.4. S.Thom.3.q.83.art.4. Trid.sess.22. c.4.5.

Propositiones.

52 *Præceptum seruandi festa non obligat sub mortali, sepósito scandalo, si absit contemptus*. Contra vide n.1. Innoc.XI.

53 *Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas eius partes, immò quatuor simul à diuersis celebrantibus audit*. Contra vide n.2.3. Innoc.XI.

VIII. FRVCTVS.

De Celebratione Missarum.

SVmmus Pontifex est Summus dispensator Mysteriorum Dei, & iure potest cum D.Paulo profiteri: *Dispēsatio mihi credita est*, & cū D.Petro: *Sicuti boni dispensatores multiformis gratiæ Dei*: sicut igitur dis- I. S.P.cor.1.c.4. & ad Tit.c.1. S.P.cor.1.c.9. S.Petr.1.c.4.

dispensat: sic & benè dijudicat dispensanda; secus non esset dispensator fidelis, & prudens: sed dissipator: Cum ergò de celebratione Missarum, quæ est inter mysteria, præcipuum, aliquid constituit, vel declarat, prudenter ègisse dicendum est, eidemque parendum: Nam

S. P. Rom. c. 13. qui potestati ordinatæ à Deo resistit, Dei ordinationi resistit, & ideò sibi damnationem requirit; ait S. Paulus.

II. Sacrificium pretio non æstimatur: est enim impretiabile, nec vt sacrum vendi licet: stipendium verò debetur Sacerdoti pro sua sustentatione ex Iustitia: vt inquit Cornelius à Lapide cum D. Paulo: etenim *qui altari deseruiunt, cum altari participant: Dignus enim est operarius mercede sua*: Verùm dicit cum D. Paulo. S. Lucas, cuius sustentationis taxatio, sicut aliarum rerum, à superioribus fit: quamobrem qui pro vna sustentatione duplex acciperet stipendium, Iustitiam violaret; atque fidelitatem, fidelitas autem, quæ & Fides aliquando dicitur *est dictorum, conuentorumque constantia, & veritas*: ita vt fiat *quod dictum est: Vndè fides etiam dicitur*: vt inquit S. Augustinus cum Cicerone: Igitur tolerandæ non sunt sequentes Propositiones, quæ apertè dispensatori Mysteriorum Dei aduersantur?

Cornel. Comment. ad Corint. c. 9. n. 52. S. P. Timot. 1 c. 5. S. Luc. c. 10. S. August. epist. 19. ad Ieron. Cicer. off. lib. 1.

Propositiones.

Alex. VII. 9 *Post Decretum Vrbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendio sibi retenta.*

Alex. VII. 8 *Duplicatum stipendium potest Sacerdos, pro eadem Missa licite accipere applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti corrispondentem, idque post Decretum Vrbani VIII.* Iulius Cardinalis Spinula Episcopus Lucanus, zelo, prudentia, cæterisque virtutibus Eminentissimus æquè, ac dignitate; refert in sua Synodo impressa Lucæ anno 1681. declarationem editam 25. Ianuar. 1659. à Sacra Congreg. huic Propositioni penitus aduersam. pag. 317.

Alex. VII. 10 *Non est contra Iustitiam pro pluribus sacrificiij stipendium accipere, & sacrificium vnum offerre. Neque est contra fidelitatem etiamsi promittam promissione etiam iuramento firmata danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.*

IX. FRVCTVS.

De Solicitatione.

I. QVi *occasionem damni dat, damnum dedisse videtur. Nam qui est causa causæ est causa causati*: inquit Philosophus: sic qui causam

causam solicitationis præbet per litteras, solicitationem fecisse dicuntur: sicut Dauid, quia litteras dedit Vriæ, per quas significabatur duci Ioab exponendum esse vitæ discrimini; idcircò eumdem interfecisse gladio Filiorum Ammon Deus conqueritur per os Prophetæ Natan. *Is enim committit, cuius auctoritate, vel mandato delictum committi probatur* (ait Pontifex) *& qui per alium facit, per se ipsum facere videtur.* *Alt. Pontifex & si culpa. De Iniurijs & dam.* *Reg. 2. c. 11. 12.* *C. mulieres de sent. excommunic.* *C. qui per. de Reg. Iur. in 6.*

Non potest arbor mala, bonos fructus facere; nec colligunt homines de spinis vuas; aut de tribulis ficus: Sic ex peccato, quod est mala arbor, & totum spinæ, non possunt capere aliquem fructum fideles: vndè dicit Imperator: *Nemo ex suo debito meliorem suam conditionem facere potest*: *Ne videatur* (inquit Summus Pontifex) *de sua malitia commodum reportare*. Igitur iustè. II. *S. Math. c. 7.* *L. fraudantur ff. de Reg. Iur.* *C. Intelleximus de Iudicijs.*

Propositiones.

6 *Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit pænitenti Chartam, posteà legendam, in qua Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proindè non est denunciandus.* *Alex. VII.*

7 *Modus euadendi obligationem denunciandæ sollicitationis est. Si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absoluere absque onere denunciandi.* Contra vide n. 2. Immò non deberet illi confiteri, sed alteri; vt docet D. Thomas. *Alex. VII.* *S. Thom. p. 3. q. 20. art. 2. ad 1.*

X. FRVCTVS.

De Simonia.

Minor Gratiæ Dei radius, seu gradus, quà *Diuinæ efficimur consortes naturæ* (vt loquitur S. Petrus) vniuersum naturæ ordinem, ac cunctos etiam pretiosiores thesauros maximoperè excedit: Immò nihil in naturæ ordine ei potest comparari: (vt innuit sapiens): Vndè fit, vt inæstimabilis sit Gratia, ac inpretiabilis, nulloque pretio æstimari, comparari, vel vendi queat. I. *2. Petr. 1. c. 1.*

Verum non gratia solùm: sed & Sacramenta gratiæ Vasa, omne excedunt pretium. II.

Item Ordines, Officiaque ad Sacramentorum administrationem, & gratiæ communicationem deputata, aliæque sacræ Funtiones nullo possunt comparari pretio. III.

Cum verò, *qui altari deseruiunt, cum altari participant*: (vt ait S. Paulus:) assignatum est *Beneficium* propter Officium, hoc est *Ius* perci- IV. *1. Paul. Corinth. 1. c. 9.*

nibus, negabo ego eum coram Patre meo, qui in Cœlis est; & propterea profitetur D.Paulus quòd: *Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem.*

X. Iterum profiteor me moralia moraliter tractare, vt animabus proximi prosim cum præsertim moneat Ecclesiasticus non nimis scholasticè, sed simpliciter legis veritatem esse quærendam. *Qui quærit* (ait)

Eccli.c. 32. *legem replebitur ab ea: & qui insidiosè agit, scandalizabitur in ea.* Profiteor quoque me doctrinis minus sanis refragari; non Doctoribus detrahere. Ex præmissis innotescit, quàm iustè condemnētur sequentes.

Propositiones.

Alex.VII. 1 *Homo nullo vnquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & Charitatis ex vi præceptorum Diuinorum ad eas virtutes pertinentium.* Contra vide n.4.

Innoc.XI. 4 *Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabili.* Contra vide n. 2.3. & supr.p.2. Flos 3.n.8.9.10.

Innoc.XI. 16 *Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.* Contra vide n.4.

Innoc.XI. 17 *Satis est, actum fidei semel in vita elicere.* Contra vide n.7.

Innoc.XI. 18 *Si à potestate publica quis interrogetur fidem ingenuè confiteri, vt Deo, & fidei gloriosum consulo, tacere, vt peccaminosum per se non damno.* Contra vide n.9.

Innoc XI. 19 *Voluntas non potest efficere, vt assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.* Contra vide n.4.

Innoc.XI. 20 *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.* Contra vide n.2.3.

Innoc.XI. 21 *Assensus fidei supernaturalis, & vtilis ad salutem stat cum notitia solùm probabili reuelationis: immò cum formidine, qua quis formidet ne non sit locutus Deus.* Contra vide n.2.3.

Innoc.XI. 22 *Non nisi fides vnius Dei necessaria videtur necessitate medij, non autem explicita Remuneratoris.* Contra vide n 5.

Innoc.XI. 23 *Fides latè dicta ex Testimonio Creaturarum, similiue motiuo*
D.Thom.2.2 q 1 art.1. *ad iustificationem sufficit.* Contra: Fides ad iustificationem necessaria est supernaturalis eiusque motiuum deest veritas prima reuelans;
Trid.sess 6. Can.3. vt docet D.Thomas, imo Tridentinum.

Innoc.XI. 64 *Absolutionis capax est homo quantumuis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat Mysteriorum Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Iesu Christi.* Contra vide n.6.

Innoc.XI. 65 *Sufficit illa Mysteria semel credidisse.* Contra vide n.7.8.

III. FRV-

III. FRVCTVS.

De Charitate.

CHaritas est amor supernaturalis ergà Deum ob suam Bonitatem, I. & ergà Proximum ob Dei amorem. Vna enim est Charitas, qua Deum diligit homo propter se, & proximum propter Deum: vt docent S. Gregorius Papa, & S. Augustinus, & S. Thomas.

S. Gregor. Hom. 27. in Euang. S. Aug. tract. 87. in Io. S. Thom. 2. 2. q. 23. art. 5.

Charitas ista in corde est: *Charitas namque* (vt inquit S. Paulus) *diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*: quamobrem S. Hieronymus dicit, quòd *dilectio intus in corde est*. II. *In corde tuo siquidem est* (ait Moyses) *Filioli mei* igitur (ait S. Ioannes) *non diligamus verbo, neque lingua; sed opere, & veritate*: *In Charitate* sanè *non ficta*: repetit S. Paulus, & fit *dilectio sine simulatione*.

S. P. Rom. c. 5. S. Hieron. in Matth. lib. 5. in c. 5. Deuter. c. 30. S. Ioan ep. 1. c. 3. S. P. cor. 2. c. 6. S. P. Rom. c. 12.

Charitas viatorum excellentior est via (vt inquit S. Paulus) qua peruenimus ad Charitatem Patriæ. Ergò progrediendum in Charitate. Ergò vnus actus non sufficit.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua: III. *Hoc est maximum mandatum. Secundum autem simile est huic: diliges proximum tuum sicut teipsum, in his duobus mandatis vniuersa lex pendet, & Prophetæ*. IV. Vide supra de Fide n. 7.

S. P. Corint. 1. c. 13. S. Matth. c. 22.

Constat ergò sequentes rite damnatas esse

Propositiones.

10 *Non tenemus Proximum diligere actu interno, & formali.* Contra. Nam amor Proximi est similis amori Dei; hic verò est internus. ergò vid. n. 2. *Innoc. XI.*

11 *Præcepto Proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.* Contra vide n. 2. *Innoc. XI.*

5 *An peccat mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantùm in vita elicere, condemnare non audemus.* vid. n. 3. *Innoc. XI.*

6 *Probabile est ne singulis quidem rigorosè quinquennijs per se obligare præceptum Charitatis ergà Deum.* vid. n. 3. *Innoc. XI.*

7 *Tunc solum obligat, quandò tenemur iustificari, & non habemus aliam viam; qua iustificari possumus.* vid. n. 4. *Innoc. XI.*

IV. FRVCTVS.

De Religione, & de Sacramento.

I. Eccli. c. 43. Eccli. c. 50. Sap. c. 7. S. Io. c. 4. Ezechiel c. 36. Trid. sess. 7. in prop.

SAcramentum legis Euangelicæ est *vas admirabile*, & pretiosum magis, quàm *vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso* (de quo Ecclesiasticus ait, est enim plenum Gratia Dei, in cuius comparatione aurum veluti arena, argentum, vt lutum computantur (vt inquit Sapiens). Hanc igitur, vt *aquam salientem in vitam æternam* super nos, & in animabus nostris Deus (vt promisit per Ezechielem Prophetam) ex hisce vasis effundit: vndè dicit Concilium Tridentinum; quòd per sacramenta *omnis vera iustitia, vel esse incipit; vel capta augetur; vel amissa reparatur*. Cum igitur Donum gratiæ, non solùm primæ; sed & augumenti, adeò sit pretiosum, ac veluti per vasa cælestia Sacramentorum misericors Dominus nobis infundat; cauendum ne fractum sit hoc vas, per inualiditatem; immò curandum est: vt sit integrum per validitatem, ne gratia Dei (vt dictum est) effundatur; grauissima enim iactura est, potior quàm iactura vniuersi (vt inquit S. Thomas) si vel gradus gratiæ non compararetur.

S. Thom. 1. 2. q. 113. art. 9.

II. Insuper, vt sacramenta nos repleant Diuina gratia reuerenter; immo *Sancta Sanctè sunt tractanda*; vt indicit Tridentinum: nec vlla res poterit nos excusare à reuerentia Sacramentis debita. Potius enim debemus mori, quàm ea fædare peccato, & fædari: vndè cum simulatio mendacium sit in factis, sicut & mendacium peccatum est; vt dicit S. Thomas; multò magis in administratione Sacramentorum, peccatum erit, & propterea reijciendæ.

Trid. sess. 21. c. 4. S. Thom. 2. 2. q. 111. art. 1.

Propositiones.

Innoc. XI. 1 *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conuentio, aut periculum grauis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantùm vtendum non est in collatione Baptismi Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.*

Innoc. XI. 29 *Vrgens metus grauis est causa iusta Sacramentorum administrationem simulandi.*

V. FRVCTVS.

De Confessione.

I. Vita æterna, quæ est vltima in executione, prima est in intentione: nam *Finis est causa causarum*, ac veluti primum mobile, quod desiderio suo mouet agens ad agendum, & ad capienda media conuenientia. Medium ad consequendam gloriam est gratia; immò hæc est vita æterna inchoata: vndè dicit S. Paulus. *Gratia Dei vita æterna*. Gratia autem Dei peccato amittitur, & amissa per Sacramentum Pænitentiæ recuperatur: vt dicit Concilium Tridentinum.

S. P. Rom. c. 6. Trident. sess. 6. c 20. c 6. 11. sess. 7. Proem.

II. Pænitentiæ Sacramentum ex parte pænitentis requirit cordis contritionem ex motiuo supernaturali: vt dicit Concilium Tridentinum: *oris confessionem* omnium peccatorum mortalium in specie, & numero, quæ memoriæ occurrunt: vt Concilium Tridentinum præscribit: Nam Confessarius est Iudex, & Medicus, quibus nota debent esse crimina, vt iustè iudicet, & opportunè animæ morbis medeatur: Hinc Innocentius III. in Concilio generali Lateranensi prius sic iubet. *Omnis vtriusque sexus Fidelis post quam ad annos discretionis peruenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & iniunctam pænitentiam proprijs viribus studeat adimplere: &c. requirit etiam Sacramentum pænitentiæ ex parte pænitentis, operis satisfactionem* in voto, cum confitetur, & reipsa post iniunctam pænitentiam; vt integrum sit opus.

Trident. sess. 14 c. 4. Trident. sess. 4. c. 9.

Decretal. lib. c. tit. 38 C. Omnis de pænitent.

III. Ex parte Sacerdotis absoluentis potestas requiritur, ac Iurisdictio est enim Iudex: cui opus est Iurisdictio in hoc Foro conscientiæ, & Tribunali spirituali, quam ipsemet Christus Discipulis contulit dicens: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt*. Sine qua sicut Discipuli non absoluissent, sic nec cæteri absoluerent. Iurisdictio autem confertur ab Ordinarijs per approbationem (vt declarat Tridentinum Concilium) nec absque Ordinarij approbatione potest quis à peccatis absoluere: quia vbi nulla est potentia, nullus est actus. Si autem alicui delegetur Iurisdictio ab Ordinario, vel Summo Pontifice, Ordinario Ordinariorum, & iterum ei reuocetur, & auferatur nihil aget absoluendo, cum desit illi potestas: *Omnis enim res per quascumque causas nascitur, per easdem dissoluitur*; vt inquit Summus Pontifex.

S. Ioan. c. 10. & S. Math. c. 18. Trident. sess. 14. Trident. sess. 14. c. 7. & sess. 23. c. 15. de Reforma. Pontif. c. omnis. de Reg. Iur.

IV. Quando igitur præcipitur Confessionis Sacramentum, præcipitur

 col-

collectio dictarum rerum, hoc est præcipitur res, apta ad pariendam
S. Math.c.5. gratiam, & gloriam: præcipitur medicamentum animæ, non vene-
S.Math.c.23. num. Ecclesia enim scit, quod ; *nisi abundauerit iustitia nostra plus-*
& S.Luc.c. *quam Scribarum, & Pharisæorum non intrabimus in Regnum Cæ-*
11. *lorum*. Pharisæis autem sic minatur Christus: *Væ vobis Scribæ, & Pharisæi, quia mundatis quod foris est, Calicis, & Paropsidis; intus autem pleni est rapina, & immunditia*: nec Spiritus Sanctus difundit gratiam, nisi verum sit Sacramentum partibus omnibus perfectum: quia aliter esset vmbra, & fictio Sacramenti: *Spiritus autem Sanctus*
Sap.c.1. *disciplinæ effugiet fictum*: vt inquit Sapiens; rectè igitur damnatur hæ

Propositiones.

Alex.VII. 11 *Peccata in Confessione omissa, seu oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam non tenemur in sequenti Confessione exprimere*. Contra vid.n.2. *Nihil excipitur, vbi distinguitur nihil*: vt ait S.Bernardus: sunt autem confitenda, quo occurrunt memoriæ indistinctè; sed huiusmodi occurrunt, ergo conf. manifestanda.

Alex.VII. 14 *Qui facit Confessionem voluntariè nullam satisfacit præcepto Ecclesiæ*. Contra vid.n.4.

Alex.VII. 15 *Pænitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pænitentiam adimpleat*. Contra vid.n.2. *proprijs viribus*: ait Concil. Lateranen.

Alex.VII. 16 *Qui beneficium Curatum habent, possunt sibi eligere Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario*. Contra vid.n.3.

Alex.VII. 36 *Regulares possunt in foro conscientiæ vti priuilegijs suis, quæ sunt expressè reuocata per Concilium Tridentinum*. Contra vid.n.3.

Alex.VII. 38 *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, est Consilium, non præceptum*: Contra vid.n.2.

Alex.VII. 39 *Illa particula quamprimum intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur*. Contra. Non est primum cum differtur ad vltimum, cum non potest vlterius differre Confessionem propter instans præceptum.

Innoc.XI. 55 *Præcepto communionis annuæ satis fit per sacrilegam Domini manducationem*. Contra qui tenetur soluere aureum nummum non satisfacit soluendo adulterinum, & qui tenetur condere cibum ad splendorem vitæ, non satisfacit immiscendo cibis mortiferum venenum. Vide etiam Prelud.5.n.4.

Innoc.XI. 58 *Frequens Confessio, & Communio etiam in his, qui gentiliter viuunt, est nota prædestinationis*. Contra n.4.vid.

57 Pra-

57 *Probabile est sufficere attritionem naturalem, modò honestam*. Contra vid.n.2. Innoc. XI.

58 *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicuius consuetudinem*. Contra vid. n.2. Confessarius est Iudex, cui parendum, & est Medicus, cui detegendus plenè morbus. Innoc. XI.

59 *Licet Sacramentaliter absoluere dimediatè tantùm confessos, ratione magni concursus Pænitentium, qualis, v.g. potest contingere in die magnæ alicuius festiuitatis, aut indulgentiæ*. Contra n.2. Innoc. XI.

60 *Pænitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio: dummodò ore proferat se dolere, & proponere emendationem*. Contra vid.n.4.

VI. FRVCTVS.

De Iuramento.

I. CÆlum, & terram ego impleo: dicit Immensa Dei Maiestas: & omnium, quæ fiunt, & dicuntur in vniuerso terrarum Orbe: *Ego sum testis & Iudex*: subdit idem Deus per Ieremiam. Ierem.c.23. Ierem.c.29.

II. Testis autem iste immensæ Maiestatis non est rogandus. Nisi *veritate, Iudicio, & Iustitia*: ait Ieremias, & cum eo Catechismus Romanus, & D.Thomas. *In Iudicio*; ne pro minima re, ac ioco adhibeatur testis, quem adorant Dominationes, tremunt Potestates. *In Iustitia*: est enim & ipse Iudex iustus, & rectus, oditque iniquitatem. *In Veritate*: est enim Deus veritatis, & veritas summa. Ierem.c.4. Catech.Rom. p.3.sect.11. De Iura com. D.Thom.2.2. q.89. art.3. q.98. art.1. ad 12.

III. Ergò cauendum quomodò vocetur in Testem, nec ludendum cum eo. *Sanctum enim, & terribile est nomen eius*; & Deus non irridetur (vt ait S.Paulus) & ideò prouerbium Italicum quoque asserit: *Scherza con i fanti, e lascia star i Santi*: multò magis Sanctus Sanctorum: & de hoc legitur exemplum in vita S.Philippi Nerij. Psalm.112. S. Paul.Galat.c.6.

IV. Contra hominem in iurando vel mendacem, vel leuem, vel iniustum acriter irascitur Deus, eique minatur per Prophetam dicens: *existimasti iniquè, quòd ero tui similis. Arguam te, & statuam contra faciem tuã.* Videtur hic iurans, profiteri Deũ, posse fieri sibi sociũ, vel mẽdacij, vel iniustitiæ; vel profiteri videtur Deum habere proportionem cum re leui; Cum assumat ipsius nomen, ac magnitudinem ad hanc astruendam; & hoc est contemnere ipsius Immensam Maiestatem. Nam sicut æstimatio est opinio de alterius virtute, quam opinionem testari solemus honore, seu externis aliquibus factis, significantibus primò alienæ virtutis; deindè dignitatis conceptum: è contra. *Contemptus* Psalm.49.

 (ait

Aristot.Rhetor.lib.2.c.2. ait Aristoteles, *est actus opiniones in id, quod nihil dignum æstimatur*: qui autem vocat Deum in testem mendacij, vel iniustitiæ, videtur, opinari illum posse cooperari vel mendacio, vel iniustitiæ: Ergò non æstimat ipsius summam veritatem, nec consequenter dignum reputat fide, & honore. Ergò cõtemnit. Vndè huc facit doctrina S. Thomę, dicens, quòd periurium de sui ratione importat conteptum Dei, *& qui iocosè periurat, non euitat Diuinã irreuerentiam, sed quantũ ad aliquid magis auget, & ideò nõ excusatur à peccato mortali.* Similiter si leuis rei appellat Deũ in Testẽ, videtur paruifacere eũdem, cũ rei paruæ adiũgat.

S.Thom.2.2. q.98. art. 3.c. & ad 2.

V. Omnia verò Mundi Regna, vniuersaque natura nihil est, in comparatione vnius gradus Dei gratiæ: vt docet D. Thomas, & confirmat Spiritus Sanctus apud Sapientem, & in Cantico Canticorum, & cum homo omnia hæc contemnet, pro nihilo despicit eam. Ergò nihil est, quod Dei gratiæ suffici possit; ergò nulla erit vtilitas abutendi iuramento, hinc meritò notantur sequentes

Sap.c.7. Cantic.c.8.

Propositiones.

Innoc.XI. 24 *Vocare Deum in Testem mendacij leuis non est tanta irreuerentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.*

Innoc.XI. 25 *Cum causa licitum est iurare sine animo iurandi, siue res sit leuis, siue grauis.*

VII. FRVCTVS.

De Obseruatione Festorum.

I. Prouer.16. *VNiuersa propter seipsum operatus est Altissimus;* ait Salomõ; hinc quamuis vniuersum propter hominem creauerit; hominem tamẽ propter seipsum condidit. Quamobrem sicut Vniuersus seruit sex hebdomadæ diebus homini, hominem vult septima die seruire Deo: quantum autem hoc sit curæ, cordique Deo, verba ipsa præcepti testãtur (vt dicit Catechismus Romanus) dicentia: *Memento vt diem sabbati sanctifices*: patet etiam ex modo, quo Ecclesia Dei Festos dies præcipit (vt videre licet in opere æquè glorioso, ac laborioso inscripto *Epitome Canonum omnium* Eminentissimi, nõ minùs doctrina, quam Purpura *Cardinalis* Laurentij Brancatio *De Laurea.* Sanctificantur autem dies festi. 1. Cessando ab operibus seruilibus. 2. sed multò magis vacando maiori Dei cognitioni: Vndè dicit ipsemet Deus: *Vacate, & videte; quoniam ego sũ Dominus.* Scit enim Dominus, quòd Deum colit, qui nouit, vt dicit sapiẽs: *Nosse te consumata iustitia est.* 3. & proptęrea eidem deferẽdo cultum, pijs quibusdam actionibus, & præsertim fide. *Tales* enim *quærit*

Epitome vid Festa.

Psalm.45.

Sap c.15.

ado-

adoratores Deus, qui adorent eum in spiritu, & veritate; vt docet S.Ioannes. S.Ioan.c.4.

II. Hæc autem pietatis opera exigit Deus, vt diligenter præstentur, secus *maledictus homo* (inquit Ieremias, & cum eo Concilium Tridentinum) *qui agit opus Dei negligenter*: Hinc monet S.Petrus, dicens. *Satagite*, & Iosue item admonet dicens: *Diligentissimè praecauete, vt diligatis Dominum*. Ierem.c.48. Tridentin. sess. 22. decret. de obseruand. in Missa. S.Pet.2. c.1. Iosue c.23.

III. Opus autem exercendum præcipuè die festo à fidelibus, est interesse celebrationi, vt sic excitentur eorum corda ad Dominum; vt commemoretur Diuinissimum hoc Mysterium à Christo celebratum, & quod à Sacerdotibus iterum conficitur, & recolitur memoria Passionis eius; vt *Christo pro nobis passo, & nos eadem cogitatione armemur*: (vt inquit S. Petrus,) quamobrem Ecclesia cæremoniarum ordinatissima serie exhibet fidelibus Diuina hæc mysteria: (vti docet S. Thomas, & cum eo idem Tridentinum:) quæ propterea cum iubet Diuinis hisce mysterijs interesse, præcipit assistentiam actioni successiuè, ordinatè instructiuè, commemoratiuè plurimorum successuum Saluatoris, ac excitatiuè cordium nostrorum ad Deum, & Dominum nostrum Iesum Christum; qui autem simul plures Missæ partes confunderet, ac penetraret, non esset hæc assistentia operi præcepto ab Ecclesia peragendo iuxta consuetũ, sanctumque morem: Sed inexcogitata pietatis perturbatio: sicut enim a Sacerdotibus vult Ecclesia celebrari ordinatè Missam iuxta Rubricas: sic vult fideles ordinatè, non confusè interesse celebrationi: & modica deuotio, immò magna negligentia appareret, si secus fieret; & ideò timendum, ne maledictus eiusmodi homo foret: vndè sanctissimè reijciuntur sequentes S.Petr.1.c.4. S.Thom.3.q.83.art.4. Trid.sess.22. c.4.5.

Propositiones.

52 *Præceptum seruandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus*. Contra vide n.1. Innoc.XI.

53 *Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas eius partes, immò quatuor simul à diuersis celebrantibus audit*. Contra vide n.2.3. Innoc.XI.

VIII. FRVCTVS.

De Celebratione Missarum.

I. SVmmus Pontifex est Summus dispensator Mysteriorum Dei, & iure potest cum D.Paulo profiteri: *Dispẽsatio mihi credita est*, & cũ D.Petro: *Sicuti boni dispensatores multiformis gratiæ Dei*: sicut igitur dis- S.P.cor.1.c.4. & ad Tit.c.1. S.P.cor.1.c.9. S.Petr.1.c.4.

dispensat: sic & benè dijudicat dispensanda; secus non esset dispensator fidelis, & prudens: sed dissipator: Cum ergò de celebratione Missarum, quæ est inter mysteria, præcipuum, aliquid constituit, vel declarat, prudenter egisse dicendum est, eidemque parendum: Nam qui potestati ordinatæ à Deo resistit, Dei ordinationi resistit, & ideò sibi damnationem requirit; ait S. Paulus.

S. P. Rom. c. 13.

II. Sacrificium pretio non æstimatur: est enim impretiabile, nec vt sacrum vendi licet: stipendium verò debetur Sacerdoti pro sua sustentatione ex Iustitia: vt inquit Cornelius à Lapide cum D. Paulo: etenim *qui altari deseruiunt, cum altari participant: Dignus enim est operarius mercede sua*: Verùm dicit cum D. Paulo. S. Lucas, cuius sustentationis taxatio, sicut aliarum rerum, à superioribus fit: quamobrem qui pro vna sustentatione duplex acciperet stipendium, Iustitiam violaret; atque fidelitatem, fidelitas autem, quæ & Fides aliquando dicitur *est dictorum, conuentorumque constantia, & veritas*: ita vt fiat *quod dictum est*: *Vndè fides etiam dicitur*: vt inquit S. Augustinus cum Cicerone: Igitur tolerandæ non sunt sequentes Propositiones, quæ apertè dispensatori Mysteriorum Dei aduersantur?

Cornel. Com. ment. ad Corint. c. 9. n. 52. S. P. Timot. 1 c. 5. S. Luc. c. 10.

S. August. epist. 19. ad Ieron. Cicer. off. lib. 1.

Propositiones.

Alex. VII. 9 *Post Decretum Vrbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendio sibi retenta.*

Alex. VII. 8 *Duplicatum stipendium potest Sacerdos, pro eadem Missa licite accipere applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti corrispondentem, idque post Decretum Vrbani VIII.* Iulius Cardinalis Spinula Episcopus Lucanus, zelo, prudentia, cæterisque virtutibus Eminentissimus æquè, ac dignitate; refert in sua Synodo impressa Lucæ anno 1681. declarationem editam 25. Ianuar. 1659. à Sacra Congreg. huic Propositioni penitus aduersam. pag. 317.

Alex. VII. 10 *Non est contra Iustitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & sacrificium vnum offerre. Neque est contra fidelitatem etiamsi promittam promissione etiam iuramento firmata danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.*

IX. FRVCTVS.

De Solicitatione.

I. QVi *occasionem damni dat, damnum dedisse videtur. Nam qui est causa causæ est causa causati*: inquit Philosophus: sic qui

causam

causam solicitationis præbet per litteras, solicitationem fecisse dicuntur: sicut Dauid, quia litteras dedit Vriæ, per quas significabatur duci Ioab exponendum esse vitæ discrimini; idcircò eumdem interfecisse gladio Filiorum Ammon Deus conqueritur per os Prophetæ Natan. *Is enim committit, cuius auctoritate, vel mandato delictum committi probatur* (ait Pontifex) *& qui per alium facit, per se ipsum facere videtur.*

Aß. Pontifex c. si culpa. De Iniurijs & dam. Reg. 2. c. 11. 12. C. mulieres de sent. excommunic.

Non potest arbor mala, bonos fructus facere; nec colligunt homines de spinis vuas; aut de tribulis ficus: Sic ex peccato, quod est mala arbor, & totum spinæ, non possunt capere aliquem fructum fideles: vndè dicit Imperator: *Nemo ex suo debito meliorem suam conditionem facere potest*: *Ne videatur* (inquit Summus Pontifex) *de sua malitia commodum reportare*. Igitur iustè.

C. qui per. de Reg. Iur. in 6. II. *S. Math. c. 7. L. fraudantur ff. de Reg. Iur. C. Intelleximus de Iudicijs.*

Propositiones.

6 Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit pænitenti Chartam, posteà legendam, in qua Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proindè non est denunciandus. *Alex. VII.*

7 Modus euadendi obligationem denunciandæ sollicitationis est. Si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absoluere absque onere denunciandi. Contra vide n. 2. Immò non deberet illi confiteri, sed alteri; vt docet D. Thomas. *Alex. VII. S. Thom. p. 3. q. 20. art. 2. ad 1.*

X. FRVCTVS.

De Simonia.

Minor Gratiæ Dei radius, seu gradus, quà *Diuinæ efficimur consortes naturæ* (vt loquitur S. Petrus) vniuersum naturæ ordinem, ac cunctos etiam pretiosiores thesauros maximoperè excedit: Immò nihil in naturæ ordine ei potest comparari: (vt innuit sapiens): Vndè fit, vt inæstimabilis sit Gratia, ac inpretiabilis, nulloque pretio æstimari, comparari, vel vendi queat. I. *S. Petr. 2. c. 1.*

Verum non gratia solùm: sed & Sacramenta gratiæ Vasa, omne excedunt pretium. II.

Item Ordines, Officiaque ad Sacramentorum administrationem, & gratiæ communicationem deputata, aliæque sacræ Funtiones nullo possunt comparari pretio. III.

Cum verò, *qui altari deseruiunt, cum altari participant*: (vt ait S. Paulus:) assignatum est *Beneficium* propter Officium, hoc est Ius percipi- IV. *1. Paul. Corint. 1. c. 9.*

percipiendi temporalia ad victum ex Beneficio, vt satis facere possit Officio, quæ cum annexa sint spiritualibus, spiritualitatem (saltem iure humano) participant. *Accessorium enim sequitur naturam principalis.*

C. *Accessorium de Reg. Iur. in 6.*

V. Sanctæ Functiones Ordinum, ac Officiorum, nulla rei temporalis æstimatione exercendæ sunt. Nam S. Petrus Simoni Mago pecuniam offerenti pro accipienda spirituali potestate, sic respondit: *Pecunia tua tecum sit in perditionem; quoniam Donum Dei existimasti pecunia possideri.*

Act. c. 8.

VI. Quoniam verò, qui gratiam Dei, ac spiritualia dona; Officia, Functiones, Beneficia, pretio comparare student: peccato Simonis Magi (à quo Simoniaca labes, ac Simonia est orta) participes fiunt: Hinc Simoniacus efficitur, non solùm, qui accipit; sed & qui dat: vt ipsemet Christus apertissimè indixit. *Gratis accepistis, gratis & date.* Vnde condemnatur sequentes

S. *Math. c. 10.*

Propositiones.

Innoc. XI. 45 *Dare temporalia pro spirituali, non est Simonia, quando temporalia non datur tamquam pretium; sed dumtaxat tamquam motiuum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solùm gratuita compensatio pro spirituali, aut è contra.*

Innoc. XI 46 *Et id quoque locum habet etiamsi temporale sit principale motiuum dandi spirituale; immò etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis, sic vt illud pluris æstimetur, quàm res spiritualis.*

XI. FRVCTVS.

De Pietate ergà Parentes.

I. ENixè imperat Deus honorari Patrem in terris, vt ipsum, qui Pater in Cælis est, *ex quo omnis Paternitas in Cælis & in terra,* (vt dicit S. Paulus) discant homines multò amplius honorare; sitque honor vnius, tyrocinium ad honorem alterius, habent enim omnes à Patre 1. *esse*, per generationem 2. *melius esse*, per educationem 3. *bona* ad viuendum per thesaurizationem: quibus duobus ex æquo respondere non possumus: vt dicit etiam Prouerbium Ethnicum. *Dijs, Parentibus, & Magistris non potest reddi par.*

S. P. eph. c. 3.

II. Honor autem iste includit in primis 1. amorem: ipse enim Pater est verissimè proximus eius: pars, ac sanguis est filius, à quo habuit etiam cor, vt amet 2. externam reuerentiam, ac 3. subsidium in necessitatibus.

Pa-

Parentibus igitur debemus in corde affectum: in Actu honorem, in effectu subsidium, vt multa bona consequamur à Domino: vndè sic Ecclesiasticus monet: *qui honorat Patrem suum iucundabitur in filijs, & in die orationis sua exaudietur: qui honorat Patrem suum vita viuet longiore: & qui obedit Patri, refrigerabit Matrem: qui timet Dominum, honorat Parentes, & quasi Dominis seruiet his, qui se genuerunt in opere & sermone, & omni patientia: honora Patrem tuum, vt superueniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in nouissimo manet. Benedictio Patris firmat Domos filiorum. Maledictio autem matris eradicat fundamenta*. Patris autem Cælestis Vicarius in terris est Beatissimus Pater Romanæ Ecclesiæ Pastor: sicut & Mater fidelium Romana est Ecclesia. Ergò honorandus Pater sanctissimus, cuius benedictio plurimum prodest, sicut & Matris Ecclesiæ maledictio multùm obest. III. Eccli.c.3.

In hoc primo secundæ Tabulæ Decalogi præcepto, quæ dilectionem proximi continet, & quæ aduersantur, remouet, & quæ consentanea sunt iubet: notandum attentè quòd non solùm prohibemur odisse proximum, eiusque personæ displicentiam habere: sed insuper iubemur eum amare: vt apertissimè docet S. Ioannes dicens: *qui non diligit manet in morte: omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Filioli mei non diligamus verbo, & lingua; sed opere & veritate; nam probatio dilectionis, exhibitio est operis*: ait S. Gregorius: *Amare autem est velle bonum alicui*: docet cum Aristotele. S. Thomas. Ergò proximo bona velle debemus opere & veritate. Ergò vetamur velle illi mala. Nam si bona illi non volumus, defectus est amoris; si mala desideramus, excessus est odij: nec prosunt præcisiones, vel formalitates; quia verè tenemur diligere proximum. Ergò verè velle illi bonum, Ergò non possumus optare illi malum; vel, *an simul odisse possumus, & diligere*; concludit S. Gregorius Papa. IV. S. Ioan. 1. c. 3. S. Gregor. hom. 30. in Euang. Aristot. Rhethor. lib. 2. c. 4. S. Thom. 1. 2. q. 26 art. 4. V Fruct. 3. de Caritate. S Gregor. Homil. 37. in Eu

Ratio item vetat ne medium tàm excessiuum, ac exorbitans, quale est hominis mors, præsertim Patris, eligatur ad comparanda bona temporalia, longè inferioris ordinis: vt Constantinus magnus Imperator etiam pro sua salute exemplo docuit abstinendo, à sanguinis humani balneo; qui autem optat, labitur sensim ad peiora, quia, *qui spernit modica, paulatim decidet* (ait Sapiens). Damnentur igitur V. Eccli. c. 19.

Propositiones.

14 *Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris. non quidem, vt malum Patris; sed vt bonum cupientis; quia nimirum ei obuentura est pinguis hæreditas;* Innoc. XI.

15 *Licitum est filio gaudere de parricidio parentis à se in ebrietate perpetrato propter ingentes diuitias inde ex hæreditate consecutas.* Innoc. XI.

XII. FRV-

XII. FRVCTVS.

De Homicidio.

I. *Baron. an. 348. n. 5.* IMperatoriæ Maiestati tantus debetur honor: vt ipsius etiam statuæ sint colendæ, & qui has violat, grauibus pænis fit obnoxius, ac reus læsæ Maiestatis: vndè Theodosius Antiochenses Imperatoriæ statuæ violatores gladio punire meditabatur; nisi S. Flauianus Episcopus deprecator accessisset; Imperatori sic inter alia dicens. Si doles Imperator, quòd tua Imago mortua, ex ære conflata, violetur; memento quòd homines Antiocheni sunt Imago viua Dei, Regis Regum, cui honor, & gloria in sæcula sæculorum: qua Oratione placatus, illis ignouit, Imperator.

II. Tantus est Dei zelus ne violetur homo ad imaginem Dei conditus, vt ab ipsis etiam bestijs vltionem se requisiturum professus sit: *sanguinem* (ait) *animarum vestram requiram de manu cunctarum bestiarum: & de manu hominis, de manu viri, & fratris eius requiram animam hominis; quicumque effuderit humanum sanguinem, effundetur sanguis illius: ad Imaginem quippè Dei factus est homo*: & D. Petro confirmauit dicens: *quicumque gladio acceperint, gladio peribun*: vndè prouerbium est; *qui gladio ferit, gladio perit*: nec solum perfecta Dei imago: sed nec in fætu, vel semine: vt dicetur. *Genes. c. 9.* *S. Math. c. 26.*

III. Solus Deus est vitæ hominum Dominus, nullique licet interficere quemquam, nisi sit Princeps, Dei Minister, ordinatus in iram ei, qui malum agit, propter quod & similem gladium portat: vt dicit S. Paulus: quare ad Principem populi, eiusque Iudices confugere oportet, si quis iniuriā a proximo patitur: A quo *pro mensura delicti erit & plagarum modus*: (vt dicit Moyses) qui Princeps, ac Iudices morti (quæ est extremum supplicium) nisi pro grauioribus criminibus, adiudicabunt reum. *S. P. Rom. c. 13.* *Deuteron. c. 25.*

IV. Si vnusquisque se se vlcisci vellet propria auctoritate, & iudicio, vniuersa perturbaretur Respublica: vndè dicit Imperator: *Non est singulis* (ait) *concedendum, quod per Magistratum publicè possit fieri, ne occasio sit maioris tumultus: expedit enim vnum mori*, ne magnum aperiatur ostium priuatæ vindictæ: etenim facilè quisque falleretur in propria causa, & passione commotus, deteriora præsumeret contra inuisum: hinc etsi leges ciuiles videantur permittere marito occisionem vxoris, in adulterio deprehensæ; sacri tamen Canones manifestissimè vetant apud Gratianum, qui refert grauem pænitentiam impositam Assulpho propter simile delictum. *l. non est ff de Reg. Iur.* *Gratian. Can. 33 q. 2. C. Admoné.*

Si

Si nulli priuato licet interficere hominem: multò minus viro Religioso. Hic enim, cum non solùm profiteatur obseruare Christianam legem, sed & Consilia Euangelica, & vt ad perfectionem vitæ Euangelicæ aspiret, ipsi indicitur à S.Paulo: *Nulli malum pro malo reddentes. Non vosmetipsos defendentes, Charissimi; sed date locum iræ. Noli vinci à malo; sed vince in bono malum*, & cum D. Paulo consonat S.Petrus, *siquid* (ait) *patimini propter iustitiam; Beati, & iterum: nemo vestrum patiatur, vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem, vt Christianus, non erubescat; glorificet Deum autem in isto nomine: nam, Beati, qui persecutionem patiuntur, propter iustitiam: debent enim Religiosi imitari Dominum; qui cum percuteretur, non repercutiebat*: addit S.Thomas. *Siquidem per infamiam, & bonam famam* (repetit S.Paulus) Religiosiores debent sequi Christum Crucifixum etiam pro nobis. V. S.P.Rom c. 12. S.Petr. 1.c.2. S.Math.c.5. S.Thom.2.2. q.64.art.4. S.P. Corint. 2.c.6.

Vim vi repellere licet; Omnes leges & iura permittunt, cum moderamine inculpatæ tutelæ: verùm pro tuenda re modica, cuiusmodi est vnus aureus, non licere agnoscet; qui superiora perpendet; & ponderauerit Canonem, qui vetat occidi furem diurnum; nisi se telo defenderit; *iam enim plus est, quàm fur*. VI. c.18. significasti lib.5. tit.2. De homicid. volunt.

Insontem autem & iustum non occides: enixè prohibet Deus: cuiusmodi sunt præsertim fętus in ventre matris: vndè dicit Pontifex: *si aliquis causa expellenda libidinis, vel odij meditatione homini, vel mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, vt non possit generare, vel concipere, vel nasci soboles, vt homicida teneatur: sicuti faciebat qui semen fundebat in terram, ne liberi nascerentur: & idcircò percussit eum Dominus, quòd rem detestabilem faceret*. c. 3. si perficiens. tit. eodem & c.10. VII. Exod.c.23. Pontifex lib. 5. tit.12. De Homicid. volunt.c. si aliquis.

Non solùm re, sed nec voto, ac desiderio permittit Deus: vt proximo mortem optemus: immò disertè præcipit amare eum (vt ait S.Ioannes) & amare *opere & veritate*: *Amare* autem (vt dictum est) *est velle bonum alicui*, (vt aiunt Aristoteles, & S.Thomas). Ergò opere, & veritate, & Charitate non ficta: (vt loquitur D.Paulus) bonum vitæ, non mortem eidem optare debemus. Iure ergo repellantur hæ Genes.c.38. VIII. S.Ioan.1.c.3. Aristot. Rhetor.lib.2.c.4. D. Paul. Cor. 2.c.6.

Propositiones.

17 *Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem grauia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quandò alius modus defendendi non suppetit, vti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel eius Religione publicè, & coram grauissimis viris prædicta impingeri nisi occidatur*. Contra vid. n.5. Alex.VII.

18 *Licet interficere falsum Accusatorem, falsos Testes, ac etiam Iudicem, à quo iniqua certè imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum euitare*. Contra vid n.4. Alex.VII.

19 *Non*

Alex.VII. 19 *Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam*. Contra vid.n.4.

Innoc.XI. 31 *Regulariter occidere possum furem pro conseruatione vnius aurei*. Contra vid.n.6.

Innoc.XI. 32 *Non solùm licitum est defendere defensione occisiua, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ ius incboatum habemus, & quæ nos possessuros speramus*. Contra vid.n 4.6.

Innoc.XI. 33 *Licitum est tàm hæredi quàm legatario contra iniustè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata soluantur, se taliter defendere sicut eius habeti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum possessionem iniustè impedientem*. Contra Aduena Iudices adeantur.

Innoc.XI. 34 *Licet prouocare abortum ante animationem fœtus, ne Puella deprehensa grauida occidatur, aut infametur*. Contra vid.n.7.

Innoc.XI. 35 *Videtur probabile omnem fœtum, quandiu in vtero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere eamdem habere, cum patitur, ac consequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi*. Contra vid.n.7.

Innoc.XI. 13 *Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicuius tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare; non quidem ex displicentia personæ; sed ob aliquod temporale emolumentum*. Contra vid.n.8. & Præludium.

XIII. FRVCTVS.

Defensio honoris.

I. PRimum ac *supremum* hominis *Bonum* est *Deus*.

II. Secundum *Bonum* est *Deus* Deorum in Sion clarè *visus*.

III. Tertium *Bonum* est Diuina *Gratia*, Dei assimilatio.

IV. Quartum *Bonum* cæteræ *virtutes*, à Deo infusæ, ac Dona Spiritus Sancti.

V. Quintum *Bonum* virtutes acquisitiuæ tàm *morales*, quàm *intellectuales*, hæc enim sunt filiæ Rationis naturalis, quæ & ipsa à Deo est (P.1. Radix 5. vt dictum est): vndè virtutes *morales* sunt veluti quidam *radius* Diuinitatis. *Infusæ* autem, ac supernaturales sunt *candor lucis æternæ*; ac Sol de Sole, lumenque de lumine: immò *speciosior Sole*, & pretiosior auro (Sap.c.7.). Infinitus enim thesaurus est hominibus: (ait Sapiens) & hæc omnia dicuntur, *Bona interna* hominis, & *Bona animi*.

VI. *Corporis Bona* sunt: vita, sanitas, pulchritudo, dicuntur *Bona* sicut & *Bona fortunæ*, & temporalia, quæ & substantia huius sæculi dicun-

dicuntur: sunt Bona externa; quia sunt extra animum, & externis patent sensibus.

Virtus autem, vtpotè lux de luce, nequit in tenebris delitescere: sed foras emicat: vndè dicit Salomon: *Sapientia hominis lucet in vultu eius*: hæc ergò cum foris reluceat, allicit intuentium oculos, qui virtutem animaduertentes in Proximo, huius etiam opinionem, ac existimationem concipiunt: quia etsi vas sit fictile, æstimatur tamen, si thesaurum contineat: de quibus videtur loqui D. Paulus, scribens: *habemus thesaurum in vasis fictilibus*: & en *effectus virtutis* externus, *Bona opinio*, seu *Reputatio*, ac *existimatio*. VII. Eccli. c. 8. & Prouerb. c. 17. Sap. 2. P Corint. 2. c. 4.

Qui autem alios æstimant, suam opinionem non in eorum mente tantùm fouent; sed & ipsimet virtute præditis, student adtestari per aliqua externa facta, ac signa, & ecce *alter effectus* virtutis externus nimirum *Honor*. Est enim honor testificatio alienæ virtutis à nobis conceptæ. *Honor autem bonorum externorum est maximum*: (ait Aristoteles:) vlterius procedunt virtutis Fautores; de ea loquuntur, ac de his, qui ea nitent: Nam *conceptum sermonem tenere quis poterit?* vt inquit Iob: sic virtus, & *sapientia aperit* etiam *os mutorum*, & *linguas infantium facit esse disertas*; ad sui laudem: hinc prodit *tertius effectus virtutis externus, Bonum scilicet nomen*: *memoria* enim *iusti* (ait Sapiens) cum *laudibus*, & *nomen impiorum putrescet*: hinc de Iosia dicitur: *In omni ore quasi mel indulcabitur*. Patet autē, quòd Bonum nomen non est denominatio merè extrinseca in ore laudantium: sed denominatio intrinseca, quia præsuponit intus in nominato, virtutem, sicut folia arboris, Radicem: vndè S. Franciscus Salesius sic explicat hæc verba. *Curam habe de bono nomine*, idest, *de virtutibus*, *quæ sunt fundamentum huius denominationis*: *melius autem est nomen bonum, quā diuitiæ multæ*; & iterū: *melius est nomen bonum, quàm vnguēta pretiosa*. VIII. Aristot. eth. lib. 4. c. 3. Iob. c. 10. Eccli. c. 49. Sap. c. 10. Prou. c. 10. Introduct. p. 3. c. 7. Eccli. c. 41. Prouerb. c. 22. Eccli. c. 7.

Ex bono nomine, seu priuata laude nominatæ personæ, oritur *Fama*; seu publica vox, ac laus: nam *Fama non est vnius sermo* (ait Seneca) *nec infamia vnius mala existimatio*. Ex publica verò fama, ac laude oritur Gloria. *Gloria* enim (ait idem Seneca) *multorum iudicijs constat, Claritas bonorum*. *Gloria* autem (iterum ait Seneca) *vmbra virtutis est, etiam inuictos comitabitur*. Ergò virtus est veluti corpus; quod, vt vmbra sequitur Gloria: & sicut sine corpore non est vmbra: sic sine virtute, vana, immò nulla est Gloria. IX. Senec. epist. 102. Senec. ep. 79.

Mundus verò virtutis inimicus, virtutis tamen est amator fructuum. Boni virtutis effectus illi dulces; sed virtus illi amara. 1. *æstimatio*. 2. *Honor*. 3. *Bonum* nomen. 4. *Fama*. 5. *Gloria* sunt Idola adhuc hominem Christianorum, & auertat Deus, ne sint etiam Religiosorum. Verùm vt hæc virtutum præmia consequeretur, absq; veris virtutibus, mundus excogitauit, ac docet vanas virtutes: vti sunt Pulchritudo: speciosa Cæsaries: & animositas etiam contra X.

prudentum iudicia: dicendi facilitas; Ingenij acumen: vltio, & similia; *sed non erit dignus Honore* (ait Aristoteles) *si prauus sit, cum honor præmium sit virtutis, ac bonis hominibus tribuatur*; non enim falsa virtus veræ virtutis producit fructus: *numquid colliguntur de spinis vuæ, aut de tribulis ficus?* ait Euangelista: nam professus est Deus ipse Pater omnis veræ virtutis Samueli, quòd, *quicumque glorificauerit me, glorificabo eum, qui autem contemnent me, erunt ignobiles*. Ergò *timor Domini gloria, & gloriatio*: concludendum cum Ecclesiastico: & *Gloria magna est sequi Deum* (ait idem). Quamobrem vir nobilis sciens Monomachiam, seu duellum, à Summo Pontifice grauissimis censuris vetari, si obtemperet Vicario Christi, non amittet; sed acquiret honorem, & similiter si se non vult vlcisci audiens Christum dicentem: *Ego autem dico vobis; diligite inimicos vestros, mihi vindicta, ego retribuam*; non inglorius erit, sed gloriosior apparebit: huc facit doctrina Sancti Thomæ. Sequentes ergò

Arist. Eth. lib. 4. c. 3. — S. Matth. c. 7. — Reg. 1. c. 2. — Eccli. c. 1. — Eccli. c. 23. — S. Matth. c. 5. — S. P. Rom. c. 12. — S. Th. 2. 2. q. 64. ar. 5. ad 5.

Propositiones.

Alex. VII. 2 *Vir equestris ad duellum prouocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.*

Innoc. XI. 30 *Fas est viro honorato occidere inuasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactum alapam, vel ictum fustis fugiat.*

XIV. FRVCTVS.

De Gula.

I. SAnctus Franciscus Salesius sub metaphora cibi, & comestionis agit aliquandò de carnali opere; ideò & nos præmittimus hunc titulum, ad lucem etiam sequentis. Natura, seu potius naturæ conditor Deus, dedit nobis potentias ad actus, quos, vt libentius exerceremus, adiunxit aliquam voluptatem tamquā accessoriam principali (vt inquit Aristoteles) qui ergò voluptatem intenderet cum exclusione principalis, ordinem naturæ, rationisq; peruerteret, & consequenter peccaret. Naturalis namq; ratio regula est honesti (vt dictum est); veluti si ægrotanti præberetur poculum suaui vino plenum, ægroq; gratum, vt cū dulcedine vini deglutiret medicinales quosdam minimos bolos, seu pillulas, ipse verè clam bollos extraheret ex poculo, & proijceret, soloque vino

Aristot. Eth. lib. 10. c. 4. — sup. p. 1. Rad. 5.

gau-

gauderet, hic sanè malè ageret: sic contingit in moralibus: si quis excluderet bonum actionis, & sola voluptate frueretur. Sicut etiam si quis concupisceret seruire Deo propter ipsius perfectionem; & deindè propter gloriam, & mercedem Paradisi, non delinqueret. Nam Sanctus Dauid canebat: *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas propter retributiones*. Qui autem ob solam retributionem Deo seruiret, excludendo, quantum in ipso est, votum, ac affectum placendi ipsi Domino, Deo inuisus foret: quia perhiberetur non amare Deum; qui sicut non excludit spem retributionis; sic nec ipse vult excludi: sic vsu venit in cibo, & potu. Practicè autem pauci videntur excludere, quia bibunt, ac edunt nihil cogitantes. Ergò non excludunt: sed potius implicitè includunt, quod ratio includi exigit. Psalm. 118.

Vndè D Augustinus: *Reficimus quotidianas ruinas corporis, edendo, & bibendo: Nam fames, & sitis quidam dolores sunt. Vrunt, & sicut febris, necant, nisi alimentorum medicina, succurrat. Hoc me docuisti, vt quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam*, & alibi idem repetit: *Medicamentum famis* (ait) *est cibus, & medicamentum sitis, & potus, & medicamentum fatigationis, est somnus*. II. S. Augustin. confess. lib. 10. c. 31. S. August. in Psalm. 37.

Multò magis damnabilis esuritio: Nimirum quod licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui: Nam homo debet habere sub Imperio rationis appetitus suos (vt illi indixit Deus) & dominari in illos, secundum rationis præscriptum; secus esset homo; *sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus* (vt dixit Psaltes) quæ animalia *aguntur, potius quàm agant*, vt dicunt Philosophi: nullaque distantia inter hominem, & beluam intercederet: quia omisso rationis gubernaculo, ambo perducerentur, quò naturæ impetus afferret, vt suis naturalibus appetitibus satisfacerent: Psaltes autem grauiter monet, dicens: *nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus*: verùm *in freno, & chamo maxillas eorum constringe*. Ergò (exponit Cassiodorus hunc locum) *hæc duo animalia supradicta cohibent iusta retinacula, vt ad arbitrium iubentis incedant, ne suis voluptatibus efferantur*. III. Genes. c. 4. Psalm. 31. Cassiodor. in Psal. 31.

...explodatur igitur

Propositio:

8 *Comedere, & bibere vsque ad satietatem, ob solam voluptatem, non est peccatum, modò non obsit valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui*. Innoc. XI.

XV. FRVCTVS.

De Luxuria.

I. NAtura, immò Deus naturæ Auctor expreſsè, directèque condere voluit maſculum, & fæminam, ad propagandam ſpeciei, vndè

Geneſ.c... iuſſit, dicens: *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram.* Nam ſicut cuilibet indiuiduo opus eſt cibus, vt conſeruetur: ſic ſpeciei, vt conſer-

L. liberorũ ff. de Reg. Iur. uetur, opus eſt procreatio; vti hiſce cõfirmat Imperator, dicens: *Idcircò filios, filiaſve concipimus, atque edimus, vt ex prole eorum, earumque diuturnitate nobis memoriam in æuũ relinquamus.* Cõſeruatur nãque indiuiduum in ſua ſpecie, & veluti in Imagine viua: vndè ſic loquitur

Eccli. c. 30. Tob. c. 6. Eccleſiaſticus: *mortuus eſt Pater, & quaſi non eſt mortuus. Similem enim reliquit ſibi poſt ſe*: hinc dicebat Tobias, quòd *ipſe accederet ad vxorem amore filiorum magis, quàm libidine ductus.*

II. Vt autem procreationi operam darent maſculus, & fæmina adiunxit illi veneream voluptatem; ſicuti vt manducent, addidit cibi delectamentum; ſecus nemo vellet comedere; vt videmus, cum deeſt ægro fames; nec procreationi operam nauarent; attenuant enim proprias ſuas vires Genitores; Ideòque acrior eſt voluptas hæc, vt ad bonum ſpeciei, ſibi indiuiduam minuat proprias vires.

III. Diximus autem ſupra de cibi voluptate hanc eſſe ordinatã, ad virium refectionem, per cibi ſumptionem; qui verò diperditarum virium reparationem excluderet, & ederet tali arte; vt ei cibus non prodeſſet, ordinem naturæ inuerteret, ac Rationi aduerſaretur, quæ, ſicut nõ excludit ab actione edendi voluptatem, ſic non vult, quòd nec excludatur à voluptate ipſa actionis vtilitas: ſic Philoſophandũ eſt de voluptate carnali.

IV. Scriptura innuit vnius vxoris virum, vnique viri vxorem eſſe oportere: nam refert maſculum, & fæminam factos eſſe à Deo, & quod forent duo in carne vna, quamuis aliquandò indultum ſit, vt plures mulieres appræhenderet vir vnus. Diuiditur enim nimis affectibus (vt innuit etiam D. Paulus,) ac etiam ſimul erunt quantum earum vita durabit, & ſi libellus repudij permiſſus fuit Hæbreis ob duritiam cordis illorum. Hinc repudiantur hæ

Propoſitiones.

Alex. VII. 1. Corint. c. 6. 24 *Mollities, ſodomia, & beſtialitas ſunt peccata eiuſdem ſpeciei infimæ, ideoque ſufficit in Confeſſione dicere ſe procuraſſe pollutionem.* Contra S. Paulus diſtinguit dicens, *neque molles, neque maſculorum con-*

Concubitores. Et Moyses pariter specificat bestialitatem. Exod. c.22.

25 *Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis praecepto dicens; commisi cum soluta graue peccatum contra Castitatem, non explicando copulam.* Alex.VII.

40 *Est probabilis opinio, quae dicit esse tantùm veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quae ex osculo oritur, secluso periculo consensus vlterioris, & pollutionis.* Contra vide D.Thomam: nam delectatio carnalis venerea, & libidinosa est commotio venereorum spirituum, ordinata à natura ad vlteriora, cui autem non licet finis, nec medium licebit. Alex.VII. D.Thom.1.2. q.74. art.8. Vide Fruct.23.

9 *Opus coniugij ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.* Contra vide n.3. Innoc.XI.

48 *Tam clarum videtur fornicationem secundum se nullam inuoluere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, vt contrarium omninò rationi dissonum videatur.* Contra vide n.4. Innoc.XI.

49 *Mollities iure naturae probibita non est. Vndè si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona, & aliquandò obligatoria sub mortali.* Contra vid.n.1. & Fruct.12.n.7. Innoc.XI.

50 *Copula cum coniugata, consentiente marito, non est adulterium; adeòque sufficit in Confessione dicere se esse fornicatum.* Contra. Adulterium Dei præcepto vetatur, non mariti interdicto, nec vir dispensandi ius habet in lege Dei: hinc S.Paulus ait; *non solùm, qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* Innoc.XI. S.P.Rom.c.1.

XVI. FRVCTVS.

De Furto.

I. VNum Genus humanum ex vno Parente progenitũm, ad vnum vnius mundi Dominium, vno mutui amoris vinculo, à Deo conditum erat; sed ob peccatũ scissa est amoris vnitas, & introducta est rerũ diuisio, ne magis, ac magis dissolueretur humana societas, ac percrebesceret ex rerũ cupiditate, odiũ, ac cõtentio personarũ, sed cũ ad maius malũ vitandũ distincta sint rerũ Dominia, Gẽtes exceperũt (vt ratio dictat; & dicit D. Thom.) extremã cuiusq; necessitatẽ, in qua omnia adhuc forent communia, cũ scilicet indigẽs non habet vndè vitam à morte tueatur. Vitam enim cuiusque præferendam rebus censuere; extra verò hunc casum, si aliena cupere liceret, seminarium perennium rixarum foret & relaberentur in idem discrimen, quod coegit Gentes ad distinctionem Dominiorũ, vt scilicet remouerẽtur contentiones, odia, & homicidia. Hinc dicit Pontifex Gregorius IX. *Si quis* (ait) *propter necessita-* D.Thom.2.2. q.66. art.7. Gregor.C. Si quis Tit.de Furtis.

 tem

S.Thom 2.2. q.66.art.7. Catech.p.3 de septim. praec.§.21.

tem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria, vestem, vel pecus pæniteat hebdomadas tres, & si reddiderit, non cogatur ieiunare: Eademmet cum Pontifice docet D. Thomas, glosando, de necessitate graui non extrema, & Catechismus Romanus.

C.Peccatum de Reg.Iur. in 6. S. August. epist.54.

II. Quicumque autem extra necessitatem extremam aliquid alterius surripit, vel alio modo apud se alienam rem habet, & detinet ad restitutionem tenetur. Nam *non dimittitur peccatum, nisi restituatur oblatum*: Est regula Iuris Canonici, desumpta ex D. Augustino. Restitutio autem videtur oriri ex culpa Theologica graui, quæ coram Deo, & non coram Iudice iudicetur lethalis: vndè ex peccato veniali non videtur nasci huiusmodi obligatio; quia in moralibus: *Parùm pro nihilo reputatur*, nec grauis restituendi obligatio censetur indè oriri: verùm hoc dato, nihilominus, si quis pluribus venialibus furtis, etiam non præmeditatis simul in suo corde; sed occasionaliter repetitis, notabilem alterius rem inciperet detinere, ad restituendum teneretur sub mortali, non ratione singulæ acceptionis rei paruæ; sed ratione detentionis rei magnæ. Insuper.

C.mulieres: lib.5. tit.39. De sentent. excomun. lib. 5.tit.36. de Iniurijs.

III. Omnis, qui per iniustum damnum (quod & præiudicium verius dictitatur) alteri creat, restituere tenetur, & non solùm, qui facit; sed & qui mandat. Nam: *Is committit verè, cuius auctoritate, vel mandato delictum committi probatur*: *Hinc si culpa tua datum est damnum, vel iniuria irrogata, seu alijs irrogantibus opem fortè tulisti, aut hæc imperitia tua, siue negligentia euenerunt: Iure super his satisfacere te oportet, nec ignorantia te excusat, si scire debuisti; ex facto tuo iniuriam verisimiliter posse contingere, vel iacturam*. Pontificiæ

D.Thom.2.2. q.62.art.7.

doctrinæ subscribit S. Thomas cum cæteris moralistis: *Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus, participans, mutus, non obstans, non manifestans*. Hinc expunguntur hæ

Propositiones.

Innoc.XI.

36 *Permissum est furari non solùm in extrema necessitate, sed etiam in graui*. Contra vide n.1.

Innoc.XI.

37 *Famuli, & famulæ domesticæ possunt occultè heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam maiorem iudicant salario, quod recipiunt*. Contra vide n.2. Posset istis repetere: Herus *Amicè non facio tibi iniuriam* (si reuera absit metus, ac dolus): *nonne ex denario conuenisti mecum, tolle quod tuum est, & vade*.

S.Math.c.20.

Innoc XI.

38 *Non tenetur quis sub pæna peccati mortalis restituere quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis*. Contra vide n.2.

Innoc XI.

39 *Qui alium mouet, aut inducit ad inferendum graue damnum tertio non tenetur ad restitutionem istius damni illati*. Contra vid n.3.

XVII. FRV-

XVII. F R V C T V S.

De Vsura.

PRo communi Gentium bono à Gentibus facta est diuisio rerum, introductaque est Dominiorum distinctio (vt dictum est) sed cum vnus abundaret, quibus alter egeret, idcircò, vt indigentibus succurreretur, introducti sunt ab ijsdem Gentibus *Contractus* (vt dicit Aristoteles, & Imperator) per quos vel ambo contrahentes mutuæ necessitati subueniunt, permutando res suas, vel vni saltem prouidetur. Nam Contractus alij in gratia amborum: alij in gratiam vnius solùm ineuntur: vt vni subueniatur excogitatus est *Contractus mutui*, quo indigens, alienam rem ab alio recipit, rediturus eamdem non in indiuiduo, sed in specie Logica, vel in genere, legaliter loquendo. I.

Aristot.ethic. lib.5. c.9.

Ad hunc contractum patet esse necessarium aliquod tempus, quo accipiens mutuo sibi subueniat, quia sine debito tempore non potest aliquid fieri proficuum; deindè patet hunc eumdem contractum gratis ineundum; est enim inuentus in gratiam accipientis, vt propriæ indigentiæ succurrat, non dantis mutuum, qui (vt supponitur,) tunc non indiget. Hic etiam Christus indixit: *Mutuum date, nihil indè sperantes*: sicut præcepit etiam Iudæis Moyses. *Fratri tuo absque vsura, id quo indiget, commodabis*. Est enim vsura contra huius contractus naturam; deindè cum in mutuo meum fiat tuum (vndè dicitur mutuum) qui exigit vsuram, colligit ex aliena re, fructum; immò ex re infrugifera, qualis est pecunia, fructus prætendit. *Vsura* enim *pecuniæ, quam percipimus, in fructu non est; quia non ex ipso corpore; sed in alia causa est, idest ex noua obligatione*: ait Imperator. II.

S.Luc.c.6.

Deuter.c.23.

L.vsura ff. de verb. signif.

Pecunia præsens plus valet, quam futura: (vt dicitur): Hoc autem intelligi videtur, si pecunia præsens vitet damnum emergens, vel lucrum cessans, & sic intelligenda videtur Regula Iuris, quòd, *minùs est habere actionem, quàm rem*; secus pecunia præcisè sumpta ratione temporis præsentis, vel futuri non vt pretiosior. Nam si quis post mensem expectaret excusam nouam pecuniam, non posset tantumdem veterem in præsentiarum recipere, quia noua est futura; vetus verò est præsens: si igitur debitor sit soluendo, ac vir bonus gerit vicem depositarij, & in hoc casu vera est altera regula Iuris, dicens, quòd: *qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur*; & confirmatur alibi ab Imperatore dicente. *Id apud se quis habere videtur, de quo habet actionem. Habetur enim, quod peti potest.* III.

L. minus ff. de Reg.Iur.

L. qui actionem ff. de Reg. Iur.

L.apud ff. de verb. signif.

IV. Cum deficeret in terris mutuus amor, intrauit diuisio rerum, ac frigidum illud verbum *meum*, ac *tuum*; non tamen ità obseruanda est rerum diuisio, ac retinendum tuum; vt deficiat penitus amor in proximum. Hic enim præcipuè ab ipsamet natura nobis commendatur, & à Deo optimo maximo disertissimè imperatur. Ergò cum indiget proximus mutuo, gratis, & amore mutuũ est dandum, nec exigendum aliquid vltrà sortẽ pro dato mutuo: Si verò alter gratitudinis causa, spontè dat; caue tu ne exigas, & ne vrgeas; vel ne quod ex beneuolentia, & gratitudine dicitur reddi, ex Iustitia tu in mente tua velis: Nam *si aliquis* (ait D.Thomas) *ex pecunia mutuata expectat, vel exigat quasi per obligationem pacti taciti, vel expressi, recompensationem. vsura est*. Si verò non quasi ex obligatione; sed ex beneuolentia, quæ sub æstimatione pecuniæ non cadit: licet hoc accipere; siquidem si accipiat aliquid non quasi exigens, nec quasi in obligatione tacita, vel expressa: sed sicut donum gratuitum, non peccat. Hoc dicit in corpore eiusdem articuli: primum scandalosum est tibi, & alijs: *Tu verò ne ponas anima tuæ scandalum* monet Ecclesiasticus.

D.Thom. 2.2. q.79. art. 2. ad 3.

Eccli. c. 32.

Propositiones.

42 *Licitum est mutuanti aliquid vltrà sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem vsque ad certum tempus*. Contra vide n. 2. — Alex. VII.

40 *Contractus Mohatra licitus est etiam respectu eiusdem personæ, & cum contractu retrouenditionis præcisè inito cum intentione lucri*. Contrà. Mohatra est ficta venditio, cum quis indigens nummis, alter dat merces, quas emptor iterum vendit eidem, vt nummos cogat; si prius venditor obliget ad sibi retrouendendum, vt lucrum capiat, illicitus est contractus; vel quia est mutuum tacitum, & vsura palliata, vel quia additur onus iniustum. — Innoc. XI.

41 *Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non maior faciat pecuniam præsentem, quàm futuram, potest creditor aliquid vltrà sortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab vsura excusari*. Contra vid. n. 3. — Innoc. XI.

42 *Vsura non est dum vltrà sortem aliquid exigitur tamquam ex beneuolentia, & gratitudine debitum; sed solùm si exigatur tamquam ex Iustitia debitum*. Contra. Exigere est quadam vi compulsiua alium vrgere ad soluendum, vt ex Calepino etiam patet: & D.Thomas. Ergò videtur mutari nomen solum. *Non est* autem *in rebus*, (vel nominibus) *vitium*, *sed in ipso animo*: diceret etiam Seneca. Ergo *Gratia* (inferret etiam D.Paulus) *iam non est Gratia*. — Innoc. XI. — D.Th. 2.2. q. 79. art. 2. — Senec. ep. 17. — D. P. Rom. c. 11. & Rom. 4. 4. v.

XVIII. FRV-

XVIII. FRVCTVS.

De Iustitia, & Iudice.

IVdicibus indicit Deus per Moysem: *quod iustum est iudicate, nec accipietis cuiusquam personam*: *In re autem obscura fauendum est potius repetitioni, quàm aduentitio lucro*:. Si verò ambæ partes æqualia habent iura, diuidenda res est; pro vt iudicauit Rex Salomon in causa duarum meretricum; quamuis tunc, cum res diuidua non esset, alio tenderet in corde suo illius sententiæ pronunciatio. I. *Deuter. c. 1. L. non debet ff. de Reg. Iur. Reg. 3. c. 3.*

Dignus est operarius mercede sua: ait cum S. Paulo prouerbium: *omnis labor optat præmium*: & è contra merces est digna operario, & præmium optat laborem: vndè S. Paulus indicit: *quis non vult operari nec manducet*: quia (ait Dauid) *labores manuum tuarum manducabis.* Hinc si delectat mentem magnitudo præmiorum; sed non deterreat certamen laborum: subdit S. Gregorius Papa: merces, ac præmium Iudicis est honor officij, & sportulæ taxatæ, qui propterea obligatur fungi officio suo, & proferre iudicij sententiam. *Iudex* enim dicitur; quia *ius dicit*. Sententiæ ergò prolatio necessaria est illi, & siue proferatur pro vna parte, siue pro alia, non affert Iudici incommodum, vel aufert commodum pretio æstimabile: Nam tantùm vocis exigitur in dicendo: Laudo Petri iura, ac laudo iura Pauli, sicuti si quis teneatur soluere creditori nummum aureum; non erit pretio æstimabile, quod soluat nummum aureum A. vel nummum aureum B. cum sit eiusdem impressionis. II. *S. P. Timot. 1. c. 5. S. P. Thessal. 2 c. 3. Psalm. 127. S. Gregor. Hom. 37. in Euang.*

Commodum autem, quod recipit litigans, vel incommodum, quod vitat, est ex parte ipsius litigantis, suumque est, non iudicis; quarè Iudex non potest eidem vendere, quod illius est: Nam *neque pignus, neque depositum, neque precarium, neque emptio, neque locatio suæ rei consistere potest*: ait Imperator, cui videtur Diuus Thomas subscribere, dicens: *Si aliquis multum iuuetur ex re alterius, quam accepit; ille verò; qui vendit, non damnificatur, carendo illa, non debet eam superuendere; quia vtilitas, quæ alteri accrescit, non est ex vendente; sed ex conditione ementis: nullus autem debet vendere alteri, quod non est suum* (nota) *licet possit ei vendere damnum, quod patitur*. III. *L. neque pignus, ff. de Reg. Iur. L. 18. Rem. ff. de contrahenda emptione. S. Thom. 2. 2. q. 77. art. 1.*

Non poterit igitur Iudex vendere arbitrium suum vni potius quàm alteri in paritate rationum; eo magis, quo Iudex *ex officio* te- IV.

tenetur reddere vnicuique suum: iuxta magis probabilem: Hinc damnatæ sunt hæ

Propositiones.

Alex.VII. 26 *Quòd litigantes habent pro se opiniones æquè probabiles, potest Iudex pecuniam accipere pro ferenda sententia in fauorem vnius præ alio.*

Innoc.XI. 2 *Probabiliter existimo Iudicem posse iudicare iuxta opinionem etiam minùs probabilem.* Contra vide p.2.Flos 5.

XIX. FRVCTVS.

De Legibus.

I. Sap.c.6. S.P.Ro.c.13 S.P.Ephes.c.6. S.Luc.c.12.

PRinceps est Dei minister: vt aiunt Sapientes, & S. Paulus: *qui verò resistunt Dei Ordinationi, sibi damnationem acquirunt*: & ideò (ait S.Paulus) *necessitate subditi estote, non solùm propter iram; sed etiam propter conscientiam*: *quia seruus sciens voluntatem Domini sui, & non faciens, plagis vapulabit multis*: *vti protestatus est ipse Christus, repellenda igitur est sequens*

Propositio.

Alex.VII. 28 *Populus non peccat etiamsi absque vlla causa non recipiat legem à Principe promulgatam.*

XX. FRVCTVS.

De Eleemosina.

I.

DIuisio rerum, ac distinctio dominiorum est introducta ne homines penitus rerum cupiditate se se perimerent: ita tamen ratio ordinauit hoc humanæ prauitatis medicamentum, vt quilibet Dominus spontè egeno daret, quod sibi foret superfluum, & alteri deesset, & sic exerceretur liberalitas, quæ à Fidelibus eleemosina nuncupatur, ac opus misericordiæ: Nam: *omne animal diligit sibi simile; sic & omnis homo proximum sibi*: ait Ecclesiasticus: *Amare autem est velle bonum alicui*, qui verò vult, & potest, facit: Nam, *quod est potestate, & voluntate erit*: (ait Aristoteles).

Eccli.c.3. Arist.Rhet. lib.2.c.19.

Su-

Superfluum verò intelligimus, quod naturæ nostræ, ac status necessitati superfluit, non autem opinioni : *Nam exiguum* (ait Seneca) *natura desiderat; opinio immensum* : Hinc Deum pre cabatur Salomon; *mendacitatem, & diuitias ne dederis mihi; tribue tantùm victui meo necessaria*. Naturæ, non opinioni satisfieri cupiebat. II. *Senec.epist. 16. Prouerb.c. 30.*

Qui autem habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo : quomodò Charitas Dei manet in eo? S.Ioannes, & S.Iacobus; & de hisce disertè monet Ecclesiasticus, & Tobias item monuit Filium. *Multum tibi fuerit, abundanter tribue; si exiguum tibi fuerit, exiguum libenter impertiri stude : non vt alijs sit remissio : vobis autem tribulatio* (explicat S.Paulus) hoc est non vt pauperes lautius viuant, vos necessitatem subiacetis; sed solùm, quòd vestra abundantia suppleat illorum indigentiam : sic commentatur Cornelius à Lapide. Iure ergò repellitur. III. *S.Ioan.1.c.3. S.Iacob c. 2. Eccli.c.4. Tob.c.4. S.P.Corint. 2.c.8.& 9. Cornel.ibidem.*

Propositio.

12 *Vix in sæcularibus inuenies etiam in Regibus superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantùm ex superfluo statui.* *Innoc.XI.*

43 *Annuum legatum pro anima relictum, non durat plus quàm per decem annos*. Contra. *Indefinita propositio æquiualet vniuersali*: vt dicit Innocentius III. *Alex.VII. C.Quia circa de Priuilegijs.*

XXI. FRVCTVS.

De Restrictione Mentali.

SOlus Deus *est Scrutator cordium*, nullusque alios cognoscit interiores animi sensus; sed vnus *ipse nouit abscondita cordis*, quæ tamen, si liberè vellet homo, alijs patefacere, dedit illi Dominus linguam disertam, ac posuit in ore eorum verba conuenientia rebus. I. *Psalm.7. Psalm.43.*

Cum verò esset *terra labij vnius*, *ac sermonum eorumdem*, vnoque idiomate loquerentur omnes, ob hominum arrogantiam, confudit Deus linguas eorum, ac diuisit in septuaginta (vt dicunt) idiomata; ità vt qui verba conuenientia rebus habebant, indigeret deindè verbis; vt res indicarent; & cum plures sint res, quàm verba; factum est in abundantia rerum, & penuria verborum; vt homines conuenerint casu, & aliquandò consulto, vt vno, eodemque verbo plures res signifi II. *Genes.c.11.*

significarentur: vndè ortum est *æquiuocum*, hoc est, quòd vna, & æqualis vox plura significat, ex vnanimi hominum institutione.

III. Notandum autem est, quòd sicuti animi sensus explicantur verbis: sic etiam alia signa ex institutione hominum; patefaciunt hominis sen-
S.Luc.c.1. sa; cuiusmodi sunt *Nutus*: vndè innuebant Patri Ioannis (vt inquit
Prouerb.c.6. S.Lucas) & Sapiens monet: ne quis capiatur *nutibus* mulieris: *in-*
Isai.c.3. *clinatione capitis*: vndè Sapiens dicit, *habeat caput responsum tuum*:
S.Augustin. & S.Augustinus sic disertè ad rem nostram scribit: *loquebantur ani-*
Confess.lib. *mum meum frons, genæ, oculi, color, modus vocis, quàm verba, quæ*
8.c.3. *promebam*: sic etiam dicit Sapiens de Apostata: quòd *graditur ore*
Prouerb.c.6. *peruerso; annuit oculis: digito loquitur*: sicut etiam S. Ioannes *in-*
Eccli.c.32.& Catech.p.2. c.1.sess.8. *dice* prodidit Christum; & *facta* ipsa mentis sunt signa: vndè S.Pau-
S.P. Tit.c.1. lus de quibusdam dicit *factis negant*.

IV. Æquiuoca verba, vel etiam facta, vel mixta ex vtrisque ab homi-
Genes.c.20. nibus instituta licet etiam nunc adhibere: Nam quod communitas ho-
Reg.1.c.16. minum, ac Republica facit, rationabiliter facere, & fieri posse ab alijs
S.Io 1 c.8.11. censetur: vti exempla etiam Sanctorum confirmant, & præsertim S.
S.Luc.c.2 Francisci: ac S.Athanasij; Abraham quoque vocauit *vxorem* suam
S. Gregor. Dialog.l.1.c.3. *sororem*, & alia plura in Scripturis, & Sanctis Patribus reperiuntur.

V. Nouissimis verò hisce temporibus excogitata est à quibusdam noua loquendi forma, ac ars immutandi antiquam verborum significationem. Nam addito, vel retento à loquentibus aliquo in eorum mente, mutant, vel restringunt verborum sensum, & hi dicuntur loqui cum *Restrictione mentali*: & noua hac arte eludunt homines, & illudunt hominum institutioni. *Restrictionem* autem *mentalem* a sin-
L.neque pignus ff.de gulo, & ad priuatum placitum adhibere, non licet; quia non licet
Reg.Iur. priuato homini mutare, quæ spectant ad communem hominum socie-
Digest.1.lib. tatem: sicuti etiam *priuatorum conuentio iuri publico, non derogat*:
33.tit.10. vt inquit Imperator: *Non enim ex opinionibus singulorum, sed ex*
l.7.labeo §.2. ff.l.33.tit.10. *communi vsu nomina exaudiri debent*: addit idem Imperator: Nam.

VI. Humanæ societatis magnoperè officit *Restrictionis mentalis* vsus; hominum enim societas consistit, & fouetur communicatione rationabilium cogitationum, ac liberorum cordis affectuum: hisce enim homo differt à beluis, & horum communicatione sibi inuicem deuin-
S.Ioan.c.15. ciuntur: vndè ipsemet Christus dicebat Apostolis: *Iam non dicam vos seruos; sed amicos; quia quæ audiui à Patre meo, nota feci vobis*. Si autem desit in locutione veracitas, deficit & vera sensuum in sermone communicatio, & deficiet indè humana societas; quam tantoperè optabat in dies magis conglutinari Christus: vndè orabat Pa-
S.Ioan.c.18. trem: *vt vnum sint, sicut & nos vnum sumus; quia omne Regnum in seipsum diuisum desolabitur*.

VII. Causa verò iusta vtendi his amphybologijs (hoc est, à *Restrictione mentali* procedentibus) nulla est; sed quæ affertur pro istis, militat

pro

pro equiuocis, ac amphybologijs à communi hominum instituto approbatis. Qui autem ex huiusmodi approbatis æquiuocis, ac amphybologijs decipitur, suæ debet imperitiæ imputare; vel importunitati, qua alterum vrget edicere, quod dicere non tenetur; qui propterea ad celanda animi sui arcana, vtitur iure suo, adeo vt deceptio sit potius accepta, quàm data. S.Luc.c.11.

VIII. Christiani hominis professio est simplicitas (vt dictum est supra) vndè equiuocationibus in simplicibus verbis, vel factis, vel amphybologijs in orationibus, non debemus vti passim; sed cum iusta causa subest, his vtendi: Tunc verò aduertendum videtur, quòd quælibet scientia, Ars, & Facultas suos habet terminos, & vocabularia; extant enim lexica Grammatica: Logica: Theologia: Legalia: Scripturalia; sicuti etiam Vrbanitas, seu Ciuilis conuersatio habet, & suum Dictionarium, vt docet etiam S. Franciscus Salesius: quæ verba, ac facta ciuilia, si rigorosè intelligantur, secundum alterius Artis, vel scientiæ lexica, sunt mendacia. V.G. *Ego sum seruus tuus*: millies prodigerem vitam pro te; Ciuiliter, & vrbanè sunt intelligenda: quamobrem ad supradicta lexica potest confugere vnusquisque. V.G. interrogatur aliquis. *Fecisti ne hanc rem?* Alter respondet non feci nihil: hæc responsio secundum vocabularium ciuile, ac locutionem Vrbanam negat simpliciter; sed iuxta lexicum logicale, affirmat: quia duo negationes affirmant. V. P. 2. Flos 10. n.6.

IX. Ad argumenta verò contraria, & pro maiori huius confirmatione est obseruandum etiam, quòd verba intelligenda sunt iuxta subiectam materiam, in qua solent concurrere variæ circumstantiæ, quæ aliquo modo mutant, vel explanant dicendi rationem, vti etiam interrogatio, & responsio casu cohærent (vt dici solet;) hoc est responsio debet accommodari interrogationi, vel propositioni, & eorum circumstantijs, & ex hisce solet colligi locutionis sensus. V. G. Christus inuitatus fuit ascendere Ierosolymam, ad manifestandum se: *Vade, & manifesta teipsum*. Ipse autem respondit: *Non ascendo*. Ex hac responsione oritur apud Theologos grauis quæstio, cum reipsa Christus ascenderit Hierosolimam. Verùm obseruandum est, quòd in primis dicit in præsenti, *non ascendo*, non in futuro, *non ascendam*: deinde non ascendo (dixit) iuxta propositam copulatiuam, *vt se manifestaret*: dixit enim *non ascendo ad diem festum hunc*: propositioni non simplici, sed copulatiuę ipse respondit; cuius veritas in coniunctione est. Christus autem copulatiuam negat, *ad diem hunc*, seu cum istis circumstantijs propositis: idcircò dicit S. Ioannes, quod ascendit post eos, *quasi in occulto*: sicut si dicerem. *Petrus est animal, & impassibile*: alter benediceret, nego: etiam si pars sit vera; quia negatur copulatio, cum negatur propositio copulatiua: videtur explicari factū Christi facto Benedicti II. eius Vicarij, S.Ioann.c.7. Odericus in Annal. Ration. ann. 1304. n. 35.

rij, ad quem accedens Mater sericis vestita, dixit Papa, *hæc non est mea mater*: sic, hic dies festus non est meum tempus, quod nondum est impletum pro mea manifestatione; & ideò cum hisce circunstantijs non ascendo: cohærebat responsio tunc subiecto sermoni, cui similis videtur locutio ipsius Dei in Isaiæ capite quadragesimo primo, vbi dicit Israeli: *quæres eos* (idest Ægyptios) *& non inuenies rebelles tuos*; & tamen Israel inuenit eos mortuos super aquas: vbi sic exponit Liranus: *Non dixit absolutè non inuenies; sed non inuenies rebelles tuos*; idest persequentes.

Propositiones.

Innoc. XI. 26 *Si quis, vel solus, vel coram alijs, siue interrogatus, siue propria sponte, siue recreationis causa, siue quocumque alio fine iuret, se non fecisse aliquid, quod reuera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quoduis aliud additum verum, reuera non mentitur, nec est periurus.*

Innoc. XI. 27 *Causa iusta vtendi his amphibologijs est, quoties id necessarium, aut vtile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum; ita vt veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.*

Innoc. XI. 28 *Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare iuramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.*

XXII. FRVCTVS.

De Mendacio.

LIngua, & locutio datæ sunt hominibus; vt cor, quod est inscrutabile, possit aliorum mentibus patefieri: Nam si vult, in ipsius potestate est, tacere: verùm si loqui decernit, cor aperire debet, & mentem ostendere: secus *mentitur*; hoc est *contra mentem it*: mendacium verò adeò repugnat Diuinæ sapientiæ, ac veritati, vt cum sit ipse Omnipotens, nihilominus *impossibile est mentiri Deum*: vt ait S. Paulus: ipsique Deo valdè displicet; quarè conqueritur per Prophetam: *In corde, & corde locuti sunt*: nimirum cor vnum præseferunt in ore, & cor aliud reseruant in pectore: verùm. *Væ duplici corde*: Hinc docent Sancti Patres mendacium nunquam licere, etiam

(S. P. Hebr. c. 6. Psalm. Eccli. c. 2.)

propter

propter bonum finem: vt pluribus probat S. Augustinus, & refert etiam Baronius: *Non enim sunt facienda mala: vt veniant bona*: vt dicit S. Paulus: vndè scandalosæ saltem sunt. hę Baron an. 5. n. 36. 37. Rom. c. 3.

Propositiones.

43 *Quidni non nisi veniale sit detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?* Innoc. XI.

44 *Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, vt suam iustitiam & honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix vlla erit opinio probabilis in Theologia.* Innoc. XI.

XXIII. FRVCTVS.

Occasio, & periculum peccandi.

MAgnus ille Abbas Antonius Sanctitate, ac scientia Sanctorum celeberrimus, aliquandò maiori intus lumine perfusus, contemplatus est spiritualia hominis pericula: vndè exclamauit: *Heu mihi, quot laquei! quis euadet?* responsum autem accepit: *Humilitas. Humilitas autem est verissima sui cognitio, qua homo sibi ipsi vilescit*: vt dicit S. Bernardus, & humilis cum Diuo Paulo profitetur, quòd *non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tamquam ex nobis, & responsum mortis accipimus, vt non simus fidentes in nobis, sed in Deo.* I. S. P. Corint. 2. c. 3. S. P. Corint 2. c. 1.

Laquei autem nobis parantur à Dæmone multiformiter per superbiam. 2. à mundo per auaritiam. 3. à carne per luxuriam. *Omne enim quod est in mundo concupiscentia carnis est. Et concupiscentia oculorum, & superbia vitæ*: ait S. Ioannes: verùm Dæmon detectus signo crucis fugatur: mundus agnitus contemnitur. Caro autem nobiscum est; in nobis est, & à nobis amatur. *Nemo enim* (ait S. Paulus) *carnem suam odio habuit; sed nutrit, & fouet.* Carnis verò sensus incrassatus, impinguatus, recalcitrauit: vndè D. Paulus, & cum eo D. Hieronymus, quamuis castigaret corpus suum, & in seruitutem redigeret; nihilominus lamentabatur, dicens: *sentio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ: datus est enim stimulus carnis meæ, qui me colaphizet.* II. S. Ioan. 1. c. 2. S. P. Ephes. c. 5.

Caro enim spiritum circumdat, vt hostis castrum, cuius portas iam habet, quæ sunt corporei sensus. Hi enim sunt carnei, carnique famulantur: præcipuè verò oculi; Tactus, ac loquela. Oculi namque sunt in amore Duces, & *vrit videndo fœmina*: vndè monet Ecclesiasticus: *Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius:* III. Eccli. c. 9.

illius. Auerte faciem tuam à muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam: Propter speciem mulieris multi perierunt: & ex hac concupiscentia quasi ignis exardescit. Speciem mulieris alienæ multi admirati sunt, reprobi facti sunt. Colloquium enim illius quasi ignis exardescit: Sichem vidit Dinan, vidit, adamauit, vim intulit, & sibi, vniuersæque vrbi excidium parauit. Dauid Sanctissimus vidit Bersabee, concupiuit, adulterium commisit. Salomon Sapientissimus alienigenas amauit, & à Deo apostatando, Idola Gentium coluit: nam *vinum, & mulieres apostatare faciunt Sapientes*: (ait
Eccl.c.9. Ecclesiasticus) quinimmò virgo quædam aspexit Veneris statuam, &
Baron.an. 434.n.15. similis facta est illi: vt refert Baronius. Tactus similiter valdè carni fauent, & spiritui nocent. Tactus verò alius est merè naturalis, ex quo oritur in sensu quædam delectatio sensibilis, cum tangibile conueniens tactui suaptè natura adest: cuiusmodi sunt mollia, vt caro, etiam in pudendis ob aliquam necessitatem, si sistitur tamen in illa superficiali delectatione, nec excitatur libido, nec ad excitandam Venerem fit. Nam si excitatur libido, vel ad hanc commouendam fit; *Tactus* est libidinosus, & delectatio est venerea, & ducit suaptè natura
Vit.lib.2.c.7. 13. ad vlteriora. S.Philippus Nerius vetabat tactus etiam ioco, & purè naturales etiam felium, quia vnus Tactus facilè mutatur in alium tactum,
Eccli.c.9. præsertim inter personas sexu differentes: Hinc iterum Ecclesiasticus monet: *Cum aliena muliere ne sedeas omninò, nec accumbas cum ea super cubitum. Numquid* (ait Salomon) *potest homo abscondere ignem in sinu suo, vt vestimenta illius non ardeant? aut ambulare super prunas, vt non comburantur plantæ eius? sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus, cum tetigerit eam, col-*
Eccli.c.3. *loquium autem illius quasi ignis exardescit*: repetit Ecclesiasticus. *Et à scintilla vna augetur ignis*. Verba enim amantium sunt ignita tela Diaboli, & ex Amante alio accenditur alius.

IV. Amor autem est virtus vnitiua (vt docet cum D. Dionisio S. Thomas) Amor spiritualis tendit ad vnionem spirituum: hinc *qui adhæ-*
S.P. Cor. 1. c.6. *ret Deo vnus spiritus efficitur*: ait S. Paulus: & de Ionatha filio Saul
Reg.1.c.18. dicitur, quòd anima eius conglutinata erat animæ Dauid. Amor carnalis tendit ad vnionem corporis inter fæminam, & masculum, vt sint
Arist.Phis. lib.1. duo in carne vna: vndè Aristoteles dicit, quòd materia appetit formam, sicut fæmina marem.

V. Occasio, alia remota: alia proxima: idem de periculo. Proxima est, in qua positus homo, sæpius labitur in peccatum, cui proxima est talis occasio. Remota, è contra modus euadendi peccata est occasionem fugere, præsertim in materia Castitatis, vndè dicebat illuminatissimus S.Philippus Nerius: quòd cætera peccata resistendo: pec-
Vit. lib. 2. c.13. cata carnis fugiendo vincuntur, & hinc addebat: *alla guerra del*
Eccli.c.3. *senso vincono i Poltroni*. Nam in his potissimùm, *qui amat periculum*

lum, peribit in illo, & quis (ait idem Ecclesiasticus) *miserebitur, incantatori à serpente percusso, & omnibus qui appropiant bestijs*; quam labendi occasionem, vt remoueret Stephanus Episcopus Gratianopolitanus Gregi suo, cui se præbet in omnibus exemplum bonorum operum, mandauit mulieribus cooperire pectus, & modestè vestiri, Idem vrget fieri hisce diebus Innocentius XI. bis Sanctissimus Romæ. Eccli.c.12.

Hæc expertus S. Martinianus sibi repetebat: *Martiniane fuge*: & hisce eruditus S. Vrsicinus, post datam operam, cum vxore separatim Deo per quadraginta Annorum spatium, & extremum agens spiritum, cum vxor admouisset aures ipsius naribus, vt dignosceret, an respiraret, vel expirasset, ipse periculi terrore, ac Castitatis amore, quasi ex mortuis resurgens, ac reliquarum virium conatu, dixit: *discede à me mulier: adhuc igniculus viuit: paleam tolle*: vt refert Baronius. & Sanctus Gregorius: memento igitur quod *tu non es David Sanctior, nec Salomone Sapientior*: monet S. Hieronymus. VI. Baron.an.58. n.27. S.Greg.Dial. lib.4.c.11. S.Hieron.Ep. ad Nepotianum.

Proh dolor? alicubi homines, quasi forent facti statuæ, vel Angeli diu aspiciunt, confabulantur amatoriè, ac ludunt cum mulieribus, & Confessarij annuunt vsui, immò abusui: cum D. Thomas, cui ab Angelo fuerunt diuinitus præcincti cingulo puritatis renes, interrogatus quarè natus de muliere, mulieres fugeret: respondit: immò, quia de muliere natus sum, eas idcircò fugio: *Omne enim animal diligit sibi simile*, & sal ex aqua conflatus, aquæ contactu soluitur: *Vbi non est sepes* (ait Ecclesiasticus) *diripietur possessio*; & Ecclesiastes confirmat eamdem sententiam dicens: *Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber*. Vbi non est sepes cautelæ, ac custodiæ sensuum, ac cordis, perdetur gratiæ possessio, & mordebit eum peccati coluber: hinc eximius Illustrissimi Ordinis Prædicatorum Patriarcha Dominicus, suis hoc testamentarium reliquit monitum pro Castitate tuenda: *fugite occasiones, nec vestræ confidite virtuti*: sic refert in eius vita Ribadiniera. *Omni igitur custodia serua cor tuum*: monet expertus Salomon. VII. Eccli.c.36. Eccles.c.10. Prouerb.c.4.

Decipiuntur aliqui, specie amoris spiritualis: sed (ait S.Paulus) *videte, ne cum spiritu caperitis, carne consumemini*, vti periclitatus est Episcopus magnæ virtutis cum Sanctimoniali (vt refert S. Gregorius), quod exemplum (ait S.Gregorius) *ad hoc legentibus, vt valeat exopto, quatenus qui corpus suum continentiæ dedicant, habitare cum fæminis non præsumant, ne ruina menti, tanto repentina subripiat, quanto ad hoc; quod malè concupiscitur etiam præsentia concupitæ formæ famulatur. Qui Episcopus certus de sua, eiusque continentia, secum hanc permisit habitare, cuius tentatione inclinatus in terga. Eiusdem Sanctimonialis fæminæ blandiens alapam daret. Ecce* VIII. S.P.Galat.1.c.5. S Greg.Dialog.lib.3.c.7. S. Greg.Dialog.lib 3.c. 7.

K *Paradi-*

Paradisi Cedrum concussam audiuimus, sed non euulsam, quatenus infirmis nobis, & de eius concussione nascatur timor, & de eius stabilitate fiducia, qui mox eandem, & cæteras de suo habitaculo expulit. Eccli.c.42. *In medio mulierum* (monet, ac concludit Ecclesiasticus) *noli commorari; de vestimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri*. Sequentes igitur pertimescite.

Propositiones.

Alex. VII. 40 *Est probabilis opinio, quæ dicit esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo secluso periculo consensus vlterioris, & pollutionis*.

41 *Non est obligandus Concubinarius ad eyciendam concubinam, si hæc nimis vtilis esset ad oblectamentum Concubinarij, vulgo regalo, dum deficiente illa nimis ægrè ageret vitam, & aliæ culpæ tædio magno Concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inueniretur*. Contra vid. etiam Fruct. 25.

Innoc. XI. 61 *Potest aliquandò absolui, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimmò directè, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit*. Contra vide n. 5.

Innoc. XI. 62 *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua vtilis, aut honesta non fugiendi occurrit*. Contra vide Fructus 25.

Innoc. XI. 63 *Licitum est quærere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi*. Contra vid. Fruct. 25.

XXIV. FRVCTVS.

De Cooperantibus ad peccatum.

I. Eccli. c. 17. VNicuique *mandauit Deus de proximo suo* (ait Ecclesiasticus) hinc faciendum illi bonum. Nam *Charitas benigna est* (ait S. Paulus) & impediendum eidem malum: vndè præcipitur correctio fraterna ad lucrandum illum à perditione æterna: vt idem Ecclesiasticus monet dicens. *Recupera proximum tuum secundum tuam virtutem*.

S. P. Corint. 1. c. 13. S. Math. c. 18. Eccli. c. 29.

II. Cum igitur teneatur fidelis abducere proximum suum à malo multò magis tenetur non cooperari eidem ad peccandum: secus *si fecerit scire debet* (inquit Pontifex) *quod Agentes, & consentientes pari pœna puniantur*: siquidem (confirmat S. Paulus) *non solum qui*

C. quia quæsitum de off. Iudicis. S. P. Rom. c. 1.

qui ea faciunt; sed etiam qui consentiunt facientibus. Hinc dolebat Deus per Prophetam Isaiam. *Principes tui socij furum*, & per os Dauid. *Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas*: vbi sic exponit Cassiodorus: *Si quis dando pecunias, aut consiliando, aut laudando, aminicula præbet adulterio, quibus sua vitia perficiat, habere, ibi sine dubio dignoscitur portionem. Nam si cui facultas suppetit, & à malo non reuocat excedentem; & ipse quoque particeps probatur erroris: quia debemus hanc conscientiam Charitate, vt neque nos, neque alios perire patiamur*. Meritò igitur exploditur sequens Isai.c.1. Psalm.49. Cassiodor. in Psal.49.

Propositio.

51 *Famulus qui submissis humeris scienter adiuuat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandum Virginem, & multoties eidem subseruit deferendo scalam, aperiendo ianuam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino malè tractetur, ne toruis oculis aspiciatur, ne domo expellatur*. Contra vide etiam sup. Fruct. 23. & P. 2. Flos 10. n. 7. quia hic, & nunc in indiuiduo non est amplius indiferens actio. Innoc. XI.

XXV. FRVCTVS.

De Excusantibus à peccato.

OMnes Filij Adam hæredes sunt Euæ, cuius hæreditas est excusatio peccati: hinc excusantes se à peccato appellabat D. Philippus Nerius: *Domina Eua*: quæ pro accusatione peccati, substituens excusationem, idem aggrauauit: idcircò Rex Dauid ne aggrauaret sed minueret delicta Deum exorabat, dicens: *Ne declines* cor in verba *malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis*: nulla enim est ratio, quæ permittit Dei offensam; cum ipsi debeatur omnis cultus, & amor. I. Psal.140.

Duo sunt, quæ hominis voluntatem, & cor mouent ad opposita. Bonum, excitando amorem ad prosecutionem. Malum, excitando odium, ad fugam. Bonum autem est duplex. 1. Bonum *naturæ*. 2. Bonum *gratiæ*. Malum item duplex. 1. malum *pœnæ*, contrarium Bono naturæ, 2. malum *culpæ*, contrarium bono gratiæ. Nullum II.

autem bonum naturæ; immò totus vniuersus non æquiualet bono gratiæ ; nec vniuersum naturæ malum , præponderat malo culpæ: *quid enim* (ait Dei Filius, ac Sapientia) *prodest homini , si*

S.Math.c.16. *vniuersum mundum lucretur ; animæ verò detrimentum patiatur . Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua ; ideò nolite*

S.Math.c.10. *timere* (ait iterum Iesus) *eos , qui occidunt corpus ; animam autem non possunt occidere ; sed potius timete eum , qui potest , & animam , & corpus perdere in gehænnam .*

III. Diuinæ igitur legis obseruatio nullo naturæ bono , vel malo , est deserenda , ne bonum gratiæ amittatur , & malum culpæ incurratur : Hinc iustè exprobati fuerunt in celeberrimo Calcedonensi Concilio quidam Episcopi , lapsi propter timorem , quod *Christianus neminem*

Baron.ann. 451. n 74. *timet ; Catholicus neminem formidat* : vti refert Baronius : Deus namque , cum sit Omnipotens , & legis , & gratiæ author , legem dando , dat & gratiam , & præcipiendo opus , adiuuat ad operandum , accommodatque vires hominum Diuinis mandatis . Legislator verò humanus , cum gratiam non det ; idcircò accommodat leges viribus subditorum , quibus cum magnum incommodum censeatur moraliter impossibile ; propterea lex humana non obligat

P.1. Radix 14. cum tanto incommodo (vt innuimus supra) . Vndè rationabiles causæ veluti periculum amittendi notabile naturæ bonum , vel labendi in graue damnum , excusant à legis humanæ obtemperatione : Non autem excusant à transgressione legis Diuinæ : hinc damnantur .

Propositiones.

Innoc.XI. 29 *Vrgens metu grauis est causa iusta Sacramentorum administrationem simulandi .*

Innoc.XI. 51 *Famulus , qui submissis humeris scienter adiuuat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam Virginem , & multoties eidem subseruit deferendo scalam , aperiendo ianuam , aut quid simile cooperando , non peccat mortaliter , si id faciat metu notabilis detrimenti , ne puta ne à Domino malè tractetur , ne toruis oculis aspiciatur , ne domo expellatur .* Contra vide etiam Fruct.24.

XXVI.FRV-

XXVI. FRVCTVS.

De Ieiunio.

DVabus partibus constat homo, quæ inter se differunt, sicut Cæ- I.
lum distat à terra. 1. Spiritus creatus à Deo immediatè, vt Deum
in spiritu, ac veritate adoret; sed vt adoret, prius vt agnoscat, & deindè
amet, & seruiat eius voluntati: vt inquit Ecclesiastes. *Deum time, & mā-* Eccl.c.12.
data eius obserua. Hoc est enim omnis homo. 2. Corpus, & caro ex limo
terræ formatū, quod terrā respicit, & terrā cogitat, & amat: quinimmò
Corpus (ait Sapiens) *quod corrupitur, aggrauat animā, & terrena inha-* Sap.c.9.
bitatio impēdit sensū multa cogitantē: hinc perenne oritur bellū: *Caro* S.P.Galat.c.
cōcupiuit aduersus spiritū, & spiritus aduersus carnem (ait S.Paulus) 5.
hæc enim sibi inuicē aduersātur; vt non quacūque vultis, illa faciatis.

Quæ vni prosunt, alteri obsunt: hinc *frequens meditatio* (quæ animæ II.
est cibus: nam *non in solo pane viuit homo; sed in omni verbo, quod pro-*
cedit de ore Dei) *carnis afflictio est* (ait Salomon) *& ante tempus sene-*
ctam adducet cogitatus (Ecclesiasticus addit:) E cōtrà carnis fomenta sūt Eccli.c.12.
detrimenta spiritus, & blandimenta corporis sunt irritamenta vitiorū; S. Math.c.5.
vt dicit etiam Seneca: & *homo impinguatus, incrassatus recalcitrauit*: Senec.epist.
vti quamplura scripturæ loca probant: qui igitur spiritui opitulari cu- 51.
pit, carnem deprimere oportet, vti S.Paulus dicit: *Cum infirmor,*
tunc potens sum. Nam *virtus in infirmitate perficitur.*

Feruor sanguis est robur carnis: nam *anima carnis in sanguine* III.
est (ait Moyses) *secundum autem ligna syluæ exardescet ignis*: mo- Leuitic.c.17.
net Ecclesiasticus: si lignum est aridum, si sanguis est feruidus, fa- Eccli.c.28.
cilè exardescit ignis, facilè feruet concupiscentia: Idcircò Moysi, S. Leo serm.
Eliæ, & alijs inspirauit Deus virtutem Ieiunij; & Christus exem- 4. de quadr. S.Basil.magn.
plo comprobauit, & Sancti Patres plurima de Ieiunio prædicarunt Hom.1. de
encomia, & Cassianus docet, & S. Philippus Nerius item confirmat, Ieiunio.
fundamentum victoriæ Christianorum esse cibi sobrietatem: vti docet S. Athanas.
etiam D. Paulus, scribens ad Corinthios: quòd *qui in agone conten-* lib.2.de Vir- ginit.vit.lib.
dit, ab omnibus se abstinet: vbi Cornelius à Lapide sic dicit: *In hoc* 2.c.14.
stadio, & certamine Antagonista est Mundus, Caro, Dæmon; Coli- S.P.corint.1.
phium (cibus atletarum parcus) est victus sobrius, & Ieiunium. c.9.
Pugna est castigatio corporis, qui igitur sunt Christi, carnem Cornel. ibi- dem vers.25.
suam crucifixerunt cum vitijs, & concupiscentijs: ait Sanctus Pau- S.P.Galat.c.
lus. Crucifigitur autem caro, si ieiunijs mortificatur. Nam 5.
sine Cerere, & Baccho friget venus; vt cum Poeta dicit Sanctus D.Thom.2.2æ
Hieronymus, *idest per abstinentiam cibi, & potus tepescit* q.47.art.1.

luxuria: vt commentatur D. Thomas: hinc S. Gregorius describere videtur ieiunium apud Gratianum sic: *Pars est, vt quibus diebus à carne animalium abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementinam carnis trahunt originem, ieiunemus: à lacte videlicet, caseo, & ouis. Cæterum piscium esus ita Christiano relinquitur, vt hoc ei infirmitatis solatium, non luxuriæ pariat incendium. Denique qui à carne abstinat, nequaquam sumptuosiora marinarum belluarum conuiuia præparet. Vinum quoque ità bibere permittitur, vt ebrietatem omninò fugiamus*: cuiusmodi abstinentia *à carnibus, & ouis, & lacticinijs* est communis fidelium consuetudo; confirmat D. Thomas, qui etiam citat Concilium Cabilonense decernens, quòd *nullatenus credendi sunt Ieiunare, qui antè manducauerint, quàm vespertinum celebretur officium*. Ex dictis sequens Ieiunij definitio posset tradi. *Ieiunium est actualis abstinentia à consueto genere, pondere, & tempore ciborum, apta ad mortificandam, affligendamque carnem, non destruendam.*

S. Thom. 2. 2. q. 147. art. 8. D. Thom. eadem q. ar. 7. & Gratianus dist. 1. de consecrat. c. solent.

IV. Ieiunium ergò est infirmatio carnis, per imminutionem feruoris sanguinis, non destructio eiusdem: *Rationabile* enim vult Deus *obsequium nostrum*: (vt inquit S. Paulus.) Quanti autem sit faciendum Ieiunium, & quot commodis Christianum afficiat; S. Athanasius disertè describit: *Ieiunium morbos sanat, distillationes corporis exsiccat, Dæmones fugat, prauas cogitationes expellit, mentem clariorem reddit, cor mundum efficit, corpus sanctificat, denique ad Thronum Dei hominem sistit. Magna vis in Ieiunio, & magna, ac præclara fiunt per illud*. Consentit hisce ieiunijs laudibus. S. Thomas, & S. Gregorius Papa; S. Hieronymus, Sanctus Augustinus, & Sanctus Ioannes Chrysostomus apud Gratianum.

S. P. Rom. c. 12.

S. Athanas. l. 2. de Virginit. S. Thom. 2. 2. q. 147. art. 1.

Grat. dist. 5. de consecrat. c. 16. 18. 19. 20. 21. 22. 24. 25. 28. 29. 30.

V. Mater autem Ecclesia Ieiunium, quod animabus, corporibusque sanandis institutum est, aliquibus anni temporibus præcipit, & cum sit ieiunium adeò salutare, notabiliterque profit, à nemine, qui 21. annum expleuit, est frangendum: vti disertè apud Gratianum iubet Eusebius Papa, dicens: *Ieiunia in Ecclesia à Sacerdotibus constituta sine necessitate rationabili non soluantur*: quæ Eusebij Papæ statuta renouantur à Concilio Tridentino, sic præcipiente: *Præcipuè sint obsequentes* (illis scilicet statutis), *quæ ad mortificandam carnem conducunt, vt ciborum delectus, & ieiunia*.

Gratian. dist. 5. de consecrat. c. 17. Ieiunia. Trident. sess. 25. de delectu ciborum.

VI. Ieiunij verò præceptum sicut, & cæterarum virtutum tripliciter contingit, (vt dicit D. Thomas.) 1. vel ex ignorantia, aut inaduertentia. 2. vel quia aliud proponitur, & occurrit, quod homini magis placet, quàm sit res præcepta. 3. vel quia non occurrit aliquid magis æstimatum, ac gratum: sed quia homo ipsum præceptum non æstimat, sed contemnit: vt dicit D. Thomas: *Est enim contemptus*

D. Thom. 1. 2. q. 78. art. 1. D. Thom. 1. 2. q. 78. ar. 4. & 2. 2. q. 186. ar. 9. ad 3. vide q. 14. art. 1.

actus opinionis in id, quod nihil dignum æstimatur : vt dictum est cum Aristotele : & hoc videtur etiam dici peccatum *ex electione ; de industria, & malitia formali* : indicia verò contemptus solent esse (vt dicit etiam S.Franciscus Salesius;) 1. cum quis correptus nugatur, nec pœnitet; 2. perseuerantia absque desiderio, ac voto resipiscendi ; 3. cum contendit præceptum non esse opportunum ; 4. vel studet alijs generare eamdem opinionem, eisque transgressionis timorem demere. S. Sal. Trat. ten. 2.

VII.

Ieiunium autem (vt dictum est) ab Ecclesia instituitur ad concupiscentiam refrenandam ; ità tamen quòd natura saluetur (dicit S. Thomas.) Hinc *si immineat* (ait idem Sanctus ibidem) *necessitas statim peregrinandi, & magnas dietas, faciendi, vel etiam multum laborandi, & simul cum hoc non possit Ecclesiæ ieiunia obseruare, non obligatur homo ad ieiunandum*. Ex superioribus ergò patet rectè fuisse damnatas has S.Thom. 2. 2. q. 147. art. 6. ibidem art. 4. ad 3.

Propositiones.

23 *Frangens ieiunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, & inobedientia hoc faciat, puta quia non vult se subijcere præcepto*. Contra vid. n. 5. Alex. VII.

29 *Propositio 29. in die ieiunij, qui sæpius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit ieiunium*. Contra per partes peruenitur ad totum, dicit etiam Seneca: *Fraus legi fit, vbi id fit, quod fieri noluit, fieri autem non vetuit*. Alex. VII. Senec. epistol. 108. L. Fraus ff. de legibus &c.

30 *Omnes officiales, qui Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione Ieiunij, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum Ieiunio*. Contra vid. n. 5. 7. Alex. VII.

31 *Excusantur absolutè à præcepto Ieiunij omnes illi, qui iter agunt equitando, vtcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter vnius diei conficiant*. Cont. vid. n. 7. Alex. VII.

32 *Non est euidens, quòd consuetudo non comedendi oua, & lacticinia in quadragesima obliget*. Contra vid. n. 3. Alex. VII.

XXVII. FRVCTVS.

De Beneficijs.

I.

ECclesia possidet aliqua bona, sicut, & ipsius sponsus Christus eam exemplo informauit (vt ait Venerabilis Beda) qui Christus loculos habebat apud Iudam, vt scilicet, suis vsibus, vel pauperum necessi- S. Ioan. c. 13. Beda lib. 4. c. 4. in Luc. Breu. Rom. die 25. Maij

cessitatibus suggererentur. De quibus Ecclesiæ bonis sic scripsit S. Vrbanus Papa, ac Martyr: *Ipsæ res* (ait) *Fidelium, quæ Domino offeruntur, non debent in alios vsus, quàm Ecclesiasticos, & Christianorum fratrum, vel indigentium conuerti: quia vota sunt fidelium, pretia peccatorum, ac Patrimonia pauperum.*

II. Huiusmodi autem bonorum summus Ecclesiæ Pastor est Supremus moderator, ac Arbitrer, & quæ sunt immobilia alienari vetat, & horum fructus in supradictos vsus impendi iubet: vti Sacri Canones docent.

III. Fructuum capiendorum *Ius* pro sua sustentatione, vt Deo, animabusque inseruire impensius queant, dat Summus Pontifex aliquibus Ecclesiasticis, & hoc *Ius* percipiendorum fructuum ex bonis Ecclesiæ dicitur *Beneficium*, & qui hoc Iure potiuntur appellantur *Beneficiati*.

IV. Beneficiati autem, cum præcipuè Diuino cultui sint addicti, vult Ecclesia, quòd cæteris præcellant, digniores que præferantur à Collatoribus Beneficiorum (vt disertè iubet Concilium Tridentinum) & hoc non tantùm, vt merces aliqua detur operarijs; sed vt exemplo bonorum operum cæteros fideles promoueant ad maiora Christiani nominis merita. *Nihil enim est, quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum assiduè instruat, quàm eorum vita, & exemplum, qui se Diuino Mysterio dedicarunt. Cum enim à rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciuntur, in eos tamquam in speculum reliqui oculos coniciunt, ex ijsque sumunt, quod imitentur*: vt dicit idem Tridentinum, iuxta illud Christi ad Discipulos: *Vos estis lux mundi: luceat lux vestra coram hominibus: vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in Cælis est. Integritas enim Præsidentium salus est subditorum*. Idem Tridentinum asserit.

Trid. sess. 22. c. 1. de Reform. *S. Math. c. 5.* *Trident sess. 6. c. 1. de Reformat.*

V. Prælati verò sunt seruus ille prudens, ac dispensator fidelis (vt dicit S. Hilarius) quem constituit Dominus, vel Summus Pontifex Domini Vicarius super familiam suam, vt distribuat illis, & tritici mensuram, ac Officiorum onera, seu honores, quæ, & ipsi præstare tenentur gratis absque vllo pretio, sicuti, & sine pretio acceperunt. *Gratis* enim *accepistis, gratis et date*: indicit omnibus Christus: *vos* enim *estis lux mundi*. Sol autem non vendit; sed gratis radios dispensat, (vt ait S. Bonauentura). Eo magis conferenda sunt Beneficia gratis, quo Sacri Canones iubent dignioribus, esse conferrenda: vndè si secus fieret, Prælati ius quæsitum violarent ac auferent dignioribus, quæ Canonum conditor, ac Dominus Papa illis dat, fieretque propterea illis iniuria. Si verò pecunia interueniente conferret, duplex committeretur peccatum. 1. Simoniæ; quia res spiritualis, vel spirituali adnexa pretio conferretur. 2. Iniustitiæ, quia ius alterius venderet eidem, & Collator ex alieno iure lucrum caperet: siquidem, qui digniorem

S. Hilarius Comment. in Math. can. 27. *S. Math c. 10.* *S. Math. c. 5.*

rem omitteret hunc iure suo, plebem exemplo, ac fructu, Pontificem obedientia, Deum honore fraudaret, & infidelis seruus foret, ac venderet, quod dispensare gratis à Domino Papa, ei mandatum est: non dispensator esset, sed mercator. Domini Papæ minister est ad dandum, non Dominus ipse ad negotiandum. Episcopi enim vocati sunt *in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis*: vt ait Pontifex Gregorius apud Gratianum. Gratian. c. Decreto can. 2.q.6.

Propositiones.

22 *Non est contra iustitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica pecunia interueniente non exiget, illam pro collatione Beneficij, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.* Alex. VII.

47 *Cum dixit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis vtiles, ipsi indicauerint ad Ecclesias promouent. Concilium, vel primo videtur per hoc digniores non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum sumpto comparatiuo pro positiuo, vel secundò locutione minus propria ponit digniores, vt excludat indignos, non verò dignos; vel tandem loquitur tertiò quando fit concursus.* Contra. *Verba accipienda sunt cum effectu*: declarat Alexander III. & Clemens IV. addit: quod *verba aliquid operari debent.* Innoc. XI. C. Relatum de Cler. non Resid. C. si Papa de Priuil. in 6.

XXVIII. FRVCTVS.

Horæ Canonicæ.

I. *Magnus est Dominus, & laudabilis nimis*: canit Psaltes: hinc Isaias Propheta audiuit, quòd Seraphin clamabant alter ad alterum *Sanctus, Sanctus, Sanctus*; & S. Ioannes iterum dicit, quòd *requiem non habebant die, ac nocte*, dicentia: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens. Maior est enim* (ait Ecclesiasticus) *omni laude.* Psalm. 47. Isai. c. 6. Apoc. c. 4. Eccli. c. 43.

II. Quamobrem Ecclesia, vt Cælestes imitetur spiritus, & vt Deum, quem etiam laudant astra matutina aliquibus prosequeretur laudibus, instituit: vt Ecclesiastici, qui Diuino famulatui peculiariter sunt mancipati, Diuinas persoluerent laudes, & hi præsertim, qui *Beneficiati* dicuntur. Nam inter alia, quæ præstare debet Ecclesiasticus, est laudare Deum, & idcircò Diuinæ preces communiter *officium Diuinum* dicuntur: *officium* quasi *efficium*, quòd efficere potissimùm, ac præstare nos oportet: siquidem *Te decet hymnus Deus in Syon*: ait Dauid, & ipsemet Deus profitetur dicens: *sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter, quo ostendam salutare Dei.* Psal. 64. Psal. 49.

Præ-

III. Præcipit igitur Ecclesia Beneficiatis, & ad sacros ordines promotis (vt dicit Concilium Mediolanense.) 1. in primis septem *preces quotidianas*, quæ & *Horæ Canonicæ* dicuntur: vt faciebat Dauid: *septies in die laudem dixi tibi*. 2. cuique *diei* suas *peculiares affixit*. 3. *Ritumque* eorumdem præscripsit: vti declarat Summus Pontifex Pius V. *Neminem* (ait) *ex ijs, quibus hoc dicendi, psallendique munus necessarium impositum est; nisi hac sola formula satisfacere posse: tàm in Choro, quàm extra Chorum*: vbi præcipitur *opus* psallendi, & *modus*: quare vtrisq; est satisfaciendum.

Conci. Mediol. 1. p. 2 titul. de Horis. Psal. 118. Pius V. constit. quod à nobis ann. 1568.

IV. *Honor* Ecclesiastici ordinis est *personalis*: vndè personale oportet sit onus, & ideò obligatus, per se ipsum recitare debet Diuinum *Officium*: vti monet Concilium Tridentinum, dicens: *Cogant Episcopi cætera omnia Officia, per se ipsos exercere, quæ debent in cultu Diuino exercere. Psalmistatus* enim, ad quem per *primam Tonsuram* videntur vocari; magnoperè spectat ad Dei cultum (vt patet ex S. Isidoro apud Gratianum). Eò magis, quò sepositis iuris sæcularibus, diuinis laudibus addicti, facilius cælestia contemplentur, & re ipsa dicant: *Dominus pars hæreditatis meæ*: & verè *Clerici* dicantur: quia *de sorte Domini sunt*: vel quia Domini partem habent: vt dicit ibidem S. Isidorus.

Tridens. sess. 22. c. 4. de Reformat. Gratian. c. Cleros, dist. 21. Psalm. 6.

V. Beneficiatus autem si Horas Canonicas bis in spatio dierum quindecim non recitat, fructus Beneficij non facit suos; erogandi propterea sunt pauperibus, vel Ecclesiæ: vti refert ordinatum in Concilio Lateranensi; & à B. Pio V. Cardinalis à Lauræa: Nam dum Beneficium confertur, videtur iniri iste contractus inter Ecclesiam, & Beneficiatum. *Do, vt facias: sin autem non feceris, non do fructus*. Ergò restituendi sunt, si officium non persoluitur, & quoties recitationi deest, toties rata fructuum portio desinit esse Beneficiati, & tamquam res aliena est reddenda, vt disertè dicit, & declarat B. Pius V. Reprobentur ergo

A Lauræa Epitome Canonum v. officium non recitans v. Beneficiati. B. Pius V. constit. 135. ex proximo.

Propositiones.

Alex. VII. 20 *Restitutio à Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Iudicis, eò quòd sit pœna*. Contra vide n. 5. est debitum rei alienæ: non pęna.

Alex. VII. 21 *Habens Capellaniam collatiuam, aut quoduis aliud beneficium Ecclesiasticum, si studio literarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet*. Contra vide n. 4.

Alex. VII. 33 *Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas anteà Beneficiarius de fructibus sui beneficij fecerit*. Contra vide n. 5. Nouum debitum, noua solutione contingitur.

Alex. VII. 34 *In die Palmarum recitans Officium Paschale satisfacit præcepto.* Contra vid. n. 3.

35 *Vni-*

35 *Vnico officio potest quis satisfacere duplici præcepto pro die præsenti, & crastino.* Contra vide n.3. qui duo debet, non satisfacit soluendo vnum. Alex.VII.

47 *Cum dixit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis vtiles, ipsi iudicauerint ad Ecclesias promouent. Concilium, vel primò videtur per hoc digniores non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum sumpto comparatiuo pro positiuo, vel secundò locutione minus propria ponit digniores, vt excludat indignos, non verò dignos; vel tandem loquitur tertiò quando fit concursus.* Contra. Vide Fruct.27. Prop.47. Innoc.XI.

XXIX. FRVCTVS.

De Regularibus.

IVdas Machabæus Dux erat vniuersi exercitus Israel, habens sub se Tribunos, & Centuriones; sed prætereà *adiuuabant eum omnes Fratres eius, & præliabantur prælium Domini cum lætitia, & dilatauit gloriam populo suo*: quoniam verò Iosephus, & Azarias prætergressi mandata Iudæ exierunt ad prælium, fugati sunt, & ceciderunt: quia non audierunt: Sic Dux vniuersalis Ecclesiæ militantis est Summus Pontifex, habens sub se Episcopos, & Parochos Adiutores Dei (vt loquitur S.Paulus): sed cum messis esset multa, & operarij pauci, Diuino consilio prodierunt Regulares, quorum aliqui etiam *Fratres* vocantur, qui adiuuant Summum Pontificem, & Episcopos, & Parochos; suntque *Coadiutores* (vt dicit S.Thomas) Adiutorum Dei; quibus, vt libentius, & fructuosius in Ecclesia Dei laborent, concessit plura, & magna priuilegia Summus Sacerdos, quæ cum ab ore Pontificis nascantur per concessionem, per eiusdem oraculum moriuntur per reuocationem: *Omnis enim res per quascumque causas nascitur, per easdem dissoluitur: nec amplianda sunt priuilegia magis, quàm sonant: nam inspicienda sunt priuilegia, & ipsorum tenor est diligentius attendendus*: ait Papa: si verò volent prætergredi Summi Pontificis concessiones: vt Iosephus, & Azarias non proficient; sed cadent ab opinione fidelium: quare reijciant cum Alexandro VII. has I. Macab.lib.1 c.13. Macab.lib.1 c.5. C. omnis de Reg.Iur. C.Recipimus de Priuileg.

Propositiones.

4 *Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absoluere quoscumque sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam* Alex.VII.

in-

Clementina C. Religiosi lib.5. tit.7. de Priuileg. &c. Extrauag. comm. lib.5. tit 7. De Priuil. c. inter cæter.

incursa. Aduersatur expresse Concil. Trident. sess. 24. c. 6. De Reformat. vbi hæc habentur verba; *liceat Episcopis absoluere in hæresis occulta crimine in eodem foro conscientiæ, eis tantùm, non eorum Vicarijs*; ac etiam aduersatur Concilio Viennensi sub Clemente V. *nec in casibus Sedi Apostolicæ aut locorum, ordinarijs reseruatis quemque absoluere*: Eadem repetit Benedictus II. de Casibus Episcopis, & superioribus, ac Sedi Apostolicæ reseruatis, se nullatenus intromittant. Demum extat declaratio sequentis tenoris.

Sacra Congregatio S.R.E. Cardinalium negotijs Episc. & Regul. præposita de mandato speciali Clementis Papæ VIII. iubet, & præcipit Sacerdotibus omnibus, tàm sæcularibus, quàm Regularibus, ne quis eorum prætextu priuilegiorum quomodolibet concessorum, ab vllo ex casibus in prædicta Bulla contentis, vel alias a Sede Apostolica, vel per Ordinarios reseruatis, aut reseruandis absoluere præsumat, sub pæna excommunicationis &c. ipso facto absque vlla declaratione incurrenda, &c.

Cum autem dubia quædam circa intelligentiam præfati Decreti emersissent, eadem Sacra Congregatio, de mandato eiusdem Sanctissimi declarauit, præter *casus in Bulla* Cœnæ, & per Ordinariorum seruatos compræhendi sub eadem prohibitione, & pæna violationum *immunitatis* Ecclesiæ in terminis constit. Greg. XIII. incip. cum alias. Violationem *clausuræ* monialium ad malum finem. *Prouocantes, ac pugnantes in duello*: iuxta Decr. Trident. & constit. Gregor. XIII. incip. Ad tollendam. Inijcientes *manus violentas in* Clericos, iuxta Canonem: *Si quis suadente Simoniam* realem scienter contractam: atque etiam *confidentiam* beneficialem: Quod Decretum, eiusque declarationem, nec non censuras, & pænas confirmat, atque innouat Paulus V. ab omnibusque Sacerdotibus, tàm Sæcularibus, quam Regularibus, etiam necessario exprimendis, inuiolabiliter obseruari mandat; non obstantibus priuilegijs &c.

Alex. VII. 12 *Mendicantes possunt absoluere à Casibus Episcopis reseruatis, non obtenta ob id Episcoporum licentia.*

Alex. VII. 13 *Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentat. sed ab eo iniustè reprobato.* Aduersatur item Concilio Tridentino sess. 23. c. 15. de Reformat. vbi decernitur, quod nullus etiam Regularis possit Confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nisi ab Episcopis approbationem obtineat, vel Parochiale beneficium: & cum Concilium Tridentinum concedat Episcopis facultatem approbandi, si ei videbitur, *non videtur iniuriam facere, qui vtitur iure suo*, vt dicunt Sacri Canones. C. de Ecclesia de elect.

Alex. VII. 37 *Indulgentiæ concessæ Regularibus, & reuocatæ à Paulo V. hodie sunt reualidatæ.* Qui dicit, probare debet. Nam constat de reuocatione. Ergò probari debet noua reualidatio.

XXX. FRV-

XXX. FRVCTVS.

De Excommunicatione.

IN Ecclesia Catholica, quæ est *Corpus* Christi mysticum, & *Domus* Dei est, profitemur *Sanctorum Communionem*: Omnes enim fideles sunt membra eiusdem corporis, ac domestici eiusdem domus, & per Charitatis vinculum *vnum* sunt, & bona opera mutuò communicantur: vndè canebat Dauid. *Particeps ego sum omnium timentium te.* I. *Psalm. 118.*

Aliqui autem ob eorum delicta, vt membrum putridum, abscinduntur ab hoc corpore, & eijciuntur extra Domum Dei, quæ est Ecclesia: adeò vt diuisi à cæteris, non fruantur amplius communibus Ecclesiæ bonis, & idcircò excommunicati dictitantur: quæ excommunicatio ab ijs, qui ligandi potestatem habent, proficiscitur, à quibus similiter est reuocanda; habent enim simul potestatem ligandi, & soluendi: vt dicit Tridentinum cum Euangelista. II. *Tridentin. sess. 14. c. 6. & can. 10. S. Math. c. 16.*

Excommunicatio autem cum sit pæna, exigit potestatem Iurisdictionis tàm cum infligitur, quàm cum tollatur: Nam sententia à non suo iudice lata est nulla: *& omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissoluitur.* III. *C. omnis de Reg. Iur.*

Propositiones.

3 *Sententia asserens Bullam Cœnæ solum probibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & ad non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est anno 1629. 18. Iulij in Concistorio Sacræ Congregationis Eminentissimorum Cardinalium visa, & tolerata est.* Contra. Qui dicit, probare debet: secus gratis dicit, & *qui citò credit, leuis est corde* (ait Ecclesiasticus.) *Alex. VII. Eccli. c. 19.*

5 *Quamuis euidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis.* Contra. Non tenetur probare; sed denunciare: vti docet Cardinalis à Laurea *epitome*. V. denunciare, & V. Hæretici reuelandi. *Alex. VII.*

44 *Quo ad forum conscientiæ, Reo correcto, eiusque contumacia cessante, cessant censuræ.* Contra. Vide c. 28. A nobis est lib. 5. tit. 39. de sententia excommunic. vbi absoluitur etiam defunctus. *Alex. VII.*

45 *Libri prohibiti donec expurgentur, possunt retineri, vsque dum adhibita diligentia corrigantur.* Contra vide Regul. 10. indicis lib. prohibit. indistinctè prohibet habere: *Vbi autē aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expressæ non conceditur intelligitur denegatū: inquit* *Alex. VII. C. exiui in Clement. de verb. signif.*

Sum-

S. Bern. lib 2. c. 6. de consider. Summus Pontifex: nam (ait S. Bernardus) *nihil excipitur, vbi distinguitur nihil*: eo magis, quò expurgatio potest diù differri, & interim Domi venenum extat, quo vel consulto, vel casu quis infici potest. Charitas autem cum obedientia non permittunt; vt scandalum, ac offendiculum ponatur proximo.

XXXI. FRVCTVS.

Apologia pro Recentioribus, & breuis responsio.

I. *DVrus est hic sermo* (inquit Recentior Theologus) *& quis poterit eum sustinere? ac audire?* Difficiliora proponit, quam nostra queat exequi fragilitas. Nos nostris lucrebationibus, ac studiorum laboribus, excogitaueramus rationem, qua adimpleretur Isaiæ prophetia dicentis: quod *omnis vallis implebitur, & omnis collis humiliabitur, & erunt aspera in vias planas, & videbit omnis caro salutare Dei*: Hoc namque præstabant benigniores, ac laxiores opiniones, nostris hisce temporibus adinuentæ, quibus facilis est ascensus in Cælum; Verum Arbor hæc scientiæ nimis amares fert fructus; immò non amaros tantum; sed, & noxios: vndè, vt nostra doctrina eluceat, & huius Arboris insipientia pateat, sequentia sunt ponderanda.

Isai, c. 40.

II. Fragilitas humana in dies augetur, & imbecillior indè fit ad ferenda præceptorum onera. Senescit cum mundo virtus nostra, & sicut senibus, non adendum; sed adimendum est, in hoc itinere, pondus. Hoc enim exigunt, & discretio, & Charitas simul; hinc S. Ignatius in Epistola secunda de *Perfectione Religiosa* scribit, cum Apostolo Paulo; quod *Rationabile sit obsequium*; cum Propheta, quod; *Honor Regis iudicium diligit*; cum Moyse, quod; *In omni oblatione tua offeres sal*; cum Parænia; *ne quid nimis*: cum Ecclesiaste: *Noli esse iustus multum*; & sexcenta alia ex alijs possent afferri encomia, ac monita ad extollendam disertionem. Charitas similiter prohibet nos nimio grauare pondere proximum; & ideò ipsemet Deus indixit per Moysem Sacerdotibus, dicens: *Diuident quid portare, quis debeat*. Cum ergò decrescant naturæ humanæ vires, cur oneratis homines nouis obligationibus? *Nunc ergò quid tentatis Deum imponere iugum super ceruices discipulorum; quod neque Patres nostri, neque nos portare potuimus; sed per gratiam Domini Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum, & illi*: etiam nunc repetere videtur S. Petrus Theologis seuerioribus.

S. Ignat. epist. circul. 2. n. 8. S. P. Rom. c. 12. Psalm. 98. Leuit. c. 2. Ecclesi. c. 7. Numer. c. 4. Act. c. 15.

III. Si Roboam Filius Salomon non imperasset dura Populo, hic ab eo

Reg. 3. c. 12.

non

non desciuisset; sed perseuerasset, si imminuta fuissent illi tributa: vti seniores dedere consilium. Mirabilis est S. Benedicti doctrina ad hanc rem, exemplum referens Patriarchæ Iacob, qui se se accommodabat in itinere, non solum gressibus mulierum, ac paruulorum; sed, & ouium fætarum, ne si plus in ambulando, laborare fecisset, cuncti morerentur vno die; sed confirmat magis exempla Domini nostri Iesu Christi, qui (vt innuit S. Benedictus, & prædixit Isaias) *calamum quassatum non conteret, & linum fumigans non extinguet*: imbecilles scilicet, non grauauit, sed adiuuit, & *Christus non sibi placuit* (ait S. Paulus) *sed proximo ad ædificationem*: Nam *qui vehementer emungit* (ait Salomon, & cum eo S. Gregorius Papa) *elicit sanguinem*. Igitur (repetit S. Benedictus ibidem) *ne quid nimis*: *ne dum nimis cupit eradere eruginem, frangetur vas*. Genes. c. 33. S. Benedict. Reg 64. Isaias c. 42. S. P. Rom c. 15. Prouerb. c. 3. S. Gregor. apud Gra. tian. d. 45 c. Denique.

Est, & alia fundamentalis ratio opinionum laxarum: nimirum quod *communis error facit Ius*: vti cum Imperatore, Omnes moralistæ profitentur. Ergò dato, quod errent, & Doctores, & Discipuli, iustè nihilominus operantur, cum errorem sequantur communem, & ideò non videtur turbanda eorum bona fides. En quid prudentia, & charitas exigant, & ecce quantum sit laudabiles opinionum laxarum doctrina, quæ Sanctis Patribus, ac sacris Scripturis est consentanea: *Sancta ergò, & salubris est cogitatio pro fidelibus disputare, vt ab obligatione legum ne peccent soluantur*. Ergò non Arbor Scientiæ boni, sed mali est ista. IV. l. Barbarius ff. de offi. Pretor. & l. vsque ad ff. de Senat. Macedon.

Huic Apologiæ sic respondendum videtur: Legislatores sunt pleni, & discretione, ac Charitate, & ideò se se accommodant subditorum viribus, sicut Deus accommodat vires legibus: Sin autem hæc ratio non sufficit; animaduerte ne tibi legislatores improperent: *Quis te constituit Principem, & Iudicem super nos*: memento etiam quod palpare non est Sancti Doctoris; sed fallacis adulatoris Sapientum enim, *verba sunt sicut Claui, ac stimuli*, qui, & pungunt, & continent; vt cum Salomone, dicit Cornelius à Lapide: vltima remanet excusatio, quod cum homines proni sint ab adolescentia ad malum, & per Recentiorum laxas opinione bona fide Authorum decepti; putent licere, quod eis libet, esse fortasse vtilius eos relinquere in cuiusmodi communi errore, ne admoniti operentur scienter, qui ignoranter nunc agunt: At culpabilis est error, cum quis potest, & debet doctiorem consulere. Ergò iam delinquant. Ergò admonendi sunt. Error autem communis facit Ius, in humanis legibus, in quibus superior potest eximere ab obligatione, & supplere etiam Iurisdictionem, cum non deest tamen titulus coloratus. At in legibus Diuinis, non militat hoc Axioma: vndè conqueritur Dominus per Psaltem. *Hi semper errant corde*: & Salomon confirmat dicens: *errant, qui operantur malum*; *& omnes nos quasi oues errauimus*: & idcircò venit V. Exod. c. 2. Eccli. c. 12. Cornel. ibidem vers. 11. Psalm. 94. Prouerb. c. 14. Isaiæ c. 53.

gelista, quod amarum erat; & dulce: Amarus siquidem est carni, sed dulcis spiritui. Amarus in principio; sed dulcis in fine. *Accipe* ergò, & tu *librum*, *& deuora illum*, & faciet amaricari ventrem tuum; *sed in ore tuo erit dulcis tamquam mel*: & meméto te quòd, *meliora sũt vulnera diligentis, quàm oscula fraudolenta odientis*, & cum Dauid repetite: *Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Nam molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. Cauete ergò ab hominibus, & à lingua iniqua, & dolosa. Rogo autem* (ait S. Paulus) *vos fratres, vt obseruetis eos, qui dissensiones, & offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciant & declinate ab illis Huiusmodi enim Christo Domino non seruiunt; sed suo ventri: & per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium. Vestra autem obedientia in omnem locum diuulgata est. Gaudeo igitur in vobis; sed volo vos sapiẽtes esse in bono, & simplices in malo. Deus autem pacis conterat Sathanam sub pedibus vestris velociter. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum.* Dulces sunt sermones laxarum opinionum, si primoribus labijs delibantur: At amari, si mandantur: fauent enim amori proprio, qui potius est *odium proprium*, & mortiferum venenum (vt dicebat B. Catharina Genuensis, Cherubim in cælesti sapientia, & Seraphim in flagrantissimo, ac purissimo Dei amore) Arboris autem huius amarus est cortex; sed medulla adeò dulcis vt qui hos colligit fructus, possit deinde cantare. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo*. Væ autem *illis, qui ponunt amarum in dulce, & dulce in amarum*: minatur Isaias Propheta.

Prouerb. c. 27.
Psalm. 140.
Psalm. 54.
S. P. Roman. c. 16.
B. Cathar. Gen. vita nona c. 60.
Psalm. 118.
Isai. c. 5.

XXXII. FRVCTVS.

Apologia 2. pro Arbore scientiæ boni, & mali.

SAtis videtur patere Arboris huius vtilitas ex superioribus: nihilominus addimus. In primis quòd: non ego, sed *Dominus*; vel Dominus Deus, vel Dominus Papa, est Legislator, de quorum legis intelligẽtia, ac intelligendæ ratione agimus; deinde non contendimus seueriores opiniones eligendas, ac asperiorem viã; sed veriorem, quæ Legislatoris voluntati magis respõdeat; adeò vt si Legislator nolit obligare; nec nos obligare intendimus. Defẽsoris, nõ Legislatoris officiũ exercemus. Si autẽ Legislator iubeat, non est suspicandum quidquam, vel à discretione, vel à Charitate alienũ: nephas hoc foret cogitare. Habent enim & viscera misericordiæ, & sapiẽtiæ lumen illis affulget. Si secus cum Amicis sẽtirent Recentiores ipsis Iob responderet dicens: *Ergo vos estis soli homines, & vobiscum morietur sapientia*? & mihi (responderet cum Iob I.

Iob. c. 12.

Legislator) *est cor sicuti & vobis; nec inferior vestri sum: quis enim hac, quae nostis ignorat?* Verùm.

II. Res ista medullitus est disquirenda. Pelagiani tantum virium tribuebat naturae, ac libero arbitrio; vt nihil relinquerent Diuinae gratiae: è contra Nouatores tantum virium tribuunt Gratiae, vt relinquant liberum arbitrium veluti inanime quoddam; quod nihil omninò agat, mereque passiuè se habeat. Nos autem Catholici nec totum vni, nec totum alteri; sed primas partes Gratiae damus; secundas libero arbitrio; & quamuis natura infirmatur ad merendum, Diuina tamen gratia adeò roboratur; vt possit etiam impossibilia: Nam *omnia possibilia sunt credenti*: vndè Diuus Paulus viua fide plenus gloriabatur: *omnia possum in eo, qui me confortat*. Huius autem gratiae augmentum bonis operibus Fidelis homo meretur, quantòque magis operatur, eò magis Diuina gratia donatur: vndè Salomon dicit: *vult, & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur*. Cui respondet Christus Dominus apud S. Matheum, dicens: *Euge serue bone, & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, super multa te constituam omni habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. Non enim dormientibus, diuina beneficia; sed obseruantibus deferuntur*: (inquit S. Ambr.) Gratia ergò per bona opera ditatur homo, & homo gratia fretus omnia potest: vt diximus cum D. Paulo, & dixit Deus per Oseam Prophetam. *Ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorum*: hinc dicit: *Iugum meum suaue est, & onus meum* (vt dictum est supra:) quia ipse iugum exaltat, & sicuti onus paruulo, si euadat Gigas, est illi leue: sic homini Diuina gratia mutato in virum alterum, onus Diuinae legis est illi leue: hoc dicto etiam Isaias: *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas, vt Aquilae current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient, & volabunt*; vel sicuti pondus cibi, non grauat hominem; immò leuat, ac roborat ad maiora pondera ferenda; sic opera bona sunt cibus, quò impinguatur, non quo grauatur operans. Igitur qui legem obseruat, benè operatur, qui benè operatur; gratiam auget: qui gratia augetur, onera facilè portat: vndè S. Hieronymus ait: *multi praecepta de imbecillitate sua, non sanctorum se viribus aestimant, & putant impossibilia esse, quae praecepta sunt*. Diuinae autem gratiae viribus confortatus canebat Dauid Deo: *viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum*: nam Deus est: *qui dat lasso virtutem, & robur multiplicatus*: ait Isaias: *ipse* (Sanctè canit Dauid) *dabit virtutem*.

Trid. sess. 6. Canon. 4. — *S. Marc. c. 9.* — *S. P. Philip. c. 4.* — *Trident. sess. 6. can. 32.* — *Prou. c. 13.* — *S. Math. c. 25.* — *S. Amb. lib. 4 in Luc.* — *Oseae c. 11.* — *S. Math. c. 11* — *Isai. c. 40.* — *S. Hieron. l. 1 Comment. in cap. 19 Math.* — *Psalm. 118.* — *Isai. c. 40.* — *Psalm. 67.*

III. Sed fortè qui obseruat legem, non meretur augumentum gratiae: quia ipse gratia caret. Ergò vanum est operari, nec robur acciperet: sed contra: quia si non meretur de condigno, meretur de congruo: insuper per actus moraliter bonos acquirit habitum saltem moraliter bonum,

Psalm. 37. — *S. Aug. confess. lib. 8. c. 5*

dum, & reprimit prauos cordis affectus, qui onerant animum: vndè Dauid dicebat: *Sicut onus graue grauata sunt super me*; & D. Augustinus prauas consuetudines appellat *ferream Cathenam*: qui verò laxas opiniones docet, à legis obtemperatione abducit; qui verò non operatur, gratiæ augmentum non meretur: nam *qui parcè seminat parcè, & metet; & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus, & metet*. 2. *Cor. c. 9.* Qui autem gratia pauper est, imbecillis est; imbecillo verò omne onus, etiam minimum, graue est, & quamuis minuatur onus; si minuantur vires, semper graue ei erit; & sicut si Medicus ægro cibum fastidienti imminuat, vt ægro indulgeat, imminuet & vires: sic cibus animæ est Diuinæ voluntatis executio: vndè dixit Iesus: *meus cibus est: vt faciam voluntatem Patris mei*, S. *Joan. c. 4.* qui hanc non implet in superiorum obedientia, non se cibat, ac reficit; Medicus autem si medicamentum dat, videtur onerare; sed reuera exonerat, euacuantur enim mali humores, & reuiuiscunt vires ab humoribus antea veluti oppressæ: hinc sensatissimus Claudius Aquauiua sic ad hanc rem scribit, quòd non ex difficultate legis, vel Cęlestis auxilij inopia; sed ex deffectu voluntatis negligentis oritur imbecillitas.

IV. *In vniuersum etiam ego* (ait) *quidem spirituales difficultates non aliundè oriri existimo, quam ex eo quòd sapienter in suis confessionibus D. Augustinus admonuit: quoniam* (inquit) *caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, vt non faciant omnes, quod volunt, cadunt in id, quod valent; eoque contenti sunt: quia illud, quod valent, non tantum volunt, quantum sat est, vt valeant. Itaque vbi primum à contradictione sensus, quam in Ciuitate animæ nostræ volentes, nolentes patimur, vel modica difficultas exoritur terga vertimus; nosque tamquam victos abÿcimus, turpiter causantes, nos id prestare non posse. Tota autem ratio est; quia neque fortiter, neque integrè volumus. Verumtamen quamuis difficilia, & amara essent, quæ iniunguntur, ea si Prophetæ farinula condiremus, verterentur potius in dulcedinem. Indè erant voces illæ adeò ab ÿs dissimiles, quas à tepidis quotidie audimus: quàm dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo: & inuenti sunt sermones tui, & comedi eos, & factum est mihi verbum tuum in gaudium, & lætitiam cordis mei. Et certè quidnam causæ esse putemus, quod ea, vt grauia, & difficilia interdum horremus, quæ leuia nobis ante, atq; suauia videbantur, nisi quia comederũt alieni robur nostrum, & ignoramus? & quemadmodũ ÿs contingit, qui de via fessi sunt, sic nos marcescentibus interioribus viribus gemere incipimus sub onere, quod anteà ne sentiebamus quidem. Quod perspicuè in collocutione de mortificatione Abbas Abrahã docuit, explicans, vndè fiat; vt cũ Dominus dixerit.* Iugum meum suaue est, & onus meum leue: *tantas tamen in via spiritus difficultates sentiamus: eamq; ad rem affert locũ illum Ecclesiastici.* Labor stultorum affliget eos, qui non nouerunt

Aquauiua epist. circul. 1

Psalm. 118.

Hierem. c. 15.

Osea c. 7.

S. Math. c. 11

(ait Ecclesiasticus) *priusquam interroges, ne vituperes quemquam; & cum interrogaueris, corripe iustè.*

VIII. Aliqui primò credunt rumori; vel cuiuis narranti fidem præbent; ac primo rerum aspectui incumbunt, nec plenam informationem facti perquirunt: Cum tamen verùm sit quod *ex facto Ius oritur*: nam Iustitia veritati innititur, & veritas iustitiam parit: hinc S. Bernardus monet: *sit breuis, & pura narratio*: qui autem alia procedunt viam, sæpiùs falluntur, & casus est, non prudentia, si iustè iudicent, ac ad rem respondeant: eo magis, quo: *In ambiguis* (ait Imperator) *orationibus maximè sententia spectanda eius est, qui eas protulisset*: vndè *omnes* (ait S. Augustinus) *qui legimus, nitimur indagare, atque comprehendere, quid voluit ille, quem legimus*: hanc praxim se aliquando non obseruasse confitetur idem S. Augustinus, dicens. *Erubui non me tot annos aduersus Catholicam fidem; sed contra carnalium cogitationum figmenta latrasse. Eo quippè temerarius, & impius fueram, quod ea, quæ debebam, quærendo, discere, accusando dixeram*: Idcircò sic, *antequam loquaris, disce*: monet Ecclesiasticus.

S. Bern. de consid. lib. 2. c. 10.

L. ambiguis ff. de Reg. Iur.

S. Aug. Confess. lib. 1. c. 18.

Eccli. c. 18.

IX. Vtinam sæpiùs hoc non contingat: etenim aliqui contradicunt, condemnant, antequam perspectam habeant loquentis sententiam, vel etiam nolunt intelligere, & cauillantur in verbis; & hisce dici, volunt, quæ ipsi fingunt, non quæ alius sensit; vt sic appareant ipsi Doctiores: alij verò indocti; & ne amittatur vani nominis sonus, omittitur, ac gratis impugnatur veritas. Interroget me Censor; vt meorum sensum verborum proferam: si erraui, corripiat me iustè, non mordaci ore; sed christiano corde; literasque ad Typographum mittat: Denique maiorem Dei gloriam, non nostram gloriolam, quæramus: sic Deus pacis, ac veritatis erit nobiscum.

XXXIII. FRVCTVS.

Radices, Flores, & Fructus Papales.

I. EVgenius Papa Quartus, pro Ecclesiæ bono, Generale Concilium indixit, ac conuocauit in Ciuitate Basileæ; quod deindè dignis de causis ipsemet dissoluit, ac reuocauit. Verùm Patres ibidem congregati reuocationi abnuerunt iactantes Conciliũ prẹualere Romano Pontifici: vndè ortum est schisma: quidã enim clamabant *Concilium. Concilium.* Alij verò *Papa. Papa.* Sed eò, priores processerunt; vt creauerint alterum Papam, immò Antipapam, quem Felicem infeliciter appellauerũt: vt refert Odericus in prosecutione Annalium Baronij, & Pius Secundus in Bulla Retractationis. Quibus potuisset iterum repetere Moyses: *mul-*

Oderic. ann. 1432. n. 8. & ann. 1439. n. 33. numer. 636.

tum erigimini Filij Leui: non contentis Sacerdotali forte, Summi Sacerdotis vobis vindicate videmini authoritatem.

II. Sic videtur quodammodò contingere etiam nostris hisce temporibus: Nam Summus Pontifex pro bono Fidelium vocat doctos, eisque interpretandi Diuinas, Pontificiasque leges facultatem impertitur, eorumque Consilia Fidelibus sectanda proponit. At hi data sibi facultate adeò inflantur, vt Pontificijs multiformiter reflagrantes Declarationibus, extollant Doctorum sententias, & Authorum opiniones afferant: Alij verò (nescio quot) sincero, ac humilitatis spiritu profitentur *Papæ* audire *decreta*, ac doctrinam: Moderni autem Casistæ eo procedunt, vt alium Papam, è cuius ore pendeant, & cuius opiniones quasi oracula obaudiant, creare videantur (vt innuimus nuper) & sic re ipsa contra legitimum Summum Pontificem schisma esse videtur: eo perniciosius, quò occultius ipsismet ferè asseclis. Quamobrem hæc ponderantur.

Prælud. 1. n. 5.

III. Doctor, qui in Christi Ecclesia erudiendi fulget honore; vt ipse deindè fulgeat in perpetuam æternitatem (vt promittit Daniel,) vel à seipso sumit sibi honorem, vel à Deo immediatè; vel ab eius Vicario in terris. Si à se ipso sibi sumit honorem docendi; aduersatur Diuo Paulo prædicanti: *quod nemo sumit sibi honorem; sed qui vocatur à Deo tamquam Aaron*. Si autem à Deo immediatè accepit: ostendere oportet *signa vocationis, & Apostolatus* sui: vti D. Paulus Corinthios ostendit. *Morale enim est omnibus* (ait S. Ambrosius) *vt qui fidem exigunt, fidem astruant*; & hac ratione refelluntur pseudo Apostoli Lucterus, & Caluinus: sin autem à Deo Vicario in terris mittitur ad docendum. Ergò Christi Vicarius est Magister: (est enim *Doctor Iustitiæ* prædictus a Ioele Propheta,) & Doctor ab eo missus, Discipulus est: sed in schola Christi *non est Discipulus super Magistrum quid habes* ergò (diceret D. Paulus) *quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Ne dicas igitur *in sapientia mea intellexi*: monet Isaias. Nec imiteris Euphemium Patriarcham Constantinopolitanum qui cum sibi videretur Sacrorum dogmatum esse Magister, nec à Romano magistero Gelasio doceri debere: quem idcircò spreuit: vt dicit Baronius.

Daniel c. 12. S. P. Hebr. c. 5. S. P. Corint. 2 c. 12. S. Ambrof. lib 2. c. 1. Ioel. c. 2. S. Luc. c. 6. S. P. Cor. 1. c. 4. Isai. c. 10. Bar. an. 492. n. 24.

IV. *Vos estis lux mundi*: dixit Iesus Apostolis suis, & præ cæteris Petro Apostolorum Principi: quamobrem sicut Luna à Sole lumen recipit; sic & cæteri à Petro veritatis lumen hauriunt: ipsi enim reuelauit Pater ex reuelatione sibi singillatim facta, & ipse Petrus dixit: *Tu es Christus filius Dei viui*; & huius figura esse videtur participatio spiritus Moysi, septuaginta Senibus, ac Magistris Populi: vti dicitur in lib. Numerorū. Sed dato, & non concesso, quòd veritas hęc non foret satis clara; scilicet quòd Papa sit Magister, & Iudex Supremus, & quod inter Papā, ac Recętiores Theologos adhuc lis sub Iudice sit: Papa enim dicit cum Dauid:

S. Math. c. 16 Numer. c. 11. Psalm. 33.

Venite

Venite Filij, audite me, timorem Domini docebo vos. Casistæ verò prædicant, *sequimini nos; Nos enim sapientes sumus, & lex Domini nobiscum est*: iactant apud Ieremiam; quis Iudex erit? nullus horum pro nunc sit; sed Deus ipse Iudex esto; eiusque definitioni stent cuncti: en autem Dei sententia: *Facies quodcumque dixerint, qui præsunt* (idest Summus Pontifex exponit Liranus) *loco quem elegerit Dominus, & docuerit te iuxta legem eius, sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire Sacerdotis Imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & Decreto Iudicis morietur homo ille*: sic publicat Moyses ex ore Dei; sed adhuc apertius. *Tu es* (nota) *Petrus, & super hanc* (nota) *petram ædificabo Ecclesiam meam.* Ierem. c. 8. Deuter. cap. 17. Liranus. Deuter. cap. 17. S. Math. c. 8.

V. Item dixit Iesus Petro. *Petre amas me? Pasce oues meas*: vti promiserat per Ieremiam dicens: *dabo vobis Pastores, iuxta cor meum, & pascent vos scientia* (idest *Fide certa* exponit Liranus) *& doctrina; idest moribus Sanctis* (exponit Idem). Ergò Petri est, eiusque successoris pascere Fideles verbo veritatis. *Cibus enim mentis est sermo Dei* (inquit S. Gregorius Papa) Denique Christus dixit Petro: *Ego rogaui pro te* (nota singularem Orationem pro vno Petro) *ne deficiat*, nota etiam infallibilitatem doctrinæ Petri (*Fides tua*) Fides autem, vt Radix continet stipitem, ramos, & fructus; & vt substantia sustinet, ac ipsi inhærent cæteræ virtutes, quæ ipsi accedunt, *& tu aliquandò conuersus confirma* (nota) *Fratres tuos.* Vel igitur Casistæ sunt Fratres, & debent à Petro confirmari; vel si non sunt Fratres, forent Apostatæ. Hæc est Dei sententia, huic acquiescamus: Nam *Diuina est authoritas* (ait S. Leo Papa) *cui credimus: Diuina est Doctrina, quam sequimur.* Deus autem, cum sit summè sapiens, non potest falli, & cum sit summè bonus, non potest fallere. Ergò *qui sequitur me* (ait Iesus Dei Filius) *non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ*; sed qui sectatur Papam, sequitur Deum; cuius ipse Vicarius est in terris: vndè, si *quis vos audit, me audit*: multò magis, qui audit Petrum, audit Deum. Ergò qui sequitur Papam, non ambulat in tenebris; sed habet lumen vitæ. De modernis autem Theologis sic habemus. S. Ioan. c. 21. Ierem. c. 3. S. Gregor. Homil. 15. in Euangel. S. Luc. c. 22. S. Leo serm. 7 de Natiuitat. Domini. S. Ioann. c. 8. S. Luc. c. 10.

VI. Dixit Dominus ad Moysen: *loquere Filijs Israel, vt recordentur omnium mandatorum Domini, nec sequantur cogitationes suas* (nota) *Dominus enim scit cogitationes hominum: quoniam vanæ sunt* (ait Dauid) & cogitationibus vanis respondent, & verba mendacia: Hinc *mendaces Filij hominum in stateris, vt decipiant in vanitate in idipsum.* Cæcum enim est Genus humanum (ait S. Gregorius Papa) *& prauum est cor hominis*: (ait Ieremia) *si radix Sancta, & rami* (dixit S. Paulus) sin autem *Radix mala*, malus erit, & ramus. *Non enim potest Arbor mala, bonos fructus facere*, qui autem sequitur cæcum, Numer. cap. 15. Psalm. 93. Psalm. 61. S. Greg. Homil. 2 in Eu. Ierem. c. 17. S. P. Rom. c. 11. S. Math. c. 7.

cum, & prauum ductorem, offendet: Nam *si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt*. Ergò qui sequitur horum opiniones, imprudens est, & offendet: sed dicet Casista Recentior.

Matth. c. 15.

VII. Doctrina mea, non est mea; sed eius, qui misit me, Cætus nimirum Theologorum, qui Papali fretus est Auctoritate, & Priuilegio. Ergo non est opinio vana, nec mendax est stylus meus, nec *cæci sumus, & Duces cæcorum*. Innitimur enim solidis fundamentis, ac videmus oculis plurimorum; nimirum inhæret nostra sententia *communi Doctorum opinioni. Nonne ergò prudenter ambulamus, & nobiscum qui sequitur opinionem probabilem, prudenter ambulat?* At contrà: inprimis animaduertendum est, quod Papa indulget facultatem laureandi Doctos, non decorandi laurea indoctos, & insuper Doctoribus indulget facultatem interpretandi leges latas ex legibus, non condendi nouus ex arbitrio: deinde responderi potest: quod non est *communis opinio*, cui plures dissentiant; deinde res penderet vniuersa Philosophorum schola, cum Aristotele, hæc est *petitio Principij*, probare opinionem, opinione. Insuper responderet Lyranus: *à veritate vacuos se professi sunt. qui multitudine se amauerunt*. (Item cauete dicit Aristoteles) ne decipiamini voluptate placendi hominibus, & vocari ab eis Doctores, & Theologi. Nam *multitudo ob voluptatem decipi videtur*. Non decipimur (aiunt): quia nostræ, & Doctorum nostrorum opiniones firmis inhærent fundamentis. Gaudeo valdè: sed quæso, indicate. Si fundamenta sunt *Iura Canonica*. Ergò vestra auctoritas auctoritati Papæ innititur. Ergò ipse multo magis est obaudiendus. Nam: *Propter quod vnum quodque tale, & illud magis*. Cur ergò toties à Pontificis decretis discrepatis? & sæpius Sacris Canonibus Doctiorum opiniones prȩfertis? vel excogitatis artibus, ac subtilitatibus Pontificum voluntatem eluditis, ac frustramini? Si *ratio naturalis* allegatur: sed Philosophi, huius rationis idonei Testes, præsertim Seneca, Cicero, Aristoteles, Plato, & Imperator, (qui & ipse in suis legibus veram Philosophiam profitetur) contrarij sunt vobis (vt dictum est supra præsertim Plato de sequenda Probabiliore). Si *Sacra Scriptura*, ac Sancti Patres citantur: at ex superioribus constat potius ipsam, ac ipsos vestris repugnare sensibus. Ergò Recentiorum opiniones sunt veluti *nubes sine aqua* veræ sapientiæ, ac sydera errantia, nullis infixa vrbibus firmæ rationis, & sicut *Arundines vento agitatæ*, ac *Domus* fundata, non super firmam petram; sed super lubricam arenam; ac veluti somnia, quæ Phantasia parit, non ratio concipit.

Lyran. in c. 16. Numer. Aristot. ethic. lib. 3. c. 4.

L. Iuri ff. de Iustitia, & Iure.

Part. 1. flos 5

VIII. Hic cum D. Thoma repetendum videtur, quod quando verè intelligimus, intelligimus rem vt est a parte rei, nobis tamen representatā per similitudinē eius, seu speciem! adeo vt res obiectū sit id, quod intelligitur: Species autē id, quo seu signum formale, quod non cognitū ducit nos in cognitionē alterius. Res est veluti originale, & exemplar, species veluti

spe-

specularis Imago, ac exemplum. Qui ergo verè vult intelligere rem, originale quærit, nec sistit in Imagine, sicuti Gentes in suis Simulacris: hinc S.Thomas damnat quosdā antiquos (hi fortasse fuerūt Academici, ac Carpocratiani hęretici, de quibus supra in II.Parte innuimus) qui docebant, quòd cū nos intelligimus, non intelligimus rē; Sed rei similitudinē; adeò vt species menti impressę fierēt obiectū quod, nō obiectū quo, & sic Iudiciū sēper esset verū: quia quilibet iudicat iuxta cognitionē suā, ac speciem menti inditam, quæ esset illi veluti regula, ac mensura veritatis; & sic sequeretur, *quòd omne, quod videtur, esset verū*: vt antiqui errādo docuerūt (ait S.Tho.) & sicut etiā sequitur *quod omnis opinio æqualiter erit vera*: quia opinio est iudiciū, & hoc iudiciū respōderet illi speciebus, quę fierēt obiectū mensuras; iudicij veritatē. Sequi etiam videtur quod bonū intellectus, ac fęlicitas nō esset obiectū, ac rei veritas; Sed propria cuiusq; apprehēsio absque conformitate cum obiecto, & similis esset somniātibus, de quibus cū Dauid loquitur Isaias. *Sicut somniat esuriēs, et comedit: cum autem fuerit expergefactus, vacua est anima eius*; nā Philosophi doctrina, est quòd *ab eo quod res est, vel nō est, oratio dicitur vera, vel falsa*. Nos autē vel veritatē legis quęrimus, vel opinionē, vmbrā legis, ac simulacrū? Si vmbrā legis solā, & opinionis Idolū sequimur, erramus & nos cū antiquis. Sin verò legis veritatē quærimus, vt eidem nostras opiniones cōformemus: *Si quæritis, quærite* (ait Propheta Isaias) nō ad speciē: Sed ad verā legis intelligentiā: quia secus de nobis ipsis diceret Ecclesiasticus. *Somnia extollunt imprudentes, quasi qui apprehēdit vmbram, & persequitur ventū. Sic est qui attendit ad visa mendacia: Sicut parturientis cor tuū phantasias patitur*: nō autē sanū iudiciū fouet: Nā *vbi nō est sciētia animæ* (ait Salomō) *non est bonū, et qui festinus est pedibus, offēdet; qui tantū verba sectatur, nihil habebit. Qui autē possessor est mentis, diligit animā suā: et Custos prudentiæ, inueniet bona. Audi consilium, & suscipe disciplinam, vt sis sapiens in nouissimis tuis: non cesses audire, Fili doctrinam, nec ignores sermones scientiæ.* Hinc tu *sine iudicio nihil facias graue*; monet idem Ecclesiasticus: Magnæ autem prudentię iudicium est Supremum Romanæ Ecclesiæ doctorem, ac Magistrum colere. At dicit Recentior Theologus.

S.Thom. 1. q. 85. art. 2.

Psal. 72. 75. Isai. c. 29.

Isai. c. 21.

Eccli. c. 34.

Prouerb. c. 19.

Eccli. c. 33.

IX.

Colo Romanæ Ecclesię magistrum cum ex Cathedra Fidei dogmata; toti Ecclesiæ proponit. Fidei enim est supremus magister. Ipsi verò Doctores sunt magistri morū, ac moraliū decisiones à Theologis sūt requirendæ. In materia Fidei Papā præpono Doctoribus: in materia morum, Doctores præponēdi vidētur Papæ. Quàm vana sit huiusmodi respōsio, perpendite. In primis hęc distinctio, ac limitatio gratis, & sine fundamēto profertur: indistinctè namque: (vt dicit S.Bernardus) dictum est Petro. *Pasce oues meas; nihil excipitur, vbi distinguitur nihil.* Ergò sicut omnes pascit, sic & omnibus pascuis necessarijs, & opportunis (cuiusmodi est morum doctrina) pascit; secus non satis pasceret; sed perire sineret.

S. Bernard. de consider. lib. 2 c. 8.

ergò

ergò, & hæc illi competit, sicuti eiusdem Petri Epistolæ testantur, quæ non solum fidem; sed, & mores docent Fideles. Nam.

X. Domus pluribus ædificatur partibus. Omnes autem partes fundamentis innituntur domus. Ecclesia est Domus Dei, & vnusquisque etiã fidelis templũ est Spiritus Sancti: huiusmodi autem Domus, ac Templũ pluribus ædificatur partibus, seu virtutibus. 1. *Fides quæ est substantia sperandarum rerum* (vt inquit S.Paulus). Fides autem cum sit fundamentum non construit totam Domum: hinc requiruntur opera: *Fides enim sine operibus mortua est & sicut corpus sine spiritu mortuum est*; ita *Fides sine operibus mortua est* (ait S.Iacobus) nam *Fides ex operibus consummata est* (inquit D. Paulus) *quæ per Charitatem operatur*. *Charitas autem patiens est* &c. vndè dicit Cornelius a Lapide, *Fides vt arbor omnes virtutes complectitur, & est veluti Doctor indicans opera spei, pænitentiæ, Charitatis, quibus iustificamur. Nam etiam in Iustitia fundaberis* (ait Isaias). Ergò Fide, Charitate, operibus, ædificatur Domus Dei: vt dicit S. Augustinus: *Domus Dei credendo fundatur; sperando dirigitur, diligendo perficitur*, & ideò Christus iussit Apostolis, vt docerent Fidei veritates: sed simul docerent morum præcepta, dicens: *Euntes docete; & docentes eos seruare omnia quæcumque mandaui vobis*. Sed hæc tota domus innititur fundamento Petri. Ergò ex ore Petri, eiusque successoribus debet prodire, & Fidei, & morum doctrina: Vti praxis, ac consuetudo Ecclesiæ vniuersalis ab initio testatur, & testantur Concilia Generalia, & tot decretalium libri pro vtrisque conditi. Patris igitur Beatissimi ne renuas audire vocem in omnibus, nec eum contristes: quia (ait Salomon): *Qui affligit Patrem, & fugit Matrem, ignominiosus erit, & infelix*.

S.P. Hebr. c. 11. S. Iacob c. 2. S.P. Galat. c. 5. S.P. Cor. 1. c. Cornel, Cañones rerum in epist. D. Pauli can. 3. Isaias c. 54. S. Aug. serm. 250. de Tempore, & serm. 22. de verb. Apostoli. S. Math. c. 28. Prouerb. c. 19.

XI. *Finem verò loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, & mandata eius obserua. Hoc est enim omnis homo*: repeto cum Ecclesiaste. Mandatum autem Dei primum in promissione est: *Honora Patrem tuum, & Matrem tuam, vt longo viuas tempore*. Ergò honoremus *vnã Sanctam Matrem Ecclesiam Catholicã, et Apostolicã*, & vnum Beatissimũ Patrẽ, vnius Patris cælestis Vicarium: ac vnius Ecclesiæ, vnũ, & visibile caput colamus *Papã*: qui magis quam Sũmus Sacerdos Aaron portat *in pectore Doctrinam, ac veritatẽ*: Doctrinam scilicet veritatis virtutis, ac Sanctitatis: *licet enim* (ait Cornelius à Lapide) *plurimi sint Magistri, qui populum doceant, vnus tamen omnis veræ doctrinæ Auctor, Fons, & Origo est Deus, & Christus, qui proinde suum Vicarium in lege veteri constituit Pontificem quasi Summum Sinagogæ Doctorem, & Iudicem, cui in omnibus auscultari, & obediri iussit: multò magis in lege noua constituit S. Petrum, eique succedentes Pontifices Romanos Ecclesiæ totius Doctores, & Pastores; vt ab vno Pastore* (iuxta S.Ioannis promissionem) *quod erit vnum ouile, & vnus* Pa-

Eccles. c. 12. Exod. c. 8. Cornel. in Eccles. c. 12. vers. 11. Deuter. c. 17. S. Ioan. c. 21.

Paſtor) vnitas fidei, & doctrinæ hauriretur, & ſeruaretur, nec in varias iretur hæreſes, ac errores: ſic enim Hierarchia Eccleſiæ in Monarchiam, quæ optimum eſt regimen, deſinit. Monarcha enim eſt Pontifex. Verba igitur (concludit Eccleſiaſticus) *ſapientum ſicut ſtimuli, & quaſi claui in altum defixi, quæ per Magiſtrorum conſilium data ſunt à Paſtore vno* (nota) quòd vnus eſt Doctor, de cuius plenitudine doctrinæ cæteri Doctores ac Magiſtri accipiant, & cuius putei deriuantur foras. Si ergò ab hoc vno accipiunt doctrinam, conſentanei erunt ipſorum ſenſus: ſi diſſentiant ab hoc vno, doctrinam non accipiunt. Ergò falſi ſunt Doctores; nec ſe fallant, dicentes, non opus eſſe Magiſtro: cum etiam Eccleſiaſtes, & Eccleſiaſticus ab alijs ſe didiciſſe profiteantur. Nos autem *Eccleſ. c. 12. Eccleſ. c. 12. Eccli. c. 50.*

Gaudeamus quòd vniuerſi exercitus, qui ex inferorum Portis erumpere poſſent, hanc doctrinam veritatis labefactare nequeant. Nam *Portæ inferi non præualebunt aduerſus eam*: vt prædixit Iſaias, quòd omnis machina, dolus, ac conatus malignorum hominum, ac ſpiritus diſſoluenda erant: Immò Deus ipſe eſt, qui loquitur per Iſaiam, dicens: *Omne vas quod fictum eſt contra te, non dirigetur: & omnem linguam* reſiſtentem tibi, in Iudicio iudicabis: Eccleſia enim Catholica eſt *Domus Dei, ac Columna, ac Firmamentum veritatis*: vti Columnæ duæ Salomonis *Ioachim*, ideſt, *directio*, & *Booz*, ideſt *firmitas* (vt commentatur Cornelius à Lapide) quia firma eſt directio, & recta firmitas: ſed columnæ innituntur fundamento: ſic & Eccleſia fundata eſt ſuper Petri, ac Succeſſoris firmam Petram: ſic Concilia Generalia præſertim Epheſinum, & Calcedonenſe repræſentantia Vniuerſalem Eccleſiam profeſſa ſunt: vt refert etiam Baronius, & diximus: vndè repetendum mihi videtur in fine, quod in principio, In *votiuo elogio* primæ partis profeſſus ſum, ex Scripturis, & Concilio Conſtantienſi. *Petrus eſt vnum, & immediatum os Dei infallibile: ſed Papa eſt Petrus poteſtate:* vt cum D. Bernardo vniuerſa confitetur Eccleſia. *Ergò Papa eſt vnum & immediatum os Dei infallibile.* Sic *Papiſta* ſum, & ero (ideſt, vt oſtendit Baronius) *Catholicus*, magis cordis obſequio, quàm nominis inuolucro. Igitur te deprecor tota ſpiritus humilitate, *Beatiſſime Pater*; ac bis Sanctiſſimè Innocenti, ſi *erraui Tu doce me: ſi iniquitatem locutus ſum; vltrà non addam*: nam *Pater notam faciet Filijs veritatem*: vt Iſaias monet: & ſic reſpondent vltima primis. XII. *S. Math. c. 8. Iſaias 1. c. 54. 1. P. Timot. 1. c. 3. Paralip. lib. 2. c. 3. Cornel. comment. in ep. S. Pau. Tim. 1. c. 3. verſ. 14. Reg. 3. c. 7. Sup. Prelud. 1. n. 5. Concil. Conſtant. art. 37. Vuiclef. & art. 27. Hus. S. Luc. c. 22. ne deficiat fides tua. S. Bernard. de conſider. lib. 2. c. 8. Baron. ann. 456. n. 22. 23. Iob c. 34. Iſaias c. 38.*

H. P. Braid.

XXXIV. FRV-

INDEX
TER VTILIS, COPIOSISSIMVS.

A

M Au-

D

E

Lin-

LAVS DEO, AC DEIPARÆ:
VERITATI, AC PATIENTIÆ.

LECTOR COMPATIENS.

Authoris absentia, Calcographi incuria, Correctoris fiducia, Scholæ Nouatorum Erroneæ similares, in plurimos errores damnabiles lapsum iuere: Eos solum, qui sensum præuertunt grammaticalem adnotauimus sequentes; Tu reliquos oculo benigno (si sapis) expunge.

Numeri Paginales replicati hic inferius aduertuntur, & aduersantur.

Pag.	Linea	Erratum	Corrige
20	5	immutabiles	immutabilis
22	9	discretæ	discretum
22	32	cæremmilia	cæremonialia
25	14	Peñfort	Peñafort
26	1	fortunam	formam
29	26	uirgiorum	iurgiorum
29	34	ex legum	exlegum
30	1	scien hoc	sciendum
30	39	recidet	recedet
37	12	in ciuile	inciuile
37	27	benignus	benignius
40	17	di igenter	diligenter
40	29	benefacere	bona facere
41	18	D.Thomas	D.Thoma
44	25	censuunt	consuunt
45	18	qui	quæ
47	2	pro testantes	protestantes
52	1	ARBORES	ARBORIS
54	20	manent	mouent
55	27	daretur. Optio	daretur optio
56	4	assentitur. Dubium	assentitur, Dubium
61	21	faciam	faciant
62	35	un ipsi nouitiæ intentioni	num ipsorũ nequitię, &
62	36	Linensis	Lerinensis
63	3	te ipso	à te ipso
65	19	Flos	Flore
64 Secundo	11	Magistrale	magis tale
68	12	bseruatio	obseruatio
68	26	&	est
68	33	temporis	tempori
70	11	nullam	nullum
70	26	tigno	ligno
70	28	lateretur	lateret
71	11	possunt	possum
71	42	salutatorem	salutarem
72	16	Lazarum	Laxarum
72	27	miseruntur	miserentur
72	38	qui	ei
73	12	instanrabiles	instaurabilis
79	8	naturam	natura
79	16	Linensis	Lerinensis
80	12	est	esse
80	21	errant	erraret
96	11	tenebroso	tenebrosa
97	11	benigmior es	benigniores
98	26	menses	mentis
99	2	sensu	sensa
100	39	vt	et
102	23	reliquiæ	reliquia
102	40	douitias	diuitias

	105	18	vsum	vnum
	106	2	HYCRVNERA PAPISTA	HYCRVNERAE PAPISTÆ.
	106 Secundo	24	duos	duo
	111	7	quis	qui
	111	28	exaudiutur	exaudiuntur
	112	40	custodierit	custodient
	115	1	populos audire	populus audiret
	115	1	credere	crederet
	123	20	porgit	pergit
	124	14	desiderat	desiderati
	126	10	Psaltis	Psaltes
	126	25	ac	vt
	132	7	est	estis
	135	6	dimediatè	dimidiatè
	138	17	tempora non datur	temporalia non dantur
	142	10	eius habeti	ius habenti
	142	15	patitur	paritur
	143	13	externas	externus
	143	18	es	os
	143	34	inuictos	inuitos
	145	19	& potus	est potus
	146	4	speciei	speciem
	15	4	mendacitatem	mendicitatem
	153	14	necessitatem subiacetis	necessitati subiaceatis
	153	33	indigeret	indigerent
	154	31	societatis	societati
	161	5	adulterio	Adultero
	161	9	Charitate	Charitati
	162	13	Dens	Deus
	164	38	virtutum tripliciter	virtutum violare tripliciter
	165	24	Republica	in Republica
	170	19	Ordinariorum seruatos	Ordinarium reseruatos
	170	34	præsentat	præsentato
153	173	37	delinquant	delinquunt
hoc	174	22	Filius	Filijs
est	174	30	fulgebant	fulgebunt
155	175	6	repetite	repete
156	176	38	multiplicatus	multiplicat
158	178	27	diligentia	diligentiam
	178	36	in ciuile	inciuile
170	180	7	reflagrantes	refragrantes
	180	33	Romam magistero Gelasio	Romano Magisterio Gelasij.
	180	34	quem	eum
172	182	14	nouus	nouas
	182	35	res penderet	responderet
	182	36	vribibus	viribus
	182	42	id, quo	id quo,
	182	42	non cognitum	cognitum
173	183	11	illi	illis
	183	12	fierent obiectum	facerent obiectuum
	183	12	iudicij	non iudicij
164	184	19	doce te	docete
165	185	18	inguam	linguam
156	176	3	tribuebat	tribuebant

6-1